

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ – БИТОЛА
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ

СТУДИИ ОД ТРЕТ ЦИКЛУС НА СТУДИСКАТА ПРОГРАМА
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ДОКТОРСКИ ТРУД

СО НАСЛОВ:

Туѓите зборови во македонскиот стандарден јазик

КАНДИДАТ

Име и презиме

м-р Александра Лазаревска

МЕНТОР

проф. д-р Виолета Јанушева

Б и т о л а, 2023 година

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ.КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ – БИТОЛА
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ

ДОКТОРСКИ ТРУД
СО НАСЛОВ:

Тугите зборови во македонскиот стандарден јазик

Ментор:

проф. д-р Виолета Јанушева

ИЗЈАВА

Изјавувам дека при изработката на докторскиот труд ги почитував позитивните законски прописи од областа на заштитата на интелектуалната сопственост и не користев реченици или делови од трудови на други автори без да ги почитувам методолошките стандарди. Изјавата ја давам под полна материјална и кривична одговорност

Изјавил: м-р Александра Лазаревска

СОДРЖИНА

I ТЕОРИСКИ ПРИСТАП

Апстракт.....	9
ВОВЕД	10
1. Јазикот како општествена појава.....	13
1.1. Променливоста на јазикот.....	14
1.1.1. Лексиката во македонскиот јазик.....	15
1.1.2. Поделба на лексиката според потеклото.....	16
1.1.3.Збогатување на лексичкиот фонд.....	18
1.1.4. Јазици во контакт.....	20
1.1.5.Туѓи зборови.....	22
1.2. Преглед на досегашни истражувања во областа.....	24
1.2.1. Домашни лингвисти.....	24
1.2.2. Истражувања од странски лингвисти.....	27
1.2.3.Меѓународни зборови.....	35
1.2.4. Неологизми.....	38
1.2.5.Терминолошка лексика.....	41
1.2.6. Калки.....	44
1.2.7. Пуристички и антипуристички ставови.....	46
1.3.Преглед на карактеристиките на публицистичкиот стил.....	50
1.3.1. Новинарски потстил.....	51
1.3.1.1. Лексиката на новинарскиот потстил.....	55

II МЕТОДОЛОШКА РАМКА

2. ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

2.1. Идентификувани проблеми.....	57
2.2. Предмет на истражувањето.....	58
2.3. Цели на истражувањето.....	59
2.4. Задачи на истражувањето.....	59
2.5. Примерок.....	60
2.6. Мотив за истражувањето.....	61
2.7. Вид истражување, истражувачка парадигма и дизајн.....	61
2.8. Општа теза.....	64
2.8.1. Помошни тези.....	64
2.9. Ограничување на истражувањето.....	65

III ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

3. АНАЛИЗА, РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

3.1. Резултати од рубрика „Македонија“.....	66
3.1.1. Трајните заемки во рубриката „Македонија“.....	66
3.1.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Македонија“.....	74
3.1.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Македонија“.....	78
3.1.4. Неологизмите – дел од туѓите зборови во рубриката „Македонија“.....	87
3.2. Резултати од рубрика „Наука и технологија“.....	90
3.2.1. Трајните заемки во статиите од рубриката „Наука и технологија“.....	90
3.2.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Наука и технологија“.....	99
3.2.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Наука и технологија“.....	105
3.2.4. Неологизмите – дел од туѓите зборови во рубриката „Наука и технологија“.....	114
3.3. Резултати од рубрика „Свет“.....	119
3.3.1. Трајните заемки во статиите во рубриката „Свет“.....	119

3.3.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Свет“.....	127
3.3.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Свет“.....	130
3.3.4. Неологизмите – дел од туѓите зборови во рубрика „Свет “.....	138
3.4. Резултати од рубрика „Спорт“.....	141
3.4.1. Трајни заемки во статиите од рубриката „Спорт“.....	141
3.4.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во статиите од рубриката „Спорт“.....	148
3.4.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во статиите од рубриката „Спорт“.....	151
3.4.3. Неологизмите – дел од туѓите зборови во статиите од рубриката „Спорт“.....	161
3.5. Туѓите зборови во наставата по Македонски јазик во основното образование.....	163
3.6. Придобивки од трудот.....	165
ЗАКЛУЧОК.....	167
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	180
РЕЧНИК.....	196

Апстракт

Јазикот е патоказ на културата, најскапоцената амајлија од нашите предци. Тој ни покажува од каде луѓето доаѓаат и каде одат. Македонскиот јазик денес е познат и афирмиран во светот со својата јазична структура и богат лексички фонд и има свое место во словенското јазично семејство. Тој е целосно оформен, современ литературен јазик, најреферентното обележје на македонскиот народ и, според зборовите на Конески, нашата целосна татковина. За да може еден јазик да остане современ и витален, мора да биде способен да го изрази модерниот свет во сета своја разноликост и комплексност. Со брзиот технолошки развој, секоја година во светот се појавуваат илјадници нови поими и идеи во сите области од човековото живеење и творење на коишто треба да им се даде име и да се разберат. Македонскиот јазик минува низ процесот на глобализација, која влијае на промените на националната специфика на еден јазик. Збогатувањето на фондот на зборовите настанува спонтано во јазичната практика на говорната заедница која го смислува, го обликува и го става во жива употреба токму тој збор, наставка или израз. Следствено на тоа, значаен и незаменлив дел од лексичкиот фонд претставуваат туѓите зборови и заемките. Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување.

Цел на трудот: Во трудот се испитува употребата на туѓите зборови во македонскиот стандарден јазик со цел да се согледа дали е таа во согласност со стандарднојазичната норма и со препораката за употреба на домашни зборови. Целта на овој труд е да се покаже дека туѓите зборови имаат различен статус во македонскиот јазик, па според тоа не може да се носи избрзан заклучок дека нашиот јазик има многу туѓи зборови. Во таа насока треба да се истакне дека е потребно свеста за туѓите зборови мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека тие треба да бидат заменети со домашни зборови колку што е можно. Целта на овој труд е да се крене свесноста за користење на домашни зборови, наместо туѓи.

Материјал и метод: Материјалот на анализа го претставуваат туѓите зборови што се употребуваат во 80 статии, од рубриците „Македонија, Свет, Наука и технологија и Спорт“ преземени од веб-страницата „Time.mk“ од 22.2.2020 и 20.3.2022 година. Ова истражувањето се потпира на Втемелена теорија (Grounded Theory). Според опфатот и

општоста на предметот на истражување, ова истражување е фундаментално, бидејќи е ориентирано кон општи законитости на одредена област. Истражувањето во овој труд се изврши на новинарски статии, односно предмет на анализа беше новинарскиот потстил. Воедно, пишаниот материјал е достапен за истражување и затоа може да се третира како соодветен извор на информации за истражување.

Резултати и дискусија: Се вели дека има многу туѓи зборови во македонскиот јазик, ама истражувањето покажува дека најголем број од нив се трајни заемки од латинско, грчко, англиско и француско потекло. Може да се констатира дека најголемиот дел од туѓите зборови се меѓународни зборови за кои е потешко да се најде соодветна замена. Проблем е тоа што и таму каде што е можно не се заменува со домашен збор.

Заклучок: Ова истражување е апел до сите да се внимава кога се користат туѓи зборови, кога има можност да се заменуваат до македонски изрази и да се избегнува да се користат странски изрази и зборови поради чувство на престиж и елоквентност, особено во јавниот медиумски простор.

Клучни зборови: туѓи зборови, трајни заемки, замена, домашни соодветници.

Овој докторски труд се состои од 5 дела и тоа: првиот дел е **Теориски пристап** каде ќе биде јазикот како општествена појава во однос на лексиката, туѓите зборови, преглед на досегашни истражувања во оваа област од домашни и странски лингвисти. Вториот дел е **Методолошка рамка** каде се истакнуваат предметот, целите, задачите на истражувањето, општата теза и помошните цели. Во третиот дел следи **Интерпретација на резултати и дискусија**. Четвртиот дел е **Заклучокот**. Потоа следи **Користената литература и Речникот** на пронајдените туѓи зборови од анализата на статиите.

I ТЕОРИСКИ ПРИСТАП

ВОВЕД

Човековиот јазик е природен јазик, систем кој има своја структура и знаци кои служат за општење меѓу луѓето, а способноста за јазик ја има само човекот. Човекот мисли, чувствува, посакува и живее во заедница. Тие четири основни карактеристики го натерале да ги споделува своите мисли, чувства и желби со другите. Говорот се развил од потребите на човекот да им го пренесе на другите она што го носи длабоко во себе. Како најсовршено средство да го реализира своето мислење, чувствување, посакување и делување човекот го создал јазикот. Во јазикот се наталожени мислите, чувствата, желбите и интеракциите на бројни генерации кои живееле пред нас. Луѓето живеат и умираат но зад себе им оставаат материјални и духовни добра на потомците, на заедницата, на човештвото.

Крсте Петков Мисирков во својата книга „За македонските работи“ истакнува дека во јазикот има одделни гласовни знакови за сите мисли, чувства и желби на еден човек, затоа јазикот на еден народ е негово духовно богатство и наследство во кое се заклучуваат отпечатени во гласовни знакови или зборови сите народни мисли, чувства и желби со коишто има живеено и живее еден народ и коишто се предаваат како нешто свето од едно поколение на друго.

Мисирков вели дека јазикот е средство со кое ние дознаваме што мисли, што чувствува и што сака нашиот собеседник. Во него има одделни гласовни знакови или зборови за сите мисли, чувства и желби на еден човек, затоа јазикот на еден народ е негово духовно богатство и наследство во кое се заклучуваат отпечатени во гласовни знакови или зборови сите народни мисли, чувства и желби со коишто има живеено и живее еден народ и коишто се предаваат како нешто свето од едно поколение на друго.

Без јазикот не може да се дефинира човекот ниту пак човечката заедница. Јазикот е најсовршената изразна форма што човекот ја измислил за да зборува за светот, за да се искажува себеси и за да делува на другите. Јазикот е во човекот и околу него. Тој е средство што му служи на човекот да опстојува на овој свет. А човекот пак мора да научи уште од мали нозе како да се служи со тој инструмент за да се справува поуспешно со

животот. Безбројни се животните ситуации во кои јазикот на очигледен начин може да му се најде на човека.

Јазикот е богатство, оружје и еден културен белег на секоја заедница. Во светот постојат околу шест илјади јазици (воодушеувачки нели), а на половина од нив им се заканува исчезнување во многу делови од светот. Јазикот е патоказ на културата, најскапоцената амајлија од нашите предци. Тој ни покажува од каде луѓето доаѓаат и каде одат. Јазикот на којшто зборуваме од мали, јазикот што го разбираме отсекогаш, што го пишуваме, со чија помош секојдневно се изразуваме, е македонскиот јазик.

Македонскиот јазик е мајчиниот јазик кој го знаеме и го говориме уште од мали нозе е идентитетски поврзан со нас и нашето постоење, тоа е јазикот на кој ни зборуваат родителите, тоа е оној на кој ги учиме првите зборови и лесно го разбираме.

Мајчиниот јазик го претставува богатството на еден народ, па затоа секој треба да го владее својот јазик беспрекорно за полесно да се снаоѓа во секоја друга општествена и социјална област. Јазикот потекнува од вистинската човечка потреба да комуницира со други луѓе, тој е плод на развојот на човековата заедница и не може да постои надвор од неа. Токму преку јазикот, човекот се легитимира себеси, а она што еден човек го зборува е најточна и вистинска слика за вредноста на неговата духовна култура.

Јазикот е неизбришлив дел од културната меморија на еден народ, независно од тоа дали тој е голем или мал. Секоја јазична практика треба да се негува како привилегија на човечката цивилизација и како неутуѓиво право на народите во светот. Јазикот е културно наследство во коешто се обединуваат духовната и материјалната култура на човештвото.

Јазикот е најважно средство што го користат припадниците на еден народ за полесно да комуницираат помеѓу себе, па во оваа смисла од особено значење е и неговата правилна употреба што ја гарантира вековитоста на тој народ. Оттука е важно она што ќе се изрече или ќе се напише да биде во сооднос со стандарднојазичната норма. Имено, стандардниот јазик како нормирана разновидност на општонародниот јазик, денес, претставува стабилизирани јазичен систем и во говорената и во пишуваната форма, кој се реализира преку правоорот и правоисот, граматичките правила и стандардизираната лексика.

Јазикот е најголемото духовно културно наследство што мора да го чуваме како нешто најсвето зашто нашите предци во мошне тешки и неповолни историски околности

се изборија за правото на употреба на својот јазик и ја докажаа неговата посебност. Јазикот е непресушен извор, кој треба постојано да се следи, да се негува, да се надградува, а, пред сè треба да се зачува чистината на убавиот македонски збор. Иако е вродена биолошка способност, усвојувањето на еден јазик и неговата правилна употреба е процес кој трае и се учи цел живот. Јазичната култура се манифестира преку степенот до кој се применуваат нормите на македонскиот стандарден јазик во пишаната и усната практика. Личната јазична култура, пак, покрај ова, е резултат и на сопствени напори и грижата за култивирање на сопствениот јазик и говор. Целосна јазична култура едноставно не е можна без почитување на нормативните барања во сите дисциплини на јазикот, и тоа: фонетика и фонологија, морфологија, морфосинтакса, синтакса, лексикологија итн.

Јазикот е основно средство за комуницирање, пренесување на мислата, разбирање меѓу луѓето. Преку јазикот најдобро се идентификуваат националностите, кои се, и од каде доаѓаат. За Македонија, македонскиот јазик е основно национално обележје по кое се препознаваме во светот. Македонскиот јазик денес е познат и афирмиран во светот со својата јазична структура и богат лексички фонд и има свое место во словенското јазично семејство.

Македонскиот јазик денес е познат и афирмиран во светот со својата јазична структура и богат лексички фонд и има свое место во словенското јазично семејство. Тој е целосно оформен, современ литературен јазик, најреферентното обележје на македонскиот народ и, според зборовите на Конески, нашата целосна татковина. Според тоа, нашата многувековна писмена традиција е најголемо сведоштво за посебноста на македонскиот јазик и самобитноста на македонскиот народ.

Јазикот е културно наследство во кое се обединува духовната и материјалната култура на човештвото. Македонскиот јазик е најреферентното обележје на македонскиот народ. Да се занемари македонскиот јазик, значи да се занемари естетиката на македонската историја, меморија и современост.

Јазикот е неизбришлив дел од културната меморија на еден народ, независно од тоа дали тој е голем или мал. Од гледна точка на јазичните и естетските вредности, не постојат мали и големи јазици, ниту мали и големи културни мемории.

1. Јазикот како општествена појава

Јазикот е плод на развојот на човековата заедница и не може да постои надвор од неа. Тој е еден од главните фактори што е основна карактеристика на човечкиот род, а неговата функција како општествена појава е во општеството каде човекот го користи како инструмент за комуницирање и разбирање. Всушност, неговата суштина е во специфичноста на општествената примена, како најважно средство за разбирање на луѓето во процесот на работата и животот. Покрај другото, различните општествени групи се определуваат и според јазикот со кој се служат и во таа смисла, секоја стои во одредени корелации со другите општествени групи.

Преку јазикот и со јазикот човекот се развива, созрева и работи целиот свој живот и на крај си заминува од овој свет оставајќи им го и својот јазик на другите кои доаѓаат по него. Секоја јазична единица претставува камче што бројни поколенија го вградиле во заедничката куќа – јазикот. Сите форми на јазикот: фонемите, морфемите, лексемите, фраземите и говорните единици носат печат на нашите претходници. Чепкајќи низ напластените слоеви на јазикот секојдневно се открива: што мислеле и на кој начин тоа го мислеле предците.

Имајќи ја предвид основната комуникативна функција на јазикот и поврзаноста на јазикот и говорот Де Сосир (2002: 58) вели дека треба да се укаже и на тоа дека јазикот и говорот се во врска со кодот и со пораката, системите и процесите и дека комуникацијата е можна кога учесниците користат ист јазик. Секоја единка на свој специфичен начин ги реализира систематизираните можности на јазикот и во говорот доаѓаат до израз личните потреби на единката да го употребува јазикот во различни области, но и да ги изразува своите мисли, ставови и желби. Оттука, како социјален феномен, јазикот постои и се менува во голема мера независно од волјата на поединците кои го наследуваат од своите предци и го пренесуваат на потомците.

1.1. Променливоста на јазикот

Иако постои тенденција за непроменливост (постојаност) на јазичната структура, со цел да се обезбеди комуникацијата, јазикот постојано се менува. Како што истакнува и Де Сосир (2002: 58), иако постои тенденција за непроменливост (постојаност) на јазичната

структура со цел да се обезбеди комуникацијата, односно иако јазикот настојува да ја одржи организираната целина во која секој знак си има свое место и своја хиерархиска поставеност, тој постојано се менува.

Де Сосир (2002: 60) смета дека јазикот се смета за систем (знаци) со своја структура. Структурата ја сочинуваат релевантните односи меѓу знаците – јазични единици. Јазичниот систем функционира како жив организам. Иако постои тенденција за непроменливост (постојаност) на јазичната структура, со цел да се обезбеди комуникацијата, јазикот постојано се менува.

Јазикот е отворен, динамичен и мултифункционален систем, тој функционира како жив организам. Тоа значи дека одредени лексеми постојано исчезнуваат од јазикот, а нови лексеми постојано се појавуваат. Јазикот е жива материја во која се рефлектира секоја нова појава од севкупното човечко живеење, па оттука, развојот на јазикот е, всушност, поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување, односно со постајниот процес на промени. Таквите промени, меѓу другото, се јавуваат и во облик на туѓи зборови. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја и сопствениот јазик. Иако преку туѓите зборови се збогатува лексичкиот фонд на јазикот, мора да се почитува ставот на Конески (1982: 84) изграден уште во годините на кодификацијата на македонскиот јазик за тоа дека збогатувањето на јазикот, првенствено, треба да се прави со изразните можности од народните говори, па потоа и со зборови од други јазици.

Променливоста на јазикот ја истакнува и Пандев (1998: 16) кој вели во однос на другите средства за општење, јазикот се издвојува со својата креативност и со можноста постојано да се менува и да се сообразува со стварноста, односно со можноста да овозможува создавање нови знаци.

Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици, но нам ни останува да го продолжиме делото на нашите предци и да го сочуваме нашето најголемо духовно богатство. Тоа, првенствено, ќе го направиме ако ја почитуваме и афирмираме македонската стандарднојазична норма зашто јазикот е силен инструмент за зачувување и развивање на идентитетот на еден народ кој служи и за да ги обединува луѓето и културно да ги поврзува генерациите. Јазикот е значаен за меѓусебно идентификување на луѓето во заедница каде тие ја остваруваат својата еманципација на

општествен и национален план. Важноста на јазикот треба да се потенцира уште од најмала возраст, а постојано треба да се развива и свеста за негово чување, афирмирање и унапредување.

Во трудот се испитува употребата на туѓите зборови во македонскиот стандарден јазик со цел да се согледа дали е таа во согласност со стандарднојазичната норма и со препораката за употреба на домашни зборови.

1.1.1. Лексиката во македонскиот јазик

Сите земји имаат сопствени норми на живеење, а со тоа создаваат јазична комуникација според која ја образуваат лексиката во еден јазичен систем, ја примаат, ја избираат, ја прифаќаат или ја отфрлаат. Вокабуларот како динамичен и како отворен систем е производ на повеќе генерации кои работат едни со други и на луѓето кои меѓусебно комуницираат.

Лексиката претставува целокупност на зборовите, односно целокупен речнички состав на даден јазик. Непосредно или посредно го одразува светот околу нас, реагира на промените на општествениот, материјалниот и културниот живот на говорната заедница.

Бојковска и другите (2001: 25) сметаат дека во секојдневната комуникација секој човек употребува далеку помалку зборови отколку што реално знае од одредениот јазик, во овој случај македонскиот. Според истражувањата од областа на лексикологијата, нормално за секој човек е да користи околу 6000 зборови во секојдневниот лексикон. Оваа бројка всушност го застапува активниот речник на еден поединец. Активниот речник е всушност збирот зборови кои еден поединец ги користи во секојдневната комуникација. Спротивно на активниот е пасивниот речник. Пасивниот речник е збир на зборови кои зборуваачот на јазикот ги знае, но ги распознава само тогаш кога ќе се сретне со истите, односно кога зборува или чита. Овој пасивен речник не се користи често и редовно.

Лексиката на македонскиот јазик постојано се дополнува со нови зборови за означување нови предмети, појави, процеси и поими. Во македонската лексика доаѓаат до израз општествено-политичките услови на животот на една говорна заедница, како и социјалните и професионалните разлики меѓу зборуваачите, потоа разликите во возраста, па и во полот итн.

Според тоа, лексиката на еден јазик е во постојана модификација на значењето и претрпува постојани промени. Стручните јазици во однос на туѓите зборови имаат природна тенденцијана развој и збогатување. Во тој однос, стручните јазици претставуваат отворен систем, кој е изложен постојано на промени.

Лексиката е променлива и мора постојано да се обновува и да се збогатува, за да може јазикот да ги задоволи потребите на луѓето во нивната секојдневна работа. Лексичкиот фонд на јазикот подлежи на постојани промени: едни зборови застаруваат, па и исчезнуваат од употреба, бидејќи исчезнуваат и предметите што тие ги означувале, други образуваат нови за да се именуваат новите предмети и појави што ги носи современиот начин на работа и живеење.

1.1.2. Поделба на лексиката според потеклото

Лексиката претставува целокупност на зборовите во еден јазик, односно целокупниот речнички состав на даден јазик, непосредно или посредно го одразува светот околу нас, реагира на промените во општествениот, материјалниот и културниот живот на говорната заедница. Лексиката постојано се дополнува со нови зборови за означување нови предмети, процеси, појави и поими. Напредокот во различни области на науката и на материјалното.

Бојковска и др. (2001: 25) сметаат дека лексиката според степенот на употреба во македонскиот јазик ја проучува македонската лексика според фреквентноста на употреба на зборовите. Овој вид лексика е една четирите поделби на речничкиот состав на македонскиот јазик.

Според Минова-Ѓуркова (2003: 125) има повеќе поделби на лексиката. Ги истакнува следните видови лексика според карактерот и според сферата на употреба, каде лексиката се дели на основен зборовен фонд, супстанцијална лексика, процесуална лексика, квалификативна лексика, деиктичка лексика, граматичка лексика, терминологија, професионализми, експресивна лексика, лексика што ја употребуваат децата, како и возрастните при општење со нив; лексика поставена на временка оска (архаизми, библизми, историзми, книшки зборови, неологизми); лексика од туѓ произлез (грцизми, турцизми, француцизми, германизми, англицизми, бугаризми, русизми, србизми); нестандартна лексика (фамилијаризми, дијалектизми, социолекти, сленг, жаргон, арго)

Минова-Ѓуркова (2003: 125) истакнува дека лексиката според сферата на употреба се дели на: општонародна, дијалектна, професионална, термилошка и жаргонска лексика.

Во нејзината поделба општонародната лексика ја сочинува основата на зборовниот состав. Како што наведува Минова-Ѓуркова тука влегуваат разговорна лексика – зборови кои се употребуваат во усната форма на стандардниот (литературниот) јазик. Се наведува и дека при говорот не се нарушува нормата, но звучи неофицијално, неприсилено; книжна лексика – основата на писмената форма на јазикот. Смета дека ја употребуваат писателите со свесен избор на зборови за создавање на уметничко дело. Во прилог на оваа поделба се споменуваат и поетската лексика, која се одликува со поголема експресивност и сликовитост (На пр.: лаежот на кучињата, свонезот, златоврв...); дијалектна лексика – дијалектизми се зборови што се употребуваат на определена територија и од ограничен број луѓе (На пр.: соба – одаја; печка – ќумбе, пампур, соба; чамец – кајче); професионална лексика – професионализми се зборови што им се познати само на луѓе што се занимаваат со иста професија; термилошка лексика – термини – служат за точно именување поими, појави или предмети од науката, техниката или културата. Се истакнува дека тука преовладуваат странски зборови бидејќи обично директно се преземаат од друг јазик; жаргонска и арго-лексика – жаргонизми и арготизми. Како што наведува Минова-Ѓуркова (2003) оваа лексика ја употребуваат професионална или социјална група луѓе за да се разликуваат од другите. А за жаргонот вели дека е јазичен израз кој е неразбирлив поради својата неправилност и често има обележје на таен јазик. Порано го употребувале мајстори, трговци, крадци, скитници, но денес го употребуваат уметници, студенти, ученици, групи луѓе поврзани со начинот на размислување и сфаќање на животот. Јазичниот израз создаден од овие заедници е познат како сленг.

Минова-Ѓуркова (2003) потенцира дека лексиката се дели според потеклото (домашна, изворна, странска – интернационализми, турцизми, варваризми), според процесот на обновата (историзми, архаизми, неологизми, индивидуализми), според сферата на употребата (општонародна лексика, разговорна лексика, книжна лексика, поетска лексика, дијалектна лексика – дијалектизми, професионална лексика, термилошка лексика, жаргонска и арго-лексиката, жаргонизми и арготизми.

Од особено значење за овој труд е поделбата на лексиката според потеклото, па затоа акцентот ќе биде ставен токму на оваа поделба.

Според Минова-Ѓуркова (2003, 136), поделба на лексиката според потеклото на зборовите во македонскиот јазик ги класифицира зборовите во јазикот според нивното потекло. Оваа поделба ги опфаќа домашните и странски зборови, кои пак понатаму се поделени во поткатегории според специфичното потекло.

Минова потенцира дека лексиката според потеклото може да биде домашна (изворна) и туѓа (странска).

Според неа домашната лексика се состои од зборови кои исконски постојат во нашиот јазик и кои потекнуваат од прасловенскиот, старословенскиот, црковнословенскиот, па преку народниот навлегле во литературниот јазик. Овие зборови ја сочинуваат основата на јазикот. На пример: *мајка, татко, еден, два, гора, планина, река, езеро, рака, нога* итн. Туѓите зборови, пак, зборови навлегуваат директно од странскиот јазик или посредно (преку трет јазик).

Во нашиот јазик секојдневно влегуваат туѓи зборови. Свеста за туѓите зборови мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека тие треба да бидат заменети со домашни зборови колку што е можно, бидејќи тоа само им овозможува на лексиката да се збогати, а говорот да биде поприроден и попријатен.

1.1.3. Збогатување на лексичкиот фонд

Јазикот е отворен, динамичен и мултифункционален систем, што значи дека одредени лексеми постојано се отстрануваат од јазикот, а нови лексеми постојано се појавуваат. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување.

Лексиката на еден јазик е во постојана модификација на значењето и претрпува постојани промени. Стручните јазици во однос на туѓите зборови имаат природна тенденција на развој и збогатување. Во тој однос, стручните јазици претставуваат отворен систем, кој е изложен постојано на промени. Како што вели Минова-Ѓуркова (2003) основниот слој од лексиката во стручниот јазик го сочинува т.н. домашна (изворна) лексика, но голем дел од стручната терминологија се заснова врз туѓи и интернационални лексеми (меѓународни зборови). Лексиката е варијабилна и мора постојано да се обновува

и да се збогатува, за да може јазикот да ги задоволи потребите на луѓето во нивната секојдневна работа. Лексичкиот фонд на јазикот подлежи на постојани промени: едни зборови застаруваат, па и исчезнуваат од употреба, бидејќи исчезнуваат и предметите што тие ги означувале, други образуваат нови за да се именуваат новите предмети и појави што ги носи современиот начин на работа и живеење. Сите земји имаат сопствени норми на живеење, а со тоа создаваат јазична комуникација според која ја образуваат лексиката во еден јазичен систем, ја примаат, избираат, прифаќаат или ја отфрлаат истата. Вокабуларот како динамичен и отворен систем е производ на повеќе генерации кои работат едни со други и на луѓето кои меѓусебно комуницираат. Јазичното влијание на лексичкиот фонд, односно туѓите зборови и заемките се значаен дел од јазичниот лексиконот. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја.

Јазикот е дел од постојаните развојни процеси кои се обусловени од низа општествени, културни и други фактори кои ја наметнуваат потребата од обогатување на лексичкиот фонд како дел од следењето на актуелните современи тенденции и потреби за опстанок во глобалниот прагматички свет. Тој е дел од сите тие процеси, кои сакале или не, сè повеќе стануваат дел од потребата на развиениот современ свет.

Крајниот резултат се промените кои ги трпи јазикот во процесот на глобализацијата кои незабележително се сместуваат некаде главно во лексичкиот систем на македонскиот јазик.

Според Аризанковска (2014: 95) крајниот резултат се промените кои ги трпи јазикот во процесот на глобализацијата кои незабележително се сместуваат некаде главно во лексичкиот систем на македонскиот јазик. Вели дека преголемата желба за соодветен статус во семејството на активни јазици кои уживаат одделен респект, во случајов македонскиот јазик, изразено и преку општествените настани кои имаат свое влијание и врз развојот, односно неминовната надоградба на самиот јазик, го чинат своето. Аризанковска смета дека во недостиг на време за соодветна адаптација на лексика која доаѓа со брзиот, пред сè технолошки развој, преземањето на туѓата лексика е наједноставен модел, евентуално адаптиран на зборообразувачкиот систем на македонскиот јазик, а самото тоа значи „модернизација“, односно осовременување на македонскиот јазик. Според неа веќе постоечката лексика во македонскиот јазик, како и

системот на образување нова лексика, особено преку калкирање, значи „губење време“ преку формирање терминолошки речници, соодветен медиумски пласман, со други зборови бара средства, за кои ниту еден систем во глобалниот свет не е подготвен, бидејќи комуникацијата во истиот тој свет се сведува на англискиот јазик како *lingua franca*.

За да може еден јазик да остане современ и витален, мора да биде способен да го изрази модерниот свет во сета своја разноликост и комплексност. Со брзиот технолошки развој, секоја година во светот се појавуваат илјадници нови поими и идеи во сите области од човековото живеење и творење на коишто треба да им се даде име и да се разберат. Македонскиот јазик минува низ процесот на глобализација, која влијае на промените на националната специфика на еден јазик.

Збогатувањето на фондот на зборовите настанува спонтано во јазичната практика на говорната заедница која го смислува, го обликува и го става во жива употреба токму тој збор, наставка или израз. Следствено на тоа, значаен и незаменлив дел од лексичкиот фонд претставуваат туѓите зборови и заемките. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја. Заемките дејствуваат како огледало на културната и стручната размена и со тоа, исто така, го рефлектираат ставот на општеството спрема новините што се случуваат. Основниот фонд на зборови се менува и се проширува со прифаќање на туѓи зборови, кои најчесто навлегуваат со секој нов процес или предмет во текот на јазичната историја.

Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Јазикот е отворен, динамичен и мултифункционален систем, што значи дека одредени лексеми постојано се отстрануваат од јазикот, а нови лексеми постојано се појавуваат. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување.

1.1.4. Јазици во контакт

Филиповиќ, Р. (Filipovik, 1985) наведува дека преку меѓусебниот допир на говорителите на различни јазици, може да дојде до пренесување на јазични модели од едниот во другиот јазик за кои се вели дека се јазици во контакт. Значи за јазици во контакт може да се зборува кога има географски допир на говорителите на различни јазици, но и кога говорителите на различни јазици се среќаваат со друг јазик преку литература на

тој јазик, преку средства за јавна комуникација, музички дела, филмска и јавна комуникација, музички дела, филмска и телевизиска продукција.

Филиповиќ (1985) истакнува дека географскиот критериум се смета како критериум за контактна сродност меѓу јазиците. Значи, станува збор за допир на јазици што може, но не мора да бидат генетски и типолошки сродни. Јазичниот контакт може да доведе до промени во нивните граматички структури, односно до типолошка сродност на јазиците во контакт.

Филиповиќ (1985) размислува во насока дека контактната сродност меѓу јазиците произлегува од меѓусебниот допир на говорителите на различни јазици, при што може да дојде до пренесување на јазични модели од едниот во другиот јазик. Вели дека за јазици во контакт може да се зборува кога има географски допир на говорителите на различни јазици, но и кога говорителите на еден јазик се среќаваат со друг јазик преку литература на тој јазик, преку средствата за јавна комуникација, музички дела, филмска и телевизиска продукција. Се смета дека како критериум за контактна сродност меѓу јазиците е географскиот критериум. Станува збор за допир на јазици што може, но не мора да бидат генетски и типолошки сродни. На пример, македонскиот јазик е во географски допир со српскиот јазик, бугарскиот, грчкиот (особено пограничните дијалекти). Овој јазичен контакт (кој се остварува преку говорители што во извесна мера ги познаваат различните јазични системи) 18 може да доведе до промени во нивните граматички структури, поточно до типолошка сродност на јазиците во контакт. Јазиците што се дел од јазични семејства обично се генетски сродни и покажуваат дивергентен развој (различно се развиваат; кај нив, како резултат на развојот на секој јазик посебно се појавуваат различни карактеристики). Јазиците што се во контакт покажуваат конвергентен развој и кај нив се развива типолошка сродност. Тие јазици може да бидат од различни семејства, а за нив се употребува терминот „јазичен сојуз“ или „јазична лига“.

Николовска (2012: 19) истакнува дека Николај Сергејевич Трубецкој ја воведува дистинкцијата „јазична група“ наспрема „јазично семејство“. Според него, јазична група е секоја група јазици меѓусебе поврзана со значителен број совпаѓања. Во јазичните групи, Трубецкој разликува две специјални подгрупи: јазични сојузи и јазични семејства. Јазичните сојузи покажуваат сличности воглавно на синтаксички и морфолошки план, додека јазичните семејства покажуваат сличности во фонетиката и лексиката. Тезата на

Трубецкој ја надградува уште еден претставник на Прашката лингвистичка школа – Роман Јакобсон. Николовска наведува дека според Трубецкој и Јакобсон, некои јазици се сметаат за членови на јазичен сојуз ако се: членови на некое јазично семејство, територијално се соседи, како резултат на заемни јазични влијанија развиле заеднички форми, особено во фонетиката и морфосинтаксата

1.1.5. Туѓи зборови

Во последниве децении е забележана силна интернационализација и глобализација во сите сфери на животот: стопанството, науката и техниката, модерната телекомуникација и биотехнологијата, културата и уметноста, спортот и медиумите, забавата и слободното време. Станува збор за процес што соединува и ги глобализира јазиците. Сите овие движења се отсликуваат во составот и содржината на функционалните стилови: вокабуларот се збогатува, настануваат нови поими, бројот на туѓите зборови е во значаен пораст.

Во македонскиот јазик има многу туѓи зборови. Зборовите што се прифаќаат од други јазици можат да бидат приспособени и неприспособени, односно туѓарки.

Конески (1982) и Минова (2003) истакнуваат дека големо влијание врз лексиката на македонскиот јазик извршиле следниве јазици: грчкиот, турскиот, францускиот, италјанскиот, германскиот, англискиот, рускиот бугарскиот, српскиот, хрватскиот јазик. Значајно големо место им припаѓа на интернационализмите, односно на зборовите што му припаѓаат на меѓународниот зборовен состав.

Конески (1982) вели дека во стручниот јазик постоеле различни фази на позајмување. Тој вели дека во изградувањето на речникот на стручниот јазик се издвојуваат повеќе основни фази. Истакнува дека во почетните фази претежно бил контактот со латинскиот јазик, од кој навлегуваат голем број заемки. Втората фаза е времето на француското влијание, што достигнува кулминација, но и пад, во текот на минатиот век. Третата фаза е современата состојба на стручниот јазик во однос на изградувањето на речникот. Овде се карактеризира со усвојувањето на туѓ лексички фонд на зборови што спаѓа во стручната лексика. Според него во сите фази стручниот јазик стапувал во контакт со јазиците со престиж од кои усвојувал ред зборови, постојано

градел и преизградувал свои елементи и со свои средства и карактеристики навлегувал во областа на лексиката.

Филиповиќ (1986) истакнува преку јазичното влијание на лексичкиот фонд значаен дел од лексиконот на нашиот јазик во претставуваат туѓите зборови. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја. Туѓите зборови дејствуваат како огледало на културната и стручната размена и со тоа, исто така, го рефлектираат ставот на општеството спрема новините што се случуваат. Основниот фонд на зборови се менува и се проширува со прифаќање на туѓи зборови и заемки, кои најчесто навлегуваат со секој нов процес или предмет во текот на јазичната историја.

Според Филиповиќ (1986: 90) денес воопшто не постои сомневање за меѓународното јазично влијание во јазиците. Ги истакнува следниве причини како основните за позајмувањето: 1. Потребата за именување на новиот предмет или појава која се презема со соодветната ознака од земјата од која потекнуваат: *ваучер, мени, хамбургер, проспект, спот, маркетинг*. 2. Социолошко-психолошките причини и фактори на позајмувањето односно престижната вредност со странското изразување. Овде се мисли, од една страна, на склоноста на индивидуите да ги употребуваат заемките како јазично средство со кое сакаат да постигнат поголем престиж, поголема научност, поубава звучност, но исто така, од друга страна, се зема предвид комуникативната актуелност на означениот поим. Филиповиќ (1986) вели дека постои теза дека кај поголем дел од стручните лица, кај кои е раширено сфаќањето дека странската технологија е попрогресивна, странските агенции се посигурни од домашните како и дека странските производи се со подобар квалитет од домашните. Смета дека техничката и културната меѓународна соработка на сите полиња, зголемената преводна дејност, и политичката и економската испреплетеност на народите. Во оваа област најчесто се зборува за интернационализми, а не за туѓи зборови. Позајмувањето природно се јавува кога различни јазични заедници споделуваат заеднички физички и културен простор со непосредно преземање како резултат на директните контакти или со посредство на трет јазик. Во македонскиот јазик значаен дел од заемките не се директно преземени, туку се интегрирале преку трет или четврт јазик. Така, на пример, многу стручни лексеми и

термини од латинскиот јазик го пронашле патот и навлегле во употреба преку францускиот или англискиот јазик.

Овие јазици оставиле голем број лексички единици кои оставиле впечаток во македонскиот јазик. Во овој труд ќе се задржиме на истражувањата за туѓите зборови и на истражувања посредно и непосредно кои се поврзани со туѓите зборови.

Голем број лингвисти се занимаваат со прашањето за туѓите зборови и заемките во македонската и странската лингвистика. Во продолжение ќе се задржиме на некои одделни истражувања. Овде ќе се задржиме на истражувањата за туѓите зборови преку преглед на домашната, а потоа и странската литература за туѓите зборови.

1.2. Преглед на досегашни истражувања во областа

1.2.1 Домашни лингвисти

Во однос на домашната литература за областа, треба да се споменат истражувањата на Конески (1967: 56) кој истакнува и дека во македонскиот литературен јазик треба до најголем степен да се изрази неговата народна основа. Речникот на литературниот јазик да се обогатува со зборови од сите наши дијалекти, да се изградуваат нови зборови со живи наставки, и само колку што е потребно да се усвојуваат и туѓи заемки.

Понатаму, Конески (1976: 31) под туѓи зборови подразбира зборови кои ги задржале фонемските елементи по што се разликуваат од домашните зборови, а за заемките вели дека се зборови, преземени од други јазици кои се адаптираат во јазикот примател, без да се преведуваат и кои стануваат општопризнати. Заемките во стручниот јазик имаат и своја смисла. Конески истакнува дека заемките како производ на процесот од преземање на еден јазички израз од еден странски јазик во мајчиниот јазик, се јавуваат во оние случаи, во кои во сопствениот јазик нема ознака за новонастанатата работа односно појава.

Според Корубин (1980: 60), туѓиот збор се гледа и се цени како можност за збогатување на речникот и како придобивка на меѓународното духовно општење. Заемките ќе се примаат колку што е потребно, т.е. во случај кога нема сопствени зборови или соодветни зборообразувачки средства.

Во продолжение нешто повеќе за начините и периодите на адаптирање на странските зборови или туѓарките, како што ги нарекува Корубин (1990: 47). Тој издвојува

два периода – предстандардизацијата на јазикот и постандардизацијата. Во предстандардниот период адаптацијата се врши стихијно, по говорен пат и се ограничува на лексиката од секојдневниот живот. Начинот на адаптација во таков период не е под влијание на самиот модел, а адаптацијата на фонетски план се движи кон упростување: на пример за *ревма*, имаме *рема* (рематизам) во народниот јазик.

Според Минова-Ѓуркова (2003: 138–140) туѓите зборови во македонскиот јазик можат да навлезат во активната и пасивната лексика преку сродни или блиски јазици, како што се словенските јазици, или преку несродни јазици. Теоретски прифатени се два начина за зајмување туѓа лексика: заемки со непосредно преземање како резултат на директните контакти меѓу народите и јазиците и заемки со посредство на трет јазик. Минова потенцира дека во сите функционални стилови е колку што е можно повеќе туѓите зборови треба да се заменуваат со домашни зборови, да се бараат и да се наоѓаат македонски соодветници, зашто на тој начин од една страна ќе се збогати домашниот лексички фонд, а од друга – изразот ќе биде поприроден и поразбирлив.

Според Леонтиќ (2009: 9) лексичкиот состав на секој јазик во себе содржи лексички заемки од јазиците со кои директно или индиректно доаѓал во допир. Таа наведува дека во лингвистиката е општо познато дека од еден во друг јазик најбрзо навлегуваат, најдобро се утврдуваат и најтешко исчезнуваат лексичките заемки. Исто така, вели дека лексичките заемки прво навлегуваат во народните говори, а кога добро ќе се усвојат и ќе се утврдат, навлегуваат и во пишаниот јазик. Во процесот на восприемање на зборовите од еден јазик во друг доаѓа до фонолошка адаптација во јазикот примач зборот од јазикот давач да го чувствува како свој.

Николовска (2012: 24) се надоврзува на ставот на Минова-Ѓуркова и вели дека заемки се јазични единици што се позајмени од еден јазичен систем во друг. Најчесто се позајмуваат јазични единици од лексичко ниво: *деск*, *брифинг*, *лифтинг*. Како дел од туѓата лексика Николовска ги споменува и калките кои се преведени туѓи јазични модели, на пр. од грчки е преведено *си го вади лебот*; *кај седиш* (со значење „кај живееш“).

На претходните согледувања се надоврзуваат и Кирова и Петковска (2015: 33) кои истакнуваат дека зборовите се заемаат во еден јазик во согласност со потребата и дека се јавува тенденција на зголемување на број заемки, кои многу се користат во печатот како синоними за веќе постојните македонски зборови, како на пример: *инволвира*, *преферира*,

бенефит, сајт, меил, итн. Според нив, глобално гледано, има два вида англицизми во македонскиот јазик: првиот вид го претставуваат голем број на директни заемки што без превод многу често се користат во медиумите, а вториот вид се англицизми што се транскрибирани со кирилично писмо, со тенденција директно да го пренесат своето значење или, пак, едноставно се употребуваат за да ги заменат македонските зборови.

Ивановска и Илиева (2011: 30) се надоврзуваат на истражувањето на Минова и укажуваат дека зборовниот состав на македонскиот јазик се збогатува, пред сè, и на сметка на специјализираната терминологија, во која преовладуваат странските зборови.

Карапејовски (2011, 241) истакнува дека на планот на лексиката, можеме да зборуваме за заемање како резултат на појава на нови денотати, односно нови поими и тоа можеме да го наречеме вистинско лексичко заемање, но дека постои и социолингвистичкото заемање, односно употреба на лексеми за кои постојат соодветници во јазикот примач, но новите се сфаќаат како престижни.

Аризанковска (2013: 140) вели дека крајниот резултат од процесот на глобализацијата незабележително се сместува главно во лексичкиот систем на македонскиот јазик во форма на туѓи зборови.

Според Коцева (2013: 450) зборовите што се прифаќаат од други јазици може да бидат приспособени (адаптирани) и неприспособени, односно туѓарки.

Стрезовска и Ивановска (2015: 1) истражувајќи ја стручната терминологија на македонски јазик истакнуваат дека заемките во стручниот јазик се примаат како една придобивка на меѓународно ниво и културно поле и дека не треба да се заменуваат без потреба. Туѓите зборови ги дефинираат како зборови преземени од други јазици, кои ортографски, а понекогаш и фонолошки, во потполност не се интегрирани кон јазикот примач. Тоа значи дека како како туѓи зборови се сметаат и зборовите кои се користат во повеќе ортографски варијанти, од кои некои потполно се приспособени, а некои делумно. Тие се повикуваат на голем број светски истражувачи и го прифаќаат нивниот став за тоа дека доколку заемката е веќе прифатена, не мора по секоја цена да се бара македонски супститут, а доколку постои веќе и македонски и туѓ збор, предност да му се даде на македонскиот збор, во случај кога се работи за неутрален, стилистички немаркиран текст.

Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27) се потпираат на ставот на Конески (1967) и истакнуваат дека заемките се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот

систем на јазикот што ги прима. За разлика од заемките, туѓите зборови се зборови во кои сè уште се чувствуваат туѓи елементи и кои сè уште не се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима. Нивното истражување потврдува дека во новинарскиот потстил, всушност, има голем број заемки, но не и туѓи зборови.

Од прегледот може да се види дека кај домашните лингвисти се употребуваат термините заемки и туѓи зборови и дека само Конески (1967) и Лазаревска и Јанушева (2019) прават разлика меѓу туѓите зборови и заемки. Според нив, туѓите зборови се сè уште надвор од јазичниот систем и е неизвесна нивната иднина. Секако, постои можност, по одреден временски период, туѓиот збор да стане заемка, но тоа зависи од голем број фактори.

Од досега кажаното може да се утврди дека има разлика меѓу заемките и туѓите зборови. Разликата е во тоа што за заемките се смета дека се зборови кои се приспособиле во јазикот и повеќе не се чувствуваат дека се од странско потекло, додека туѓите зборови се зборови, кои во одредени случаи недоволно јазично и правописно се адаптирале и интегрирале. Оваа разлика меѓу заемките и туѓите зборови, како и ставовите на Конески (1967) за тоа дека туѓите зборови треба да се заемаат во согласност со објективните потреби на јазикот и на Минова-Ѓуркова (2003) за тоа дека туѓите зборови треба да се заменуваат со домашни се основа на овој пилот истражувачки проект.

1.2.2. Истражувања од странски лингвисти

Јазикот е жива материја и постојано е подложен на промени, без разлика дали се работи за промена од домашно или туѓо влијание. Туѓите зборови се предмет на истражување и на многу странски лингвисти. Во текот на ова ново време на глобализација појавата на заемање се појавува во сите јазици. Во продолжение ќе бидат изложени некои од ставовите на странските лингвисти во однос на туѓите зборови.

Филиповиќ (1960) истакнува дека позајмувањето туѓи зборови и нивната адаптација се проучуваат во посебна гранка на лингвистиката која во поново време се нарекува „јазици во контакт“. Тој (Filipović, 1986: 119) под туѓи зборови во хрватскиот јазик подразбира зборови кои ги задржале фонемските елементи по што се разликуваат од домашните зборови.

Традгил (Trudgill, 1974) како причина за јазичното позајмување ја наведува превласта на некој народ во одредена област, па во јазикот на другите народи се интегрираат изрази поврзани за таа специфична област. На пр., зборовите кои се користат во музиката (*adagio, allegro, crescendo*), потекнуваат од италјанскиот јазик, а изрази поврзани со спортот (*football, goal, sprint, start*) потекнуваат од англискиот јазик.

Заемките според Сато (Sato, 1984: 97) се зборови, преземени од други јазици кои се адаптираат во јазикот примател, без да се преведуваат и кои стануваат општо признати. Тој вели дека заемките во стручниот јазик имаат и своја смисла. На пример, лексемата *Мени* ‘мени’, не е ниту ‘листа на јадења’, ниту ‘оброк’, туку ‘избор на јадења’ што можат да се добијат во ресторан како еден оброк за определена цена. Сато вели дека заемките, како производ на процесот на преземање на еден јазички израз од еден странски јазик во мајчиниот јазик, се јавуваат во оние случаи, во кои во сопствениот јазик нема ознака за новонастанатата работа односно појава. Како резултат на овој процес, истакнува, дека се добиваат нови резултати, кои можат да се повразат на најразлични начини со странскиот и мајчиниот јазик.

Според Андрејчин (Андрејчин, 1986) туѓите зборови се зборовите земени од туѓи јазици. Туѓите зборови се користат кога во сопствениот јазик недостасуваат соодветни зборови. Понекогаш причината е силното влијание на странскиот јазик. Андрејчин истакнува дека во последните неколку векови, забележан е феноменот на „глобалниот јазик“, при што едниот јазик станува сè позастапен во поголемиот дел од светот. Смета дека таквите јазици беа грчки, латински, француски и во последно време англиски. Локалниот јазик освен од глобалниот јазик, може да продолжи да позајмува странски зборови од други јазици. Андрејчин прави разлика меѓу заемки и туѓи зборови и вели дека процесот на позајмување странски зборови е директно поврзан со прашањето за таканаречената чистота на јазикот. Некои странски зборови го збогатуваат јазикот затоа што немаат домашен еквивалент, додека други го оптоваруваат со непотребно заменување на постојните домашни имиња. Туѓите зборови од првиот вид се нарекуваат заемки, а вторите зборови се туѓи зборови (туѓарки).

Бечева во (Втов, 1988: 157) истакнува дека прашањето за туѓите зборови е комплексно прашање и дека во науката не постои јасен став за ова прашање. Тоа е затоа што е многу тешко да се одреди границата помеѓу домашните и позајмените зборови. Таа

и стакнува и дека ова е причината зошто се користат различни термини на двата јазика за да се означат зборот „странски збор“.

Исто така, Бауман и Калверкемфер (Baumann & Kalverkämpfer, 1992: 20) прават разлика меѓу заемките и туѓите зборови во германскиот јазик. Заемките според нив, се зборови кои се приспособиле во јазикот и повеќе не се чувствуваат дека се од странско потекло, додека туѓите зборови се дефинираат како зборови, кои во одредени случаи недоволно јазично и правописно се адаптирале и интегрирале.

Во контекст на ваквата поделба е и ставот на Мухвиќ-Димановски (Muhvić-Dimanovski, 1998: 31) која вели дека е важна разликата помеѓу заемки и преведенки (*posudenica – prevedenica*) во хрватскиот јазик. Па, така, под терминот преведенка во поширока смисла на зборот се вклучени и таканаречените буквални преведенки, делумни преведенки и семантички заемки. Во однос на тоа дали може воопшто да се дојде до преведенки во јазикот, таа нагласува дека тоа зависи од структурата на јазикот, од неговата отвореност, односно затвореност спрема странското, туѓото влијание или од настојувањето јазикот да се зачува во почист облик. Понатаму, Мухвиќ-Димановски, прашањето за туѓите зборови го поврзува со појавата пуризам и укажува дека е добро познат фактот дека јазиците различно реагираат во однос на странските зборови треба да означуваат нови поими кои треба да се интегрираат во домашниот систем. Процесот најчесто зависи од степенот на присутниот пуризам во некоја јазична заедница: одредени заедници се отворени во однос на туѓите влијанија и не покажуваат особено непријателство спрема новите зборови кои лесно се прифаќаат и се приспособуваат на фонолошкиот и морфолошкиот состав на јазикот примател. Јазиците кои имаат силна пуристичка традиција обично го насочуваат своето позајмување на подрачјето преведенки, употребувајќи внатрешни можности за создавање на зборови како средство за правење неологизми. Без разлика дали се градени од домашни состави или се јавуваат како заемки, според неа, неологизмите се нужна последица на јазичните промени.

Како што истакнува Бугарски (1996: 18) лингвистите се обидуваат да ги одредат овие термини, но понекогаш се употребуваат и како синоними. Најпрецизен би бил терминот „збор од странско потекло“ или „домашен збор од странско потекло“. Во постојните досегашни речници се користат и термините туѓи зборови, странски зборови и меѓународна лексика. Бугарски (1996) истакнува дека воведувањето странски зборови во

јазикот е природен феномен, кој сè повеќе се забележува како резултат на глобализацијата на светот во кој живееме. Сепак, мора да се има предвид дека странските зборови што влегуваат во јазикот, пак, се поделени на два вида – заемки и туѓарки. Заемките се оние туѓи зборови што ги користиме за да именуваме нови концепти и појави во реалноста, и за кои немаме соодветни домашни зборови. Туѓарки, пак, се оние странски зборови за кои веќе имаме соодветни зборови во јазикот, како *алтернатива* (можност), *лајк* (допаѓање), *копирајт* (авторско право).

Чориќ и Бугарски (Чориќ, 1998: 253 и Бугарски, 1996: 18) во своето истражување истакнуваат дека термини поврзани со туѓите зборови се заемки, туѓарки, интернационализми, егзотизми, варваризми, калки, полукалки, (туѓица, позајмљеница, позајмица, посуѓеница, интернационализам, варваризам).

Опширна поделба на туѓите зборови има и Бариќ (Barić, 1999: 283–285) кој истакнува дека во заемките се вбројуваат туѓарките, приспособенките и усвоенките. Што се однесува до туѓарките, тој нагласува дека во литературата има неколку дефиниции, но се задржува на тоа дека туѓарките се зборови од странско потекло кои се правописно приспособени на хрватскиот гласовен состав, но задржале и некои јазични својства од изворниот јазик, несвојствени за хрватскиот јазик. За приспособенките, пак, Бариќ (1999: 284) вели дека се зборови од странско потекло кои гласовно се приспособиле на хрватскиот јазик, а усвоенките се заемки кои се целосно вклопени во јазикот и кои не се разликуваат од изворниот збор (шешир, ќелав). Според него, не е потребно тие да се заменуваат со домашни зборови, но често и немаат соодветна замена. Понатаму, во своето истражување тој наведува дека зборовите од странско потекло може да се поделат во зависност од јазикот од кој доаѓаат. Оттука, тие можат да бидат: англизми, германизми, русизми, бoемизми итн.

На истражувањето на Бариќ се надоврзува и Тежак (1999: 102) кој вели дека со поимот туѓарки се означува секој збор кој се користи во поново време, а е примен од туѓ јазик.

Според Ратке (1992: 40), заемките се зборови увезени од други јазици кои често се зацврстуваат во општоприфатениот јазик. Како резултат на контактот меѓу јазиците се јавува феноменот на заемање. Колку контактите помеѓу оние кои ги зборуваат различните

јазици се поблиски толку полесно и пофреквентно преминуваат зборовите од еден јазик во друг.

Ратке (1992) вели дека позајмените зборови можат да бидат поделени врз основа на два критериуми: потребата и прилагодувањето. Врз основа на потребата разликуваме неопходни заемки (заемки од неопходност) и луксузни заемки. Кога станува збор за нови концепти или предмети, присвојувањето на некој збор е неопходно, бидејќи во јазикот не постои збор кој би се однесувал на тој концепт или предмет. Ратке истакнува дека тие странски зборови присвоени заедно со концептот или со предметот, на пример зборот *computer*, *rock* или *juke –box* се наречени неопходни заемки. Кога во јазикот постои збор за странскиот термин, но сепак се користи странскиот збор, станува збор за луксузни заемки. Луксузната заемка има стилистичка цел и цели кон социјалната промоција на говорителот пренесувајќи една култура или начин на живот кои се сметаат како престиж.

Ратке (1992) размислува во насока на претераното присуство на англиски заемки во говорот на младите за кој вели дека може да се објасни со англоамериканизацијата која се однесува на начините на однесување на младите во однос на музиката, културата итн. Смета дека со користењето на заемките, младите одговараат на потребите на интернационализација, водени на пример од фактот дека сопствената земја се смета за многу мала. Употребата на заемките ги разликува младите од баналноста на стандардниот јазик и од светот на возрасните, односно младите настојуваат да примаат и да шират интернационални елементи за да бидат различни од другите. Заемките придонесуваат да се зацврсти посебноста на говорот на младите.

Раутјарви (2000) истакнува дека секој јазик има свои средства за да означи нови идеи и нови предмети без да присвојува странски збор, т.е. заемката не е никогаш неопходна во апсолутна смисла. Како последица на тоа, некои зборови кои се сметаат како луксузни заемки можат да имаат нијанси во значењето кои не би можеле поинаку да се пренесат.

Тој вели дека врз основа на приспособувањето, разликуваме адаптирани и неадаптирани заемки. Адаптираните заемки се интегрирани во јазикот примател и тешко може да се распознаат и да се разликуваат од зборовите од автохтониот лексички репертоар, на пр. *bistecca* (бифтек) од англискиот збор *beefsteak* или *ingaggiare* (најмува)

од францускиот *engager*. Неадаптираните заемки се среќаваат во италијанскиот јазик во првобитната форма, на пр. *bar, computer, tram*.

Според класификацијата на Бојациев, кај туѓите зборови се разликуваат неколку видови, поточно, заемки, туѓарки, интернационализми, егзотична лексика и варваризми (Бојациев, 2002: 174–176). Тој ги дефинира заемките како туѓи зборови што се целосно асимилирани и немаат одлики на исконски домашни зборови. Подолу се врши нивна детална поделба и анализа според потеклото, при што ќе се утврди и колку често се среќаваат во нашиот корпус

За заемањето во хрватскиот јазик, пишуваат и Франчиќ, Худечек и Михаљевиќ (Franičić, Hudeček i Mihaljević, 2005: 206) кои за заемките велат дека претставуваат позајмување на некои јазични единици. Тие истакнуваат дека во овој процес треба да се разликуваат поимите јазик давател (јазик од кој се позајмува) и јазик примател (јазик кој позајмува).

Костањевац (Kostanjevac, 2008: 4) испитувајќи го хрватскиот јазик, пак, во однос на туѓите зборови разликува: туѓи зборови, туѓарки, приспособенки и усвоенки. (*tuđe riječi, tuđice, prilagođenice i usvojenice*). Според него туѓите зборови, туѓарките, приспособенките, усвоенките (присвоенките) со едно име се нарекуваат заемки.

Во склоп на заемките и туѓите зборови се наведуваат и интернационализмите кои според Франчиќ, Худечек и Михаљевиќ (Franičić, Hudeček i Mihaljević, 2005: 211) интернационализми (или европеизми) се меѓународни зборови кои најчесто се од грчко и од латински потекло и кои се наоѓаат речиси во сите европски јазици. Интернационализмите од грчко и латинско потекло треба да имаат предност пред интернационализмите од другите јазици (англиски, француски и германски).

Скелин-Хорват (Skelin-Horvat, 2005: 94) се надоврзува на Костањевац и ги дели зборовите од туѓо потекло на туѓарки, заемки и преведенки (*prevedenice*). Тој истакнува дека постојат различни поделби и дефиниции за зборовите од странско потекло. Основната поделба е на туѓи зборови и преведенки во зависност од нивното приспособување на јазичниот систем во јазикот во кој влегуваат. Туѓите зборови се зборови од странско потекло кои не се целосно приспособени во јазичниот систем, односно тие зачувуваат одредени јазични елементи од јазикот од кој доаѓаат. Скелин-Хорват ги дефинира заемките како зборови од туѓо потекло кои потполно се

приспособиле на јазичниот систем во кој се преземени. А пак, преведенките ги дефинира како подвид на неологизмите кои спрема странскиот модел се создава збор од домашни лексеми, зборови.

Хофер (Hoffer, 2005: 1) ги користи изразите: *loanword*, *loanshift* и *loan-blend* во своето истражување. Тој вели дека зборувачите можат да усвојат предмет, идеја и соодветен туѓ збор. Таквата позајмена форма се нарекува заемка (*loanword*). Овие форми сега функционираат во вообичаените граматички процеси, при што зборовите ги прифаќаат граматичките правила на тој јазик. Според Хофер *loanshift* е друг процес што се јавува таму каде што на постојните зборови им се дава ново значење. *Loan-blend* е форма кога еден елемент е заемка, а другиот елемент е домашен збор.

Атанасова (2006) се надоврзува на Андрејчин и прави семантична разлика меѓу туѓите зборови и туѓарките во бугарскиот јазик. Таа вели дека и покрај тоа што се користат како синоними сепак постои семантичка разлика. За туѓите зборови вели дека се зборови кои се навлезени или навлегуваат во јазикот од други јазици, како на пример: *чадор*, *палачинка*, *математика*, *касинг*, *лонгборд*. Зборовите *чадор*, *палачинка* и *математика* не се сметаат за туѓи зборови, бидејќи одамна се дел од јазикот и од нашите секојдневни животи, додека зборовите *касинг*, *лонгборд* кои се понови и дел од говорителите не ги познаваат и се перципираат како странски.

За Каспашак (2010: 12) заемките кои влегле во полскиот и српскиот јазик се зборови преземени од странски јазик. Овие зборови гласовно и граматички се прилагодиле и станале дел од јазикот. Во секој жив јазик постојат заемки од други јазици кои се прилагодени и не се чувствуваат како зборови од странско потекло.

Кемер (Kemmer, 2016) истакнува дека туѓите заемките се усвоени од говорителите на еден јазик од друг различен јазик (изворниот јазик). Според неа заемката може да се нарече и позајмување. Апстрактната именка „позајмување“ се однесува на процесот на „посвојување“ зборови од изворен јазик во мајчиниот јазик. „Заемката“ и „позајмувањето“ секако се метафори, затоа што не постои процес на буквално позајмување. Нема пренесување од еден јазик на друг и нема „враќање“ на зборови на изворниот јазик. Тие едноставно се користат од говорна заедница која зборува различен јазик од оној во кој потекнува.

Мурдаров (Murdarov, 2019) ја нагласува потреба од заемките. Според него, целата меѓународна лексика, всушност е составена од заемки, а заемките се туѓи зборови кои се преземаат од другите јазици зашто нема еквивалент во јазикот што ги прима. Вели дека е подобро туѓиот збор да биде заменет со домашен израз, но тоа не е секогаш добар чекор. Смета дека јазикот се бори за економичност, сè да биде пократко и просто. Кога разговараме се обидуваме да „скратуваме“ што е можно повеќе, односно со помалку зборови да кажеме повеќе. Затоа се толку популарни скаретениците на социјалните мрежи и „чатовите“.

Во прилог на досегашните истражувања оди и ставот на Карадаревиќ (Карадаревиќ, 2019) која вели дека кога зборуваме за позајмените зборови, не можеме, а да не ги споменеме туѓарките кои во јазикот влегуваат преку писменото изразување и преку контактите меѓу народите и јазиците. Според неа ова претставува голема зачестеност во јазикот, па поголемиот број од овие зборови не се доживуваат како странски зборови. Во своето истражување истакнува дека под странски зборови се вклучуваат: неологизмите (оказионализми – хапакси или индивидуализми) и туѓарки.

Од прегледот на истражувањата на странските лингвистите кои ја обработуваат проблематиката за заемки и туѓи зборови на српскиот, хрватскиот, бугарскиот германскиот, англискиот и полскиот јазик, може да се заклучи дека сите туѓи зборови се лексички заемки, но сите лексички заемки не можат да бидат туѓи зборови.

Очигледно е и дека во странската литература му се посветува поголемо внимание на ова прашање и голем број автори истакнале свои ставови кои покажуваат дека проблематиката на туѓите зборови во еден јазик не е едноставна и не е за потецнување. Се гледа дека се среќаваат голем број термини како туѓарки, заемки, посвоенки, усвоенки, проспособенки што секако произлегува од потребата да се класифицираат туѓите зборови, но и секој тргнал од потребите што ги налага јазикот што го испитувал. Понатаму, се гледа и дека семантичката разликата меѓу овие термини е многу мала.

Од прегледот на литературата може да се заклучи дека дел од горенаведените автори прават разлика меѓу заемки и туѓи зборови, кај некои сите зборови од туѓо потекло се нарекуваат заемки, а некои ги користат како синоними.

Овие истражувања иако многу пошироки па дури и збунувачки, одат во прилог на тоа дека туѓите зборови имаат одредени релации и со заемките и со неологизмите и

интернационализмите, но и со термилошката лексика. Дефинитивно ова оди во прилог на појдовната точка од која се поаѓа во истражувањето, односно дека има разлика меѓу туѓите зборови и заемките.

Од прегледот на домашната и странската литература може да се види и мешање на поимите, односно подведување под иста категорија на различни термини за туѓите зборови со различно значење. Во таа смисла се споменуваат и меѓународните зборови и неологизми и термилошки единици и калки, што се нужно поврзани со туѓите зборови. Оттука, во продолжение следи краток осврт за нив.

1.2.3. Меѓународни зборови

Лексиката на еден јазик претставува најдинамичната и најфреквентната дисциплина во која, покрај векови градениот лексички супстрат врз основа на народната реч, станува неодоимлив и напливот на меѓународните зборови или интернационализми, проникнати врз основа на сестраниот економско-политички, техничко-технолошки и културен напредок на целокупното човештво.

Стручни термини се базираат врз лексиката од општиот јазик, потребата за позајмување на нови лексеми во функционалните стилови е сè поголема бидејќи е условена од брзиот развој на науката и техниката. Паралелно со тоа се јавува и стремежот за меѓународна комуникација и помасовно разбирање, што го поттикнува создавањето на интернационализмите.

Голем е бројот на лингвистите, но и на оние што не се занимаваат активно со јазикот, кои истакнуваат дека во македонскиот стандарден јазик има голем процент на интернационализми.

Според Минова-Ѓуркова (2003: 139) интернационализми се зборови што се употребуваат во многу светски јазици, а по потекло се од латинскиот или старогрчкиот јазик. Овие зборови се приспособуваат кон соодветниот јазик и со тек на време не ги чувствуваме како туѓи (*актуелен, квалитет, факултет, факт, литература*). Овие зборови не треба да ги користиме прекумерно, туку само кога е неопходно потребно.

Понатаму, Минова-Ѓуркова (2003) за интернационализмите вели дека се карактеристични за научниот, административниот и публицистичкиот функционален стил, но сепак, може да се сретнат и во уметничколитературниот и во разговорниот стил. Општа

препорака за сите функционални стилови е колку што може повеќе интернационализмите да се заменуваат со домашни зборови, да се бараат и да се наоѓаат македонски еквиваленти, зашто на тој начин од една страна ќе се збогати домашниот лексички фонд, а од друга – изразот ќе биде поприроден и поразбирлив.

На меѓународните зборови се задржува и Јанушева (2015: 209–219), која се надоврзува на ставовите на Франчиќ (2005) и смета дека треба да се прави разлика меѓу меѓународните зборови од грчко и латинско потекло и оние од другите јазици, како на пример, англискиот, францускиот, германскиот итн. Таа ја испитува можноста за замена на овие меѓународни зборови со домашни еквиваленти и заклучува дека замената на меѓународниот збор со домашен еквивалент не може да се направи во секој случај, а тоа, во голема мера, зависи од значењето на меѓународниот и на домашниот збор.

Според Саздовска-Пигуловска (2014) интернационализмите се зборови или термини од областа на науката, политиката, економијата, културата, кои се употребуваат во другите европски јазици со приближен или еднаков изговор, итн. Смета дека тие избобилуваат во корпусот и во точките подолу се врши нивна детална класификација, односно избобилуваат и во научниот функционален стил и се претпочитаат пред домашните зборови со цел поголема официјалност.

Марковска (2014: 15) вели дека интернационализмите се зборови или лексеми кои се застапени во повеќе јазици со одредени заеднички семантички и формални признаци. Марковска вели главни карактеристики на интернационализмите се следните: семантичка еквивалентност и формална соодветност на лексемите; настапување во одреден, конкретен временски период; еквивалентност како граматичка форма (во поглед на статусот како именка, придавка, глагол).

Во прилог на тоа вели и дека најголем број од интернационалните зборови се по потекло од латинскиот или старогрчкиот јазик. Во поново време англискиот јазик има централна улога во доставувањето на зборови и изрази. Од почетокот на XX век па сè до крајот на втората светска војна англосаксонската култура го презема водството.

Како што наведува Марковска овие лексеми се дојдени со директен контакт во јазикот или преку јазична интерференција (тоа се турцизмите, а преку нив и зборови од арапско и еврејско потекло како авра (евр.), беса (арап.), фарисеи (евр.), сатана (евр.),

алгебра (арап.), химија (арап.) итн. и преземените туѓи зборови од разноврсна книжнина, како што се латинските, грчките, германските, француските, шпанските итн.

Што се однесува до навлезената интернационална лексика или европеизмите, Марковска вели дека тука најмногу фреквентираат латинизмите кои често ги меша со зборовите од франкофоното подрачје застапени во добар број, потоа тука се зборовите од англиско потекло, германско, шпанско, италијанско итн.

Крстеска (2018) истакнува дека интернационализмите се зборови кои се употребуваат во многу светски јазици, а по потекло се од латинскиот или старогрчкиот. Тие се приспособуваат кон соодветниот јазик и постепено стануваат како домашна лексика. На пр.: актуелен, литература, факт, сфера, функција, факултет, квалитет, опера, театар, декан, филм и др.

Јазикот е збогатен, а интернационализмите сè повеќе навлегуваат во секојдневниот говор. За тоа е илустрација една новинарска статија во *faktor.mk* (2016) каде се наведува дека оваа промена се појавува и во бугарскиот јазик. Според статијата 4300 нови зборови се појавиле во јазикот за 20 години. За се воспостави како траен еден збор, треба да се користи најмалку 10 години, тврдат лингвистите. Како типичен пример за нов збор, која сепак се користи барем еднаш на ден е „селфи“. Дигитализацијата и социјалните мрежи се причина за појава и на зборови како „блог“, „пост“ и „твитови“. Бумот на новите зборови сепак доаѓа со демократијата. Има и такви кои звучат поинаку за различните генерации. Но постепено умираат и зборови како „вокмен“ и „пејџер“.

Според Арнолд (2003:187-188) меѓународен збор во лингвистиката е израз за заемки кои се појавуваат во неколку јазици (транслингвизам) со исто или слично значење и етомологија. Овие зборови постојат во повеќе различни јазици како резултат на истовремени и последователни позајмувања од крајниот извор. Изговорот и правописот се слични така што зборот е разбирлив меѓу различните јазици. Разговарано е околу тоа колку јазици се потребни да го користат тој збор за да стане меѓународен збор.

На тоа се надоврзува и Цукерман (2003: 188) кој вели дека најважните јазици кои треба да се вклучат во истата лексичка ставка за зборот да се класифицира како интернационализам се еврејскиот јазик, полскиот, рускиот, францускиот, германскиот и англискиот јазик.

Цукерман (2003) смета дека европските интернационализми водат потекло од латинскиот и грчкиот јазик, но исто така и од други јазици. Сепак, англискиот јазик се смета како „лингва франка“ за западниот свет, па оттука голем број интернационализми имаат потекло од англискиот јазик. Многу неевропски зборови станале интернационални зборови.

Во трудот се поаѓа од тоа дека меѓународните зборови се оние од грчко и од латинско потекло и треба да се разликуваат од другите меѓународни зборови, на пр. од англиско, француско или германско потекло.

1.2.4. Неологизми

Новите појави и предмети се именуваат, односно добиваат соодветен означувач, со формата со која се именувани таму каде што е присутна појавата почнуваат да навлегуваат во одреден јазик, најпрво во текстовите од научниот стил и од новинарскиот. Новите зборови во македонскиот стандарден јазик и во разговорниот јазик влегуваат, но нивниот натамошен статус е неизвесен. Во зависност од многу фактори овие зборови може сè поактивно да се употребуваат во јазичната практика што може да доведе до нивно нивно преминување во општата лексика и во речникот на еден јазик, или, пак, до нивна активна употреба одредено време додека е актуелна појавата, а затоа и до нивната неупотреба, заборав и премин во пасивната лексика, што значи дека имаат функција на нови зборови во лингвистиката наречени метеори (Минова-Ѓуркова, 2003; Јанушева и Јурукоска, 2015).

Според Минова-Ѓуркова (2003: 135) лексиката поставена на временската оска се дели на архаизми, библизми, историзми, книшки зборови и неологизми. Бидејќи во интерес на трудот се зборовите од странски потекло накратко се задржуваме само на неологизмите. Станува збор за нови зборови со кои се означуваат релативно нови поими, појави, предмети. Отпрвин ги употребуваат малкумина (специјалисти или новинари), а потоа широк круг зборуваачи. Минова-Ѓуркова (2003) нагласува дека кога ќе се појави нов збор, не може веднаш да се окарактеризира како неологизам, зашто може да биде привремен збор метеор, кој ќе премине брзо во застарените зборови. Неологизми, во свое време, биле: *бригада*, *трудбеник*, *телевизија*, *астронаут* и др., кои денес го загубиле статусот на неологизми. Одделни неологизми се јавуваат прво во научни текстови, а

оттаму во средствата за јавно општење, од каде што се шират меѓу зборувачите. Овие зборови се прифаќаат масовно, па честата и широка употреба доведува до губење на впечатокот дека станува збор за нов збор.

На неологизмите се задржуваат и Јанушева и Јурукоска (2015, 99–116) кои истакнуваат дека и покрај тоа што термилошки поимот неологизам се објаснува како нов збор, сепак, не е едноставно да се дефинира што се подразбира под поимот неологизам. На пример, не е доволно прецизно ниту конкретно определено што треба зборувачите на еден јазик да подразбираат под именската фраза нов збор или како да се определи дали еден збор е нов или не е. Понатаму, тие укажуваат на тоа дека под неологизам се подразбира и новото значење на даден или на стар збор, но и овој критериум не е конкретизиран и прецизен, бидејќи секое ново значење на дадениот или на стариот збор не го прави него неологизам, туку потребно е да се направи тоа по пат на асоцијација, односно со преосмислување за да може врската помеѓу зборовите да добие ново значење. Тоа значи дека треба да се внимава зборовите да се поврзани со значенска врска, бидејќи инаку би биле хомоними, кои по дефиниција, (в. Бојковска и др., 1998: 212) се поврзуваат „само според еднаквиот изговор или пишување, а не според некоја значенска врска“. Во недостиг на прецизни и конкретни информации, а поаѓајќи од различните толкувања во истражувањата, авторките заклучуваат дека периодот од 15 до 20 години може да се смета за доволен за еден збор да се смета или да не се смета за неологизам и дека вистинскиот нов збор не треба да е присутен во речникот на еден јазик. Имајќи ги предвид овие заклучоци, авторките наведуваат голем број зборови кои во литературата неоправдано се наведени како неологизми и голем број начини за создавање на неологизмите, па според тоа предлагаат и нова класификација на неологизмите.

Според Белчев (2016: 11) неологизмите се новосоздадени зборови кои сè уште не навлегле доволно во активниот речник. Со текот на времето тие се прифаќаат само ако се во духот на јазикот, на пример: видео, компјутер, мотел, печатар, далечински управувач, мобилен. Тука спаѓаат и зборовите кои ги преосмислуваме: снег (на екранот), пајак (за кревање автомобили). Белчев (2020: 434) смета дека неологизам е нов збор којшто со својата форма малку отстапува од вообичаениот начин на создавање зборови од тој вид.

Дефинициите за неологизми се многу различни и неуедначени, бидејќи во прв план се ставаат различни елементи, но заедничко за сите е дека се работи за нови зборови во

лексиката на некој јазик. На пример, Аниќ (1998: 1430) вели дека неологизам е неодамна земена изразена новина според постоечкото решение (збор, израз, итн.) или нова употреба на стар или некогаш конструиран збор или значење; нови конструирани зборови и нови значења; зборови кои не стекнале постојан и непрекинат статус бидејќи биле запишани во стари текстови и книги кои не биле користени.

Значајни информации за природата на неологизмите се забележуваат во странската лингвистика. Според Герасим (Герасим, 1990), неологизмите се во тесна врска со општествата кои брзо се менуваат и во кои има брз проток на информации. Според неа, неологизмот е нов збор кој на почеток го употребуваат мал број луѓе во одредени ситуации, па станува збор за непостојан неологизам, кој, потоа, со текот на времето, ја проширува својата употреба, но, сепак, не е општоприфатен, па, во таа смисла, станува збор за дифузен неологизам, кој дури потоа станува постојан во смисла на тоа што се препознава во заедницата и има општа употреба. Неологизмите според Реј (Rey, 1995: 66) се фрази, зборови или елементи од речникот во кој врската означувач – означено не била материјализирана како лингвистичка форма во претходните фази од развојот на речникот на даден јазик. За Спасојевиќ (Спасојевиќ, 2011), неологизмот е новосоздаден збор кој не е општоприфатен или конструкција која неодамна влегла во јазикот. Тој смета дека најголем број неологизми се позајмени зборови, главно, преземени од англискиот јазик и дека е нереално да се очекува секој нов збор кој означува даден поим веднаш да се преведе. Поимот кованица го сфаќа како подвид на неологизмите што е карактеристичен за поетскиот јазик. Спасојевиќ ги споменува и оказионалните неологизми кои се творба на авторот настанати за потребите на книжевното дело. Многу е важно што тој истакнува дека со неологизмите се создаваат нови имиња како додаток на веќе постојните за да се задоволат стилистичките и прагматичките барања, односно општествено-политичкиот, економскиот и културниот развој на една заедница, внесувајќи нијанси на диференцираност во изразувањето. Жаханова и Лучкова (Zhakhanova & Luchkova 2013: 67–71) се повикуваат на истражувањето на Јансен (Janssen 2005), кој предлага неколку критериуми за определување на еден збор како неологизам, меѓу, меѓу кои психолошки (зборот се сфаќа како нов во една заедница), лексикографски (зборот не е присутен во актуелниот речник на даде јазик), дијахрониски (секој збор што е неодамна присутен во даден јазик, а претходно не бил дел од тој јазик). Некои лингвисти сметаат дека зборот

треба да биде во употреба помалку од 25 години за да се смета за неологизам. Конопелкина (Konopelkina, 2017: 23–30) ги анализира неологизмите во контекст на политичкиот дискурс и, повикувајќи се на Арнолд (Arnold 2012: 376), истакнува дека создавањето на нови зборови има и прагматички карактер со цел човекот да ги изрази своите мисли и идеи.

Истражувањето на Јанушева и Јуруковска (Janusheva & Jurukovska 2015: 99–116) се надоврзува на она што е веќе истакнато за неологизмите во истражувањата на странските лингвисти и на Минова-Ѓуркова (2003). Дополнително, имајќи ја предвид сложеноста на неологизмите, тие предлагаат класификација на неологизмите во македонскиот јазик: семантички неологизми – кога постојниот збор добива ново значење, пример, бран; неологизми кованици создадени со средствата од сопствениот јазик од веќе постојните туѓи зборови; неологизми кованици создадени со комбинирање на туѓи и домашни елементи од веќе постојните туѓи зборови; неологизми заемки – интернационализми (со потекло од грчкиот или латинскиот јазик); неологизми заемки од другите странски јазици, главно од англискиот со прифаќање на новиот поим или идеја; потенцијални неологизми што, главно, се употребуваат во разговорниот стил и во новинарскиот потстил; неологизми скратеници; неологизми дијалектни зборови; неологизми кованици (авторски неологизми) типични за јазикот на прозата и поезијата.

Во многу речници зборот неологизам се толкува како нов збор, но дополнителните објаснувања се во смисла на тоа дека под неологизам се подразбира и новото значење на даден или стар збор (Толковен речник на македонскиот јазик, 2006:358; Вујаклија 1980: 603; Дигитален речник на македонскиот јазик; електронско издание на Речникот на Мериам-Вебстер – *Merriam-Webster*; електронско издание на Речникот на Колинс – *Collins Online Dictionary*; Речникот на Хорнби – *Hornby*, 2009: 982).

Според нив, за да се тврди дека е еден збор неологизам, треба да се земат предвид неговата сè поголема употреба во активниот говор и неговото отсуство од речниците, како и временскиот период од 15 до 20 години во кој зборот треба да биде во општа употреба. Тоа значи дека за зборот повеќе да не се смета за неологизам, тој мора да биде разбран од поголем дел од населението како валиден збор, а за тоа да случи зборот мора да биде во општа употреба, приближно барем една генерација, односно во период од 15 до 20 години, што ќе доведе до негово натамошно вклучување во речникот на еден јазик.

1.2.5. Терминолошка лексика

Јазикот како средство за комуникација се открива во различни форми. Сите дискурси во дадена лингвистичка заедница можат да бидат именувани метонимски општ јазик, додека професионалниот јазик ги опфаќа сите форми на специјализирано изразување специфично за професии, науки, области и активности кои вклучуваат специјално знаење

Според сферата на употреба зборовите се делат на: општонародна лексика, дијалектна, професионална, терминолошка и жаргонска лексика.

Во контекст на туѓите зборови може да се зборува и за терминолошката лексика. Всушност, лексичките единици во одделни научни и технички дејности претставуваат еден вид специјализирана лексика за таа област.

Термините се определуваат како лексика што служи за точно именување на поими, појави или предмети од науката, техниката и културата. Термините се обично странски зборови и обично директно се преземаат од друг јазик. Оваа определба се согледува во истражувањата на Минова-Ѓуркова (2003), Белчев (2016: 11).

Терминолошката лексика ја истражува и Јанушева (2018: 65) која се надоврзува на определбата во претходно споменатите истражувања и укажува на една важна особеност на термините, а тоа е прецизно означување на поимите, појавите и предметите од човековата стварност. Јанушева терминолошката лексика ја сфаќа како еден вид специјализиран јазик во одредена научна или техничка дејност кој го користат експертите во таа дејност и пошироко ги разгледува процесите терминологизација, ретерминологизација и детерминологизација, кои, во голема мера, се поврзани со проблематиката што се истражува во овој пилот проект.

За терминологијата, Видовиќ-Муха (Vidovič-Muha, 2000: 119) вели дека се стреми кон најголема можна униформност и стабилност во употребата на јазикот. Стабилноста на терминологијата е истовремено доказ за возраста и за воспоставувањето на професијата и на нејзините традиции.

Според Требар (Trebar, 2010: 110) најдефинирачката карактеристика на професионален јазик е технички термин или терминологија поврзана со концептуалниот свет на дисциплините, а техничките термини или поими се јазични ознаки за

специјализирани термини во дисциплините. Требар смета дека додека во општиот јазик се применува принципот на самоволие на јазичен знак (односот помеѓу звукот и пишаната слика од една страна и содржината од друга страна која е произволна), различни очекувања се применуваат на професионален јазик. Својствата на техничката терминологија е дефинирана со термилошките принципи кои се наменети да обезбедат ефективна и недвосмислена комуникација на професионален јазик.

Во терминологијата, основните единици се специјализирани концепти на индивидуални професионални полиња, а термините се третираат како јазични имиња на таквите концепти.

Според тоа, Фелбер (Felber 1984: 115) смета дека принципот на стабилност предвидува утврдените јазични имиња треба да се менуваат само таму каде што постојат потврдени причини.

Имено, термилошката наука произлегува од претпоставката дека во согласност со научно-техничкиот развој најпрво го менува концептот и следствено на односите.

Според Хрватски термилошки портал (<http://nazivlje.hr/clanak/sto-je-nazivlje/14/>) терминологијата е дефинирана како структуриран збир на поими и придружни имиња на одредена област. Ова во основа го одредува концептуалниот терминографски пристап поставен од принципите на Јудин Вустер, кои ја формираат основата на т.н. Виенска школа за терминологија, т.е. општа термилошка теорија, која и денес е сè уште влијателна како основа на рецептниот пристап кон терминологијата и неговата стандардизација. Овој портал (<http://nazivlje.hr/clanak/sto-je-nazivlje/14/>) за јазиците што штотуку ја креираат и ја систематизираат својата терминологија вели дека принципот на приоритет на оригиналниот јазик секогаш има извонредно место. Се смета дека при дефинирањето на терминологијата на многу дисциплини, овие принципи не можат целосно да се применуваат без да се промени значењето на дефинираните термини или нивните меѓусебни врски во концептуалниот систем. Затоа, традиционалните принципи на термилошката работа би требало да се применат со претпазливост и во согласност со барањата и карактеристиките на секој професионален домен на терминологијата што е дефиниран.

Терминологијата е средство за пренесување на знаење. Затоа, усогласената, договорената и лесно достапната терминологија е предуслов за прецизна и недвосмислена

професионална и научна комуникација, како во еднојазична, така и во меѓусебна комуникација.

Во овој прилог се истакнува и дека регулираната професионална терминологија е важен дел од стандардниот јазичен речник и претпоставка за комуникациската функција и опстанокот на секој јазик. Се надоврзува и ставот дека меѓусебно усогласената терминологија е предуслов за вистински мултилингвализам и успешна глобална комуникација. Се вели и дека недоразбирањата предизвикани од неправилното или несоодветно користење на имиња или нивниот несоодветен превод може да предизвикаат далекусежни последици и директна, честопати материјална штета во правниот, трговскиот, економскиот, индустрискиот и кој било друг професионален контекст.

Во македонскиот јазик постои потреба од создавање стручна терминологија во различни дејности на која често се одговарало преку создавање нови зборови и развивање нови значења на зборовите. Од таа причина дошло и до преземање туѓа лексика. Во македонскиот јазик биле преземани зборови од словенски и несловенски јазици, при што прегледот на странските зборови кои навлегувале во македонскиот јазик укажува на историските врски на македонскиот народ со други народи. Познато е дека најтесни културно-историски врски се одржувале со српскиот народ, како и со турскиот народ што резултирало со директно навлегување на србизми и турцизми во македонскиот јазик кои претставуваат директни заемки. Тие се веќе утврдени во македонскиот јазик, така што повеќето говорители воопшто и не ги сметаат за туѓи. Како што беше претходно споменато, во македонскиот јазик се присутни заемки од други јазици поради заедничкото потекло од индоевропското јазично семејство, а во научната и стручна литература отсекогаш преовладувале меѓународни термини и странска лексика.

1.2.6. Калки

Марков (Марков, 1988: 173) истакнува дека нема јазик без калки, односно нема јазик без буквално преведување на дадени лексеми од странски јазик. Калките можат да бидат полни и делумни или полукалки.

Николовска (2012: 24) вели дека освен зборови, од друг јазик може да се позајмуваат и модели – на образување на зборови, синтагми, па и цели реченици (фразеолошки изрази). Се работи за преведени модели кои во науката за јазикот се

наречени калки. Значи, калки се преведени туѓи јазични модели. Според Дигиталниот речник на македонски јазик калк е збор или израз добиен со буквален превод на туѓ збор или израз. На пример, изразот *бегајте да бегаме* се смета за балканска калка која се среќава и во грчкиот, ароманскиот и албанскиот јазик. Може да се пренесат од еден јазик во друг и секундарни, дополнителни значења на зборовите, како на пример *седи*.

Марков (1987: 173) истакнува дека одделни јазици се разликуваат меѓу себе главно во поглед на соодносот меѓу самите заемки и калки, односно во изразените тенденции во поглед на пополнувањето на речничкиот фонд. Така, за едни јазици е карактеристично директното преземање на дадени лексеми од странски јазик, а во други јазици преовладува тенденцијатата кон полно или делумно калкирање (буквално преведување) на дадени лексеми од странски јазик. Со други зборови, лексиката на даден јазик содржи како заемки така и калки, но соодносот меѓу заемките и калките обично варира во секој јазик. Марков вели дека во зависност од определени фактори, во науката се izdelуваат различни видови калки. На тоа се надоврзува и со ставот дека зависно од тоа дали дадена лексема е слободна или пак влегува во лексички сврзан спој (рус. сочетание), се izdelуваат лексички и фразеолошки калки. Од друга страна, Марков смета дека зависно од тоа дали е калкиран строежот на дадена лексема или нејзиното значење, се izdelуваат: а) зборообразувачки и б) семантички калки. И едниот и другиот вид калки се карактеризираат со низа свои особености.

Марков (1987) вели дека калките од овој вид можат да бидат полни и делумни или полукалки. Под полни зборообразувачки калки се подразбираат лексеми (зборови или изрази) коишто се образувани по пат на преведуваше на даден странски збор или израз според составот на неговите морфеми, т.е. врз основа на зборообразувачката структура што ја има во изворниот јазик, односно во јазикот посредник. Се вели дека меѓу зборообразувачките калки има стари и такви коишто се образувани во 17, 18 и 19 в. или во поново време. Како стари или општословенски калки се земаат лексеми добиени по пат на преведување од старогрчкиот јазик, сп.: мудросш (гр. sophia), свешлосш (гр. lamprotês), живошооис, схрв. живойис (животоопис), рус. жизнеописание (гр. biographia), лешойисец (гр. chronografos); или: филолог благоденствие (гр. eu-ëmeria), благогласносш „milozvucnost, blagoglasnost" Р, благороден, рус. благородный (eu 11 genos), благовремен (рус. благовреме нный) „в. навремен" Р; сп. и рус. многоопытный (гр. polyperios).

Според Бугарски (1991: 114), во еден јазик „голем број на зборови и синтагми составен е во потполност или во најголем дел од домашни творбени елементи, но според граматичкиот образец на некој друг јазик, со пресликување на структурата на изворниот јазик. Бугарски таквите преведени зборови ги именува како „преведенки“ или „калки“.

Врз основа на ставот на Ахмед (1997: 3) под семантички калки се подразбираат лексеми чишто морфолошки состав и фонетски глас се домашни (свои), а странско е само некое преносно значење на дадената лексема. Во случајов, значи, не се калкира зборообразувачката структура на дадена странска лексема туку некое нејзино преносно значење. За разлика од зборообразувачките калки коишто во одделните јазици најчесто имаат повеќе извори, преземањето на семантичките калки е обично ограничено главно од некој јазик.

Ахмед (1997) тврди дека кај повеќето литературни јазици обично станува во определени периоди од нивниот развоток, но контактите со оваа или онаа култура односно јазик исто така наоѓаат видлив одраз. Вели дека сето ова наоѓа потврда и во лексиката на современиот македонски јазик. Познат факт е дека покрај значителен број народни форманти коишто биле исползувани за образување на зборови потребни за литературниот јазик во ширењето на речничкиот фонд видно место имаат исто така заемките и калките од соседните словенски јазици, особено во книжната лексика и во терминологијата. Секојдневниот тесен контакт со српскохрватскиот јазик разбирливо се одразил и во значителен број заемки и калки во современиот литературниот македонски јазик.

Бабамова (1994: 93) вели дека самиот збор калка е заемка од францускиот јазик и значи копирање, нацртување или отпечаток. Понекогаш наместо зборот калка, во литературата се среќаваат и термини како што се „позајмен превод“ (loan-translation) или во турскиот јазик „превод на знаењето“ (anlam çevrilmesi). Некои лингвисти калките ги дефинираат како „буквален превод на збор или израз од друг јазик“. Истиот опис ја има и во Речникот на македонскиот јазик.

1.2.7. Пуристички и антипуристички ставови

Туѓите зборови се дел од нашето јазично секојдневие. Во однос на тоа дали треба да ги прифатиме туѓите зборови или треба да се цели кон домашни изрази произлегуваат многу пуристички и антипуристички ставови.

Заложби за јазично чистотништво, односно, за потпирање на јазикот врз народна основа, заради поширока разбирливост, има најмногу во творештвото на: Ѓорѓија Пулевски, Григор Прличев, Крсте Мисирков и Блаже Конески.

Првенствено се истакнува ставот на Конески (1967: 56) кој вели дека во македонскиот литературен јазик треба до најголема степен да се изрази неговата народна основа. Речникот на литературниот јазик да се обогатува со зборови од сите наши дијалекти, да се изградуваат нови зборови со живи наставки, и само колку што е потребно да се усвојуваат и туѓи заемки. Потоа, Конески забележува дека не треба да се оди ниту во преголемата крајност на „чистунството“ (пуризмот). Тој тоа го нагласува особено во однос на научната терминологија. Истакнува дека тоа најдобро се гледа од нашиот однос спрема интернационалните зборови, особено во научната терминологија.

На антипуристичките ставови се надоврзува и Старделов (1977: 65) кој вели дека јазичниот пуризам е антиприроден процес и ставот од новите зборови не го признава, затоа што јазикот не може да се затвори во некој ковчег и да се изолира од духот на времето. Пуризмот според Старделов е „честопати претерано залагање во зачувување на чист национален јазик од туѓи зборови. Пуризмот слично го толкува и како претерана трудољубивост во чистење на мајчиниот јазик од елементи со туѓо јазично потекло, односно пуризмот, според него, е (претеран) стремеж за чистење на јазикот од туѓи зборови.

Благоја Корубин (1980: 53–54) укажува на тоа дека јазичниот пуризам е донекаде прегазен од времето: „Таа судбина ја доживеа и ја доживува, затоа што неговите тенденции не се во согласност со објективните тенденции на општествениот развој“.

Конески (1982: 84) вели дека ние нив ги примаме како една придобивка на меѓународното духовно општење, и не ги заменуваме без потреба, ами или тогаш кога една самостојна словенска традиција тоа ни го налага, или каде што веќе имаме соодветен народен збор. Самиот Конески врши интервенција во употребата на некои граматички термини.

Филиповиќ (1986) вели дека постојат мали народи кои љубоморно го чуваат својот јазик од туѓите зборови, па тие не ги прифаќаат дури ни оние зборови кои навистина им требаат. Борбата за чистотата на мајчиниот јазик честопати им се остава на поединци кои имаат љубов и чувство за својот јазик, па одбиваат да преземат туѓ збор. Но, исто така и големи народи со богато јазично искуство и традиција можат да стапат во позиција да треба „да го спасуваат“ својот јазик од туѓи зборови.

Турк (1996: 63) вели дека пуризмот има повеќе значења. Го опфаќа секое настојување околу чистење на јазикот од странски елементи, односно ослободување на јазикот од сопствени елементи кои имаат призвук на вулгарности или пак се употребуваат во некој дијалект или социјална група и конечно спротивставување на сè она што оневозможува јазикот да биде самостоен и подобро да ги задоволува потребите во комуникациска и експресивна служба и да биде полифункционален.

Кога се зборува за пуризам во прв план доаѓа неговиот однос спрема јазичните единици од странско потекло.

Стаматоски (2000: 14–15) смета дека „македонскиот јазик никогаш немал пуристички однос кон интернационалната лексика“, но и дека „тој не бил и не може да биде отворен за сè она што ни доаѓа од оваа страна“.

Минова-Ѓуркова (2001: 9–10) се надоврзува кон мислењето на Стаматоски, задржувајќи се на последиците од „антипуристичкиот став“ во македонскиот јазик: „Втората поставка при кодификацијата на македонскиот стандарден јазик, којашто се одрази во голема мера врз зборовниот состав, но не и само врз него, е определбата против бесмислениот пуризам.“

Од странските лингвисти се истакнува Јонке (Ljudevit Jonke, 2007) кој тврди дека пуризмот првпат се појавил во класична антика со звучниците Цицеро или Сенека. Смета дека пуристичките тенденции се појавуваат во литературата уште во времето на барокната ера, кога пуризмот беше симбол на патриотизам (на пр. Јан Вачлав Роса). Во Германија овие напори се појавија во 17 век како реакција на навлегувањето на францускиот јазик, кој тогаш беше во мода. Во Шпанија, пуризмот беше истакнат во 18 век, кога локалните лингвисти се обидоа да го спречат широкото прифаќање на француските литературни форми и вкусови (т.н. *afrancesamiento*).

Јонке (2007) вели дека додека Хрватска беше дел од тоталитарното Кралство Југославија и тогаш тоталитарната СФРЈ, потиснувањето на слободата на говорот се одрази и во задушнувањето на употребата на хрватскиот литературен јазик во медиумите. Да се реализира јазичниот модел на српскохрватскиот јазик во југословенската мултинационална јазична заедница како државен јазик со присилно обединување на хрватскиот, српскиот и словенечкиот јазик “.

Според Веновска-Антевска (2009: 25) пуризам во Македонија насочен кон јазикот немало и не постои. Странските лексеми во правилна или погрешна форма се употребуваат во комуникацијата, односно тоа што може да се најде како наш термин, треба да се прифати. Со овој став се согласува и Шкиљевиќ (2020: 45), која смета дека не треба да се стремиме кон пуризам, но ако може да се помакедончи еден збор – тоа треба да се стори.

Говорејќи за континуитетот на турското влијание врз македонскиот лексички систем, Лилјана Макаријоска (2009: 199) ги бележи настојувањата за „прочистување“, на народниот јазик од турските лексеми – заемки. Таа го означува тоа како „свесен напор за пронаоѓање словенски синоними, кои би одговарале на одделни зборови. Таа вели дека објаснувањето на заемките би можело да се поврзе со специфичноста на содржината и недостигот од адекватни термини во народниот јазик. Сето тоа, според неа, е во прилог на збогатувањето на јазикот со нови изразни средства од народниот јазик и будуњето на свеста дека треба да се пишува на јазик, разбирлив за народот.

Мотивирана од тој стремеж на Пулевски „како да излезе права и чиста реч и да се разбира што некои за нешто кажуваат, или зборуваат“, Виолета Николовска (2009: 9–10) истакнува при истражување на лексиката во „Четиријазичникот“ на Пулевски, особен впечаток остава неговата грижа за чистотата на јазикот.

Тоевски (2009: 282) истакнува дека јазикот не се штити со декрети и присилба, туку со активна јазична политика и развиена јазична свест. За еден јазик не е доволно само теоретски да се осознаваат и да се објаснуваат неговите внатрешни особености и строежот, туку е еднакво значајно активно и плански да се влијае, по пат на свесни интервенции, врз неговите промени и вкупниот развој.

Лазарова-Никовска и Кардалеска (2010: 2) во своето истражување, спроведено врз основа на анкета со студенти од ФОН универзитетот во Скопје, аргументираат дека во

последниве години во Македонија опстојуваат ставови и трендови во јазичната практика „за“ и „против“ чистотништвото: „...гледаме и слушаме тенденции кон јазична глобализација преку зачестено присуство на зборови од туѓо потекло.“

Многу позајмени зборови се преземени во овој јазичен систем и не се гледа на нив како туѓи зборови. Се смета дека јазикот не може да се ослободи од заемките.

Имајќи предвид дека употребата на туѓите зборови може да се следи во сите функционални стилови, може да се забележи дека најмногу до израз доаѓаат во публицистичкиот стил и во новинарскиот потстил затоа што тие ги опфаќаат сите области од општествено-политичкиот живот: политика, економија, наука, образование, култура, спорт, секојдневен живот и имаат сопствени специфични изразни средства, што се согледуваат, особено во лексиката. Значи, новинарскиот потстил ги опфаќа сите сфери од човековото живеење и функционирање и затоа е соодветен за истражување на употребата на туѓите зборови во јазикот.

Бидејќи истражувањето се темели на новинарскиот потстил односно на електронските медиуми, во продолжение ќе дадеме краток осврт за неговите карактеристики.

1.3. Преглед на карактеристиките на публицистичкиот стил

Весниците и вестите се најинтересен извор за овој материјал бидејќи влијанието од еден јазик на друг најдобро се гледа во лексиката. Позајмените елементи во еден јазик може да се шират преку устен и писмен пат. Пишаниот материјал е подостапен за истражување и затоа може да се третира како соодветен извор на информации за истражување.

Јазикот располага со изразни средства што ни овозможуваат да општиме со другите луѓе во согласност со ситуацијата во која се наоѓаме и во зависност од нашата цел при општењето. Познато е дека во македонската литература најопсежни истражувања на публицистичкиот стил се оние на Минова-Ѓуркова (2003). Поради особените карактеристики што ги има публицистичкиот стил, весниците се најинтересен материјал за истражување, во однос на користењето туѓи зборови и заемки. Затоа, во продолжение ќе се анализира и дефинира само публицистичкиот стил.

Минова-Ѓуркова (2003: 277), надоврзувајќи се на Тошовиќ (1988), го определува публицистичкиот стил како вид меѓучовечко општење, во кое едната страна информира широк круг читатели, слушатели или гледачи за актуелни или минати настани, што се оценети како важни или интересни за говорната заедница. Истакнува дека публицистичкиот стил ги покрива сите области на општествено-политичкиот живот: политиката, економијата, науката, образованието, културата, спортот, секојдневниот живот и др. Публицистичкиот стил има две основни, неразделни функции: информативна и дејствувачка или мотивирачка, односно пропагандна, па со нив се создава јавното мислење во едно општество. Во рамките на овој стил, со свои карактеристики особено во однос на проблемот што се истражува се истакнува новинарскиот потстил.

Аврамов (2016: 52) вели дека публицистичкиот стил го среќаваме во новинарските текстови од дневен карактер, но и во фељтоните и монографиите. Се разбира дека овој стил има свои потстиливи кои може да се разликуваат во голема мера, на пример текст што известува за еден спортски настан и текст што претставува рецензија на некоја изложба. Разликата е и во лексиката што се користи, но и во градбата на реченицата.

Во новинарската статија „Јавни стилски карактеристични карактеристики. Што е и како се користи публицистичкиот говор“ (<https://shr32.ru/mk/zabolevaniya-polosti-rta/publicisticheskii-stil-otlichitelnye-cherty-chto-takoe-i-kak/>) се вели дека зборот новинарски е изведен од латинскиот збор *publicus*, што значи „јавна, држава“. Зборот новинарски етимолошки се поврзува со зборот јавност, кој има две значења: 1) посетители, гледачи, слушатели; 2) луѓе. Целта на публицистички стил е говорот, информирањето, пренесувањето на социјално значајни информации со симултано влијание врз читателот, слушателот, убедување на нешто, вметнување одредени идеи, ставови, поттикнување на одредени активности и акции.

Сфера на употреба: публицистички стил на говор – социоекономски, политички, културни односи. Во новинарството се појавуваат повеќе жанрови: статија во весник, списание, есеј, репортажа, интервју, фељтон, јавно говорење, судски говор, перформанси на радио, телевизија, извештај. За новинарски стил на говор карактеристични се: доследност, слики, емоционалност, проценки итн.

1.3.1. Новинарски потстил

Голем број лингвисти му посветуваат внимание на овој потстил. Меѓу другите, го истакнуваме истражувањето на Силиќ (1997:58) кој нагласува дека целта на новинарските текстови е да ги информираат граѓаните за настаните во земјата и во светот, како и да формираат јавно мислење. Карактеристика на новинарскиот стил е комбинацијата на стандардни (одржливи јазични форми на изразување) и изразување (јазични алатки кои влијаат на емоциите на читателот).

Истражувањата на Минова-Ѓуркова (2003: 277–282) се во правец на улогата што ја има публицистичкиот стил во општеството во однос на јазичната норма. Имајќи ја предвид улогата на новинарскиот потстил врз родените зборувачи на македонскиот јазик, особено е важно да се нагласи поголемото внимание што треба да се посвети при оформувањето на мислата во една пишана и кохерентна целина.

Во однос на карактеристиките на новинарскиот потстил, Минова-Ѓуркова (2003: 277–289) истакнува дека јазикот кој се употребува е стандарден, а стилот стегнат, со кратки и јасни реченици. Таа нагласува дека се употребуваат голем број клиширани изрази, што му помагаат на авторот да ја претстави својата информација едноставно, а на читателот брзо и без проблеми да го усвои тоа што го чита. Во однос на синтаксичките карактеристики, според неа, новинарскиот текст се карактеризира со употребата на аналитички прирок. Минова-Ѓуркова, понатаму укажува на тоа дека новинарскиот потстил на публицистичкиот функционален стил има две основни карактеристики: информативна и дејствувачка.

Во новинарската статија „Публицистички стил на говор јазични карактеристики. Публицистички стил, неговите жанрови и јазични карактеристики“ (<https://marichimoda.ru/mk/publicisticheskii-stil-rechi-yazykovye-harakteristiki-publicisticheskii-stil/>) се вели дека стилските одлики на новинарскиот стил се определуваат во согласност со основниот конструктивен принцип на организација на јазичните средства, што Костомаров ја дефинира како алтернација на изразот и стандардот. Се смета дека суштината на овој принцип лежи во фактот дека во новинарските текстови постои „задолжителна и непосредно постојана корелација на стандардизирани и експресивни сегменти на говорниот синцир, нивно менување и спротивставување“.

Според тоа, експресивната функција, поради влијанието на фокусот на адресата, се манифестира во следниве карактеристики на стилот:

Евалуација (отворена и скриена). Отворената проценка се манифестира преку одреден авторски или колективен став кон презентираниите факти. Општественото значење на проценката е особено важно тука. Солганик (Solganik, 2016) смета дека принципот на социјална евалуација е најважниот принцип на новинарството. Вели дека стилски „ефект на новина“: употреба на необични фрази, игра на јазик, употреба на изразни средства за разговор, неочекувани споредби, метафори и сл.

Солганик (2016: 123) истакнува дека треба да има формалност и неутралност на презентацијата: употреба на неутрален, официјален деловен и научен речник, присуство на стабилни клишеа со потекло од книгата: да се даде голем придонес, универзални човечки вредности, итн. Присуство на пасивни структури и строга структура на сложени реченици.

Убедливоста на говорот според Солганик (2016) е обезбедена со методите на дијалогизација (комплекси на прашања-одговори), таканаречените акцентатори – специјални средства за јазик кои ја нагласуваат довербата на авторот (модални зборови, воведни конструкции со модалитетот на доверба, итн.). Јасен дизајн на логичките односи помеѓу деловите на реченицата (сојуз) и деловите текст.

Солганик (2016) вели дека функцијата на влијание ја одредува итната потреба на новинарството за евалуативни изразни средства. Публицизмот ги зема од литературниот јазик скоро сите средства што имаат својство на евалуативност (почесто негативно), што особено јасно се манифестира во вокабуларот и фразеологијата.

Се надоврзува и со ставот дека новинарскиот стил се карактеризира со некои особености во областа на зборообразувањето. На пример, проценка на настан може да се изрази со помош на елементи на зборообразување (*образование, напад, филистејн, шеф, самоважен, ултрамодерен*), како и со помош на повремености или говорни неологизми - зборови создадени од еден или друг автор, но не добиле широка употреба, особено затоа што тие не се запишани во современите речници.

Солганик за новинарски стил вели дека постои поголема активност отколку во другите стилови на меѓународни наставни наставки (-ation, -ur, -ist, -ism, -ant) и префикси на странски јазик (анти-, арх-, хипер-, де-, дес-, контра-, про, пост-, транс-): глобализација,

агенти, терорист, центризам, натпреварувач, антиглобализам, депортација, антиреакционерна, хиперинфлација, дезинформација, контрамерки, проамерикански, постсоветски, транс-европски). Честа употреба на именки со наставки -ост, -ство, -ни, -ие (личност, алчност, поништување, соработка, доверба); прилози со префикс за: во деловна активност, во држава. Руски и старословенски префикси се карактеристични и за придавките: сосопственик, неодделенски, интерконтинентален, прозападен, нелегален. Некои старословенски префикси ги даваат зборовите „висок“ звук: да се рекреираат, се моќни, да се обединат, да се исполнат.

Јанушева (2018: 20) се надоврзува на претходните ставови и вели дека треба да ја чува, да ја афирмира и да ја промовира стандарднојазичната норма, зашто како средство за масовно информирање на јавноста, новинарските текстови, во печатена или во електронска форма, им се достапни на голем број корисници на јазикот што имаат различно образование, но и различни компетенции во однос на стандарднојазичната норма. Смета дека постои можност погрешната употреба на одделни лексички единици во новинарските текстови да се пренесе како правилна и како таква да се усвои меѓу корисниците на јазикот, кои понатаму во својата пишана и говорна практика ќе продолжат да ја афирмираат оваа погрешна употреба. Во таа смисла, станува јасна улогата што новинарскиот потстил ја има во однос на чувањето и на афирмирањето на стандарднојазичната норма.

Јанушева (2018: 20) вели дека отстапувања од нормата на македонскиот стандарден јазик се забележуваат во функционални стилови, на сите рамништа на јазикот, во пишаната, како и во говорената практика. Во лексиката, покрај големиот број отстапувања во однос на употребата на странските зборови, чести се отстапувањата што се јавуваат како резултат на непознавањето на лексичкото значење на одделни домашни зборови и на законитостите на јазичниот развој. Овие отстапувања се видливи во текстови од сите функционални стилови, но најмногу доаѓаат до израз во новинарскиот потстил.

Во публицистичките текстови, особено на јазикот на весниците, многу често се среќаваат зборови формирани со додаток: заемно корисно, добрососедство, мултилатерално, сеприсутно, изразување волја, мултидимензионално, комерцијално и индустриско, социополитичко, социоекономско, либерално-демократско, административно-командно. Со цел да се заштедат средства за говор, се користат

кратенки (АОО, МНР, ЈП, ЗНД, ИСС, НЛО, СОБР) и кратенки на зборови (Совет за безбедност, генерален секретар, федерални, ексклузивни, пари, беззаконие).

Затоа, главната карактеристика, доминантната на новинарскиот стил е општествена вредност, што се манифестира и во изборот на факти, во степенот на внимание кон нив и во употребата на експресивни јазични средства. Општо, новинарскиот стил се карактеризира со постојана алтернација на изразот и стандардот, постојана трансформација на изразните средства во стандард и потрага по нови експресивни изразни средства.

Целта на новинарските текстови е да ги информираат граѓаните за настаните во земјата и во светот, како и да го обликуваат јавното мислење. Карактеристика на новинарскиот стил е комбинација на стандардни (стабилни јазични форми на изразување) и изразување (јазични средства што влијаат на емоциите на читателот).

Карактеристична карактеристика на овој стил е и информативната содржина на презентацијата поврзана со функцијата за популаризација. Желбата да им се соопшти нешто ново на читателот и слушателот го обезбедува успехот на новинарските жанрови. Особноста на функционирањето на новинарскиот жанр, на пример, во весниците, условите за подготовка на материјалот, различните квалификации на бројни дописници придонесуваат за појава на стандардни јазични средства во текстовите на весниците. Стандардизацијата на јазичните средства се генерира и со повторување, и со фактот дека потрагата по експресивни средства е ограничена со времето, и затоа се користат готови формули за изразување.

1.3.1.1. Лексиката на новинарскиот потстил

Како што истакнува Минова-Ѓуркова (2003, 287), лексиката на новинарскиот потстил е нееднородна и променлива. Таа е секогаш современа и, по правило, лесна за разбирање. Различните теми застапени во средствата за јавно информирање ја условуваат употребата на лексички елементи од другите функционални стилови. За да се одбегне монотонијата и да се привлечат корисниците на средството, се употребуваат експресивни јазични средства.

Во врска со лексиката во новинарскиот потстил треба да се нагласи дека е таа разновидна и тоа во зависност од различните жанрови, од темите што се обработуваат и сл.

Како што вели Минова-Ѓуркова (2003: 358) се работи за еден сегмент од јазичниот израз којшто има важна улога поради тоа што е ставен во служба на конативната функција на новинарските текстови, а истовремено преку лексиката се воспоставува и врската на овој јазичен израз со другите стилови, на прво место со разговорниот стил, но и со административниот и научниот функционален стил.

Меѓу поважните лексички карактеристики кои ги споменува Минова-Ѓуркова (2003) се: клишираноста на изразот, односно утврдени, врзани зборовни состави, метафорична димензија, потоа широка застапеност на фразеолошки изрази од различно потекло, употреба на актуелни зборови и изрази, како и проширување на изборот на лексиката, во која покрај внесувањето на туѓите лексички слоеви – модерни и престижни, сè почесто се активираат лексеми кои имале поограничена употреба, меѓу кои се разговорните форми, фамилијаризмите, дијалектизмите, архаизмите и историцизмите. Кон нив се вклучени и супстандардни форми, но, се разбира, дека употребата и степенот на овие карактеристики често се обусловени од новинарскиот род на текстот.

Понатаму, овој потстил, според Минова-Ѓуркова (2003), се карактеризира со интеракција на различни лексички слоеви (вообичаен, неутрален вокабулар и фразеологија), социо-политички вокабулар и фразеологија, вокабулар за проценка, позајмени зборови, поими од различни термилошки системи, дијалектни зборови, сленг, жаргонски единици, меѓународни зборови итн.

Во врска со лексиката во новинарскиот потстил Ѓуркова, Александра (2012: 361) вели дека треба да се нагласи дека е таа разновидна и тоа во зависност од различните жанрови, од темите што се обработуваат и сл. Се работи за еден сегмент од јазичниот израз којшто има важна улога поради тоа што е ставен во служба на конативната функција на новинарските текстови, а истовремено преку лексиката се воспоставува и врската на овој јазичен израз со другите стилови, на прво место со разговорниот стил, но и со административниот и научниот функционален стил. Генерално земено во врска со лексиката е забележливо користењето на зборови што се дел од разговорниот стил за да се

направи изразот подинамичен и приемилив за публиката, па за таа цел често се прибегнува кон употреба на турцизмите.

Ѓуркова (2012) за новинарскиот потстил вели дека активно се користат странски зборови и елементи на зборови, особено префиксите *a-*, *анти-*, *про*, *нео-*. *ултра-* (*антиуставно*, *ултра десно*, итн.). Благодарение на масовните медиуми, неодамна значително се надополнува активниот вокабулар на странски зборови кои се дел од рускиот јазик - *приватизација*, *електорат*, *апоен* и други. Проценката исто така може да се изрази со помош на изведени средства, на пример, суперлативни наставки на придавки, наставки за проценка кај именките: *највисоко*, *најинтересно*, *најважно*, *групирање*, *малтретирање*, *напад*.

Јанушева (2018: 20) за новинарскиот потстил вели дека во најголема мера, треба да ја чува, унапредува и промовира стандарднојазичната норма, зашто како средство за масовно информирање на јавноста, новинарските текстови, во печатена или во електронска форма, им се достапни на голем број корисници на јазикот што имаат различно образование, но и различни компетенции во однос на стандарднојазичната норма. Оттука, постои можност погрешната употреба на одделни лексички единици во новинарските текстови да се пренесе како правилна и како таква да се усвои меѓу корисниците на јазикот, кои понатаму во својата пишана и говорна практика ќе продолжат да ја афирмираат оваа погрешна употреба. Во таа смисла, станува јасна улогата што новинарскиот потстил ја има во однос на чувањето и на афирмирањето на стандарднојазичната норма.

Голем број македонски лингвисти се интересираат за честите отстапувања од јазичната норма што се среќаваат во новинарскиот потстил, на сите јазични рамништа, но тие не се предмет на анализа на овој труд.

Според горенаведените анализи може да се заклучи дека лексиката во новинарскиот потстил е разновидна во зависност од различните жанрови и од темите кои се обработуваат, односно новинарскиот стил е отворен систем на јазични средства. Вокабуларот на новинарскиот постил се бележи со тематска разновидност, тоа ни дава голема оправданост истражувањето да се врши на ова подрачје. Затоа во понатамошниот дел од трудот ќе се прави анализа на заемките и туѓите зборови во новинарскиот потстил во електронските весници.

II МЕТОДОЛОШКА РАМКА

2. ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

2.1. Идентификувани проблеми

Македонскиот јазик е исправен пред предизвикот за осовременување. И покрај тоа што јазикот ни е најсилното обележје на нашиот народ и нација сепак секој современ јазик кој е во движење или во акција мора да се соочи со промени. Во нашиот јазик секојдневно влегуваат туѓи зборови. Свеста за туѓите зборови мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека тие треба да бидат заменети со домашни зборови колку што е можно, бидејќи тоа само им овозможува на лексиката да се збогати, а говорот да биде поприроден и попријатен. Иако јазикот е жива материја секоја нова генерација остава траги. Мора да се внимава и да се работи на збогатување на јазикот првенствено со изразните можности од народните говори, па потоа и со зборови од други јазици. Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Јазикот е отворен, динамичен и мултифункционален систем, што значи дека одредени лексеми постојано се отстрануваат од јазикот, а нови лексеми постојано се појавуваат. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување.

Јазикот е жива материја во која се рефлектира секоја нова појава од севкупното човечко живеење, па оттука, развојот на јазикот е, всушност, поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување, односно со постајниот процес на промени. Таквите промени, меѓу другото, се јавуваат и во облик на туѓи зборови и заемки. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја и сопствениот јазик.

Секојдневно сме сведоци на различни дискусии научни и ненаучни, околу примената, заштитата на македонскиот јазик, црните прогнози за исчезнувањето на македонскиот јазик како јазик со мал број говорители и влијанието на глобализацијата. Се поставуваат прашања: Кои се најновите заемки и туѓи зборови? Има ли нивна соодветна домашна замена и адаптација? Зошто се користат толку многу туѓи зборови? Дали има опасност од изумирање на некои домашни изрази? Дали навистина се користат толку многу туѓи зборови?

Во последниов период македонистите алармираат и апелираат дека во голем дел од медиумите не се употребува македонскиот стандарден јазик, пречесто се употребуваат странски зборови, иако за нив има наши соодветни зборови, односно зачестена е употребата на елементи од туѓ јазик, а тој процес се изедначува со несакана варваризација на мајчиниот јазик.

Значи, дискутабилно е чувството за мера при употребата на туѓарките, односно тоа предизвикува некритичка употреба на туѓи зборови на местото на домашните соодветници.

2.2. Предмет на истражувањето

Предмет на ова истражување се туѓите зборови. Во нашиот јазик секојдневно влегуваат туѓи зборови. Основниот фонд на зборови се менува и се проширува со прифаќање на туѓи зборови, кои најчесто навлегуваат со секој нов процес или предмет во текот на јазичната историја. Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Јазикот е отворен, динамичен и мултифункционален систем, што значи дека одредени лексеми постојано се отстрануваат од јазикот, а нови лексеми постојано се појавуваат. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување.

Во таа насока треба да се истакне дека е потребно свеста за туѓите зборови мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека тие треба да бидат заменети со домашни зборови колку што е можно, бидејќи тоа само им овозможува на лексиката да се збогати, а говорот да биде поприроден и попријатен.

Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Треба да се има предвид дека бројот на туѓите зборови сè уште е во пораст. Лексиконот на еден јазик подлежи на постојана промена, бидејќи е детерминиран од индивидуални, социјални, просторно-временски и културни прилики.

Имајќи го предвид фактот дека лексиката е променлива, односно мора постојано да се обновува и да се збогатува, за да може јазикот да ги задоволи потребите на луѓето во нивната секојдневна работа, лексичкиот фонд на јазикот подлежи на постојани промени: едни зборови застаруваат, па и исчезнуваат од употреба, бидејќи исчезнуваат и предметите што тие ги означувале, други се образуваат за да се именуваат новите

предмети и појави што ги носи современиот начин на работа и живеење. Вокабуларот како динамичен и отворен систем е производ на повеќе генерации кои работат едни со други.

Основниот фонд на зборови се менува и се проширува со прифаќање на туѓи зборови и заемки, кои најчесто навлегуваат со секој нов процес или предмет во текот на јазичната историја.

И покрај свесноста за менливоста на јазикот, сепак треба секогаш да се вложува труд да се користат домашни изрази за зборовите од туѓ произлез.

Значи, предмет на овој труд се туѓите зборови во новинарскиот потстил. Денес постојано се нагласува дека во македонскиот јазик се користат многу туѓи зборови и оттука се јавува потребата да се испита овој став, односно да се испита статусот на туѓите зборови во македонскиот јазик.

2.3. Цели на истражувањето

Целта на овој труд е да се покаже дека туѓите зборови имаат различен статус во македонскиот јазик, па според тоа не може да се носи избрзан заклучок дека нашиот јазик има многу туѓи зборови.

2.4. Задачи на истражувањето

Во истражувањето се поставуваат следните задачи:

- Да се утврдат туѓите зборови што претставуваат трајни заемки во новинарскиот потстил во македонскиот јазик.
- Да се утврдат туѓите зборови што потекнуваат од современите светски јазици (англиски, германски, француски) во новинарскиот потстил на македонскиот јазик.
- Да се утврди можноста за замена на туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил со домашни еквиваленти.
- Да се утврдат новите туѓи зборови – неологизмите во новинарскиот потстил на македонскиот јазик.

2.5. Примерок

Популацијата во докторскиот труд ја претставуваат туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил. Примерокот го претставуваат туѓите зборови што се употребуваат во 80 статии, од рубриците „Македонија“, „Свет“, „Наука и технологија“ и „Спорт“ преземени од веб-страницата „Time.mk“ од 22.2.2020 и 20.3.2022 година.

Определувањето на примерокот претставува значајна карактеристика за валидноста на секое истражување (Куртис и другите – Curtis et al., 2000; Репли – Rapley, 2014). Всушност, секој примерок се собира за одредена цел (Линколн и Губа – Lincoln & Guba, 1985). Примерокот го претставуваат изворите на информации: „информатори, но и секој друг извор што го информира истражувачот, како: податоци од набљудување, постојни документи, архивски податоци и податоци прво снимени, а потоа транскрибирани во текстуална форма, белешки, различен вид документи“ (Yin, 2011; Gentles et al., 2015; Van Rijnsouwer, 2017), како „текстови (транскрипти од интервјуа, новинарски статии, набљудување, документи, визуелни слики“ (Cheek, 2008), но и како теоретски примерок во кој сè се третира како податок, „интервјуа, коментари, набљудување, извештаи, прирачници, досиеја, документи, весници, статии, табели, графикони и сл.“ (Глејсер и Страус – Glaser & Strauss, 1967). Оттука, примерокот во ова истражување го претставуваат туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил на македонскиот јазик. Од друга страна, јасно е дека не може да се земат предвид сите туѓи зборови во сите новинарски статии во РСМ, па оттука, се прави корпус од истражувачот што се состои од 80 статии што припаѓаат на четири рубрики: Македонија, Свет, Наука и технологија и Спорт (збир текстови може да сфатат како корпус – Стабз – Stubbs, 1996). Вредноста на корпусот од типот „направи сам“ (do-it-yourself или корпус DIY) ја нагласува Харди (Hardie, 2016), според кого секој корпус во основа е примерок во смисла на тоа што на јазикот како целина му се пристапува како на популација, а на корпусот му се пристапува како на примерок од јазичната разновидност што сака да се испита. Оттука, според него, е важно тоа што може да се каже за популацијата врз основа на примерокот. Во овие 80 статии има голем број туѓи зборови, а тоа значи дека може да се зборува за побалансиран корпус (Лич – Leech, 2007).

2.6. Мотив за истражувањето

Познато е дека лексичкиот фонд на еден јазик е најчувствителната и најотворената област од јазичниот систем, која претрпува постојани промени. Зборовниот состав на јазикот е тесно врзан со општествено-политичките промени, со различни дејности на развиената човекова цивилизација. Тоа се фактори што влијаат на севкупното зборовно богатство на јазикот со кој се служи еден народ. Неговата лексика мора постојано да се обновува и да се збогатува, за да може јазикот да ги задоволи потребите на луѓето во нивното секојдневно живеење.

Зголемениот број туѓи зборови во македонскиот јазик во сите сфери од човековото живеење и дејствување, а особено во една мошне транспарентна област како што е новинарството, од една страна и сè погласните размислувања за статусот на македонскиот јазик денес, неговата обременетост со туѓите зборови, како и опасноста од негрижата за неговата афирмација, од друга страна, сосема природно ја налага потребата од посеопфатни истражувања во македонската лингвистика. Ова претставува и поттик и мотивација да се истражува во оваа област. Резултатите што ќе се добијат од ова истражување ќе покажат дали се користат во голем број туѓи зборови во новинарскиот потстил или не.

2.7. Вид истражување, истражувачка парадигма и дизајн

Според опфатот и општоста на предметот на истражување, ова истражување е фундаментално, бидејќи е ориентирано кон општи законитости на одредена област.

Следствено, ова истражување е ориентирано кон развој на теоријата, со тоа што се утврдува состојбата и се изведуваат определени законитости. Дополнително, може да се каже дека истражувањето е и применето, бидејќи се утврдува како тие закономерности се применуваат во одредени реални ситуации. Според содржината, истражувањето е општествено, а е насочено кон емпириско проучување на појавата, односно е насочено кон прибирање факти и сознанија од практиката и проверка на одредени теориски сознанија преку практиката.

Ова истражување се потпира на Втемелена теорија (Grounded Theory) која ја развиваат двајцата социолози Глејсер и Страус (Glacier & Strauss, 1967). Според зборовите на авторите, втемелената теорија претставува истовремено општа методологија за собира-

ње и анализирање на податоците, но и за развивање теорија чиј темел се систематски собраните и анализираните податоци.

Основата на оваа теорија што произлегува од податоците (зборови, фрази, акции, дејства, снимки и сл.) е постојаната споредбена (компаративна) анализа. Во втемелената теорија акцентот се става на развој на теоријата и на меѓусебната условеност на податоците (податоците влијаат едни врз други). Оваа теорија има голем степен на концептуална густина, што се разликува од т.н. „густ опис“ во другите квалитативни истражувања, а тоа значи дека во неа густината се поврзува со концепти што се меѓусебно поврзани, а во другите истражувања со опис. Оваа теорија има интерпретативна природа, а концептуализацијата е постојан процес во текот на целото истражување.

Главниот аргумент на оваа теорија е дека во текот на истражувањето се потребни голем број интерпретации.

Карактеристики на Втемелената теорија. Оваа теорија треба предвид ги зема следниве аспекти:

а) Собирање на податоците. Собирањето на податоците и нивната анализа се два заемно поврзани процеси. Анализата на податоците започнува веднаш по собирањето на првите податоци (во овој случај, по собирањето на одреден број туѓи зборови). Секој концепт (туѓ збор) што произлегува од собраните податоци, се зема предвид уште на почетокот (не е исклучена можноста, подоцна тој да биде променет или да не се земе предвид).

б) Развивање на категории и нивно поврзување. Концептите што се однесуваат на исти појави може да се групираат во категории. До нив се доаѓа преку истиот аналитички процес на постојано споредување на сличностите и разликите во податоците што се користат за да се создадат концепти од понизок ред. Категориите се основа од која се развива теоријата. Во ова истражување, дел од категориите се однапред определени, односно изведени од постојните категории во македонскиот јазик, како: лексиката во македонскиот јазик според потеклото и лексиката во македонскиот јазик според процесот на обновување, а дел се изведени индуктивно и произлегуваат од можноста на туѓите зборови да се заменат со домашен соодветен збор и сл. (Максвел – Maxwell, 2005; Дорњеј – Dörnyei, 2007).

в) Определувањето на примерокот продолжува со определување на теоретски примерок. Во оваа теорија, определувањето на примерокот не се ограничува само на почетната фаза, туку продолжува во смисла на концептите, нивните карактеристики, димензии и варијации. Собирањето и анализата на податоците продолжуваат сè додека не се постигне теоретска заситеност (Глејсер и Страус, 1967) или информациска редувантност (Санделовски – Sandelowski, 1998).

г) При анализата се прават постојани споредби. Откако еден концепт (туѓ збор) ќе биде забележан, тој треба да се спореди со други за да се откријат сличности и разлики, во однос на потеклото, процесот на обновливост, употребата и можноста за замена со домашна лексичка единица. Овие споредби овозможуваат да се постигне поголема прецизност (да се групираат само слични концепти) и конзистентност (секогаш да се групира слично со слично).

д) Пишување на теоретски белешки. Пишувањето теоретски белешки е интегрален дел на оваа теорија. Тие се вклучени и во формулацијата и ревизијата на теоријата во текот на истражувачкиот процес. Бележењето започнува уште со првата сесија на кодирање и завршува кога ќе заврши истражувањето.

ѓ) Се развиваат и потврдуваат претпоставки за врските меѓу категориите. За време на истражувањето, претпоставките постојано се ревидираат сè додека не се покаже дека се вистинити за сите докази што се однесуваат на истражуваната појава.

е) Анализа на опкружувањето. Анализата на опкружувањето не смее да се сведе само на условите што се директно поврзани со појавата што се истражува. Треба да се вклучат и условите и состојбите што влијаат на појавата, како: економски услови, културни вредности, политички трендови, општествени движења и сл. Во оваа смисла, туѓите зборови директно се поврзуваат со општествено-политичките, економските, културните и другите услови во периодот на собирање на податоците.

ж) Кодирање. Кодирањето претставува прв аналитички чекор. Кодирање на податоците значи да се именуваат сегменти од податоците, да им се даде име. Со кодирањето, како што велат Глејсер и Страус (1967), податоците се „кршат“ на помали делови.

з) Отвореното кодирање е интерпретативен процес со кој податоците се расчленуваат аналитички. Целта е да му даде на истражувачот нови сознанија. Во ова

кодирање, на сите туѓи зборови од исто потекло им се дава една концептуална етикета, на туѓите зборови со потекло од современите јазици им се дава друга етикета и сл., а тоа значи дека, на овој начин, концептуално сличните туѓи зборови се групираат заедно и формираат категорија или поткатегорија, овие категории и поткатегории, пак, како што е погоре наведено, се однапред определени. Тие категории го покажуваат статусот што го има одреден туѓ збор.

Покрај тоа што истражувањето поаѓа од Втемелената теорија, во анализата на податоците уште се употребува т.н. општ квалитативен метод што уште се нарекува интерпретативен/индуктивен и што е засведочен во голем број истражувања (Деј – Deу, 1993; Кресвел – Creswell, 2009; Санделовски – Sandelowski, 2010; Морс – Morse, 2011; Калке – Kahlke, 2014; Хардинг и Витхед – Harding & Whitehead, 2016). Овој метод му дозволува на истражувачот поголема слобода во смисла на тоа што тој не мора да се држи стриктно до една од воспоставените метододологии, а негова најзначајна особеност е индуктивното мислење.

2.8. Општа теза

Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.

2.8.1. Помошни тези

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.)
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.
4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми

2.9. Ограничување на истражувањето

Истражувањето е спроведено на голем број статии, и ако се земе предвид предметот на истражувањето станува збор за голем број зборови. Истражувањето се фокусира на 4 рубрики (Македонија, Свет, Наука и технологија и Спорт), односно од секоја рубрика по 20 статии, со што стигнуваме до 80 статии. Се очекува да се добие слика за употребата на туѓите зборови, нивниот статус, трајните заемки, потеклото на туѓите зборови, нивната заменливост со домешен еквивалент и неологизмите во новинарскиот потстил во македонскиот јазик. Во рубриците анализирани се домашни теми и теми од светот од областа на економијата, политиката, културата, образованието, спортот, науката и технологијата.

Анализираните статии се од веб-страницата „Time.mk“ затоа што има добар преглед на статиите во повеќе е-весници, портали и телевизии како: „Макфакс“, „Фактор“, „Канал5“, „Точка“, „Опсервер“, „ТВ21“, „Алфа“, „Слободен печат“, „Независен“, „+инфо“, „МакПрес“, „Курир“, „Република“, „Локално“, „Опсервер“, „24инфо“, „Телма“, „СпортМедиа“, „Макфудбал“ итн. На тој начин се добива подобра претстава за употребата на туѓите зборови во новинарскиот потстил на македонскиот јазик.

III ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

3. АНАЛИЗА, РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Во продолжение, следуваат анализата на собраните податоци, резултатите од анализата, како и дискусијата.

Истражувањето во овој докторски труд опфаќа 4 рубрики (Македонија, Свет, Наука и технологија и Спорт) од веб-сајтот „Time.mk“. Во секоја рубрика се истражуваат по 20 статии, што значи дека вкупно се истражуваат 80 статии.

3.1. Резултати од рубрика „Македонија“

3.1.1. Трајните заемки во рубриката „Македонија“

Јазикот е отворен, динамичен и мултифункционален систем, што значи дека одредени лексеми постојано се отстрануваат од јазикот, а нови лексеми постојано се појавуваат. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување.

Основниот фонд на зборови се менува и се проширува со прифаќање на туѓи зборови и заемки, кои најчесто навлегуваат со секој нов процес или предмет во текот на јазичната историја. Конески (1976: 31) под туѓи зборови подразбира зборови кои ги задржале фонемските елементи по што се разликуваат од домашните зборови. Корубин (1980: 60), вели дека туѓиот збор се гледа и се цени како можност за збогатување на речникот и како придобивка на меѓународното духовно општење. Според Аризанковска (2013: 140), пак, крајниот резултат од процесот на глобализацијата незабележително се сместува главно во лексичкиот систем на македонскиот јазик во форма на туѓи зборови. Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27) се потпираат на ставот на Конески (1967) и истакнуваат дека заемките се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима.

Анализата на **првата** статија „Заедничко обележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев“ покажува дека дека од вкупно 173 збора, 15 збора (9 од грчко и од латинско потекло, а другите 6 од другите европски јазици) се туѓи зборови, а воедно се и **трајни заемки**. Во продолжение се истакнати трајните заемки од грчко и латинско

потекло: **министерка** – 3 (лат.) РТБ, 409; ДР; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **култура**, (лат.) РТБ, 258; ТРМЈ II, 664; РМЈ1, 372; **иницијатива** – (лат.) РТБ, 250; РМЈ1, 292; ДР; **минути** – (лат.) ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 415; ДР; **полициски** – (грч.) РТБ, 503; РМЈ1, 304); ДР; **палата** – (лат.) РТБ, 329; ТРМЈ IV, 18; РМЈ1, 126; ДР; **делегација** – (лат.) РТБ, 128; РМЈ1, 132.

Од анализата на **втората** статијата „Олеснети мерки за влез во Косово, Норвешка и Бугарија“, може да се утврди дека вкупно 189 зборови, 34 се зборови од туѓо потекло, а од нив 19 се **трајни заемки**, и тоа: зборот **република се** појавува 3 пати – (лат.) РЉМ, 427; РМЈ, 104; ТРМЈ V, 216); **доза** – 3 пати – (грч.) РЉМ, 77; ОДТР, РМЈ, 1, 53; **негативен** – 4 пати (лат.) РТБ, 433; ТРМЈ III, 327; РМЈ1, 479, ДР; **формулар** – (лат.) РЉМ, 553; РМЈ 3, 474; ОДТР; **регистрација** (лат.) РЉМ, 413, ОДТРМЈ, РМЈ 3; 89; **вакцинација** – (лат.) РЉМ, 77; ОДТР; РМЈ 1, 53; **валиден**, (лат) РЉМ, 77; ОДТРМЈ; РМЈ 1, 53; **документи** (лат.) РТБ, 182, ТРМЈ I, 499; РМЈ1, 147.

Анализата на **третата** статијата „Треба ли децата да носат маски во училница?“, укажува дека од вкупно 129 зборови, 17 се туѓи зборови, а од нив 10 се **трајни заемки** (6 од грчко потекло), и тоа: **физичко** – (грч.) ДР; РЉМ, 523; РМЈ3, 466; **тестираат** – (лат.) РЉМ, 508; ОДТРМЈ; РМЈ3, 374; **тестирање** – (лат.) РЉМ, 508; ОДТРМЈ; РМЈ3, 374; **тестови** – (лат.) РЉМ, 508; ОДТРМЈ; РМЈ3, 374; **пракса** – (грч.) РТБ, 508; РЉМ, 378; РМЈ 2, 412; **симптоми** – (грч.) РЉМ, 460; ДРМЈ; РМЈ3, 190.

Од анализата на **четвртата** статијата „Антикорупциска, за 20 години 165 иницијативи, само три стигнале на суд“ од рубриката Македонија може да се констатира дека од вкупно 79 збора, 10 се туѓи зборови, а од нив 6 се **трајни заемки** од грчко и латински потекло, и тоа: **иницијативи** – 2 (лат.) РТБ, 250; РМЈ1, 292; **корупција** – (лат.) РТБ, 337; ТРМЈ II, 262; РМЈ1, 357; **комисија** – 2 (лат.) РТБ, 315; ТРМЈ II, 570; **капацитети** – (лат.) РТБ; ОДТРМЈ, 287; РМЈ1, 319.

Од анализата на **петтата** статија „Зголемен е бројот на заболени од рак“, може да се заклучи дека од вкупно 251 збора, 32 се туѓи зборови, а од нив 20 се **трајни заемки** (19 од грчко и латинско потекло), и тоа: **активности** – 4 (лат) РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 8; **bronхи** – (грч.) РЉМ, 74; ОДТРМЈ; РМЈ1, 47; **дијагностички** – (грч.) РТБ, 167; ТРМЈ I, 445; РМЈ1, 137; **дијагноза** – (грч.) РТБ, 167; ТРМЈ I, 445; РМЈ1, 137; **ехо** – (грч.) ОДТРМЈ; РЉМ, 173; РМЈ1, 173; **институт** – (лат.) РТБ, 255; ДР; ОДТРМЈ; РМЈ1, 292; **клиники** –

(грч.) РТБ, 306; ТРМЈ II, 531; **министер** – (лат.) РТБ, 409; ДР; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **пациенти** – (лат.) РТБ, 478; ТРМЈ IV, 53; РМЈ2, 144; **приватно** – (лат.) РЉМ, 384; ДРМЈ; РМЈ2, 504; **процедури** – (лат) РЉМ, 396; ОТРМЈ; РМЈ2, 578; **системско** – (грч) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **систематски** – (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **сектор** – (лат.) РЉМ, 451; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 174; **конкретни** – (лат.) ДР; РЉМ, 245; РМЈ1, 348; **терапија** – (грч.) РТБ, 635; ТРМЈ VI, 52; РМЈ1, 372.

Анализата на **шестата статија** „Славчо Попоски прогнозира: Ни доаѓе сонце и речиси пролет, еве кога!“, укажува дека од вкупно 166 збора, покажува дека 17 се туѓи зборови, а од нив 15 се **трајни заемки**, и тоа: **интервал** – 4 (лат.) РЉМ, 196; ОТРМЈ; РМЈ1, 292; **локални** – (лат.) РЉМ, 275; ДР; РМЈ1, 390; **метео** – (метеорологија, грч.) ДР; РЉМ, 297; РМЈ1, 411; **прогнозер** – (грч) РЉМ, 387; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 376; РМЈ2, 546; **прогнозира** – (грч.) РЉМ, 387; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 376; РМЈ2, 546; **стабилно** – 2 (лат.) РТБ, 606; РМЈ3, 311; **температури** – 3 (лат.) ОТРМЈ; РТБ, 633; РМЈ3, 368; **регион** – (лат.) ОТРМЈ; РТБ, 545; РМЈ3, 89; **тенденција** – (лат.) РЉМ, 505; ОТРМЈ; РМЈ3, 369.

Од анализата на **седмата статија** „Пендаровски: Поддршка за Марија, никој не смее да биде предмет на дискриминација“, се согледува дека од вкупно 89 збора, 11 се туѓи зборови, а од нив 11 се **трајни заемки**, и тоа: **асоцијацијата** – (лат.) РЉМ, 48; ОТРМЈ; РМЈ1, 16; **вербално** – 2 (лат.) РЉМ, 81; ОТРМЈ; РМЈ1, 59; **дискриминација** – 2 (лат.) РЉМ, 132; ОТРМЈ; РМЈ1, 138; **реагира** – 2 (лат.) РЉМ, 407; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 82; **социјални** – 2 (лат.) РЉМ, 472; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 278; **центар** – 2 (лат.) РЉМ, 579; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 507.

Анализата на **осмата статија** „Осломејското езеро под мраз“, укажува дека од вкупно 69 збора, 7 се туѓи зборови, а од нив 6 се **трајни заемки** (5 од грчко и латинско потекло), и тоа: **минус** – (лат.) РТБ, 409; ОТРМЈ; РМЈ1, 414; **поларни** – (грч.) РЉМ, 370; ДР; РМЈ2, 300; **регион** – (лат.) ОТРМЈ; РТБ, 545; РМЈ3, 89; **спортско** – (лат.) РЉМ, 477; ОТРМЈ; РМЈ3, 292; **температури** – (лат.) РТБ, 633; РЉМ, 504; РМЈ3, 368; **фонд** – (фр.) РЉМ, 552; ДР; РМЈ3, 472.

Врз основа на анализата на **деветтата статија** „Славчо Попоски прогнозира: Еве каде ќе има сонце, а каде снег во Македонија“, може да се види дека од вкупно 176 збора, 11 се туѓи зборови, а од нив сите 11 збора се **трајни заемки**, и тоа: **интервал** – (лат.) РЉМ, 196; ОТРМЈ; РМЈ1, 292; **локални** – 3 (лат.) РЉМ, 275; ДР; РМЈ1, 390; **прогнозира** –

(грч.) РЉМ, 387; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 376; РМЈ2, 546; **постабилно** – (лат.) РТБ, 606; РМЈ3, 311; ДР; **стабилно** – (лат.) РТБ, 606; РМЈ3, 311; **температура** – (лат.) ОТПМЈ; РТБ, 633; РМЈ3, 368; **максимална** – (лат.) РТБ, 376; ДР; ОТПМЈ; **метео прогнозер** – **метео** – (метеорологија, грч.) ДР; РЉМ, 297; РМЈ1, 411; **прогнозер** – (грч.) РЉМ, 387; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 376; РМЈ2, 546.

Во однос на анализата на десеттата статија „Билали за ТВ24: И двете нови влади на Македонија и Бугарија имаат позитивна енергија и добра волја“, може да се утврди дека од вкупно 106 збора, 10 се туѓи зборови, а од нив 9 збора се **трајни заемки** (7 од грчко и латинско потекло), и тоа: **анализа** – (грч.) РЉМ, 29; ОТПМЈ; ДР; РМЈ1, 11; **енергија** – (грч.) РЉМ, 161; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 171; **емисија** – (лат.) РТБ, 211; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 170; **реално** – (лат.) РЉМ, 408; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 84; **компоненти** – (лат.) РЉМ, 240; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 345); **конструктивен** – (лат.) РЉМ, 247; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 349; **фантазираме** – (грч.) РЉМ, 538; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 458.

Имајќи ја предвид анализата на единаесеттата статија „СОНК бара две недели онлајн настава, МОН одбива“, може да се каже дека од вкупно 387 збора, 40 се туѓи зборови, а од нив 34 збора се **трајни заемки**, (28 од грчко и латинско потекло) и тоа: **активни** – (лат.) РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 9; **вакцинирани** – (лат.) РЉМ; ОДТР; РМЈ1, 53; **дезинфекција** – (фр./лат) РЉМ, 109; ОТПМЈ; РМЈ1,131; **изолација 3** – (лат.) РТБ, 239; ТРМЈ II, 307; РМЈ1, 287; **клинички** – (грч.) РТБ, 306; ДР; ТРМЈ2, 531; РМЈ1, 333; **комбинација** – (лат) РЉМ, 237; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 343); **консултира** – (лат.) РЉМ, 248; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 348; **контакт 2** – (лат.) РТБ, 328; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 350; **културни** – (лат.) МВ,493; РТБ, 258; ТРМЈ II, 664; РМЈ1, 372; **метри** – (грч.), РТБ, 397; ДР; ТРМЈ III, 126; РМЈ1, 411; **министерство** – (лат.) РТБ, 409; ДР; РМЈ1, 415; **период** – (лат.) РТБ, 483; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 152; **процент 2** – (лат) РЉМ, 396; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 578; **плус** – (лат.) РТБ, 357; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 188; **изолација** – (лат.) РТБ, 239; ТРМЈ II, 307; ДР; РМЈ1, 287; **симптоми** – (грч.) РЉМ, 460; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 190; **ситуација** – (лат.) РТБ, 594; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 200; **синдикат** – (грч.) РЉМ, 461; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 192; **температури 2** – (лат.) РТБ, 633; РЉМ, 504; РМЈ3, 368; **физичко 3** – (грч.) ДР; РЉМ; РМЈ3, 466; **функционирање** – (лат.) РЉМ, 558; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 481.

Од анализата на дванаесеттата статија „Заедничко одбележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев“, може да се забележи дека од вкупно 253 збора,

34 се туѓи зборови, а од нив 23 збора се **трајни заемки** (20 од грчко и латинско потекло), и тоа: **анализа** – (грч.) РЉМ, 29; ОТПМЈ; ДР; РМЈ1, 11; **аспекти** – (лат.) РЉМ, 48; ДР; ОТПМЈ, РМЈ1, 16; **вирус** – 4 пати (лат.) РЉМ, 87; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 66; **детална** – (лат.) РТБ, 137; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 135; **идентификација** – (грч.) РЉМ, 178; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 273; **комисија** – (лат.) РТБ, 315; ТРМЈ II, 570; РМЈ1, 344; **методологија** – (грч.) РЉМ, 297; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 411; **министер** – (лат.) РТБ, 409; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **министерство** – (лат.) РТБ, 409; ДР; РМЈ1, 415; **пациент** – (лат.) РТБ, 478; ТРМЈ IV, 53; РМЈ2, 144 **протоколи** – (грч.) РЉМ, 394; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 575; **регистрирани 3** – (лат.) РЉМ, 382; ОДТРМЈ; РМЈ3, 89; **регион** – (лат.) ОТПМЈ; РТБ, 545; РМЈ3, 89; **регистрираат 2** – (лат.) РЉМ, 382; ОДТРМЈ; РМЈ3, 89; **фактори** – (лат.) РЉМ, 537; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 45; **хронични** – (грч.) РЉМ, 576; РМЈ3, 497.

Ако се земе предвид анализата на **тринаесеттата** статија „Ордановски за ТВ 24: На Петков не му е приоритет Бугарите да влезат во македонскиот устав“, може да се потврди дека од вкупно 115 збора, 13 се туѓи зборови, кои воедно се **трајни заемки**, и тоа: **анализа** – (грч.) РЉМ, 29; ОТПМЈ; ДР; РМЈ1, 11; **емисија** – (лат.) РТБ, 211; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 170; **приоритет 5** – (лат.) РТБ, 517; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 525; **стратегиска** – (грч.) РЉМ, 485; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 333; **позиција** – (лат.) РЉМ, 370; РМЈ2, 275; **проблем 2** – (грч.) РТБ, 517; РМЈ2, 540; **преамбула** – (лат.) РЉМ, 378; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 421; **процедура 3** – (лат.) РЉМ, 396; ОТПМЈ; РМЈ2, 578.

Во однос на анализата на **четринаесеттата** статија „Шаќири: Печатени учебници мора да постојат“, може да се заклучи дека од вкупно 172 збора, 27 се туѓи зборови, кои воедно се и **трајни заемки** (26 се од грчко и латинско потекло), и тоа: **верзија** – (лат.) РЉМ, 81; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 59; **евентуални** – (лат.) РТБ, 192; ТРМЈ I, 569; РМЈ1, 164; **комисија 2** – (лат.) РТБ, 315; ТРМЈ II, 570; ДР; РМЈ1, 344; **квалитетни** – (лат.) РТБ, 298; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 326; **конститутивна** – (лат.) РЉМ, 247; РМЈ1, 349; **лабиринти** – (грч.) РЉМ, 265; ДР; РМЈ1, 377; **министер 3** – (лат.) РТБ, 409; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **национална** – (лат.) РТБ, 431; РМЈ1, 474; **процес 3** – (лат.) РТБ, 527; РМЈ2, 578; **проблеми** – (грч.) РТБ, 517; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 540; **република** – (лат.) РЉМ, 427; РМЈ, 104; ТРМЈ V, 216; **ситуации** (лат.) РТБ, 594; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 200; **резултати** – (лат.) РТБ, 549; РМЈ3, 96; ДР; ОТПМЈ; **педагошка** – (грч.) РЉМ, 355; ДР, 2; РМЈ2, 146; **продуцирање** – (лат.) РЉМ, 388; ОТПМЈ; РМЈ2, 511; **тимски** – (англ.) РЉМ, 512; РМЈ3,

378; ДР; ОТПМЈ; **форма** – (лат.) РТБ, 682; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 473; **формирана** – (лат.) РЉМ, 553; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 474.

Врз основа на анализата на **петнаесеттата** статија, „Утре вонреден состанок на НАТО лидерите – Ковачевски во Брисел“, се покажува дека од вкупно 184 збора, 25 се туѓи зборови, а од нив 17 збора се **трајни заемки** (10 се од грчко и латинско потекло), и тоа: **генерален** – (лат.) РТБ, 125; ТРМЈ I, 337; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 95; **енергетска/ енергија** – (грч) РЉМ, 161; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 171; **инвазија** – (лат.)РМЈ1, 291; ДР; ОТПМЈ; **информации** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 293; **министри** – 2 (лат.) РТБ, 409; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **политика** – (грч.) РЉМ, 502; РМЈ2, 304; ТРМЈ IV, 257; **санкции** – (лат.) РТБ, 575; РМЈ 3, 145; **секретар** – (лат.) РТБ, 579; ТРМЈV, 342; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 173; **теми** – (грч.) РТБ, 633; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 367.

Од анализата на **шеснаесеттата** статија „Андоновски за ТВ 24: Имаме влада која е лажен триумфалист, а надвор има подвиткан рбет“, може да се согледа дека од вкупно 127 збора, 10 се туѓи зборови кои воедно се и **трајни заемки** (7 се од грчко и латинско потекло) , и тоа: **анализа** (грч.) РЉМ, 29; ОТПМЈ; ДР; РМЈ1, 11; **директно** – (лат.) РМЈ1, 129; ДР; РЉМ 138; **емисија** – (лат.) РТБ, 211; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 170; **реципроцитет** – (лат.) РМЈЗ, 108; РЉМ, 433; ДР; ОТПМЈ; **триумфалист 2** – (лат.) ДР; РЉМ, 526; РМЈЗ, 399.

Анализата на **седумнаесеттата** статија „Ковид центрите најпогодени од екстремно високите сметки за струја“, покажува дека од вкупно 145 збора, 25 се туѓи зборови, а од нив 17 се трајни заемки, и тоа: **гас** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 94; **енергија 3** – (грч.) РЉМ, 161; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 171; **екстремно 2** – (лат.) РЉМ, 155; ДР; РМЈ1, 169; **електрична** – (лат.) РЉМ, 157; ДР; РМЈ1, 170; **инфективна 2** – (лат.) РЉМ, 200; ДР; РМЈ1, 293; **клинички** – (грч.) РТБ, 306; ДР; ТРМЈ2, 531; РМЈ1, 333; **клиника** – (грч.) РТБ, 306; ТРМЈ II, 531; РМЈ1, 333; **максимално** – (лат.) РТБ, 376; ДР; РМЈ1, 398; **министерство** – (лат.) РТБ, 409; ДР; РМЈ1, 415; **пациент** – (лат.) РТБ, 478; ТРМЈ IV, 53; РМЈ2, 144; **центар 3** – (лат.) РЉМ, 579; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 507; РТБ, 715.

Што се однесува до анализата на **осумнаесеттата** статија „Петровска во Брисел на средба со извршниот директор на Европската одбранбена агенција Шедиви“ од рубриката Македонија, од неа се забележува дека од вкупно 78 збора, 11 се туѓи зборови, а од нив 9 се **трајни заемки** (7 се од грчко и латинско потекло), и тоа: **агенција 3** – (лат) РТБ, 11;

ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 4; **министерка** – 2 (лат.) РТБ, 409; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **политика** – (грч.) ТРМЈ IV, 257; РЉМ, 502; РМЈ2, 304; **република** – (лат) РЉМ, 427; РМЈ3, 104; ТРМЈ V, 216.

Од анализата на **деветнаесеттата** статија „Потпишан меморандум за соработка со Бугарија во областа на спортот и младите“, може да се види дека од вкупно 246 збора, 45 се туѓи зборови, а од нив 38 се трајни заемки (36 се од грчко и латинско потекло), и тоа: **агенција** – (лат.) РТБ, 11; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 4; **акциски** – (лат.) ДР; РЉМ, 21; РМЈ1, 8; **активности** – 4 (лат.) РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 8; **групи** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 118; **меморандум 4** – (лат.) РЉМ, 293; ДР; РМЈ1, 408; **спорт 5** – (лат.) РЉМ, 477; ОТПРМЈ; РМЈ3, 292; **оперативен 4** – (лат.) РЉМ, 335; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ2, 64; **план 7** – (лат.) РЉМ, 365; ДР; РМЈ2, 174; **период** – (грч.) РТБ, 483; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ2, 152; **република** – (лат) РЉМ, 427; ТРМЈ V, 216; РМЈ3, 104; **принципи** – (лат.) ДР; РЉМ, 385; РМЈ2, 524; **реципроцитет** – (лат.) РМЈ3, 108; РЉМ, 433; ДР; ОТПРМЈ; **територија 3** – (лат.) РТБ, 635; ДР; РМЈ3, 372; **термини** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 507; РМЈ3, 372; **центри** (лат.) РЉМ, 579; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 507.

Анализата на **дваесеттата** статија „Панел-дискусија на УАКС на тема „Војната во Украина и нејзиното влијание на Балканот“, покажува дека од вкупно 170 збора, **34** се туѓи зборови, а од нив 22 се **трајни заемки** (21 од латинско и грчко потекло), и тоа: **доцент** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 138; РМЈ1, 153; **директно** – (лат.) РМЈ, 129; ДР; РЉМ 138; **дискусија 4** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 294; РМЈ1, 408; **министерка** – (лат.) РТБ, 409; ДР; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **проектен** – (лат) РТБ, 51; РЉМ, 388; ДР; РМЈ2, 551 **политички** – (грч.) ТРМЈ IV, 257, РЉМ502, РМЈ2, 304; **студенти** – (лат.) ДР, ОТПРМЈ, РЉМ, 486, РМЈ1, 339; **тема 2** – (грч.) РТБ, 633; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 367; **универзитет 4** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 532; РМЈ3, 434; **факултет 4** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 537; РМЈ3, 456; **форум** – (лат) РТБ, 684; ТРМЈ VI, 254; РЉМ, 554; ДР; РМЈ3, 474; **форум** – (лат) РТБ, 684; ТРМЈ

Како што е кажано погоре, трајните заемки се најчесто меѓународни зборови, со потекло од грчкиот и латинскиот јазик. Истражувањето покажува дека освен од грчки и од латински јазик, во македонскиот јазик има трајни заемки и од други јазици светски јазици. Тие одамна влегле во македонскиот јазик и се одомаќиниле, па повеќе и не ги чувствуваме како туѓи зборови. Оттука произлегува дека треба да се прави разлика меѓу меѓународните

зборови од грчко и латинско потекло и оние по потекло од другите светски јазици (англиски, француски, германски и сл.) зашто нивниот статус не е ист. Овие резултати се во согласност со истражувањето на Јанушева (2015: 209–219), која се надоврзува на ставовите на Франчиќ (2005).

Во таа смисла, подолу уште еднаш се претставуваат трајни заемки од другите светски јазици. При анализата на **првата** статија се сретнуваат овие зборови: **премиер 2** (фр.) РТБ, 512; РМЈ1, 458; ДР; **премиерско** – (фр.) РТБ, 512; РМЈ1, 458; ДР; **официјална** – (фр.) РТБ, 459; ТРМЈ III, 606; **неофицијална** – (фр.) РТБ, 459; ТРМЈ III, 606; **амбасадор** – (фр.) РТБ, 35; ТРМЈI, 35; РМЈ1, 10; ДР. Во **третата** статијата: **маски** – 3 пати (фр.) ОТПРМЈ; РЉМ, 288; РМЈ1; **амбасада** – (фр.) ОТПРМЈ; РЉМ, 27; РМЈ1, 10. Во **петтата** статија: **позитивна** – (фр.) РЉМ, 370; ДРМЈ; РМЈ2, 275. Во **осмата** статија: **фонд** – (фр.) РЉМ, 552; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 472. Во **десеттата** статија: **позитивна** – 2 (фр.) РЉМ, 370; ДРМЈ; РМЈ2, 275. Во **единаесеттата** статија: **групирање** – (англ.) ДР; РТБ, 118; ОТПРМЈ; РМЈ1, 121; **дезинфекција** – (фр./лат) РЉМ, 109; ОТПРМЈ; РМЈ1,131; **карантин** – (фр.) РЉМ, 217; ДР; РМЈ1, 321; ; **маска** – (фр.) ОТПРМЈ; РЉМ, 288; РМЈ1, 402; **позитивни 2** – (фр.) РЉМ, 370; ДРМЈ; РМЈ2, 275; **тест** – (англ.) РЉМ, 509; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 374. Во **дванаесеттата** статија: **експерти 2** – (фр.) РТБ, 201; ТРМЈ I, 588; РМЈ1, 168; **позитивни** – (фр.) РЉМ, 370; ДРМЈ; РМЈ2, 275. Во **четирнаесеттата** статија: **директорка** – (фр.) РТБ, 173; РМЈ1, 138; **тимски** – (англ.) РЉМ, 512; РМЈ3, 378; ДР; ОТПРМЈ. Во **петнаесеттата** статија: **евроамбасадор/амбасадор** – (фр.) РЉМ, 35; ТРМЈI, 35; РМЈ1, 10; **лидери** – (англ.) РЉМ, 271; ДР; ОТПРМЈ; го нема во РМЈ; **маргини** – (англ.) ДР; РЉМ, 286; РМЈ1, 401; **пакет** – (англ.) РЉМ, 342; РМЈ2, 124; **секретар** – (лат.) РТБ, 579; ТРМЈV, 342; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 173; **шефови** – (фр.) РТБ, 729; ТРМЈ VI, 431; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 562. Во **шеснаесеттата** статија: **гаранција** – (фр.) РТБ, 122; ТРМЈ I, 333; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 93; **гарантира 2** – (фр.) РТБ, 122; ТРМЈ I, 333; РМЈ1, 93; **суверена** – (фр.) РЉМ, 488; ДР; РМЈ3, 341. Во **осумнаесеттата** статија: **директор** – (фр.) РТБ, 173; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 138; **профил** – (фр.) РЉМ, 396; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ2, 577. Во **деветнаесеттата** статија: **реализација** – (фр.) РТБ, 541; ТРМЈ V, 168; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 85; **реализираат** – (фр.) РТБ, 541; ТРМЈ V, 168; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 85; **стандарди** – (фр.) ДР; РЉМ, 478; РМЈ3, 314. Во **дваесеттата** статија: **амбасадор** – (фр.) ДР, ТРМЈI, 35; РЉМ, 27.

Од анализата на 20 статии од рубриката „Македонија“ може да се заклучи дека од вкупно 3 389 збора 340 се **трајни заемки**, односно 10 % од вкупниот број зборови се трајни заемки. Од **вкупно 431 туѓ збор, 340 се трајни заемки, односно 84 % од туѓите зборови се трајни заемки**. Од 340 трајни заемки 298 се од грчко и латинско потекло, а 42 заемки се од европските јазици (англиски, француски, германски, италијански). Може да се утврди дека поголемиот дел од туѓите зборови се трајни заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик, пред повеќе од 20 години, за што сведочи и нивното присуство во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески. Тие се зборови што му припаѓаат на меѓународниот зборовен состав, а, според Конески (1982) и Минова-Ѓуркова (2003: 139), се употребуваат во многу светски јазици. Ова е во согласност и со истражувањето на Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27), кое се потпира на гледиштето на Конески (1967) за тоа дека трајните заемки се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима.

Како што се гледа од анализата, овие зборови според потекло се од латинскиот или старогрчкиот јазик, но и од францускиот, германскиот, италијанскиот, англискиот и сл. Овие зборови се приспособуваат кон јазикот и со текот на времето, не ги чувствуваме како туѓи.

Сепак, треба да се прави разлика меѓу овие два вида меѓународни зборови (со потекло од грчкиот и латинскиот) и со потекло од другите светски јазици (англиски, француски, германски, италијански и сл.) зашто незасведоченоста на некои од нив во Тритомниот речник на македонскиот јазик и застапеноста во ОТПМЈ покажува дека тие навлегле подоцна од другите. Таков е на пример, англискиот термин *лидери* застапен во ОТПМЈ со значење водач, предводник на политичка партија, организација, група и слично.

Овој термин, секако, нема ист статус, на пример, со трајните заемки министер, политика, информации и сл. Оттука, тврдењето дека во македонскиот јазик има многу туѓи зборови не соодветствува со резултатите од анализата. Резултатите јасно покажуваат дека станува збор за зборови што имаат статус на трајни заемки. Она на што треба да се обрне внимание е, всушност, фактот што поновите трајни заемки (незасведочени во РМЈ, но застапени во ОТПМЈ) почнуваат масовно да ги заменуваат домашните зборови, како што е веќе наведениот пример *лидери*.

Од добиените резултати од истражувањето, може да се потврди првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

3.1.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Македонија“

Збогатувањето на фондот на зборовите настанува спонтано во јазичната практика на говорната заедница која го смислува, го обликува и го става во жива употреба токму тој збор, наставка или израз. Следствено на тоа, значаен и незаменлив дел од лексичкиот фонд претставуваат туѓите зборови и заемките. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја. Конески (1982) вели дека во изградувањето на речникот на стручниот јазик се издвојуваат повеќе основни фази. Истакнува дека во почетните фази претежно бил контактот со латинскиот јазик, од кој навлегуваат голем број заемки. Втората фаза е времето на француското влијание, што достигнува кулминација, но и пад, во текот на минатиот век. Третата фаза е современата состојба на јазикот во однос на изградувањето на речникот, што се карактеризира со усвојувањето на туѓ лексички фонд на зборови што спаѓа во стручната лексика. Така, на пример, многу стручни лексеми и термини од латинскиот јазик го пронашле патот и навлегле во употреба преку францускиот или англискиот јазик.

Во склоп на заемките и туѓите зборови се наведуваат и интернационализмите (или европеизмите) кои, според Франчиќ, Худечек и Михаљевиќ (Frančić, Hudeček i Mihaljević, 2005: 211), се меѓународни зборови кои најчесто се од грчко и од латински потекло и кои се наоѓаат речиси во сите европски јазици. Поради долгиот период на нивното присуство во македонскиот јазик, меѓународните зборови од грчко и латинско потекло треба да имаат предност пред интернационализмите од другите јазици (англиски, француски и германски).

Резултатите покажуваат дека во статиите од рубриката „Македонија“ се појавуваат многу зборови од другите светски јазици. Дел од тие зборови се трајни заемки, дел се заемки, дел од нив се неологизми и еден мал дел се нетранскрибирани зборови напишани на латиница од англискиот јазик. Во продолжение, ќе бидат истакнати тие зборови, односно ќе следат анализата, резултатите и дискусијата.

Во **првата** статија „Заедничко одбележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев“ има 8 од француско и тоа: **премиер 2** – (фр.) РТБ, 512; **премиерско** – 2(фр.) РТБ, 512; **официјална** – 2 (фр.) РТБ, 459; **неофицијална** – (фр.) РТБ, 459; **амбасадор** – (фр.) РТБ, 35.

Од анализата на **втората** статијата „Олеснети мерки за влез во Косово, Норвешка и Бугарија“ може да се утврди дека нема зборови од европските јазици.

Анализата на **третата** статијата „Треба ли децата да носат маски во училница?“ покажува дека 8 од француско потекло и 1 од англиско потекло: **маски 3** – (фр.) РЉМ, 288; **експерти 2** – (фр.) РТБ, 201; **дебата 2** – (фр.) РТБ, 142; **амбасада** (фр.) РЉМ, 27 ; **онлајн** – (англ.) РЉМ, 334.

Во **четвртата** статијата „Антикорупциска, за 20 години 165 иницијативи, само три стигнале на суд“ може да се забележи дека нема зборови кои потекнуваат од европските јазици.

Од анализата на **петтата** статија „Зголемен е бројот на заболени од рак“, може да се види дека има 1 збор од англиско потекло и 1 од француско потекло: **позитивна** – (фр.) РЉМ, 370; **скрининг** – (англ.) РЉМ, 467; **позитивна** – (фр.) РЉМ, 370.

Во однос на анализата на **шестата статија** „Славчо Попоски прогнозира: Ни доаѓа сонце и речиси пролет, еве кога!“ може да се согледа дека нема зборови кои потекнуваат од другите европски јазици.

Во **седмата** статија, исто така, „Пендаровски: Поддршка за Марија, никој не смее да биде предмет на дискриминација“, може да се забележи дека нема зборови со потекло од другите европски јазици.

И во **осмата и во деветтата** статија „Осломејското езеро под мраз“, може да се забележи дека нема зборови кои потекнуваат од наведените европски јазици.

Анализата на **десеттата** статија „Билали за ТВ24: И двете нови владе на Македонија и Бугарија имаат позитивна енергија и добра волја“, утврдува 1 збор кој е од француско потекло, но тој се појавува 2 пати во статијата: **позитивна 2** – (фр.) РЉМ, 370.

Од анализата на **единаесеттата** статија „СОНК бара две недели онлајн настава, МОН одбива“, може да се потврди дека 4 збора се од англиско потекло и 5 се од француско потекло: **групирање** – (англ.) РТБ, 118; **дезинфекција** – (фр./лат.) РЉМ, 109;

карантин – (фр) РЈМ, 217; **маска** – (фр.) РЈМ, 288; **онлајн 2** – (англ.) РЈМ, 344; **позитивни 2** – (фр.) РЈМ, 370; **тест** – (англ.) РЈМ, 509.

Во **дванаесеттата** статија, „Заедничко одбележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев“, може да се забележи дека 3 збора од француско потекло: **експерти** кој се појавува 2 пати – (фр.) РТБ, 201; **позитивни** – (фр.) РЈМ, 370.

Во **тринаесеттата** статија „Ордановски за ТВ 24: На Петков не му е приоритет Бугарите да влезат во македонскиот устав“, може да се забележи дека нема зборови кои потекнуваат од наведените европски јазици.

Од анализата на **четринаесеттата** статија „Шаќири: Печатени учебници мора да постојат“, може да се утврди дека 1 збор е од француско потекло и 2 збора се од англиско потекло и тоа зборот **дигитална** – (англ.) РЈМ, 123; зборот **директорка** – (фр.) РТБ, 173 и зборот **тимски** – (англ.) РЈМ, 512.

Од анализата на **петнаесеттата** статија „Утре вонреден состанок на НАТО лидерите – Ковачевски во Брисел“, може да се констатира дека 3 збора се од француско потекло, а 6 од англиско потекло: **Алијанса** – (фр.) РЈМ, 24; **евроамбасадор/ амбасадор** (фр.) РЈМ, 35; **лидери** – (англ.) РЈМ, 271; **маргини** – (англ.) РЈМ, 286; **пакет** – (англ.) РЈМ, 342; **премиер** – (фр.) РТБ, 512; **Самит 3** – (англ.) РТБ, 574; **шефови** (фр.) РТБ, 729.

Во **шеснаесеттата** статија „Андоновски за ТВ 24: Имаме влада која е лажен триумфалист, а надвор има подвиткан рбет“, 4 збора се од француско потекло: **гаранција** – (фр.) РТБ, 122; **гарантира 2** пати – (фр.) РТБ, 122; 433; **суверена** – (фр.) РЈМ, 488.

Анализата на **седумнаесеттата** статија „Ковид центрите најпогодени од екстремно високите сметки за струја“, покажува дека нема зборови кои потекнуваат од наведените европски јазици.

Врз основа на анализата на **осумнаесеттата** статија, „Петровска во Брисел на средба со извршниот директор на Европската одбранбена агенција Шедиви“, може да се заклучи дека 1 збор е од англискиот јазик, и 2 збора од француско потекло: **директор** – (фр.) РТБ, 173; **профил** – (фр.) РЈМ, 396; **фејсбук** (англ.) – Социјална мрежа која служи за дружење и размена на информации (ДР).

Во однос на анализата на **деветнаесеттата** статија, „Потпишан меморандум за соработка со Бугарија во областа на спортот и младите“, се гледа дека 3 збора се од

францускиот јазик: **реализација** (фр.) РТБ; **реализираат** (фр.) РТБ, 541; **стандарди** (фр.) РЈМ, 478.

Во **дваесеттата** статија „Панел-дискусија на УАКС на тема „Војната во Украина и нејзиното влијание на Балканот“, може да се забележи дека 1 збор е од француски јазик и 5 збора се од англиски јазик: **амбасадор** – (фр.) РЈМ, 27; **колеџ** – (англ.) РЈМ, 234; **менаџер** – (англ.) РЈМ, 294; **панел 2 – дискусија** – (англ./лат.) РЈМ, 345; **панелисти** – (англ./лат.) РЈМ, 345.

Во 20 статии има само 41 збора од францускиот јазик и 20 збора од англискиот јазик.

Анализата ја потврдува втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски, италјански и др)*. Резултатите одат во прилог и на претходните истражувања на Конески (1982) и Минова-Ѓуркова (2003) кои истакнуваат дека големо влијание врз лексиката на македонскиот јазик извршиле следниве јазици: грчкиот, турскиот, францускиот, италјанскиот, германскиот, англискиот, рускиот, српскиот, хрватскиот јазик.

3.1.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Македонија“

Туѓите јазични елементи, без оглед на тоа дали станува збор за туѓ збор или за заемка, се неизбежни во секој современ јазик. Тие се резултат, првенствено, на процесот на глобализација кој се изразува преку техничката и културната меѓународна соработка на сите полиња, зголемената преводна дејност, како и преку општествената и економската блискост на народите. Свеста за туѓите зборови и за заемките мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека треба да бидат заменети со домашни зборови сите заемки што го дозволуваат тоа. Само на таков начин, лексиката ќе се збогатува со изразните можности на сопствениот јазик, а изразот ќе биде поприроден и попријатен.

Тргувајќи од ставот на Конески (1967: 56) кој вели дека во македонскиот литературен јазик треба до најголема степен да се изрази неговата народна основа. Речникот на литературниот јазик да се обогатува со зборови од сите наши дијалекти, да се

изградуваат нови зборови со живи наставки, и само колку што е потребно да се усвојуваат и туѓи заемки. Потоа, Конески забележува дека не треба да се оди ниту во преголемата крајност на „чистунството“ (пуризмот). Ова се потврдува уште еднаш и со ставот на Корубин (1980: 60) кој вели дека туѓиот збор се гледа и се цени како можност за збогатување на речникот и како придобивка на меѓународното духовно општење. Заемките ќе се примаат колку што е потребно, т. е. во случај кога нема сопствени зборови или соодветни зборообразувачки средства. Стаматоски (2000: 14–15) смета дека „македонскиот јазик никогаш немал пуристички однос кон интернационалната лексика“, но и дека „тој не бил и не може да биде отворен за сè она што ни доаѓа од оваа страна“. Според Веновска-Антевска (2009: 25), пуризам во Македонија насочен кон јазикот немало и не постои. Странските лексеми во правилна или погрешна форма се употребуваат во комуникацијата, односно тоа што може да се најде како наш термин, треба да се прифати. Со овој став се согласува и Шкиљевиќ (2020: 45), која смета дека не треба да се стремиме кон пуризам, но ако може да се помакедончи еден збор – тоа треба да се стори.

Анализата на 20 статии од рубриката „Македонија“ покажува дека има можности, одредени туѓи зборови да се заменат со македонски соодветник. Значи, ќе се види кои зборови може, а кои не може да се заменат, односно дали во тој контекст одговара понудениот домашен збор. Во продолжение ќе се направи обид да се заменат одредени туѓи зборови за кои велите дека се трајни заемки од другите јазици и за оние што не се трајни заемки од другите светски јазици. На одредени места преку замената ќе се види разлика меѓу оние кои навидум може да се заменат оти имаат соодветен домашен, ама кога ќе се види во контекстот не одговараат и оние за кои има замена а таа одговара и во контекстот.

Во **првата** статија, „Заедничко обележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев“, забележани следниве туѓи зборови кои може да се заменат со македонски еквивалент: **иницијатива** може да се замени со *поттик* или *побуда*; Значи, од 18 туѓи зборови 1 може да се заменат со домашен соодветник. Кога замената би се направила директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „**Иницијативата (поттикот)** произлезе од меѓувладината седница...“

Втората статијата, „Олеснети мерки за влез во Косово, Норвешка и Бугарија“, ги соржи следниве туѓи зборови кои може да се заменат со македонски еквивалент:

сертификат кој се појавува 4 пати во статијата и може да се замени со *потврда*, *диплома*; **формулар** туѓ збор што би можел да биде заменет со домашниот збор *образец*; **регистрација** може да се замени со *запишување податоци*, *состојби*, *појави*, *факти*; **валиден** – туѓ збор кој би можел да биде заменет со домашен соодветник *важечки* или *полноважен*. Значи, од 34 туѓи збора, 7 може да се заменат со домашен соодветник. Кога замената би се направила директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „ Со новата одлука нашите државјани можат да влезат во Косово доколку поседуваат **сертификат (потврда)** за примени две дози вакцини...“; „... при што сепак продолжува да се бара пополнување на **формулар (образец)** за **регистрација** (запишување податоци) пред влегување во Норвешка...“; „ доколку лицето е постаро од 18 години и не поседува **валиден (важечки) сертификат (потврда)** за вакцинација...“.

Од третата статија, „Треба ли децата да носат маски во училиница?“ се согледува дека следниве туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **експерти** се појавува 2 пати во оваа статија и претставува туѓ збор кој има соодветен домашен збор, односно би можело да се замени со *стручњак*; **дебата** се појавува 2 пати и е туѓ збор што може да се замени со домашниот соодветник *расправа* и зборот **онлајн** е неологизам, туѓ збор кој би можел да биде заменет со изразот *поврзан преку интернет*. Значи, од 17 туѓи зборови 5 може да се заменат со домашен соодветник. Еве како би изгледало тоа кога замената на туѓите зборови би се направила директно во статијата: „Според **експертите (стручњаците)** и понатаму децата треба носат маски во училиниците.“; „Учесниците во **дебатата (расправата)**, заклучуваат дека е добро да се тестираат децата...“; „лекарите предлагаат барем во следните две недели наставата да се одвива **онлајн (поврзани преку интернет)**“. Во однос на зборот **онлајн**, иако може да се употреби изразот *поврзан на интернет* понуден во Поимникот за употреба на македонски зборови за информатичките термини (2009), поради масовната употреба, особено во периодот на пандемијата, не се очекува овој израз да заживее.

Во однос на **четвртата** статија, „Антикорупциска, за 20 години 165 иницијативи, само три стигнале на суд“, на прв поглед, овие туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **иницијативи 2** би можело да се замени со домашниот збор *поттик*; **корупција** со зборот *поткупливост*. Значи, од 10 туѓи зборови, 1 би можеле да се замени со домашен соодветник. Иако на зборот **иницијатива** му одговара домашниот

збор **поттик**, сепак, во дадениот контекст, значењето на **поттик**, не е соодветно на значењето на **иницијатива**. Всушност, од дадениот контекст, може да се заклучи дека станува збор за поднесени документи во врска со кривично гонење. Во однос на корупција, секако, дека е добро и пожелно да се употреби домашниот соодветен збор поткупливост зашто, на тој начин, се афирмира и унапредува стандарднојазичната норма. Практиката, пак, покажува дека во употреба се и двата збора, но и дека во новинарскиот потстил предност му се дава на корупција.

Врз основа на анализата на **петтата** статија, „Зголемен е бројот на заболени од рак“, се констатира дека следниве туѓи зборови кои може да се заменат со македонски еквивалент: **скрининг** – може да се каже дека станува збор за неологизам, за кој до неодамна се користеше терминот *преглед за рано откривање на болест*, што значи дека е заменлив со изразот *преглед за рано откривање на болест*. Кога би се обиделе да го замениме туѓите зборови во статијата, тоа би било вака: „Имаше многу одложувања со дијагностички процедури, програмите за **скрининг (преглед за рано откривање)** беа намалени.“.

Истражувањето, сепак, покажува негова масовна употреба и ретка употреба на понудениот израз со кој може да се замени; Може да се тврди дека овој збор во одредени контексти не може да се замени со понудениот израз, но, во овој случај, кога станува збор за неговата употреба во медицината, сосема е оправдана употребата на изразот. Во однос на *сектор*, може да се согледа дека на употребениот збор во овој контекст не му одговара ниту едно од понудените значења во ОТПМЈ. Во Речникот се наведени следните значења: 1. дел од некое пространство, подрачје; 2. оддел на установа или на организација со определена специјализација; 3. дел од стопанството со определени економски и социјални признаци. Како што се гледа, значењето 3 не е многу прецизно, па оттука, произлегува и дилемата дали е правилна синтагмата граѓански сектор, особено ако се има предвид дека сектор се поврзува со економијата. „Од граѓанскиот **сектор (подрачје, оддел)** изразуваат загриженост за долгото чекање на болните од рак...“ Значи, од 32 туѓи зборови, 1 може да се замени со домашен соодветник.

Шестата статија „Славчо Попоски прогнозира: Ни доаѓа сонце и речиси пролет, еве кога!“ ги содржи следниве туѓи зборови кои може да се заменат со македонски еквивалент: **интервал** кој се појавува 4 пати во статијата и има можност да биде заменет

со зборовите *расстојание* или *оддалеченост*; **максимални** се појавува 2 пати и може да се замени со зборовите највисок, најголем; **стабилно** се појавува 2 пати може да е заменет со зборовите *непроменливо* или *трајно*; **регион** може да е заменет со домашниот збор *подрачје, област*; **тенденција** може да биде заменет со домашните еквиваленти *склоност, намера, стремеж кон нешто, намера, цел*. Значи, од 17 туѓи зборови 10 може да се направи обид за заменат со домашен соодветник. Кога би се обиделе да ги замениме туѓите зборови во статијата, тоа би било вака: „ Како што најавивме, во текот на следните денови времето ќе биде претежно **стабилно (непроменливо)** и суво со пораст на максималните (највисоките) температури на воздухот кој ќе се искачуваат во **интервалот (опсег, растојание)** од 5 до 13 степени“; „И во Скопскиот **регион (област, подрачје)** во следните денови времето ќе биде претежно **стабилно (непроменливо)**...“; „... додека максималните ќе бележат **тенденција (склоност)** на пораст...“.

Во седмата статија, „Пендаровски: Поддршка за Марија, никој не смее да биде предмет на дискриминација“, следниве туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **асоцијацијата** би можел да се замени со домашниот соодветник *сојуз*; **вербално** – (2 пати) може да се замени со *говорен, устен, кој се изразува со зборови*; **дискриминација** – (2 пати) може да се замени со *ограничување* или со *оспорување на правата*; **реагира** – (2 пати) може да се замени со *одговори, одговара на некој начин*. Значи, од 11 туѓи зборови 7 можат да се заменат со домашен соодветник. Кога би се обиделе да ги замениме туѓите зборови во статијата, тоа би било вака: „ Марија Драгојловиќ среде бел ден **вербално (усно)** е нападна од возрасно машко лице во Младинскиот центар „Сакам да знам“ на **асоцијацијата (сојуз) ХЕРА**.“; Иако на **асоцијација** му одговара сојуз, во контекстот не е можна замената поради масовната употреба на **асоцијација**. „Поддршка за Марија, никој не смее да биде предмет на **дискриминација (оспорување на правата)**“; „Да **реагираме (да одговориме на некој начин)** бидејќи ова не смее да се случи повторно.“. По направениот обид за замена на туѓите зборови, меѓу кои има и трајни заемки, може да се забележи дека кај некои зборови е можна замена со домашни соодветни изрази, а кај некои не е можна, поради различните нијасни во значењето. Има примери во кои иако има домашен соодветник, не се очекува тој да заживее зашто во масовна употреба е туѓиот збор.

Од анализата на **осмата** статија „Осломејското езеро под мраз“, се гледа дека само еден збор има можност да биде заменет со македонски еквивалент: **регион** може да се замени со *пошироко подрачје*. Значи, од 7 туѓи зборови 1 може да се замени со домашен соодветник. Кога би се обиделе да ги замениме туѓите зборови во статијата, тоа би било вака: „ Тие кои во кичевскиот **регион (пошироко подрачје)** се спуштаат и до минус 15.

Врз основа на анализата на **деветтата** статија, „Славчо Попоски прогнозира: Еве каде ќе има сонце, а каде снег во Македонија“ забележани се следниве туѓи зборови кои може да се заменат со македонски еквивалент: **интервал** може да биде заменет со домашните изрази *растојание* или *оддалеченост*; **локални** може да се замени со домашниот збор *местен*; **максимална** може да се замени со домашниот збор *највисок* или *најголем*; Значи, од 11 туѓи зборови 3 може да се заменат со домашен соодветник. За да се потврди тврдењето дека дел од туѓите зборови може да се заменат со домашни зборови, ќе се направи обид за замена директно во статијата: „... кога во западните предели ќе има повремени **локални** (местни) врнежи од снег...“; „**Максималната (највисоката)** температура ќе се искачи до околу 7 степени.“; „Температурите ќе се искачуваат во **интервалот (растојание, опсег)** од 2 до 10 степени.“ Зборот интервал, веќе беше анализиран и во претходна статијата број, но сепак е направен уште еден обид за замена и во поинаков контекст.

Анализата на **десеттата** статија „Билали за ТВ24: И двете нови владе на Македонија и Бугарија имаат позитивна енергија и добра волја“, покажува дека следниве туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **конструктивен** може да се замени со *творечки, напреден, плоден*; **фантазираме** има можност да се замени со домашниот збор *мечтае*. Значи, од 10 туѓи зборови, 2 може да се заменат со домашен соодветник. За да се потврди тврдењето дека дел од туѓите зборови може да се заменат со домашни зборови, ќе се направи обид за замена директно во статијата: „Пристапот е многу **конструктивен (творечки)**“; „...изјави дека треба да престанеме да **фантазираме (мечтаеме)**...“

Во **единаесеттата** статија, „СОНК бара две недели онлајн настава, МОН одбива“ забележани се следниве туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **консултира** има можност да се замени со изразите *прашува за совет* или *бара совет*; **онлајн** – (2 пати) е неологизам, туѓ збор кој би можел да биде заменет со изразот *поврзан*

преку интернет. Значи, од 40 туѓи зборови 3 можат да се заменат со домашен соодветник. Замената директно во статијата би изгледала вака: „...никој од владата никогаш не ги **консултира (прашува)** околу носењето на мерки...“. Во овој случај и покрај тоа што замената е соодветна, сепак може да се забележи една мала семантичка разлика во однос на нивото на користење на зборот. *Прашува* се однесува на конкретно поставување прашање, додека *консултација* може да означува и разговор и дискусија со прашања на одредена тема.

Од дванаесеттата статија, „Заедничко одбележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев“ се констатира дека следниве туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **аспекти** може да се замени со домашниот збор *гледните*; **детална** може да се замени со *подробна, поединечна, прецизна*; **експерти** – (2 пати) може да биде заменет со соодветниот домашен збор *стручњак*; **регион** може да биде заменет со *подрачје*, а зборот *хронични* може да се замени со домашните зборови *постојан, траен*. Значи, од 34 туѓи зборови 5 може да се заменат со домашен соодветник. Замената директно во статијата би изгледала вака: „Комисијата за заразни болести внимателно ги следи сите **аспекти (гледништа)** и искуства и врз основа на стручното мислење на нашите **експерти (стручњаци)** од различни области...“. Оваа замена укажува на тоа дека при замена со домашен збор, се повторува информацијата за стручноста, па зборот стручен во делот стручно мислење треба да се избрише. „Додека некои од нашите соседи не **регистраат (заведуваат, запишуваат)** ниту еден случај на починат...“

Имајќи ја предвид **тринаесеттата** статија „Ордановски за ТВ 24: На Петков не му е приоритет Бугарите да влезат во македонскиот устав“, може да се заклучи дека следниве туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: зборот **приоритет** се појавува 5 пати и може да се замени со македонски еквивалент *првенство, предност*. Значи, од 13 туѓи зборови, 1 може да се замени со домашен соодветник. Замената директно во статијата би изгледала вака: „На Петков ова сега не му е во приоритетите, има други **приоритети (предности)**...“ Но во контекстот, односно во статијата, не одговара да се замени со *предност* ниту со *првенство* туку можеби со изразот ... не му е меѓу поважните работи, има други поважни работи, а ова покажува повторно дека не е употребен добро зборот. Подобро би било доколку реченицата биде „На Петков ова сега не му е толку важно, има други поважни работи...“

Четиринаесеттата статија „Шаќири: Печатени учебници мора да постојат“ забележани се потврдува дека од 27 туѓи зборови, следниве 4 туѓи зборови може да се заменат со македонски еквивалент: **процес** (3 пати) може да се замени со *тек*; **продуцирање** може да се замени со *создавање, произведување, изработување*; Замената директно во статијата би изгледала вака: „Вангелија Велева повикувајќи се на досегашното искуство од работењето укажа дека **процесот (текот)** на создавање еден учебник е...“; „...обврска на МОН и Педагошката служба е да помогнат во процесот на **продуцирање (создавање, изработување)** квалитетни учебници.“.

Од анализата на **петнаесеттата** статија „Утре вонреден состанок на НАТО лидерите – Ковачевски во Брисел“, може да се согледа дека следниве туѓи зборови кои можат да се заменат со македонски еквивалент: **Алијанса** може да се замени со *сојуз, спојување, здужување*; **билатерална** може да се замени со *заеман, обостран, двостран*. Од значењето на билатерален во ОТРМЈ се гледа дека билатерален не е употребен правилно значењето му е што се воспоставува меѓу две страни, што значи дека не треба ни билатерална ни замена, туку оствариле средба или се сретнале. **Генерален** може да се замени со *општ, сеопфатен, главен*; **инвазија** може да замени со *непријателски пробив*; **информации** може да замени *соопштение, известување*; **лидери** може да замени *водач*; **маргини** може да замени *граница*, **премиер** може да замени *претседател на влада*; **санкции** може да замени *казнени мерки*. Значи од 25 туѓи зборови за 9 може да се најде замена со домашен еквивалент. Замената директно во статијата би изгледала вака: „Двајцата министри се во Брисел каде што имале **билатерална (заемна)** средба, но од македонското МНР нема **информации (известување)** за содржината на разговорот. “; „...Утре вонреден состанок на НАТО лидерите (**водачи**)...“; „По трет пат во последните пет недели, шефовите на држави и влади на земјите членки на ЕУ утре во Брисел ќе го кројат европскиот одговор на руската **инвазија (непријателски пробив)** на Украина.“; „Во присуство и на американскиот претседател Бајден, на Самитот главни теми се петтиот пакет **санкции (казнени мерки)** за Русија, зајакнувањето на одбраната и безбедноста, како и енергетската политика на ЕУ.“

Анализата на **шеснаесеттата** статија „Андоновски за ТВ 24: Имаме влада која е лажен триумфалист, а надвор има подвиткан рбет“ покажува дека има 1 туѓ збор кој може да се замени со македонски еквивалент: **реципроцитет** може да се замени со *заемност*,

меѓусебност, противуслуга. Значи, од 10 туѓи зборови 1 може да се замени со македонски еквивалент. Замената директно во статијата би изгледала вака: „...особено кога за тоа немаат никаква гаранција за некаков **реципроцитет (заемност).**“

Врз основа на анализата на **седумнаесеттата** статија, „Ковид центрите најпогодени од екстремно високите сметки за струја“ забележани се следниве туѓи зборови кои може да се заменат со македонски еквивалент: зборот **екстремно** се појавува 2 пати и може да се замени *прекумерно*; **максимално** може да се замени со *највисок степен*; **реновирање** може да се замени со *обновување*. Значи од 25 туѓи збора за 3 збора може да се најде замена. Замената директно во статијата би изгледала вака: „Ковид центрите најпогодени од **екстремно (прекумерно/претерано)** високите сметки за струја“; „**реновирање (обновување)** е и опремата во ковид болниците што беа **максимално (на највисок степен)** искористени во највисок степен или во најголема мера.“

Во **осумнаесеттата** статија, „Петровска во Брисел на средба со извршниот директор на Европската одбранбена агенција Шедиви“ забележан е 1 туѓ збор кој може да се замени со македонски еквивалент: **директор** може да се замени со *раководител*. Значи од 11 туѓи зборови за 1 збор може да се најде замена со домашен соодветник. Замената директно во статијата би изгледала вака: „Јири Шедиви, извршен **директор (раководител)** на Европската одбранбена агенција.“

Анализата на **деветнаесеттата** статија „Потпишан меморандум за соработка со Бугарија во областа на спортот и младите“ покажува дека следниве туѓи зборови кои можат да се заменат со македонски еквивалент: **период** може да се замени со *во време од*; **реципроцитет** може да се замени со *заемност/рамноправен однос*; **реализација** може да се замени со *остварување, спроведување*; **реализираат** може да се замени со *остваруваат*; **територија (3 пати)** може да се замени со *простор, област, подрачје*. Значи, од 45 туѓи зборови за 7 може да се најде домашен соодветник. Замената директно во статијата би изгледала вака: „Со потпишување на овој меморандум се зајакнуваат односите меѓу двете земји преку унапредување на соработката во развојот на младите и спортот врз принципите на **реципроцитет (заемност/рамноправен однос)**“; „... но можат да се **реализираат (остваруваат)**...“

Во **дваесеттата** статија, „Панел-дискусија на УАКС на тема „Војната во Украина и нејзиното влијание на Балканот“ забележани се следниве туѓи зборови кои може да се

заменат со македонски еквивалент: **дискусија 4** може да се замени со *расправа, разговор*; **менаџер** може да се замени со *директор, претприемач, раководител*; **проектен** може да се замени со *разработен план, нацрт-план*. Значи, од 34 туѓи зборови, за 6 збора има можност да бидат заменети со домашни изрази. Замената директно во статијата би изгледала вака: „На настанот ќе присуствуваат студентите на Универзитетот Американ Колеџ Скопје, кои ќе можат и директно да се вклучат во **дискусијата (расправа, разговор)** со свои мислења и прашања.“; „Тони Танчевски, **проектен менаџер (раководител на разработен план)** во Форум ЗФД Одеса и поранешен службеник за известување и политички анализи при мисијата на ОБСЕ во Мариупол.“. Од последниот обид за замена може да се забележи дека зборот *раководител* е соодветен на зборот *менаџер*, па може да биде заменет, но употребата на изразот *разработен план* наместо *проект* не би заживеала во секојдневието.

Од анализата на 20 статии од рубрика „Македонија“ може да се констатира дека од 431 туѓ збор за 78 збора може да се најде замена со домашен еквивалент. Замената на туѓите зборови со домашни зборови покажува дека во голем број случаи туѓите зборови без проблем се заменуваат со домашни и се задржува смислата на реченицата. Кај дел од туѓите зборови, иако има соодветен домашен збор, оваа замена не е можна зашто или се губи смислата на реченицата или замената може да доведе до тешкотии во изразувањето и пренесувањето на информацијата и мислата во целост. Од друга страна, за одреден број туѓи зборови има домашни зборови, но поради масовната и многу честа нивна употреба на туѓиот збор, тој се затврдува во јазичната практика. Своја улога во употребата на туѓиот збор има и јазичната економија. На одредени места се испита и можноста за замена на некои меѓународни зборови со домашни еквиваленти и се заклучи дека замената на меѓународниот збор со домашен еквивалент не може да се направи во секој случај, а тоа, во голема мера, зависи од значењето на меѓународниот и на домашниот збор. А во одредени случаи некој збор може да има соодветна замена, но тој може да не одговара, да не е соодветен во контекстот. Некаде, пак, ќе се најде соодветен домашен збор кој ќе одговара во контекстот, но, едноставно нема да заживее домашниот соодветник наместо туѓиот збор, поради економичност во изразувањето, навика за користење на туѓиот збор, поради општата прифатеност итн.

Од резултатите од направената анализа може да се потврди третата општа теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.*

3.1.4. Неологизмите – дел од туѓите зборови во рубриката „Македонија“

Во многу речници зборот неологизам се толкува како нов збор, но дополнителните објаснувања се во смисла на тоа дека под неологизам се подразбира и новото значење на даден или стар збор. Новите појави и предмети се именуваат, односно добиваат соодветен означувач, со формата со која се именувани таму каде што е присутна појавата почнуваат да навлегуваат во одреден јазик, најпрво во текстовите од научниот стил и од новинарскиот. Новите зборови во македонскиот стандарден јазик и во разговорниот јазик влегуваат, но нивниот натамошен статус е неизвесен.

За неологизмите Минова-Ѓуркова (2003) нагласува дека се тие одделни зборови се јавуваат прво во научни текстови, а оттаму во средствата за јавно општење, од каде што се шират меѓу зборувачите. Овие зборови се прифаќаат масовно, па честата и широка употреба доведува до губење на впечатокот дека станува збор за нов збор.

На неологизмите се задржуваат и Јанушева и Јурукоска (2015, 99–116) кои истакнуваат дека и покрај тоа што терминолошки поимот неологизам се објаснува како нов збор, сепак, не е едноставно да се дефинира што се подразбира под поимот неологизам. Понатаму, тие укажуваат на тоа дека под неологизам се подразбира и новото значење на даден или на стар збор, но и овој критериум не е конкретизиран и прецизен, бидејќи секое ново значење на дадениот или на стариот збор не го прави него неологизам, туку потребно е да се направи тоа по пат на асоцијација, односно со преосмислување за да може врската помеѓу зборовите да добие ново значење. Тоа значи дека треба да се внимава зборовите да се поврзани со значенска врска, бидејќи инаку би биле хомоними, кои по дефиниција, (в. Бојковска и др., 1998: 212) се поврзуваат „само според еднаквиот изговор или пишување, а не според некоја значенска врска“. Во недостиг на прецизни и конкретни информации, а поаѓајќи од различните толкувања во истражувањата, авторките заклучуваат дека периодот од 15 до 20 години може да се смета за доволен за еден збор да се смета или да не се смета за неологизам и дека вистинскиот нов збор не треба да е присутен во речникот на еден јазик.

Според Белчев (2016: 11), неологизмите се новосоздадени зборови кои сè уште не навлегле доволно во активниот речник.

По анализата на 20 статии од рубриката „Македонија“ може да се забележи дека се појавуваат неологизми како дел од туѓите зборови. Тие не се пронајдени во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески, а ги нема ниту во ТРМЈ (електронското и печатеното издание), според што што може да се заклучи дека станува збор за неологизми зашто не е задоволен ниту временскиот критериум од 15 години, ниту лексикографскиот критериум. Такви зборови се забележани во **втората** статија: **коронавирус**, вирус од групата на РНК-вируси што предизвикува заболување кај луѓето и животните, туѓ збор што постои како термин во некои речници, но доживува актуализација во 2020 година со почетокот на пандемијата. Овој збор нема замена со домашен ентитет; во **третата** статија се забележани зборовите **ковид**-Акроним за заразна болест предвикана од корона вирус 19, ДРМЈ. Како што истакнува Јанушева (2020) не сум сигурна за годината, овој акроним многу брзо стекнува статус на општа именка и почнува да се пишува со мали букви; **онлајн** (англ.) вклучен во мрежа, поврзан преку интернет., ДРМЈ, РЉМ, 334, го нема во РМЈ, но е регистриран во Правописот (2017); во **петтата** статија зборот **мамографија** не е пронајден во ниеден речник, па затоа може да утврдиме дека станува збор за неологизам; **скрининг** (англ.– screen+ing) со значење 1. гледање филмови или ТВ емисии со мал број гледачи, обично поради цензура или купување; 2. лекарски преглед со цел за што порано откривање на болеста, (РЉМ, 467). Овој збор освен во РЉМ не е пронајден во други речници, па според тоа може да се каже дека станува збор за неологизам, којшто до пред кратко време се користеше терминот *преглед за рано откривање на болест*. Мамографија е регистриран на линкот <https://borka.org.mk/borka-vesti/mamografija-soveti-i-informacii-zaprocedurata/> од кој се гледа дека е во употреба од 2012 г., па оттука може да се рече дека сè уште не е поминат тој временски критериум и затоа е неологизам.

Во **единаесеттата** статија повторно се сретнува зборот **онлајн** (англ.) кој се појавува двапати во оваа статија и означува вклучен во мрежа поврзан преку интернет (ДРМЈ, РЉМ, 344, го нема во РМЈ). Зборот **онлајн** претставува туѓ збор којшто неодамна започнал да се користи, за што е доказ неговото отсуство од Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник). Зборот **омикрон** е неологизам, којшто се однесува на корона-

вирусот. Инаку, самиот збор омикрон ја означува грчката буква О. Во дванаесеттата статија се сретнува зборот **ковид 19** кој се појавува 5 пати во статијата претставува скратеница за заразна болест предизвикана од коронавирус 19, (ДР). Овој збор е неологизам којшто влезе во нашиот јазик со почетокот на корона пандемијата во 2020 година. За овој туѓ збор нема домашен соодветен збор. Во **осумнаесеттата** статија се сретнува зборот **фејсбук** – социјална (друштвена) мрежа која служи за дружење и размена на информации. Зборот е регистриран во Правописот (2017) и според линкот: <https://mk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D1%98%D1%81%D0%B1%D1%83%D0%BA> се гледа дека терминот е од 2004, а како меѓународен термин започнува да се користи од 2008 година, па според тоа време е да влезе во Речникот, но во меѓувреме ќе се третира како неологизам. Овој збор се сретнува во Дигиталниот речник, но во другите речници го нема. Потоа се сретнува зборот **панелисти** кој го нема во РМЈ, но претставува изведенка од зборот панел-дискусија (РЉМ, 345, го нема во РМЈ). Зборот *панелист* кај нас најрано е употребен во 2017 година: <http://bitly.ws/AZ5h>. Зборот **колеџ** – (англ.) назив за образовна установа, во разни земји од различен степен: средна, виша или висока. (ДР, ОТПРМЈ, РЉМ, 234, го нема во РМЈ). Зборот **колеџ** може да се третира како неологизам што е влезен во поново време, ако е со значење средно училиште, за сите други имаме назив виша школа, за високо образование истовремено и имаме постар збор којшто сè уште е во употреба – факултет.

Оттука може да се заклучи дека во 20 статии од рубрика „Македонија“ се појавуваат околу 11 неологизми по што може да се потврди и четвртата општа теза дека *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Анализата, резултатите и дискусијата покажуваат дека се потврдени четирите општи тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.);
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;

4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.

Тоа оди во прилог на потврдување на општата теза *Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.*

3.2. Резултати од рубрика „Наука и технологија“

3.2.1. Трајните заемки во статиите од рубриката „Наука и технологија“

Зачувувањето на јазикот е од огромно значење заради тоа што служи да ги обединува луѓето, културно ги поврзува генерациите кои една на друга ги предаваат цивилизациските вредности на човештвото. Негувањето на сопствениот јазик значи постоење на еден народ кој може слободно да ги изразува своите мисли, чувства и дејствувања.

Науката и технологијата целосно го изменија начинот на кој комуницираме со светот. Токму поради ова, влијанието на туѓите јазици не е резултат на една регуларна социјална интеракција меѓу две јазични единици што се преклопуваат, туку на индиректното влијание на компјутерската технологија и на медиумите. Најчесто, зборовите се земаат во еден јазик кога има потреба од нив, односно кога има потреба од нови поими (пред сè, со развојот на технологијата) особено на компјутерската технологија. Новите лексеми се заемаат како целини, па фонетски и морфолошки се адаптираат од страна на јазичниот систем што позајмува (македонскиот јазик) и со време го губат призвукот на туѓ збор.

Конески (1982) и Минова-Ѓуркова (2003: 139) тврдат дека туѓите зборови се јавуваат и во форма на интернационализми што се употребуваат во многу светски јазици, а по потекло се од латинскиот или старогрчкиот јазик. Овие зборови се приспособуваат кон соодветниот јазик и со тек на време не ги чувствуваме како туѓи.

Во продолжение, се наведуваат трајните заемки во рубриката „Наука и технологија“.

Од анализата на **првата** статија, „Нов револуционерен полнач за електрични возила: Ќе бидат потребни само шест минути“, може да се забележи дека од вкупно 285 збора, 55 збора се туѓи зборови, од кои 45 се трајни заемки (38 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение се истакнати трајните заемки: **автобуси** – (грч./лат.) РТБ, 7; ДР,

ОТРМЈ; **автомобили** – ДР; ОТРМЈ; **генерација** – (лат.) поколение, потомство, ДР; РЉМ, 95; РМЈ1, 95; **индустрија** (лат.) РТБ, 250; РМЈ1, 291; **инсталира 5** – (лат.) ОТРМЈ; РЉМ, 193; РМЈ1, 292; **револуционерен** – (лат.) РТБ, 544; ОТРМЈ; РМЈ3, 88; **електрични 4** (грч.) РЉМ, 157; ДР; РМЈ1, 170; **минути 3**(лат.) ТРМЈ III; 138; **системи 2** – (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **системска** (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **технологија 4** – (грч.) ДР; РЉМ, 511; РМЈ3, 375; **кафиња** – ДР; **технолошка** – (грч.) ДР; РЉМ, 511; РМЈ3, 375; **револуција** (лат.) РТБ, 544; **трансформира** – (лат.) ДР; РЉМ, 521; РМЈ3, 390; **комбинирање** – (лат.) ДР; РЉМ, 236; РМЈ1, 343; **национална** – (лат.) РТБ, 431; РМЈ1, 474; **локални** – (лат.) РЉМ, 275; ДР; РМЈ1, 390; **системи 3** – (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **инсталација 2** – (лат.) ОТРМЈ; РЉМ, 193; РМЈ1, 292; **патентиран** – (лат.) ДР; РЉМ, 352; РМЈ2, 141; **централизирано** (лат.) – ДР; РЉМ, 579; РМЈ3, 509; **центар** – (лат.) РЉМ, 579; ДР, ОТРМЈ; РМЈ3, 507.

Анализата на **втората** статија, „Xiaomi го претстави Redmi Note 11: четири модели за сечиј џеб“, покажува дека од вкупно 177 збора, 50 збора се туѓи зборови, од кои 23 се трајни заемки (18 се од грчко и латинско потекло). Освен туѓите зборови, се забележуваат зборови напишани на латиница кои се однесуваат на имиња на компании што не соодветствува со правописните правила на македонскиот јазик. И покрај тоа што фокусот на овој труд се туѓите зборови во македонскиот јазик, сепак, е значајно да се искоментира и за вакви неправилности кои се сретнуваат во статијата. Освен тоа што овие зборови не се во согласност со нормата, односно со насоките од Правописот, тие, исто така, доведуваат до одредени дилеми што може да бидат основа за презицирање на одредени постојни правила, како што е на пример правописот на *WhatsApp, Xiaomi, Redmi Note*, кои според правилата за транскрипција треба да се пренесени со кирилско писмо. Во правилата за транскрипција нема како се пишуваат овие друштвени (социјални) мрежи и затоа е предизвикот поголем да се најде решение за нивниот правопис иако по аналогија со некои други решенија, може да речеме дека треба да се употреби кирилското писмо. Во однос на терминот *друштвени* наместо *социјални* се смета дека е природно изведен збор од *дружење*, што всушност е главната намена на овие мрежи, додека социјални мрежи е буквално преведено од (*social* – кои се однесуваат на активности во кои се среќаваат и поминуваат време со други луѓе и кои се случуваат во времето кога не работите). Според ОТРМЈ зборот *социјален* се однесува на животот на народот во општеството; општествен,

социјален статус, социјална политика, социјално осигурување, социјални закони, додека зборот *друштвен* (изведен од друштво) се однесува на лица што имаат близок, пријателски однос и често се дружат заедно заради работа, забава, игра и сл. Па според ова, во македонскиот јазик би требало да се користи терминот друштвени мрежи, наместо социјални мрежи.

Дополнително, треба да се најде одговор за тоа како ќе се предадат зборови од типот *WhatsApp*. Во македонскиот јазик нема ваков збор каде е еден збор ама во тој еден две букви да има големи, значи би требало да се пишуваат разделено и втората голема буква да е мала.

Во продолжение се истакнати трајните заемки: **модели 3** – (лат.) ДР; РЉМ, 307; РМЈ1, 419; **популарна 2** – (лат.) ДР; РЉМ, 375; РМЈ2, 347; **серија** – (лат.) ДР; РЉМ, 456; РМЈ3, 180; **телефони 3** – (грч./фр.) ДР, РЉМ, 504, РМЈ3, 366; **детали 2** – (лат.) ДР, РТБ, 137, РМЈ1, 134; **сериите 3** – (лат.) ДР, РЉМ, 456, РМЈ3, 181; **камера 2** – (лат.) ДР, РЉМ, 212, РМЈ1, 316; **меморија 2** – (лат.) ДР, РЉМ, 294, РМЈ1, 408.

Од анализата на **третата** статија, „WhatsApp до крајот на февруари да ја смени политиката на приватност, побара ЕУ“, може да се забележи дека од вкупно 255 збора, 33 се туѓи зборови, а од нив 19 се трајни заемки (15 од грчко и од латинско потекло). Во продолжение се истакнати трајните заемки: **политиката 5** – (грч.) ТРМЈ IV, 257; РЉМ, 502; РМЈ2, 304; **приватност 4** – (лат.) РЉМ, 384; ДРМЈ; РМЈ2, 504; **комисија 3** – (лат.) РТБ, 315; ТРМЈ II 570; РМЈ1, 344; **организација** – (лат.) РТБ, 454; ТРМЈ II, 547); **конкретни** – (лат.) ДР; РЉМ, 245; РМЈ1, 348; **информации** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 293;

Од анализата на **четвртата** статија, „Кина лансираше сателит за следење на свлечишта и земјотреси“, се согледува дека од вкупно 84 збора, 16 се туѓи зборови, а од нив се 15 трајни заемки (9 се од латинско и грчко потекло). Во продолжение се наведуваат трајните заемки: **сателит 5** – (лат.) РЉМ, 447; РМЈ3, 147; **локално** – (лат.) ДР; РЉМ, 275; РМЈ1, 390; **центарот** – (лат.) РЉМ, 579; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 507; **орбита** – (лат.) ДР; РЉМ, 338; РМЈ2, 78; **сервис** – (лат.) РЉМ, 455; РМЈ3, 181.

Анализата на **петтата** статија, „Четвртата „Uncharted“ видеоигра излегува утре“, покажува дека од вкупно 113 збора, 27 се туѓи зборови, а од нив се 7 трајни заемки (6 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се наведуваат трајните заемки:

ексклузивната – (лат.) ДР; РЉМ, 151; РМЈ1, 168; **акционо-авантуристички** – (лат.) РТБ, 27; РМЈ1, 8; **кулминираа** – (лат.) ДР; РЉМ, 261; РМЈ1, 372; **сценарио** – (грч., итал.) РТБ, 622; РМЈ3, 351; **критичарите** – (грч.) ДР; РЉМ, 260; РМЈ1, 367; **ултимативна** – (лат.) ДР; РЉМ, 531; РМЈ3, 431.

Од анализата на **шестата** статија, „Греењето на пелети станува луксуз“, може да се види дека од вкупно 222 збора, 29 се туѓи зборови, а од нив се 13 трајни заемки (11 се од грчко и латинско потекло). Во продолжение, се дадени трајните заемки: **луксуз** – (лат.) ДР; РЉМ, 276; РМЈ1, 391; **фокусот** – (лат.) РЉМ, 551, РМЈ3, 472; **електричната** – (грч.) РЉМ, 157; ДР; РМЈ1, 170; **енергија** – (грч.) РЉМ, 161; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 171; **гас** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 94; **квалитет** – (лат.) РТБ, 298; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 326; **економски** – (грч.) РТБ, 199, РМЈ1, 168; **индустриска** – (лат.) РТБ, 250, РМЈ1, 291); **интерес** – (лат.) РТБ, 260; РМЈ1, 292; **систем** – (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **тип** – (грч.) ДР; РЉМ, 512; РМЈ2, 378.

Анализата на **седмата** статија, „Русија подготвува три мисии на Венера до 2034 година“, дава сознанија дека од вкупно 142 збора, 22 се туѓи зборови, а од нив 19 се трајни заемки. Во продолжение, се дадени трајните заемки: **мисии 6** – (лат.) ДР, РЉМ, 304 РМЈ1, 415; **историја** – (грч.) ДР; РЉМ, 204; РМЈ1, 300; **институтот** – (лат.) ДР; РМЈ1, 292; РЉМ, 194; **академија** – (грч.) РТБ, 21; ТРМЈ I, 20; **програма 2** – (грч.) ДР; РЉМ, 387; РМЈ, 546; **апсолутно** – (лат.) ДР; РЉМ, 41; РМЈ1, 13; **фантастичната** – (грч.) ДР; РЉМ, 539; РМЈ3, 459; **планирани** – (лат.) РМЈ2, 174; РЉМ, 365; **орбитални** – (лат.) ДР; РЉМ, 338; РМЈ2, 78; **демонстративни** – (лат.) ДР; РЉМ, 115; РМЈ1, 133; **атмосферски** – (грч.) ДР; РМЈ1, 16; РЉМ, 50; **експедиција** – (лат.) ДР, РМЈ1, 168, РЉМ, 152; **балони** – ДР, РТБ, 68; РМЈ1, 21

Од анализата на **осмата** статија, „Полски истражувачи измислија звучни топови против смог“, може да се согледа дека од вкупно 144 збора, 19 се туѓи зборови, а од нив 19 се трајни заемки (15 се од грчко и од латинско потекло) Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **токсични 3** – (грч.) ДР, РМЈ3, 382, РЉМ, 514; **атмосферата** – (грч.) ДР, РМЈ1, 16, РЉМ, 50; **инсталиран** – (лат.) ОТПМЈ; РЉМ, 193; РМЈ1, 292; **метален** – (грч.) ДР, РМЈ1, 410, РЉМ, 296; **експерименталниот** – (лат.) ДР, РЉМ, 152, РМЈ1, 169; **конус** – (грч.) РМЈ1, 350; РЉМ, 250; **секунди** – (лат.) РТБ, 580; ТРМЈ V, 344; РЉМ, 451; РМЈ3, 174; **проблемот** – (грч.) ДР; РТБ, 517; РМЈ2, 540; **концентрација** – (лат) ДР; РЉМ, 252;

PMJ1, 351; **метри** – (грч.) РТБ, 397; ДР; ТРМЈ III, 126; PMJ1, 411; **фреквенција** – (лат.) ДР; РЉМ, 557; PMJ3, 477; **експлозиите 7** – (лат.) РТБ, 202; РЉМ, 153; PMJ1, 169; **процедура** – (лат.) ДР; РЉМ, 396; PMJ2, 578.

Анализата на **деветтата** статија, „Ендава најавува релокација на канцелариите во Скопје“, покажува дека од вкупно 219 збора, 34 се туѓи зборови, а од нив 20 се трајни заемки (14 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **канцелариите 3** – (лат.) РТБ, 220; PMJ1, 319; **модел 2** – (лат.) ДР; РЉМ, 307; PMJ1, 419; **локација** – (лат.) ДР; РЉМ, 276; PMJ1, 390; **диктирани** – (лат.) РЉМ, 127; PMJ1, 137; **токсични 2** – (грч.) ДР; PMJ3, 382; РЉМ, 514; **проекти** – (лат.) РТБ, 51; РЉМ, 388; PMJ2, 551; **функционални** – РЉМ, 558; ДР; ОTRMJ; PMJ3, 481; **оптимални** – (лат.) ДР; РЉМ, 337; PMJ, 74; **функционалност** – (лат.) РЉМ, 558; ДР; ОTRMJ; PMJ3, 481; **моментално** – (лат.) РТБ, 414; РЉМ, 308; PMJ1, 421.

Од анализата на **десеттата** статија, „На земјата има многу повеќе видови дрвја одошто се мислеше“, се согледува дека од вкупно 161 збора, 14 се туѓи зборови, а од нив 11 се трајни заемки (10 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се наведени трајните заемки: **тропски 2** – (лат.) ДР; РТБ, 487; PMJ3, 402; **климатски** – (грч.) ДР; РЉМ, 230; PMJ1, 332; **студија** – (лат.) ДР; РТБ, 615; РЉМ, 486; PMJ3, 339; **милиони** – (лат.) ДР; РТБ, 406; PMJ1, 413; **парцели** – (лат.) ДР; РЉМ, 351; PMJ2, 137; **статистички** – (лат.) ДР; РЉМ, 479; PMJ3, 320; **техники** – (грч.) ДР; PMJ3, 375; РЉМ, 510; **Универзитетот** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 532; PMJ3, 434; **континентот** – (лат.) ДР; РЉМ, 248; PMJ1, 350.

Од анализата на **единаесеттата** статија, „Новите таблети ‚Самсунг галакси‘ во Европа ќе чинат меѓу 749 и 1.699 евра“, се гледа дека од вкупно 127 збора, 25 се туѓи зборови, а од нив 11 се трајни заемки (6 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **модел 2** – (лат.) ДР; РЉМ, 307; PMJ1, 419; **меморија** – (лат.) ДР; РЉМ, 294; PMJ1, 408; **супер** – (лат.) ДР; РЉМ, 489; го нема во РМЈ; **варираат** – (лат.) РЉМ, 79; PMJ1, 55; **херци** (лат.) – РТБ, 521; PMJ3, 488.

Анализата на **дванаесеттата** статија, „Apple ќе тестира три нови уреди во Индија?“, покажува забележи дека од вкупно 197 збора, 35 се туѓи зборови, а од нив 19 се трајни заемки (12 од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се дадени трајните заемки: **модел 7** – (лат.) ДР; РЉМ, 307; PMJ1, 419; **индустријата** – (лат.) РТБ, 250; РЉМ,

190; РМЈ, 291; **верзија 2** – (лат.) РЉМ, 81; РМЈ1, 59; **генерација** – (лат.) ДР; РЉМ, 95; РМЈ1, 95; **потенцијални** – (лат.) РЉМ, 377; РМЈ2, 377.

Анализата на **тринаесеттата** статија, „Вирален хит: откриено е како се активира тајно копче на „ајфон“, покажува дека од вкупно 140 збора, 30 се туѓи зборови, а од нив се 5 трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **активира** – (лат.) РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 8; **видео** – (лат.) РЉМ, 82; **функција** – (лат.) врши служба, функција, работи, дејствува, РЉМ, 558; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 481; **камера** – (лат.) ДР; РЉМ, 212; РМЈ1, 316; **активира** – (лат.) РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 9.

При анализата на **четринаесетта** статија, „Во Британија се гради фабрика за батерии, вредна 4,5 милијарди евра“, може да се забележи дека од вкупно 141 збора, 30 се туѓи зборови, а од нив се 19 трајни заемки (14 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се дадени трајните заемки: **фабрика 3** – (лат.) ДР; РЉМ, 535; РМЈ1; **инвестицијата 2** – (лат.) РТБ, 146; РЉМ, 187; РМЈ1, 291; **милиони** – (лат.), илјада илјади, РТБ, 406; **капацитет 5** – (лат.) РТБ; ОТПМЈ, 287; РМЈ1, 319; **автомобилската** – (грч.) ДР; РМЈ1, 4; **индустрија** – (лат.) РТБ, 250; РЉМ, 190; РМЈ, 291; **комплети** – (лат.) ДР; РЉМ, 240; РМЈ1, 345.

При анализата на **петнаесеттата** статија, „ТикТок планира голем пробив во нова сфера“, може да се утврди дека од вкупно 181 збора, 48 се туѓи зборови, а од нив се 13 трајни заемки (6 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се наведени трајните заемки: **планира** – (лат.) РМЈ2, 174; РЉМ, 365; **сфера** – (лат.) ДР; РЉМ, 493; РМЈ3, 350 **функции** – (лат.) РТБ, 690; ТРМЈ VI, 269; **интеграции** – (лат.) ДР; РЉМ, 195; РМЈ1, 292; **реклами** – (лат.) РЉМ, 418; РМЈ3, 97; **амбиции** – (лат.) РЉМ, 27; РМЈ1, 10.

Анализата на **шеснаесеттата** статија, „Huawei на глобално ниво носи лесен и атрактивен флексибилен телефон – Mate Xs 2“, укажува дека од вкупно 181 збора, 48 се туѓи зборови, а од нив се 24 трајни заемки (14 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **телефон 7** – (грч./фр.) ДР; РЉМ, 504; РМЈ3, 366; **формираат** – (лат.) ДР; РЉМ, 553; ДР; ОТПМЈ, РМЈ3; 474; **варијанта** – (лат.) ДР; РЉМ, 79; РМЈ1, 55; **меморија** – (лат.) ДР; РЉМ, 294; РМЈ1, 408; **камера 4** – (лат.) ДР; РЉМ, 212; РМЈ1, 316.

Од анализата на **седумнаесеттата** статија, „Намалете ја конзумацијата на кафето со Cup Buddy“, се забележува дека од вкупно 166 збора, 28 се туѓи зборови, а од нив се 7

трајни заемки. Во продолжение, се наведени трајните заемки: **функционира** – (лат.) РЉМ, 558; ДР; ОТПРМЈ; РМЈЗ, 481; **физички** – (грч.) ДР, РЉМ, РМЈЗ, 466; **емоционален** – (лат.) ДР; РЉМ, 160; РМЈ1, 170; **план** – (лат.) РЉМ, 365; ДР; РМЈ2, 174; **негативните** – (лат.) РТБ, 433; ТРМЈ III, 327; РМЈ1, 479; ДР; **функционална** – (лат.) РЉМ, 558; ДР; ОТПРМЈ; РМЈЗ, 481; **информативни** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 293.

Анализата на **осумнаесеттата** статија, „NFT – Механизам за продажба на уметност или медиум? – панел дискусија во сабота“, посочува дека од вкупно 190 збора, 36 се туѓи зборови, а од нив 14 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **механизам** 4 – (грч.) ДР; РЉМ, 298; РМЈ1, 412; **тема** – (грч.) ДР; РЉМ, 504; РМЈЗ, 367; **музика** – (грч.) ДР; РЉМ, 314; РМЈ1, 427; зборот **видео игра** е правописно погрешно напишан. Треба да биде слеано напишан – **видеоигра** – (лат.) ДР; РЉМ, 83; го нема во РМЈ; **технологија** – (грч.) ДР; РЉМ, 511; РМЈЗ, 375; **позиција** – (лат.) РЉМ, 370; РМЈ2, 275; **креативни** 2 – (лат.) ДР; РЉМ, 258; РМЈ1, 363; **организатори** – (лат.) ДР; РТБ, 454; ТРМЈ II, 547; **регистрација** 2 – (лат.) РЉМ; ОДТПРМЈ; РМЈЗ, 89.

При анализата на **деветнаесеттата** статија, „Комуникации и дигитални медиуми – нова програма на Европскиот кампус на Универзитетот Јорк, СИТИ Колеџ“, може да се забележи дека од вкупно 234 збора, 63 се туѓи зборови, а од нив се 32 трајни заемки (31 од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **комуникации** 3 – (лат.) РТБ, 319; РЉМ, 241; РМЈ1, 346; **медиуми** 2 – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 532; РМЈЗ, 434; **професионални** – (лат.) ДР; РЉМ, 395; РМЈ2, 577; **студии** 3 – (лат.) ДР; РЉМ, 486; РМЈЗ, 339; **динамични** – **динамика** (грч.) РТБ, 172, РЉМ, 128, РМЈ1, 137; **информации** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 293; **технолошки** – (грч.) РЉМ, 511; РМЈЗ, 375; **технички, технологии** 2 – (лат.) ДР; РЉМ, 511; РМЈЗ, 375; **студенти** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 486; РМЈ1, 339; **програма** 2 – (грч.) ДР; РЉМ, 387; РМЈ, 546; **теоретско** 2 – (грч.) ДР; РЉМ, 506; РМЈЗ, 370; **практични** – (грч.) ДР; РЉМ, 378; РМЈ2, 414; **социјални** – (лат.) ДР; РЉМ, 472; РМЈЗ, 278; **медиуми** – (лат.) РТБ, 388, ТРМЈ III, 110, РМЈ1, 406; **практичен** – (грч.) РЉМ, 378; РМЈ2, 414; **фокус** – (лат.) РЉМ, 551; РМЈЗ, 472; **студенти** 2 – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 486; РМЈ1, 339; **специфични** – (лат.) РТБ, 604; РЉМ, 475; РМЈЗ, 284; **сектор** – (лат.) РЉМ, 451; ДР; ОТПРМЈ; РМЈЗ, 174; **институции** – (лат.) ДР; РМЈ1, 292; РТБ, 255; РЉМ, 194; **инспиративна** – (лат.) ДР; РЉМ, 193; РМЈ1, 292; **академски** – (грч.) ДР; РЉМ, 17; РМЈ1, 7.

Од анализата на **дваесеттата** статија, „Сите модели на *iPhone 15* би можеле да добијат интересен новитет во екранот“, може да се забележи дека од вкупно 141 збор, 46 се туѓи зборови, а од нив се 24 трајни заемки (17 се од грчко и од латинско потекло). Во продолжение, се дадени трајните заемки: **модели 5** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 307; РМЈ1, 419; **интересен** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 260; РМЈ1, 292; **линија** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 272; РМЈ1, 386; **функција** – 3 (лат.) ДР, РТБ, 690, ТРМЈVI, 269; **аналитичарот** – (грч.) РЉМ, 29, ОТПМЈ, ДР, РМЈ1, 11; **карактеристика** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 217; РМЈ1, 321; **технологијата** – (грч.) ДР; РЉМ, 511; РМЈ3, 375; **ексклузивна** – (лат.) ДР; РЉМ, 151; РМЈ1, 168; **варијантите** – (лат.) ДР; РЉМ, 79; РМЈ1, 55; **дефинитивно** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 120; РМЈ1, 135; **програмерите** – (грч.) ДР, ОТПМЈ, РЉМ, 387, има програма, програмски, РМЈ2, 547 (нема програмер)

Истражувањето покажува дека освен од грчки и латински јазик, се појавуваат трајни заемки и од други јазици, кои одамна влегле во македонскиот јазик и се одомаќиниле и повеќе не ги чувствуваме и не ги забележуваме како туѓи зборови. Такви трајни заемки кои се од други јазици ќе бидат издвоени и наброени во продолжение. Во овие 20 статии има 74 трајни заемки од англиски, француски, германски и италјански јазик. По анализата на **првата** статија: **автомобили** – ДР; **батерии 2** – (фр.) ДР; РЉМ, 59; РМЈ1, 23; **дизајн** – (англ.) РТБ, 167; **кабина** – (фр.) ДР; РЉМ, 208; РМЈ1, 311. Во **втората** статија: **компанијата 3** – (фр.) ДР, РЉМ, 238, РМЈ1, 344; **телефони 3** – (грч./фр.) ДР, РЉМ, 504, РМЈ3, 366; **модерно** – (фр.) ДР, РЉМ, 306, РМЈ1, 418. Во **третата** статија: **групи** – (англ.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 118; **компанијата 2** – (фр.) ДР; РЉМ, 238; РМЈ1, 344. Во **четвртата** статија: **лансираше** – (фр.) ДР; РЉМ, 266; РМЈ1, 379; **ракетата** – (гер.) ДР; РЉМ, 404; РМЈ3, 45; **лансирана 4** - (фр.) ДР; РЉМ, 266; РМЈ1, 379. Во **петтата** статија: **филмско** – (англ.) ДР; РЉМ, 546; РМЈ3, 467. Во **шестата** статија: **бизнис** – (англ.) РТБ, 85; ТРМЈ II, 135; **позитивни** – (фр.) РЉМ, 370; ДРМЈ; РМЈ2, 275. **директор** – (фр.) РТБ, 173; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 138; **лансираат** – (фр.) ДР, РЉМ, 266, РМЈ1. Во **седмата** статија: **директор** – (фр.) РТБ, 173; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 138; **лансираат** – (фр.) ДР, РЉМ, 266, РМЈ1, 379. Во **осмата** статија: **тестираат** – (англ.) РЉМ, 509, ДР, ОТПМЈ, РМЈ3, 374. Во **деветтата** статија: **компанијата 2** – (фр.) 1. ДР; РЉМ, 238; РМЈ1, 344; ; **менаџер** – (анг) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 294; РМЈ1, 408; **кеј** – (фр.) ДР; РЉМ, 225; РМЈ1, 327. Во **десеттата** статија: **тим** – (англ.) ДР; РЉМ, 512; РМЈ3, 378. Во **единаесеттата** статија: **батерија** –

(фр.)РЉМ, 59; РМЈ1, 23; **екран** – (фр.) РЉМ, 151; РМЈ1, 168; **резолюција** – (англ.) ДР, РЉМ, 417, РМЈ3, 96. Во **дванаесеттата** статија: **тестира** 3 – (англ.) РЉМ, 509; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 374; **буџетска** 3 – (англ.) РЉМ, 76; РМЈ1, 51; **долари** – (англ.) РТБ, 156, РМЈ1, 147. Во **тринаесеттата** статија: **хит** – (англ.) ДР; РЉМ, 572. Во **четринаесеттата** статија: **батери** 3 – (фр.) ДР; РЉМ, 59; РМЈ1, 23; **батери** – (фр.) ДР; РЉМ, 59; РМЈ1, 23; **официјалните** – (фр.) РТБ, 459, ТРМЈ III, 606. Во **петнаесеттата** статија: **компанија** – (фр.) ДР; РЉМ, 238; РМЈ1, 344; **тестира** 3 – (англ.) РЉМ, 509; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 374; **платформа** – (фр.) ДР; РЉМ, 366; РМЈ2, 178; **партнерство** – (англ.) РТБ, 473; РМЈ2, 137; **компјутер** – (англ.) ДР; РЉМ, 240. Во **шеснаесеттата** статија: **глобално** 3 – (фр.) ДР; РЉМ, 98; РМЈ1, 102; **телефон** 7– (грч./фр.) ДР; РЉМ, 504; РМЈ3, 366; **екранот** 2 – (фр.) РЉМ, 151; РМЈ1, 168; **батерија** 4 – (фр.)ДР; РЉМ, 59, РМЈ1, 23. Во **деветнаесеттата** статија: **стандарди** – (фр.) ДР; РЉМ, 478; РМЈ3, 314;

По направената анализа на 20 статии од рубриката „Наука и технологија“, може да се заклучи дека од вкупно 690 туѓи зборови, 358 се трајни заемки. Значи, околу 52% туѓите зборови се трајни заемки. Значи, поголемиот дел од туѓите зборови се трајни заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик, пред повеќе од 20 години, за што сведочи и нивното присуство во Речникот на македонски јазик (1961) (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески. Овие резултати од истражувањето ја потврдуваат првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

Анализата ги потврдува резултатите од истражувањето на Јанушева (2015) за тоа дека трајните заемки, во суштина, се зборовите по потекло од грчкиот или од латинскиот јазик, односно меѓународните зборови. Во прилог на истражувањето е и ставот Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27) кој се потпира на гледиштето на Конески (1967) за тоа дека трајните заемки се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима. Кога се зборува за трајни заемки во македонскиот јазик, првенствено, се мисли на лексичките единици што во нашиот јазик се навлезени во почетните фази од развојот на македонскиот јазик, а што се дел од сите современи светски јазици.

Како што е кажано погоре, во склоп на заемките и туѓите зборови се наведуваат и интернационализмите кои според Франчиќ, Худечек и Михаљевиќ (Frančić, Hudeček i

Mihaljević, 2005, 211), се меѓународни зборови кои најчесто се од грчко и од латински потекло и кои се наоѓаат речиси во сите европски јазици. Интернационализмите од грчко и латинско потекло треба да имаат предност пред меѓународните зборови од другите јазици (англиски, француски и германски јазик). Сепак, треба да се прави разлика меѓу овие два вида меѓународни зборови (со потекло од грчкиот и латинскиот) и со потекло од другите светски јазици (англиски, француски, германски, италијански и сл.) зашто незасведоченоста на некои од нив во Тритомниот речник на македонскиот јазик и застапеноста во ОТПМЈ покажува дека тие навлегле подоцна од другите. Тие термини, секако, нема ист статус, на пример, со трајните заемки министер, политика, информации и сл. Оттука, тврдењето дека во македонскиот јазик има многу туѓи зборови не соодветствува со резултатите од анализата. Резултатите јасно покажуваат дека станува збор за зборови што имаат статус на трајни заемки. Она на што треба да се обрне внимание е, всушност, фактот што поновите трајни заемки (незасведочени во РМЈ, но застапени во ОТПМЈ) почнуваат масовно да ги заменуваат домашните зборови.

3.2.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Наука и технологија“

Во овој дел, се наведуваат туѓи зборови кои според потекло се од другите светски јазици. Тука одредени туѓи зборови може да се поклопат со трајните заемки од други јазици, што беше предмет на анализа во претходниот дел, но овде предмет на анализа се туѓите зборови кои се од други јазици, освен од латинскиот и грчкиот јазик.

Во продолжение следи анализата за потврдување на втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.)*

Во **првата** статија, „Нов револуционерен полнач за електрични возила: Ќе бидат потребни само шест минути“, може да се забележи дека има 3 од француско и 9 од англиско потекло: **лидер** – (англ.) РЈМ, 271; батерии 2 – (фр.) РЈМ, 59; дизајн – (англ.) РТБ, 167; кабина – (фр.) РЈМ, 208; лансира – (фр.) РЈМ, 266; ***Tyseley Energy Park*** (англ.); ***Voltempo 3*** (англ.); ***Hyper Charging 3*** (англ.).

Во **втората** статија, „Xiaomi го претстави Redmi Note 11: четири модели за сечиј џеб“ од рубриката „Наука и технологија“, може да се забележи дека има 4 збора од

француско и 16 од англиско потекло: **телефони** 3 – РЉМ, 504 (грч./фр.) **модерно тело** – (фр.) РЉМ, 306; **инчен** – (англ.) РЉМ, 202; **Xiaomi 5** – (англ.); **Redmi Note 6** – (англ.); **iPhone 2** – (англ.); **Snapdragon 2** – (англ.).

При анализата на **третата** статија, „WhatsApp до крајот на февруари да ја смени политиката на приватност, побара ЕУ“ од рубриката „Наука и технологија“, може да се забележи дека има 3 збора од француско и 12 од англиско потекло: **компанијата** 2 – (фр.) РЉМ, 238, **портпаролот** – (фр.) РЉМ, 375; **групи** – (англ.) РТБ, 118; **фер** – (англ.) РЉМ, 542; **WhatsApp 7** пати – (англ.); **Facebook/Meta 3** – (англ.).

При анализата на **четвртата** статија, „Кина лансираше сателит за следење на свлечишта и земјотреси“, може да се согледа дека има 2 збора од француско потекло, но 5 пати напишано и 1 од германско потекло: **лансираше** – (фр.) РЉМ, 266; **лансирана** 4 – (фр.) РЉМ, 266; **ракета** – (герм.) РЉМ, 404.

По анализата на **петтата** статија, „Четвртата ‘Uncharted’ видеоигра излегува утре“, може да се види дека има 9 збора од англиско потекло и 1 од италјанско потекло: **сценарио** – (грч., итал.) РТБ, 622; **филмско** – (англ.) РЉМ, 546; **Uncharted, Tomb Raider, Gears of War, Resident Evil, A Thief’s End** (англ.); **сони плејстејшн 2** (англ.), **сони** (англ.), **гејмплеј** (англ.).

Анализата на **шестата** статија, „Греењето на пелети станува луксуз“, покажува дека има 1 збор од англиско потекло 1 од француско потекло: **позитивни** – (фр.) РЉМ, 370; **бизнис** – (англ.) РТБ, 85.

Од анализата на **седмата** статија, „Русија подготвува три мисии на Венера до 2034 година“, може да се забележи дека има 3 од француско: **директор** – (фр.) РТБ, 173; **лансираат** – (фр.) РЉМ, 266; **балони** – (фр.) РТБ, 68.

Според анализата на **осмата** статија, „Полски истражувачи измислија звучни топови против смог“, се забележува дека дека има 3 од англиско потекло: **топ** 2 – (англ.) РЉМ, 516; **контејнер** – (англ.) РЉМ, 248.

Врз основа на анализата на **деветтата** статија, „Ендава најавува релокација на канцелариите во Скопје“, може да се забележи дека дека има 5 од англиско потекло, 3 од француско потекло и 3 од германско потекло: **софтверска** – (англ.) РЉМ, 472; **тимови** – (англ.) РЉМ, 512; **дизајн** – (англ.) РЉМ, 124; **менаџер** – (англ.) РЉМ, 294; **парк** –

(англ.); **компанијата 2** – (фр.) РЉМ, 238; **кејот** – (фр.) РЉМ, 225; **канцелариите 3** – (гер.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 220; РМЈ1, 319.

Анализата на **десеттата** статија, „На земјата има многу повеќе видови дрвја одошто се мислеше“, покажува дека има 1 од англиско потекло: **тим** – (англ.) РЉМ, 512.

Анализата на **единаесеттата** статија, „Новите таблети *Самсунг галакси* во Европа ќе чинат меѓу 749 и 1.699 евра“, 9 од англиско потекло и 2 од француско потекло: **процесор** – (англ.) РЉМ, 397; **инчен** – (англ.) РЉМ, 202; **резолюција** – (англ.) РЉМ, 417; **пиксели** – (англ.) РЉМ, 363; **батерија** – (фр.) екран – (фр.) РЉМ, 151; **Самсунг 2** – (англ.); **галакси 2** – (англ.); **таб** – (англ.); **Снепдрагон** (англ.).

Од анализата на **дванаесеттата** статија, „*Apple* ќе тестира три нови уреди во Индија?“, може да се забележи дека да има 24 од англиско потекло, 1 од француско потекло и 1 од италјанско потекло, но се појавува двапати во статијата: **тестира 3** – (англ.) РЉМ, 509; **буџетска 3** – (англ.) РЉМ, 76; **кодови** – (фр.) РЉМ, 232; **шпекулираната 2** – (итал.) РЉМ, 595; **iPhone 4** – (англ.), **Apple 4** – (англ.), **iPad Air 3** – (англ.) и **Mobiles** (англ.).

Анализата на **тринаесеттата** статија, „Вирален хит: откриено е како се активира тајно копче на „ајфон““, покажува дека да има 12 од англиско потекло и 1 од германско потекло: **хит** – (англ.) РЉМ, 572; **блиц** – (гер.) РЉМ, 69; **скриншот** – (англ.); **Touch** – (англ.); **Back Tap 4** – (англ.); **Тик-ток** – (англ.); **Епл** – (англ.); **ајфон – 3** (англ.).

Во **четринаесеттата** статија, „Во Британија се гради фабрика за батерии, вредна 4,5 милијарди евра“, може да се забележи дека има 4 од француско потекло и 9 од англиско потекло: **батерии 3** – (фр.) РЉМ, 59; **официјалните** – (фр.) РТБ, 459 и зборот **стартап** кој потекнува од англискиот јазик и претставува сложен збор од зборовите „start“ и „up“ што означува отпочнување; **Britishvolt** – (англ.), **Trixtax** – (англ.), **Abrdn Automotive Transformation** – (англ.), **Find Guardian** – (англ.); **бритишволт** – (англ.).

Во **петнаесеттата** статија, „ТикТок планира голем пробив во нова сфера“, може да се забележи дека има 3 од француско потекло и 26 од англиско потекло: **апликации** – (англ.) РЉМ, 39; **тестирал 3** – (англ.) РЉМ, 509; **апликацијата 2** – (англ.) РЉМ, 39; **партнерство** – (англ.) РТБ, 473; **софтвер** – (англ.) РЉМ, 472; **компјутер** – (англ.) РЉМ, 240; **апликации** – (англ.) РЉМ, 39; **стриминг** – (англ.); **гејмерските** – (англ.); **компанијата** – (фр.) РЉМ, 238; **платформа** – (фр.) РЉМ, 366; **увертира** (фр.) РЉМ,

531; **ByteDance** – (англ.), **Live Studio** – (англ.), **Zynga** – (англ.), **FarmVille** – (англ.), **Disco Loco 3D** – (англ.), **TikTok 6** – (англ.).

Анализата на **шеснаесеттата** статија, „Huawei на глобално ниво носи лесен и атрактивен флексибилен телефон – Mate Xs 2“, може да се забележи дека има 11 (3 збора кои се јавуваат повеќепати) од француско потекло и 14 од англиско потекло: **телефон** 7 – (грч./фр.) РЉМ, 504; **глобално** 3 – (фр.) РЉМ, 98; **официјално** – (фр.) РТБ, 459; **дебитираше** – (фр.) РЉМ, 107; **дизајн** – (англ.) РЉМ, 124; **екранот** 2 – (фр.) РЉМ, 151; **инчи** 2 – (англ.) РЉМ, 202; **пиксели** 4 – (англ.) РЉМ, 363; **батерија** 4 – (фр.) РЉМ, 59; зборот **селфи** потекнува од англискиот јазик од зборот „self“, а се однесува на фотографирање на самиот себеси.

Преку анализата на **седумнаесеттата** статија, „Намалете ја конзумацијата на кафето со Cup Buddy“, може да се забележи дека може да се забележи дека има 5 од англиско потекло: **апликација** – (англ.) РЉМ, 39; **Cup Buddy** (англ.) се појавува 4 пати.

Анализата на **осумнаесеттата** статија, „NFT – Механизам за продажба на уметност или медиум? – панел дискусија во сабота“, може да се забележи дека има 10 од англиско потекло и 1 од француско потекло: **панел дискусија** 4 пати – (англ./лат.); **дигитално** – (англ.) РЉМ, 123; **дизајнер** – (англ.) РЉМ, 124; **модерира** – (фр.) РЉМ, 307; **софтвер девелопер** – **софтвер** (англ.); **блокчејн** – (англ.); **токени** – (англ.); **Vike Compute** – (англ.).

Од анализата на **деветнаесеттата** статија, „Комуникации и дигитални медиуми – нова програма на Европскиот кампус на Универзитетот Јорк, СИТИ Колеџ“, може да се забележи дека дека има 8 од англиско потекло и 3 од француско потекло: **групација** – (англ.) РТБ, 119; **дигитални** 3 – (англ.) РЉМ, 123; **Сити Колеџ** 3 – **колеџ** (англ.) РЉМ, 234; **дизајнирање** – (англ.) РЉМ, 132; **кадри** – (фр.) РЉМ, 209; **избалансиран** – (фр.) РЉМ, 55; **стандарди** – (фр.) РЉМ, 478.

Преку анализата на **дваесеттата** статија, „Сите модели на iPhone 15 би можеле да добијат интересен новитет во екранот“, може да се забележи дека има 4 од француско потекло и 11 од англиско потекло: **екранот** 2 – (фр.) РЉМ, 151; **дебитираше** – (фр.) РЉМ, 107; **компанијата** – (фр.) РЉМ, 238; **стандарден** 2 – (англ.) РЉМ, 479, **iPhone** – (англ.); **Dynamic Island** 3 – (англ.); **Avatar** – (англ.); **Apple** 3 – (англ.); **ProMotion** – (англ.).

Од анализата на 20 статии од рубриката „Наука и технологија“ се гледа дека од англиско потекло се 184, од француско потекло се 51 збор, од германско се 2 и од италјанско потекло се 2 збора. Поради самата природа на материјалот на обработка и анализа, може да се забележи дека за разлика од рубрика „Македонија“ овде се сретнуваат повеќе зборови од европските јазици (англиски, француски, германски и италијански).

Во однос на зборовите кои потекнуваат од англискиот јазик, може да се забележат зборови кои се во целост преземени од англискиот јазик. Овие зборовите се напишани на латиница, не се транскрибирани на кирилица, односно не се напишани во наводници (таму каде што се работи за патентирано и лиценцирано име на компанија) или во загради како што наложуваат правописните правила на македонскиот јазик. Во **првата** статија се сретнуваат зборовите: *Tyseley Energy Park*; *Voltempo*; *HyperCharging*; во **втората**: *Xiaomi*; *Redmi Note*; *iPhone*; *Snapdragon 2*; во **третата** статија: *WhatsApp*; *Facebook/Meta*; во **петтата** статија: *Uncharted*, *Tomb Raider*, *Gears of War*, *Resident Evil*, *A Thief's End*.; во **дванаесеттата** статија: *iPhone*, *Apple*, *iPad Air* и *1 Mobiles*; во **тринаесеттата** статија: *Touch*, *Back Tap*; во **четринаесеттата** статија: *Britishvolt*, *Trixtax*, *Abrdn Automotive Transformation*, *Find Guardian*; во **петнаесеттата** статија: *ByteDance*, *Live Studio*, *Zynga*, *FarmVille*, *Disco Loco 3D*, *TikTok*; во **шеснаесеттата** статија: *Snapdragon*, *Adreno 660 GPU*, *Huawei*, *Mate Xs 3*, *Huawei M-Pen 2s Stylus*, *Bluetooth*; во **седумнаесеттата** статија: *Sup Buddy*; во **осумнаесеттата** статија: *Bike Computer* и во **дваесеттата** статија: *iPhone*; *Dynamic Island* ; *Avatar*; *Apple*; *ProMotion*. Вакви зборови најмногу се сретнуваат во оваа рубрика, поради природата на темите на обработка, секако, и поради целната група на читатели. Станува збор за имиња на социјални (друштвени) мрежи, имиња на компании за мобилни телефони, имиња на видеоигри и сл. Дополнително, предизвик за македонската лингвистика претставува и правописот на некои од нив, на пример, на *TikTok*, *ProMotion* и сл. што е чест начин на кои овие имиња се пишуваат во англискиот јазик.

Од анализата може да се заклучи и да се потврди втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др)*. Резултатите одат во прилог и на претходните истражувања на Конески (1982) и Минова-Ѓуркова (2003) кои истакнуваат дека големо влијание врз лексиката на македонскиот јазик извршиле следниве

јазици: грчкиот, турскиот, францускиот, италијанскиот, германскиот, англискиот, рускиот бугарскиот, српскиот, хрватскиот јазик. Голем дел од овие туѓи зборови се трајни заемки.

Во склоп на заемките и туѓите зборови се наведуваат интернационализмите (или европеизмите) кои, според Франчиќ, Худечек и Михаљевиќ (Frančić, Hudeček i Mihaljević, 2005: 211), се меѓународни зборови кои најчесто се од грчко и од латински потекло и кои се наоѓаат речиси во сите европски јазици. Поради долгиот период на нивното присуство во македонскиот јазик, меѓународните зборови од грчко и латинско потекло треба да имаат предност пред интернационализмите од од другите јазици (англиски, француски и германски). Конески (1982) вели дека во изградувањето на речникот во почетните фази претежно бил контактот со латинскиот јазик, од кој навлегуваат голем број заемки. Втората фаза е времето на француското влијание, што достигнува кулминација, но и пад, во текот на минатиот век. Третата фаза е современата состојба на стручниот јазик во однос на изградувањето на речникот, што се карактеризира со усвојувањето на туѓ лексички фонд на зборови што спаѓа во стручната лексика. Така, на пример, многу стручни лексеми и термини од латинскиот јазик го пронашле патот и навлегле во употреба преку францускиот или англискиот јазик.

3.2.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Наука и технологија“

Свеста за туѓите зборови и за заемките мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека треба да бидат заменети со домашни зборови сите заемки што го дозволуваат тоа. Само на таков начин, лексиката ќе се збогатува со изразните можности на сопствениот јазик, а изразот ќе биде поприроден и попријатен. Тргувајќи од ставот на Конески (1967: 56) кој вели дека во македонскиот литературен јазик треба до најголема степен да се изрази неговата народна основа. Речникот на литературниот јазик да се обогатува со зборови од сите наши дијалекти, да се изградуваат нови зборови со живи наставки, и само колку што е потребно да се усвојуваат и туѓи заемки.

При анализата на 20 статии од рубриката „Наука и технологија“ забележани се туѓи зборови, кои во најголемиот број се и трајни заемки и може да се заменат со македонски соодветник. За подобро отсликување на она што се тврди во тезата во овој дел од

истражувањето ќе се направи директна замена на туѓиот збор во статијата со домашен соодветник. При замената ќе може да се констатира каде е можна замената со тоа што нема да се изгуби смислата на кажаното, а каде замената ќе направи одредени тешкотии во изразувањето и пренесувањето на информацијата и мислата во целост.

При анализата на **првата** статија, „Нов револуционерен полнач за електрични возила: Ќе бидат потребни само шест минути“ од рубриката „Наука и технологија“, може да се забележи дека **мобилност** може да се замени со *подвижност*; **лансира** може да се замени со *стави во употреба*; **лидер** може да се замени со *водач, предводник*; **трансформира** може да се со замени *преобрази, преобразува, претвори*; **локални** може да се замени со *местен*; **соларни** може да се замени со *сончеви*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа би изгледало вака: Наместо „Клучното прашање на електричната **мобилност (движење/подвижност)** е како да се намали времето на полнење на батериите...“. Кога би се направила замена на туѓите зборови со домашни соодветници тоа би изгледало вака: „...еден од **лидерите (водачите)** во развојот на нова технологија за електрични возила, го **лансираше (исфрли, стави во употреба)** *HyperCharging*, кој го претставува како најбрз систем за полнење во светот. Се чини дека најавата ќе ја **трансформира (преобрази)** индустријата...“. Потоа, „...комбинирање на националната мрежа со **локални (месни)** зелени извори на енергија како што се **соларни (сончеви)** системи и батерии за складирање.“; „Клучното прашање на електричната **мобилност (подвижност)** е како да се намали времето на полнење на батериите и возачите да се спасат возачите од седење во кабината...“. Во последниов случај може да се забележи дека замената на *мобилност* со *подвижност* не е соодветна зашто имајќи го предвид контекстот, се менува смислата на реченицата. Исто така, треба да се нагласи големата фреквенција и употреба на овој туѓиот збор, но во останатите случаи замената на овој збор со домашен соодветник е можна.

Значи, од 55 туѓи зборови 6 можат да се заменат со домашен соодветник. По обидот за замена во конкретната статија може да се забележи дека во дадените случаи е можна замената на дел од туѓите зборови со домашен соодветник.

Анализата на **втората** статија, „Xiaomi го претстави *Redmi Note 11*: четири модели за сечиј џеб“, покажува дека од вкупно 50 туѓи зборови само 2 може да се заменат со домашен соодветник: зборот **детали** кој е употребен 2 пати може да се замени со

ситница, подробност. Замената во статијата би изгледала вака: „Компанијата претстави четири телефони, а спецификациите се разликуваат само во некои **детали (подробности)**...“ И во овој случај е можна замената на туѓиот збор со домашен.

Од анализата на **третата** статија, „WhatsApp до крајот на февруари да ја смени политиката на приватност, побара ЕУ“, може да се забележи дека од вкупно 33 туѓи зборови 2 може да се заменат: **фер** може да се замени со *чесен, праведен, исправен*; **портпаролот** може да се замени со *известувач за јавноста, овластено лице*. Кога замената би се извршила во статијата, тоа би изгледало вака: „...за нејзините нови услови за користење и дали известувањата што ги поттикнуваат корисниците да ги прифатат новите услови и политиката за приватност, се **фер (праведни, исправни)**.“; „Со нетрпение очекуваме да и објасниме на Европската комисија како ја штитиме приватноста на нашите корисници во согласност со нашите обврски според законот на ЕУ“, изјави за Ројтерс **портпаролот (известувачот за јавноста)** на WhatsApp.

При анализата на **четвртата** статија, „Кина лансираше сателит за следење на свлечишта и земјотреси“, може да се забележи дека од вкупно 16 туѓи зборови 6 може да се заменат: **лансираше 1** може да се замени со *пушта во употреба, изнесе, изнесува нешто пред јавноста, лансирана 4* може да се замени со *исфрлено, изнесено пред јавноста*; **локално** може да се замени со *мено*. Замената на туѓ збор со домашен збор во статијата ќе биде вака: „Кина лансираше (**исфрли/пушти во употреба**) сателит за следење на свлечишта и земјотреси“; „Ракетата „Long March-4C“ беше **лансирана (исфрлена/ставена во употреба)** во среда во 7:44 часот по **локално (месно)** време во центарот за **лансирање (исфрлање/ставање во употреба)**“. Може да се забележи дека и покрај тоа што за овие туѓи зборови има домашни соодветници, замената во овие случаи не изгледа соодветна и практична. Зборот „лансирање“ се однесува на исфрлањето ракета или сателит, додека „исфрлање“ се користи и со други значења. Значи, има оправданост за користење на „лансира, лансирање“. За зборот „локално“ може да се користи и зборот „месно“, но, сепак, е повеќе општоприфатен туѓиот збор.

По анализата на **петтата** статија, „Четвртата `Uncharted` видеоигра излегува утре“, може да се забележи дека од вкупно 27 туѓи зборови 2 може да се заменат: **кулминираа** може да се замени со *се наоѓа на врвот*; **ултимативна** може да се замени со *решителен, последен, краен*. Замената на туѓ збор со домашен збор во статијата ќе биде вака: „Според

многумина, работите **кулминираа** (го **достигнаа врвот**) во четвртото...“; „ па затоа познавачите веруваат дека **ултимативна** (**решителна, крајна, последна**) верзија на играта допрва следи.“ Во првиот случај каде што се замени „кулминираа“ со „го достигна врвот“ може да се рече дека е можна замената на туѓ збор со домашен израз, додека при замената на „ултимативна“ со обновена, крајна, последна гледаме дека домашниот израз ја отсликува појавата, но, сепак, сметаме дека при користењето на жаргонскиот јазик во видеоигрите ќе се користи туѓиот збор.

Од анализата на **шестата** статија, „Греењето на пелети станува луксуз“, може да се забележи дека од вкупно 29 туѓи зборови 3 може да се заменат со домашен збор: **луксуз** може да се замени со *раскош*, **фокусот** може да се замени со *центар*, *средиште*, жариште. Замената на туѓите зборови со домашни во статијата ќе биде вака: „Греењето на пелети станува **луксуз (раскош)**“ Може да се увиди дека, во случајов, замената на туѓиот збор со домашен не звучи соодветно. Значи, иако може да се рече дека се еден вид синоними, некако не звучи раскош соодветно во контекстот на реченицата. Раскош повеќе се однесува на богатство, богат изглед, додека луксуз може и да има и второ значење, освен основното, и да се однесува на скапо, непотребно, излишно или претерано. „Во **фокусот (средиштето/центарот)** се електричната енергија, гасот, парното греење...“. Во вториот случај може да се констатира дека е можна замената на туѓиот со домашен збор.

Од анализата на **седмата** статија, „Русија подготвува три мисии на Венера до 2034 година“, може да се забележи дека од вкупно 22 туѓи зборови 2 може да се заменат: **лансираат** може да се замени со *исфрла*. Замената на туѓ збор со домашен збор во статијата ќе биде вака: „Експедицијата 3, којашто научниците имаат намера да ја **лансираат** (исфрлат, стават во употреба) во 2034 година...“ Може да се забележи дека и покрај тоа што за овој туѓ збор има домашни соодветници, замената во овие случаи не изгледа соодветна и практична. Зборот „лансирање“ се однесува на исфрлањето ракета или сателит, додека „исфрлање“ се користи за за исфрлање предмети, но некогаш може да се користи при „исфрлање на нов производ на пазарот“. Значи, во случајов може да се рече дека има оправданост за користење на „лансира, лансирање“, но, сепак, може да се употреби и домашниот израз *става/стави, пушта/пушти во употреба*.

Анализата на **осмата** статија, „Полски истражувачи измислија звучни топови против смог“, покажува дека од вкупно 19 туѓи зборови 3 имаат можност да се заменат:

токсични 3 може да се замени со *отровен*. Замената на туѓиот збор со домашен збор во статијата ќе биде вака: „... нов „топ“ кој користи звучни бранови за да ги турка **токсичните (отровните)** честички...“. И во овој случај е можна замената на туѓ збор со домашен соодветник без никакви проблеми во однос на смислата.

При анализата на **деветтата** статија, „Ендава најавува релокација на канцелариите во Скопје“, може да се забележи дека од вкупно 34 туѓи зборови 6 може да се заменат: **релокација** 2 може да се замени со *преместување на ново место или нова местоположба*; **локација**; **диктирани** може да се замени со *управувани*; **токсични** со *отровни*; **оптимални** може да се замени со *најповолен, што одговара најмногу*; **меморијалниот** може да се замени со *што е направен, изграден за спомен, за сеќавање*. Замената на туѓите зборови со домашни зборови во статијата ќе биде вака: „Ендава најавува **релокација (преместување)** во Скопје“; „Новиот простор ќе одговори на побарувањата **диктирани (управувани, наложени)** од хибридниот модел...“; „... Иднината на работата ја гледаме како микс од функционални микро-локации со дизајн што овозможува **оптимални (најповолни)** услови за соработка на вработените“; „...се наоѓаат во склоп на **Меморијалниот (Спомен) Центар на Холокаустот**“. Имено, од обидот за замена, може да се констатира дека е можна употреба на домашни наместо туѓите збор и, воопшто, не е засегната смислата на реченицата.

При анализата на **десеттата** статија, „На земјата има многу повеќе видови дрвја одошто се мислеше“, може да се забележи дека од вкупно 14 туѓи зборови нема зборови кои може да бидат заменети домашни зборови.

Од анализата на **единаесеттата** статија, „Новите таблети ‚Самсунг галакси‘ во Европа ќе чинат меѓу 749 и 1.699 евра“, може да се утврди дека од вкупно 25 туѓи зборови, има можност 1 да се замени со домашен збор: **варираат** може да се замени со *се менува*. При директна замена во статијата, тоа би изгледало вака: „Цените може да **варираат (се менуваат)** во зависност од пазарот. Значи, и овде замената е можна, без да се наруши смислата на реченицата.

Преку анализата на **дванаесеттата** статија, „„Apple` ќе тестира три нови уреди во Индија?“, може да се забележи дека од вкупно 35 туѓи зборови 2 може да се заменат: **кореспондираат** може да се замени со *одговараат, се поклопуваат, се сложуваат*; **потенцијални** може да се замени со *можен*. Замената во статијата би изгледала вака:

„Меѓу седумте продажни кодови (SKU), три **кореспондираат (одговараат, се сложуваат, се поклопуваат)** со необјавен...“; „Инаку, сите споменати цени не вклучуваат **потенцијални (можни)** увозни даноци“. И тука замената на туѓ со домашен еквивалент е возможна.

Од анализата на **тринаесеттата** статија, „Вирален хит: откриено е како се активира тајно копче на „ајфон“, може да се забележи дека од вкупно 30 туѓи зборови за 3 може да се најде замена со домашен еквивалент: **опција** може да се замени со *можности*; **активира** може да се замени со *дејствува*; **скриншот** може да се замени со *слика од екранот*. Замената во статијата би изгледала вака: „Многумина не беа свесни за **опцијата** (можноста) на „Епл“; „откриено е како се **активира (дејствува, става во употреба)** тајно копче на „ајфон“; „... можете да ја користите за разни опции (**скриншот – слика од екранот**, камера, блиц...). Од наведеното може да се уочи дека во статијата **опција** може да се замени со **можност**. Кога **активира** ќе се замени со **дејствува** се губи смислата на кажаното, зашто дејствува има поширок спектар на користење на зборот, но во конкретниот случај не е соодветно. **Активира** се однесува на нешто што **почнува** или **стартува**, значи користењето на туѓиот збор е сосема оправдан, но и *става во употреба* е сосема во ред. Во однос на зборот „скриншот“, се знае дека станува збор за *слика од екранот* на мобилниот телефон или компјутерот, односно станува збор за преземен израз од англискиот јазик „screen“ со значење екран и „shot“ со значење сликање. Кога би го замениле *скриншот* со *слика од екран*, имаме замена на еден туѓ збор со друг туѓ збор, зашто, всушност, и зборот „екран“ е туѓ збор кој одамна влегол во македонскиот јазик. Замената (*слика од екран*) не би заживеала во практиката во секојдневието, особено разговорно, бидејќи има неекономичност во изразот и поновите генерации потешко би го прифатиле македонскиот описан израз зашто полесно се прафаќаат нови, економичен англиски изрази како овој. *Скриншот* најпрво е влезен во жаргонската терминологија од мобилната и компјутерската технологија, неодамна во периодот кога за првпат стана достапна опцијата за сликање на екран од мобилен телефон и компјутер. По широката употреба во разговорниот јазик, меѓу корисниците на мобилни телефони и компјутери, продолжува да се проширува и да се практикува и во новинарскиот потстил, што може да се согледа од статијата.

Анализата на **четирнаесеттата** статија, „Во Британија се гради фабрика за батерии, вредна 4,5 милијарди евра“, укажува дека од вкупно 30 туѓи зборови за 2 може да се заменат со домашен еквивалент: **стартап** може да се замени со *почеток, појдовно место, прв настап*; **официјалните** може да се замени со *службен, службено овластен*. Замената во статијата би изгледала вака: „Британскиот **стартап (новата, почетната) Britishvolt** објави дека ги обезбедил првите 1,7 милијарди фунти.“; „Според **официјалните (овластените, службените)** проценки.“ Во однос на зборот „стартап“ кој е преземен од англискиот јазик од „start up“ со буквален превод старт како почеток или отпочнување и „up“ со значење горе или нагоре, се однесува на почетокот или отпочнувањето со работа на ново претпријатие, фирма, компанија или бизнис. Според анализите може да се каже дека е сосема возможна употребата на домашен израз наместо туѓ збор од англискиот јазик. Може едноставно да се напише како Британската нова компанија (претпријатие) „Бритишволт“.

При анализата на **петнаесеттата** статија, „ТикТок планира голем пробив во нова сфера“ може да се забележи дека од вкупно 48 туѓи зборови за 11 има можност да бидат заменети со домашни изрази: **мини-игри** може да се замени со *мали, кратки*; **опција 2** со *(можност)*; **континуиран** со *непрекинат, траен, постојан*; **сугерираат** со *укажуваат, покажуваат* Повлијае, *влијае врз нечие мислење*; **гејмерските** со *играчките*; **стриминг** со *течење*; **интерактивност** со *меѓусебна соработка*; **мини-апликации** со *кратки, мали*; **видео клиповите** со *кратки видео снимки*; **увертира** со *вовед* **креатори** создавачи. Замената во статијата би изгледала вака: „Претставник на компанијата потврди за Ројтерс дека тестираше HTML5 **мини-игри (мали-игри, кратки игри)**; „Се наведува дека оваа **опција (можност)** би можела да го зголеми времето...“; „ Сега извештаите **сугерираат (укажуваат)** дека ова е само почеток на **гејмерските (амбициите на играчите)** амбиции на ТикТок“. Имено, од обидот за замена може да се констатира дека е можна употреба на домашен наместо туѓ збор. Според анализата може да се согледа дека може да се замени туѓиот збор со домашен израз, но сепак е неизвесно дали *играч ќе* заживее наместо *гејмер*, затоа што според ОТРМЈ *играч* е тој што игра, што учествува во некаква игра (детска, спортска, хазардна и сл.), но не се спомнува видеоигра. Сепак, би можело во овој ред *играчи* да биде и вклучен и играчот на *видеоигри*. *Гејмер* е жаргонски термин од технологијата за видеоигри која е во подем, односно се проширува насекаде низ светот и

веќе претставува понова гранка на индустријата. Потекнува од англискиот збор „game“, а потоа се користи изведениот специфичен и конкретен израз за човек којшто игра видеоигри „gamer“, додека пак зборот *играч* е поширок поим за некој којшто „игра“ во некој спорт, играч во преносна смисла, во политиката, во бизнисот, во музиката итн. Всушност, ако играчот на ракомет е ракометар, тогаш и играчот на видеоигри може да биде видеоиграч наместо гејмер

При анализата на **шеснаесеттата** статија, „Huawei на глобално ниво носи лесен и атрактивен флексибилен телефон – Mate Xs 2“, може да се забележи дека од вкупно 48 туѓи зборови за 7 има можност да бидат заменети со домашни изрази: **атрактивен** со *интересен, привлечен, примамлив, необичен*; **флексибилен** со *приспособлив/променлив*; **официјално** со *службен, службено овластен*; **дебитираше** со *првпат настапуваше*; **формираат** со *обликува, создава, состави*; **варијанта** со *вид, тип*; **селфи** со *фотографирање на себеси*. Замената во статијата би изгледала вака: „Huawei на глобално ниво носи лесен и **атрактивен (примамлив, привлечен, интересен) флексибилен (прилагодлив)** телефон“; „Huawei Mate Xs 2 **официјално (службено) дебитираше (за првпат беше претставен)** минатиот месец“; „...а е достапен во една **варијанта (вид, тип)** кога станува збор за меморија...“; „На предната страна има **селфи (камера за сликање на себеси)** камера од...“. Користењето на зборот „селфи“ започнува од неодамна, пред помалку од 10 години, од појавувањето на мобилни телефони кои имаат можност за вртење на камерата кон себеси. Зборот *селфи* потекнува од англискиот збор „selfie“, односно од зборот „self“ (себе) и се однесува на слика на себеси. И покрај некои обиди да се пронајде некој израз кој би одговарал на жаргонскиот термин, како „самослик“, сепак во пошироката секојдневна употреба меѓу корисниците, оваа замена не е прифатена. Зборот започнува да се движи преку употребата меѓу помладата популација кои ги следат новитетите во мобилната технологија, а потоа и општо меѓу целата популација на корисници на мобилни телефони кои ја имаат можноста за сликање на себеси. *Селфи* од жаргонски термин во разговорниот јазик полека влегува и во новинарскиот потстил. Претпоставката е дека зборот ќе живее сè додека телефоните ја имаат таа можност за самосликање. Од наведеново може да се констатира дека кај дел од зборовите не е соодветна замената, а кај дел е сосема возможна.

По анализата на **седумнаесеттата** статија, „Намалете ја конзумацијата на кафето со Сур Buddy“ од рубриката „Наука и технологија“, може да се забележи дека од 28 туѓи зборови за 4 има можност да бидат заменети со домашни изрази: **конзумација 2** со земање, прими, користење; **анксиозност** со *општа возбуденост, нејасен страв*; **вицети** со *уреди*. Замената во статијата би изгледала вака: „Намалете ја **конзумацијата (користењето, примањето, пиењето/употребата)** на кафето...“; „Како еден од многуте новитети е и воведувањето **вицети (графичка контрола)**...“. **Вицети** потекнува од англискиот јазик и се преведува како *графичка контрола*. Зборот се користи како дел од компјутерската терминологија. Од обидот за замена може да се констатира дека е можна употреба на домашен наместо туѓ збор. Може да се користат и зборовите *вицети и гацети*, ама во загради да се стави домашните зборови. Би требало лингвистите и компјутерските работници да преземат конкретни активности и еднаш засекогаш да се донесе решение, односно да се создадат домашни стандардизирани варијанти за сите информатички термини за да не се преземаат зборови буквално од англискиот јазик. На тој начин ќе се донесе решение за нашиот однос кон овие зборови.

По анализата на **осумнаесеттата** статија, „NFT – Механизам за продажба на уметност или медиум? – панел дискусија во сабота“ од рубриката „Наука и технологија“, може да се забележи дека 36 туѓи зборови за 6 има можност да бидат заменети со домашни изрази: **панел дискусија 4** со *јавна расправа, јавна дискусија*. Според ОТРМЈ **панел** е Панел-плоча – плоча составена од летвички и облепена со фурнир од двете страни. *Панел-дискусија* – јавна дискусија со учество на неколку познавачи на определена тема; дискусија на тркалезна маса. **Софтвер девелопер** со *развивач на софтвер*; **модерира** со *води, посредува*. Замената во статијата би изгледала вака: „**панел дискусија (јавна расправа)** во сабота“; „Андреј Димов, **софтвер девелопер (развивач на софтвер)** на отворената панел дискусија...“; „ Настанот ќе го **модерира (води, посредува меѓу учесници)** Дејан Цолев...“. Зборот *модерира* се користи кога станува збор за водење на отворена панел дискусија. *Модераторот* е тој кој посредува меѓу учесниците, разговарачите. Настанот ќе го *води* наместо *модерира* е сосема прифатливо. Од друга страна пак, зборот *модерира* е навлезен во јазикот, односно во новинарскиот потстил.

По анализата на **деветнаесеттата** статија, „Комуникации и дигитални медиуми – нова програма на Европскиот кампус на Универзитетот Јорк, СИТИ Колеџ“, може да се

забележи дека од вкупно 63 туѓи зборови за 9 има можност да бидат заменети со домашни изрази: **едукативна** со *образовен*; **сектор 3** со *дел подрачје оддел*; **уникатна** со *единствен*; **креирање** со *создавање* **избалансиран** со *урамнотежен*; **институции** со *установа*; **инспиративна** со *поттикнувачка*; **информации** може да се замени со *податоци*. Замената во статијата би изгледала вака: „СИТИ Колец создаде нова **едукативна (образовна)** програма за додипломски студии, што претставува одговор на динамичните промени во овој **сектор (оддел)**...“; „Универзитетот Јорк е една од најдобрите светски образовни **институции (установи)** за **инспиративна (поттикнувачка)** настава и истражување што го менува животот.“; „Студентите на оваа програма ќе се стекнат со теоретско знаење, но и со практични и технички способности кои се потребни за **креирање (создавање)** и дизајнирање содржини на дигиталните и социјалните медиуми.“; „Со овој **избалансиран (урамнотежен)** теоретски и практичен пристап...“; „Универзитетот Јорк е една од најдобрите светски образовни **институции (установи)** за инспиративна настава и истражување што го менува животот.“; „Новата програма е **уникатна (единствена)**, развојна и современа, создадена врз **информации (податоци)** од последниот технолошки дострел во секторот за комуникации и дигитални технологии и приспособена на потребите на современиот пазар на труд.“ Од обидот за замена може да се констатира дека е можна употреба на домашен наместо туѓ збор.

При анализата на **дваесеттата** статија, „Сите модели на iPhone 15 би можеле да добијат интересен новитет во екранот“, може да се забележи дека од вкупно 46 туѓи зборови за 1 збор има можност да бидат заменети со домашни изрази: **дебитираше** може да се замени со *првпат настапи*; **ексклузивна** може да се замени со *исклучителна, специјална*. Замената во статијата би изгледала вака: „Целата линија на iPhone 15, наводно, ќе ја добие функцијата *Dynamic Island* што **дебитираше (првпат се појави)** на моделот“; „... која ќе остане **ексклузивна (исклучителна, специјален, достапен само за)** за *Pro* варијантите на *iPhone*...“. Зборот ексклузивна, на англиски јазик *exclusive* е со значење на нешто што е ограничено само на една личност или само за една група луѓе или нешто многу скапо. Од изложеното може да се увиди дека замената на туѓите зборови со домашни зборови е возможна.

Од анализата на 20 статии од рубриката „Наука и технологија“, може да се констатира дека од вкупно 666 за 84 може да се најде замена со домашен еквивалент.

Значи, 12 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. При обидот да се заменат некои туѓи зборови со домашни зборови во статиите може да се констатира дека во одредени случаи тоа не е изводливо, бидејќи се губи смислата на кажаното. Од друга страна, пак, навиката за користење одредени туѓи зборови наместо домашни е важен фактор. Всушност, има некритички однос кон туѓите зборови, се користат без оглед на тоа што има домашен збор. Како што настојуваат многу македонски лингвисти, не би требало да има пуризам, ама таму кај што има можност да се употреби домашен збор.

Од резултатите од направената анализа може да се потврди третата општа теза **Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.**

Минова-Ѓуркова (2003) дава општа препорака за сите функционални стилови е колку што може повеќе интернационализмите да се заменуваат со домашни зборови, да се бараат и да се наоѓаат македонски соодветни зборови, зашто на тој начин од една страна ќе се збогати домашниот лексички фонд, а од друга – изразот ќе биде поприроден и поразбирлив. Замената со домашни зборови има голема важност, а тоа е во склад со истражувањето на Јанушева (2015: 209–219), која се надоврзува на ставовите на Франчиќ (2005) и заклучува дека замената на меѓународниот збор со домашен еквивалент не може да се направи во секој случај, а тоа, во голема мера, зависи од значењето на меѓународниот и на домашниот збор.

3.2.4. Неологизмите – дел од туѓите зборови во рубриката „Наука и технологија“

Како што се кажа погоре за неологизмите се вели дека се нагласуваат одделни зборови кои се јавуваат во научни текстови, а оттаму во средствата за јавно општење, од каде што се шират меѓу зборувачите. Овие зборови се прифаќаат масовно, па честата и широка употреба доведува до губење на впечатокот дека станува збор за нов збор. Се потенцира дека неологизмите се новосоздадени зборови кои сè уште не навлегле доволно во активниот речник. На неологизмите се задржуваат и Јанушева и Јурукоска (2015, 99–116) кои истакнуваат дека и покрај тоа што терминолошки поимот неологизам се објаснува како нов збор, сепак, не е едноставно да се дефинира што се подразбира под

поимот неологизам. Според нив, во недостиг на прецизни и конкретни информации, а поаѓајќи од различните толкувања во истражувањата, авторките заклучуваат дека периодот од 15 до 20 години може да се смета за доволен за еден збор да се смета или да не се смета за неологизам и дека вистинскиот нов збор не треба да е присутен во речникот на еден јазик. Имајќи ги предвид овие заклучоци, авторките наведуваат голем број зборови кои во литературата неоправдано се наведени како неологизми и голем број начини за создавање на неологизмите, па според тоа предлагаат и нова класификација на неологизмите. Треба да се земат предвид неговата сè поголема употреба во активниот говор и неговото отсуство од речниците, како и временскиот период од 15 до 20 години во кој зборот треба да биде во општа употреба. Тоа значи дека за зборот повеќе да не се смета за неологизам, тој мора да биде разбран од поголем дел од населението како валиден збор, а за тоа да случи зборот мора да биде во општа употреба, приближно барем една генерација, односно во период од 15 до 20 години, што ќе доведе до негово натамошно вклучување во речникот на еден јазик.

По анализата на 20 статии од рубриката „Наука и технологија“ може да се забележи дека се појавуваат неологизми како дел од туѓите зборови. Тие не се пронајдени во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески, но може да се пронајдени во речниците за странски зборови: Речник на странски зборови од Љубо Микуновиќ (РЉМ) и Речник на странски зборови од Толе Белчев и др. (РТБ). По анализата може да се заклучи дека станува збор за неологизми. Според Белчев (2016: 11) неологизмите се новосоздадени зборови кои сè уште не навлегле доволно во активниот речник. Со текот на времето тие се прифаќаат само ако се во духот на јазикот. Дефинициите за неологизми се многу различни и неуедначени, бидејќи во прв план се ставаат различни елементи, но заедничко за сите е дека се работи за нови зборови во лексиката на некој јазик.

Во **првата статија** се забележуваат 10 неологизми: зборот **модуларната** се појавува 2 пати; зборот **соларни** (ДР, РЉМ, 469), **модуларна** (ДР, РЉМ, 307). Зборовите ***Voltempo 3; HyperCharging 3; Tyseley Energy Park*** не се напишани во природата на македонскиот правопис, односно не се транскрибирани на кирилица. Тие претставуваат имиња на лиценцирани и патентирани компании и би требало да се напишани на кирилица, а во заграда да стои оригиналното име на латиница. Во трудот ќе ги третираме

како неологизми затоа што не се појавуваат во ниеден речник, а и останатите туѓи зборови кои исто не се појавуваат во Речникот на македонскиот јазик (Конески) и Толковен речник на македонскиот јазик.

Во **втората** статија има 17 неологизми Зборовите **RAM-меморија; 2 Xiaomi 5; Redmi Note 6; iPhone 2; Snapdragon 2** не се напишани во природата на македонскиот правопис, односно не се транскрибирани на кирилица. Тие претставуваат имиња на лиценцирани и патентирани компании и би требало да се напишани на кирилица, а во заграда да стои оригиналното име на латиница. Во трудот ќе се третираат како неологизми, иако не се очекува да се појават во речниците.

Во **третата** статија има 8 неологизми: зборот „WhatsApp“ кој се појавува 7 пати претставува име на друштвена мрежа и според македонскиот правопис треба да е напишан и транскрибиран на кирилица. Зборот **портпаролот** (фр.) е известувач за јавноста, овластено лице да говори во името на некој (на парламент, влада, министерство, установа), ДР, РЈМ, 375, го нема во РМЈ. Зборот **портпарол** се користи одамна во македонскиот јазик, го нема и во електронскиот ТРМЈ и според статиите на интернет, започнува да се користи од 2010. Значи, тоа дава за право да се рече дека е на границата да се третира како неологизам или да влезе во следните изданија на речници и да биде заемка.

Во **четвртата** статија не се појавуваат неологизми. Во **петтата** статија има 10 неологизми. Се забележуваат зборови на англиски јазик напишани на латиница нетранскрибирани на кирилица: *Uncharted, Tomb Raider, Gears of War, Resident Evil, A Thief's End*. Се забележуваат и неологизмите: **плејстејшн, серијалот, Сони Плејстејшн; гејмплеј** – (лат.). Серија од повеќе филмови на една тема или филм што се покажува во повеќе продолженија; ДР, РЈМ, 456, го нема во РМЈ. Зборовите *плејстејшн* и *гејмплеј* се дел од терминологијата на видеоигрите. Преземени се од англискиот јазик. *Плејстејшн* (Playstation) е име на компанија која ги прави уредите за видеоигри, додека *гејмплеј* (gameplay) се однесува на играње и снимање на видеоиграта. Овие неологизми се очекува пофреквентно да се користат во иднина и затоа се очекува да влезат во наредните изданија на речници.

Во **шестата** статија има 16 неологизми, односно 1 неологизам кој се појавува 16 пати: **пелети** 16 – Мало топчесто или валчесто парче добиено преку пресување на ситен материјал; ДР, го нема во РМЈ и ТРМЈ.

Во **десеттата** статија има 1 неологизам: **биодиверзитет** – Мноштво и разноликост на биолошките форми, ДР, го нема во РМЈ и ТРМЈ.

Во **единаесетта** статија има 2 неологизми: **гигабајти** – (грч.) РЉМ, 97, го нема во РМЈ; **пиксели** – (англ.) ДР, РЉМ, 363, го нема во РМЈ.

Во **дванаесеттата** статија има 11 неологизми: *iPhone 4; Apple 4; iPad Air 3; Mobiles*.

Во **тринаесеттата** статија има 11 неологизми: **Тик-ток; скриншот** – го нема во македонските речници; **Епл, ајфон 3**. Се појавуваат и зборовите од англискиот јазик на латиница: *Touch; Back Tap 4*.

Во **четиринаесеттата** статија 9 неологизми: **стартап** Старт – (англ.) *Start*, почеток на спортско натпреварување, појдовно место, прв настап, (РТБ, 607), **Бритишволт**. Зборови од англискиот јазик: *Britishvolt, Trixtax, Abrdn, Automotive Transformation Find, Guardian*.

Во **петнаесеттата** статија има 23 неологизми. Зборови од англискиот јазик: *TikTok 6, ByteDance, Live Studio, Zynga, FarmVille, Disco Loco 3D, Ројтерс*. Неологизми во оваа статија се: **мини-игри 2** (лат.) РЉМ, 302; **гејмерските; стриминг** – метод за пренос или примање податоци (особено видео и аудио материјал) преку компјутерска мрежа како постојан, континуиран тек, што овозможува репродукцијата да започне додека остатокот од податоците се уште се прима, **интерактивност** – (лат.) Што дејствува или влијае еден врз друг; (за компјутер) Што овозможува размена на податоци во две насоки, ДР, РЉМ, 196, го нема во РМЈ.

Во **шеснаесеттата** статија се појавуваат 11 неологизми: **гацети** кои се однесуваат на уреди, **топ** со значење на нешто врвно, а различно од старото значење на оружје; **фиберглас; панелот** – РЉМ, 345, го нема во РМЈ; **пиксели 4** – (англ.) ДР, РЉМ, 363, го нема во РМЈ, ни во ТРМЈ. Се појавуваат и зборови на англиски јазик: *Falcon Wing, Huawei*.

Во **седумнаесеттата** статија има 2 неологизми: **анксиозност** – (лат.) Чувство на општа возбуденост, нејасен страв без очигледен надворешен повод, голем стрес и загриженост, ДР, РЉМ, 33, го нема во РМЈ и ТРМЈ; **виџети** (widget) што значи уред.

Во осумнаесеттата статија има 10 неологизми: **блокчејн токени**; **панел дискусија 4** – (англ./лат.) организирана јавна дискусија со учество на публика, РЉМ, 345, го нема во РМЈ; **криптовалути** – Облик на дигитална сопственост која се користи како средство за размена користејќи криптографија како начин на обезбедување, ДР, го нема во други речници, РМЈ; ТРМЈ; **софтвер девелопер – софтвер** – Се однесува на развивач на софтвери (компјутерски делови, оперативен систем). Збир на компјутерски програми и податоци наменети за раководење на компјутер за тоа што како треба да работи; **модерира** – (фр.) Води телевизиска програма, радио-емисија или посредува во дискусија меѓу повеќе учесници, ДР, РЉМ, 307, го нема во РМЈ. И изразот од англиски јазик, а на латиница „**Vike Computer**“.

Во деветнаесеттата статија има 8 неологизми: **кампус 5** – (лат.) табор, камп, универзитетски терен, ДР, РЉМ, 213, го нема во РМЈ; **сити колеџ 3** – сити (city) од англискиот јазик со значење град, а во случајов е *градски колеџ*; **колеџ** (англ.) назив за образовна установа, во разни земји од различен степен: средна, виша или висока., ДР, ОТРМЈ, РЉМ, 234, го нема во РМЈ. Тоа што зборот *колеџ* го нема во РМЈ, а го има во ТРМЈ значи дека по појавата негова се забележува масовна употреба, па тој си го обезбедува местото во ТРМЈ. Кај нас активно се употребува со отворањето на Американ Колеџ во 2011 (https://www.fakulteti.mk/news/17-07-31/amerikan_koledzh_-_prv_i_edinstven_univerzitet_koj_nudi_programa_za_dvojna_diploma) во името на високообразовната институција.

Во дваесеттата статија се појавуваат 11 неологизми: **Твитот** – (англ.) претставува коментар во форма на активност на социјалната (друштвената) мрежа Твитер. Неологизми од англискиот јазик напишани на латиница: *pro*; *iPhone*; *Dynamic Island 3*; *Avatar*; *Apple 3*; *ProMotion*.

Оттука, може да се заклучи дека во 20 статии од рубрика „Наука и технологија“ се појавуваат околу 175 неологизми по што може да се потврди и четвртата општа теза ***Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.***

Оттука, и во статиите од рубриката Наука и технологија се потврдуваат четирите помошни тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;

2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др).;

3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;

4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми, може да се потврди и општата теза *Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.*

3.3. Резултати од рубрика „Свет“

3.3.1. Трајните заемки во статиите во рубриката „Свет“

Во овој дел на истражувањето, предмет на анализа ќе бидат трајните заемки во статиите во рубриката „Свет“. Во прилог на тоа, се потсетуваме на ставот на Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27) кои се потпираат на гледиштето на Конески (1967) и истакнуваат дека заемките се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима. За разлика од заемките, туѓите зборови се зборови во кои сè уште се чувствуваат туѓи елементи и кои сè уште не се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима. Во исто време, туѓите зборови имаат неизвесна иднина, некои од нив може да преминат во редот на трајните заемки, а некои од нив и да исчезнат. Од друга страна, пак, трајните заемки се зборови кои одамна влегле во македонскиот јазик и за голем дел од нив сметаме дека се домашни зборови, односно не ги чувствуваме како туѓи зборови. Има еден дел од трајните заемки за кои имаме домашен соодветник, но, сепак, се користи туѓиот збор. И покрај тоа што општото мислење е дека се користат многу туѓи зборови, сепак, треба да се знае дека еден дел од нив се трајни заемки за кои нема домашен соодветник.

Од анализата на **првата** статија, „Урнебесна реакција на Путин во Пекинг: Заспа кога украинските олимпијци го вееја своето знаме“, може да се забележи дека од вкупно 76 збора, 12 збора се туѓи, а од нив 9 се трајни заемки. Во продолжение се истакнати трајните заемки: **реакција** – (лат.) РЉМ, 407; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 82; **олимпијци** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 333; **олимписки** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 333; го нема во РМЈ; **политичките** – (грч.) 502; ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304; **тензии** – (лат.) ДР; РЉМ, 505; го нема во РМЈ; **церемонија** – (лат.) ДР; РЉМ, 580; РМЈ3, 510; **спортисти** –

(лат.) ДР; РЉМ, 477; ОТПМЈ; РМЈЗ, 292; **стадион** – (грч.) ДР; РЉМ, 478; РМЈЗ, 313; **социјалните** – (лат.) РЉМ, 472; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 278.

При анализата на **втората** статија, „ЦРНА КОВИД-статистика: САД надмина 900.000 починати“, може да се забележи дека од вкупно 96 збора, 9 збора се туѓи зборови, а од нив 5 се трајни заемки (4 од латинско и од грчко потекло). Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **статистика** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 479; РМЈЗ, 320; **корона** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 256, РМЈ1, 356. Терминот корона со значење круна досега припаѓаше на пасивниот фонд зашто во масовна употреба беше круна. Со појавата на КОВИД-19, корона се актуализира и денес е дел од голем број сложени именки со компонента корона, а тоа го покажува постојаниот јазичен развој. Исто така, поради големото влијание врз сите светски јазици, голема е веројатноста дека поимот корона ќе го најде своето место во идното издание на Речникот. **комбинирање** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 236; РМЈ1, 34; **универзитетот** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 532; РМЈЗ, 434.

Анализата на **третата** статија, „Четворица рудари загинаа во експлозија на метан во рудник за јаглен во југозападен Пакистан“, укажува дека од вкупно 120 збора, 14 збора се туѓи зборови, а од нив 11 се трајни заемки (10 се од латинско и од грчко потекло). Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **експлозија** 4 – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 202; РЉМ, 153; РМЈ1, 169; **метан** 2 – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 290; РМЈ1, 410; **инспектор** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 193; РМЈ1, 292; **информации** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 293; **информира** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 293; **вентилација** – (лат.) ДР; РТБ, 107; РЉМ, 81; РМЈ1, 59.

При анализата на **четвртата** статија, „Кина лансираше сателит за следење на свлечишта и земјотреси“, може да се согледа дека од вкупно 84 збора, 12 збора се туѓи зборови, а од нив 14 се трајни заемки (12 се од латинско и од грчко потекло). Во продолжение, се нагласуваат трајните заемки: **сателит** 7 – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 447; РМЈЗ, 147; **локално** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 275; РМЈ1, 390; **центарот** – (лат.) РЉМ, 579; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 507; **орбита** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 338; РМЈ2, 78; **геолошката** – геологија (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 95; РМЈ1, 95; **сервис** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 455; РМЈЗ, 181.

Од анализата на **петтата** статија, „Во САД запалени копии од книги за Хари Потер и Самрак заради борба против демонските влијанија“, може да се види дека од вкупно 177

збора, 14 збора се туѓи зборови, а од нив 9 се трајни заемки. Во продолжение, се посочуваат трајните заемки: **демонските** 2 – (грч.) – демон – ДР; РЉМ, 115; РМЈ1, 113; **демоните** 3 – (грч.) демон ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 115; РМЈ1, 113; **серијата** 2 – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 456; РМЈ3, 180; **церемонија** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 580; РМЈ3, 510; **асоцијација** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 48; ОТПРМЈ; РМЈ1, 16.

Од анализата на **шестата** статија, „Во Австрија од денеска е задолжителна вакцинацијата против коронавирус“, се гледа дека од вкупно 138 збора, 23 збора се туѓи зборови, а од нив 15 се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **вакцинацијата** 2 – (лат.) РЉМ, 76; ОДТПРМЈ, РМЈ 1, 53; **вакцинираат** – (лат) РЉМ, 76; ОДТР, РМЈ 1, 53; **унија** – (лат.) ДР, ОТПРМЈ; РТБ, 659; РМЈ3, 434; **парламентот** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 471; РМЈ2, 135; **кулминација** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 261; РМЈ1, 372; **процесот** – (лат.) ДР, ОТПРМЈ; РТБ, 527; РМЈ2, 579; **резултат** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 549; РМЈ3, 96; **опцијата** – (лат.) ДР, ОТПРМЈ, РТБ, 453, го нема во РМЈ; **критики** – (грч.) ДР, ОТПРМЈ; РЉМ, 260, РМЈ1, 367; **драстична** – (грч.) ДР, РЉМ, 139, РМЈ1, 154; **социјалдемократски** – (лат./грч.) ДР, ОТПРМЈ; РЉМ, 472, РМЈ3, 278; **канцелар** – (лат.) ДР, РЉМ, 215, РМЈ1, 319; **дискутиран** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 176; РМЈ1, 138; **политичките** – (грч.) ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304.

Анализата на **седмата** статија, „Уште еден повик за смена на Борис Џонсон од премиерската функција“, укажува дека од вкупно 196 збора, 28 збора се туѓи зборови, а од нив 10 се трајни заемки (9 се од латинско и од грчко потекло). Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **функција** 2 – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 690; ТРМЈ VI, 269; **конзервативен** 3 – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 244; РМЈ1, 348; **министер** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 409; ДР; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414; **реалност** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 408, ДР, ОТПРМЈ, РМЈ3, 84; **позиција** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 370, РМЈ2, 275; **полицијата** – (грч) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 503.

Од анализата на **осмата** статија, „Во Германија пристигнаа 2.000 американски војници“, може да се заклучи дека од вкупно 92 збора, 9 збора се туѓи зборови, а од нив 5 се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **регионот** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 545; РМЈ3, 89; **акумулација** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 20; РМЈ1, 8; **акциите** – (лат.) РТБ, 27; РМЈ1, 8; **деструктивни** – (лат.) ДР; РЉМ, 119; РМЈ1, 135; **аеродромот** – (грч.) ДР; РЉМ, 15; РМЈ1, 6.

Со анализата на **деветтата** статија, „Највисокиот глечер на Монт Еверест брзо се топи поради климата“, се покажува дека од вкупно 268 збора, 32 збора се туѓи зборови, а од нив 28 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **глечер** 8 – (грч.) ДР; РЉМ, 98; РМЈ1, 102; **климата** – (грч.) ДР; РЉМ, 230; РМЈ1, 332; **климатски** – (грч.) ДР; РЉМ, 230; РМЈ1, 332; **универзитетот** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 532; РМЈ3, 434; **метри** – (грч.) РТБ, 397; ДР; ТРМЈ III, 126; РМЈ1, 411; **формиран** – (лат.) РЉМ, 553; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 474; **формира** – (лат.) РЉМ, 553; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 474; **температури** – (лат.) РТБ, 633; РЉМ, 504; РМЈ3, 368; **еродирала** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 167; РМЈ1, 172; **процесот** – (лат.) ДР; РТБ, 527; РМЈ2, 579; **климатските** – (грч.) ДР; РЉМ, 230; РМЈ1, 332; **анализирано** – (грч.) РЉМ, 29; ОТПРМЈ; ДР; РМЈ1, 11; **експедицијата** – (лат.) ДР; РМЈ1, 168; РЉМ, 152; **студија** – (лат.) ДР; РТБ, 615; РЉМ, 486; РМЈ3, 339; **екстремната** – **екстремно** – (лат.) РЉМ, 155; ДР; РМЈ1, 169; **системите** – (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **релативно** – (лат.) ДР; РЉМ, 420; РМЈ3, 99; **регионални** – регион 2 (лат.) ОТПРМЈ; РТБ, 545; РМЈ3, 89; **капацитет** – (лат.) РТБ, 287; ОТПРМЈ, 287; РМЈ1, 319.

Анализата на **десеттата** статија, „Авион се урна во Перу, нема преживевани“, покажува дека од вкупно 167 збора, 26 збора се туѓи зборови, а од нив 19 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **археолошки** – (грч.) ДР; РЉМ, 44; РМЈ1, 15; **локалитет** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 276; **линија 2** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 272; РМЈ1, 386; **локалната** – (лат.) ДР; РЉМ, 275; РМЈ1, 390; **полиција 3** – (грч.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 503; РМЈ2, 305; **националната** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 431; РМЈ1, 474; **туристи 2** (фр.) РТБ, 655; **министерство** – (лат.), РТБ, 409; ОТПРМЈ; ДР; РМЈ1, 415; **транспорт** – (лат.) ОТПРМЈ; РЉМ, 521; РМЈ3, 390; **аеродромот** – (грч.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 15; РМЈ1, 6; **регион** – (лат.) ОТПРМЈ; ДР; РТБ, 545; РМЈ3, 89; **километри 2** – (грч.) РТБ, 302; ТРМЈ II, 512; **антички** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 37; РМЈ1, 12; **фигури** – (лат.) ДР, ОТПРМЈ; РЉМ, 544, РМЈ3, 465.

Од анализата на **единаесеттата** статија, „Успешно лансирање на ракетата „Сојуз-2,1“, може да се увиди дека од вкупно 118 збора, 23 збора се туѓи зборови, а од нив 8 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **центар** – (лат.) РЉМ, 579; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ3, 507; **Министерство 4** – (лат.) РТБ, 409; ДР; РМЈ1, 415; **операции** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 335; РМЈ2, 64; **систем** – (грч.) ДР; РЉМ, 464; РМЈ3, 198; **автоматска** – (грч.) ДР; РЉМ, 9; РМЈ1, 4.

Врз основа на анализата на **дванаесеттата** статија, „Ивица Дачиќ откри зошто најчесто плаче и дали ќе се повлече од политика“, може да се види дека од вкупно 128 збора, 14 збора се туѓи зборови, а од нив 8 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **политика** – (грч.) ТРМЈ IV, 257; ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 372; РМЈ2, 304; **политичар** – (грч.) ТРМЈ IV, 257; ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 372; РМЈ2, 304; **Социјалистичка** – (лат.) ДР; РЉМ, 473; РМЈ3; **корупција** – (лат.) РТБ, 337; ТРМЈ II, 262; РМЈ1, 357; **диета 2** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 124; РМЈ1, 136; **позиција** – (лат.) ДР; РЉМ, 370; РМЈ2, 275; **фронтот** – (лат.) ДР; РЉМ, 557; РМЈ1, 479.

Од анализата на **тринаесеттата** статија, „Дојче Веле го затвора дописништвото во Москва, стравуваат дека Русија ќе ги прогласи за шпиони“, може да се утврди дека од вкупно 343 збора, 49 збора се туѓи зборови, а од нив 36 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **акредитациите 2** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 18, РМЈ1, 8; **органи** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 338; РМЈ2, 78; **студио** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 486; РМЈ3, 338; **сервис** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 455; РМЈ3, 181; **реагираше** – (лат.) РЉМ, 407; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 82; **емитување 5** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 159; РМЈ1, 170; **сигнал** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 457; РМЈ3, 187; **територија** – (лат.) РТБ, 635; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 372; **реакција 3** – (лат.) РЉМ, 407; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 82; **телевизија** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 468; РМЈ3, 365; **агенција** – (лат.) РТБ, 11; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 4; **санкции** – (лат.) РТБ, 575; РМЈ 3, 145; **структури** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 486; РМЈ3, 337; **Министерство** – (лат.) РТБ, 409; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 415; **кореспонденција** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 255; РМЈ1, 355; **медиуми** – (лат.) РТБ, 388; ТРМЈ III, 110; РМЈ1, 406; **медиумски** – (лат.) РТБ, 388; ТРМЈ III, 110; РМЈ1, 406; **валидна** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 77; РМЈ1, 53; **телевизиски 3** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 468; РМЈ3, 365; **канал** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 212; РМЈ1, 317; **институт** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 292, РЉМ, 194; **програма** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 387; РМЈ, 546; **медиуми** – (лат.) РТБ, 388; ТРМЈ III, 110; РМЈ1, 406; **комисија** – (лат.) РТБ, 315; ТРМЈ II, 570; РМЈ1, 344; **политички** – (грч.) ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304; **мотивирани** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 312; РМЈ1, 423.

Анализата на **четринаесеттата** статија, „Јужна Африка направи копија на „Модерна“ за да ја забрза вакцинацијата“, покажува дека од вкупно 126 збора, 26 збора се туѓи зборови, а од нив 16 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки:

вакцинација 2 – (лат.) РЉМ, ОДТР, РМЈ 1, 53; **вакцина** 4 – (лат.) ОДТР, РМЈ 1, 53; **континентот** – (лат.) ДР; РЉМ, 248; РМЈ1, 350; **моментално** – (лат.) РТБ, 414; РЉМ, 308; РМЈ1, 421; **вакцинирани** – (лат.) РЉМ, 77; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ 1, 53; **вакцина** – (лат.) ДР; РЉМ, 77; РМЈ1, 53; **клинички** – (грч.) РТБ, 306; ДР; ТРМЈ2, 531; РМЈ1, 333; **патентите** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 352; РМЈ2, 141; **верзија** – (лат.) РЉМ, 81; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 59; **организација** – (лат.) РТБ, 454; ТРМЈ II, 547; РМЈ2, 78; **амбиции** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 27; РМЈ1, 10.

Врз основа на анализата на **петнаесеттата** статија, „Откриена нова, позаразна варијанта на ХИВ – Заразени се над 100 лица во Холандија“, може да се заклучи дека од вкупно 219 збора, 27 збора се туѓи зборови, а од нив 17 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **варијанта** 3 – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 79; РМЈ1, 55; **моментов** 3 – (лат.) РТБ, 414; РТБ, 414; РЉМ, 308; РМЈ1, 421; **студија** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 615; РЉМ, 486; РМЈ3, 339; **инфицирани** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 201; РМЈ1, 292; **вирус** 2 – (лат.) РЉМ, 87; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 66; **терапија** – (грч.) РТБ, 635; ОТПРМЈ; ТРМЈ VI, 52; РМЈ1, 372; **организација** – (лат.) ДР; РТБ, 454; ТРМЈ II, 547; РМЈ2, 78; **инфекција** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 200; РМЈ1, 293; **дијагноза** – (грч.) ДР; РТБ, 167; ТРМЈ I, 445; РМЈ1, 137; **студија** – (лат.) ДР; РТБ, 615; РЉМ, 486; РМЈ3, 339; **теорија** – (грч.) ДР; РЉМ, 506; РМЈ3, 370; **хипотеза** – (грч.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 571; РМЈ3, 490.

Анализата на **шеснаесеттата** статија, „Швајцарија: Свиспорт погоден од кибер напад“, покажува дека дека од вкупно 97 збора, 12 збора се туѓи зборови, а од нив 3 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **операторот** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 335; РМЈ2, 64; **инфраструктура** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РТБ, 268; **инцидентот** – (лат.) ДР; ОТПРМЈ; РЉМ, 202; РМЈ1, 293.

Врз основа на анализата на **седумнаесеттата** статија, „Во Јапонија планирани се 1 милион дози бустер вакцина“, може да се забележи дека од вкупно 195 збора, 31 збор се туѓи зборови, а од нив 26 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **планира** – (лат.) РМЈ2, 174, РЉМ, 365; **планирани** – (лат.) РМЈ2, 174; РЉМ, 365; **милион** 3 – (лат.) РТБ, 406; **доза** 5 – (грч.) РЉМ, 136; РТБ, 155; ТРМЈ 1, 483; РМЈ I, 144; **вакцина** 4 – (лат.) РЉМ, 58; ОТПРМЈ; РМЈ 1, 53; **парламентарна** – (лат.) ДР; РТБ, 471; РМЈ2, 135; **администрираат** – (лат.) РТБ, 16; РМЈ1, 5; **милион** 3 – (лат.) РТБ, 406; РМЈ1, 413; **варијанта** – (лат.) ДР; РЉМ, 79; РМЈ1, 55; **вакцинира** – (лат.) РЉМ, 58; ОТПРМЈ; РМЈ

1, 53; **вакцинираат** – (лат) ДР; РЉМ, 58; ОТПМЈ; РМЈ 1, 53; **агенција** – (лат.) РТБ, 11; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 4; **милионско** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 406; РМЈ1, 413; **вирус** – (лат.) РЉМ, 87; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 66; **интензивна** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 259; РМЈ1, 292.

Од анализата на **осумнаесеттата** статија, „Повеќе од половина милион жртви на Ковид во Индија“, може да се утврди дека од вкупно 60 збора, 7 збора се туѓи зборови, а од нив 6 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **милион** 2 – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 406; РМЈ1, 413; **инфекција** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 201; РМЈ1, 293; **вирус** – (лат.) РЉМ, 87; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 66; **министерство** – (лат.) РТБ, 409; ДР; РМЈ1, 415; **пандемија** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 344;

Анализата на **деветнаесеттата** статија, „Принцот Чарлс и оддаде почест на својата мајка за јубилејот и се заблагодари за Камила“, покажува дека од вкупно 183 збора, 10 збора се туѓи зборови, а од нив 10 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **принц** 3 – (лат.) ДР; РЉМ, 385; РМЈ2, 524; **јубилеј** 4 – (лат.) ДР; РЉМ, 207; РМЈ1, 309; **нација** – (лат.) ДР; РЉМ, 319; РМЈ1, 474; **титула** – (лат.) ДР; РЉМ, 513; РМЈ3, 379; **платинест** – (лат.) ДР; РТБ, 355; РМЈ2, 177.

Од анализата на **дваесеттата** статија, „Ќе го гаѓаме Безос со расипани јајца“-Холандските граѓани гневни поради мегајахтата на милијардерот“, може да се заклучи дека од вкупно 240 збора, 24 збора се туѓи зборови, а од нив 7 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **симбол** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 458; РМЈ3, 188; **мегаломанскиот** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 291; РМЈ1, 406; **медиумите** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 388; ТРМЈ Ш, 110; РМЈ1, 406; **милиони** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 406; РМЈ1, 412; **моментално** – (лат) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 414; РЉМ, 308; РМЈ1, 421; **океанот** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 332; РМЈ2, 51; **проблемот** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 517; РМЈ2, 540.

Како што е кажано погоре, трајните заемки се зборови, најчесто меѓународни зборови, со потекло од грчкиот и латинскиот јазик. Истражувањето покажува дека освен од грчки и латински јазик се појавуваат трајни заемки и од други јазици, кои одамна влегле во македонскиот јазик и се одомаќиниле и повеќе не ги чувствуваме и не ги забележуваме како туѓи зборови. Такви трајни заемки кои се од други јазици ќе бидат издвоени и наброени во продолжение. Од анализата на оваа рубрика, се гледа дека се издвојуваат 38 трајни заемки од други јазици. Во **втората** статија: **билансот** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РМЈ1 35; РЉМ, 64. Во **третата** статија: **детално** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 137;

PMJ1, 134. Во **четвртата** статија: **ракета 2** – (герм.) ДР; РЉМ, 404; PMJ3, 45. Во **петта** статија: **копии 4** – (англ.) ДР; РТБ, 246; PMJ1, 353. Во **седмата** статија: **контрола** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 250; PMJ1, 350; **партија** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 472, ТРМЈ IV, 39, PMJ2, 137; **премиерот 5** – (фр.) ДР; ОТПМЈ, РТБ, 512, PMJ1, 458, ДР. Во **деветтата** статија: **сантиметри** – (фр.) ДР; РТБ, 424; PMJ3, 145; тим – (англ.) ДР; РЉМ, 512; PMJ3, 378; **глобални** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 98; PMJ1, 102; **темпо** – (итал.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 505; PMJ1, 369. Во **десеттата** статија: **милијардерот 2** – милијарда (фр.) РТБ, 294; **туристи 2** (фр.) РТБ, 655; **екипаж** – (фр.) РЉМ, 149; PMJ1, 168. Во **единаесеттата** статија: **група** – (фр.) ДР; РТБ, 118; PMJ1, 120; **контрола** – (фр.) ДР; РЉМ, 250; PMJ1, 350; **контролира** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 250; PMJ1, 350. Во **дванаесеттата** статија: **партија** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 350; PMJ3, 137; **резервна** – (фр.) ДР; РЉМ, 415; PMJ3, 94; Во **тринаесеттата** статија: **директор** – (фр.) РТБ, 173; ДР; ОТПМЈ; PMJ1, 138; Во **четирнаесеттата** статија: **копија 2** – (англ.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 246, PMJ1, 353; **компанија 2** – (фр.) ДР, ОТПМЈ; РЉМ, 238, PMJ1, 344; **директор** – (фр.) РТБ, 173; ДР; ОТПМЈ; PMJ1, 138. Во **петнаесеттата** статија: **ризик** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 434; PMJ3, 114; **третман** – (фр.) ДР; РТБ, 650, ТРМЈ VI, 108; Во **шеснаесеттата** статија: **тимови** – (англ.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 512; PMJ3, 378. Во **седумнаесеттата** статија: **викенд** – (англ.) РТБ, 112; ТРМЈ I, 245, PMJ1, 65; **премиерка** – (фр.) РТБ, 512; PMJ2, 458; Во **дваесеттата** статија: **демонтира 3** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 115; PMJ1, 133; **компанијата** – (фр.) ДР, ОТПМЈ; РЉМ, 238, PMJ1, 344.

Од анализата на 20 статии од рубриката „Свет“, може да се заклучи дека од вкупно 408 туѓи зборови, 297 се трајни заемки од кои 43 трајни заемки се од англиски, француски, италјански и германски јазик.. Значи, 72,8 % од туѓите зборови се трајни заемки. Може да се утврди дека поголемиот дел од туѓите зборови се трајни заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик, пред повеќе од 20 години, за што сведочи и нивното присуство во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески, но и во електронското издание на ТРМЈ. Со добиените резултати од истражувањето, може да се потврди првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

И овој дел од истражувањето ги потврдува резултатите од истражувањето на Јанушева (2015) во кое се определува дека трајните заемки, во суштина, се зборовите по

потекло од грчкиот или од латинскиот јазик, односно меѓународните зборови. Во прилог на истражувањето, е и ставот Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27) кој се потпира на гледиштето на Конески (1967) за тоа дека трајните заемки се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима. Кога се зборува за трајни заемки во македонскиот јазик, првенствено, се мисли на лексичките единици што во нашиот јазик се навлезени во почетните фази од развојот на македонскиот јазик, а што се дел од сите современи светски јазици.

3.3.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Свет“

Во овој дел, станува збор за туѓи зборови кои според потекло се од другите светски јазици. Одредени туѓи зборови може да се поклопат со трајните заемки од други јазици, што се анализира во т. 1 од овој дел, но овде предмет на анализа се туѓите зборови по потекло од други јазици, како италијанскиот, германскиот, францускиот, англискиот и сл. Во продолжение, следи анализата на статиите што треба да го утврди потеклото на туѓите зборови, односно треба да се утврди кои зборови потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.)

Во **првата** статија, „Урнебесна реакција на Путин во Пекинг: Заспа кога украинските олимпијци го вееја своето знаме“, може да се забележи дека има 1 збор од англиско потекло: **хит** – (англ.) РЉМ, 572.

Во **втората** статија, „ЦРНА КОВИД-статистика: САД надмина 900.000 починати, може да се забележи дека има 1 збор од француско потекло кој се појавува двапати во статијата: **компанијата** 2 – (фр.) РЉМ, 238, **билансот** – (фр.) ДР; ОТПМЈ; РМЈ1 35; РЉМ, 64.

Од анализата на **третата** статија, „Четворица рудари загинаа во експлозија на метан во рудник за јаглен во југозападен Пакистан“, може да се забележи дека има 1 збор од француско потекло: **официјален** – (фр.) РТБ, 459.

Во **четвртата** статија, „Кина лансираше сателит за следење на свлечишта и земјотреси“, може да се забележат 4 збора од француско петекло, односно тоа е 1 збор, но се појавува повеќепати во повеќе изведени форми и 2 збора (1 збор кој се појавува 2 пати) од германско потекло: **лансира** – (фр.) РЉМ, 266; **лансирање** (глаголска именка изведена

од *лансира*) 2 – (фр.) РЉМ, 266; **лансирана** – (глаголска придавка изведена од глаголот *лансира*) (фр.) РЉМ, 266; **ракета 2** – (герм.) РЉМ, 404.

Во **петтата** статија, „Во САД запалени копии од книги за Хари Потер и Самрак заради борба против „демонските влијанија“, може да се забележи дека има 6 збора од англиско потекло (1 збор се појавува 4 пати и 1 збор се појавува 2 пати) и 1 збор од француско потекло: **копии 4** – (англ.) РТБ, 246; **Фејсбук 2** (англ.); **масонските** – (фр.) РЉМ, 288.

Во **шестата** статија, „Во Австрија од денеска е задолжителна вакцинацијата против коронавирус“, може да се забележи дека има 2 збора од француско потекло и 1 збор од германско потекло: **ризикуваат** – (фр.) РЉМ, 434; **преседан** – (фр.) РЉМ, 382; **Бундестагот** – (герм.) РЉМ, 75.

Во **седмата** статија, „Уште еден повик за смена на Борис Џонсон од премиерската функција“, може да се забележи дека има 9 збора од француско потекло (1 збор се појавува 5 пати) и 5 збора од англиско потекло (1 збор се појавува 2 пати): **премиерска** – (фр.) РТБ, 512; **премиер 5** – (фр.); **комитет** – (фр.) РЉМ, 238; **партија** – (фр.) РТБ, 472; **портпарол** – (фр.) РЉМ, 374; **контрола** – (фр.) РЉМ, 250; **Даунинг стрит 2** – (англ.); **дејли телеграф** – (англ.); **партигејт** – (англ.); **локдаунот** (англ.).

Во **осмата** статија, „Во Германија пристигнаа 2.000 американски војници“, може да се забележи дека нема зборови од современите европски јазици.

Во **деветтата** статија, „Највисокиот глечер на Монт Еверест брзо се топи поради климата“, може да се забележи дека има 1 збор од англиско потекло, 1 збор од француско потекло и 1 збор од италијанско потекло: **тим** – (англ.) РЉМ, 512; **глобални** – (фр.) РЉМ, 98; **темпо** – (итал.) РЉМ, 505.

Во **десеттата** статија, „Авион се урна во Перу, нема преживевани“, може да се забележи дека има 3 збор од француско потекло и 1 збор од англиско потекло: **туристи 2** (фр.) РТБ, 655; **екипаж** – (фр.) РЉМ, 149; **Ројтерс** – (англ.).

Во **единаесеттата** статија, „Успешно лансирање на ракетата „Сојуз-2,1“, може да се забележи дека има 9 збора од француско потекло (*лансира* кој се појавува повеќепати во различни изведени форми на зборот): **лансирање** (глаголска именака од *лансира*) 4 – (фр.) РЉМ, 266; **лансираше** – (фр.) РЉМ, 266; **лансирана 2** (гл. придавка од гл. *лансира*) – (фр.) РЉМ, 266; **контрола** – (фр.) РЉМ, 250; **контролира** – (фр.) РЉМ, 250.

Во дванаесеттата статија, „Ивица Дачиќ откри зошто најчесто плаче и дали ќе се повлече од политика“, може да се забележи дека има 3 збора од француско потекло и 1 збор од англиско потекло: **партија** – (фр.) РЉМ, 350; **туш** – (фр.) РЉМ, 529; **резервна** – (фр.) РЉМ, 415; **бизнис** – (англ.) РТБ, 85.

Во тринаесеттата статија, „Дојче Веле го затвора дописништвото во Москва, стравуваат дека Русија ќе ги прогласи за шпиони“, може да се забележи дека има 1 збор од француско потекло, 1 збор од англиско потекло, 1 збор од италјанско потекло и 2 збора од германско потекло: **Дојче Веле 2** – (Deutsche Welle) (герм.); **шпиони** – (итал.) РЉМ, 596; **директор** – (фр.) РТБ, 173; **онлајн** – (англ.) РЉМ, 344.

Во четиринаесеттата статија, „Јужна Африка направи копија на Модерна за да ја забрза вакцинацијата“, може да се забележи дека има 2 збора од англиско потекло (1 збор кој се појавува 2 пати), 3 збора од француско потекло (1 збор кој се појавува 2 пати) : **копија 2** – (англ.) РТБ, 246; **компанија 2** – (фр.) РЉМ, 238; **директор** – (фр.) РТБ, 173.

Во петнаесеттата статија, „Откриена нова, позаразна варијанта на ХИВ – Заразени се над 100 лица во Холандија“, може да се забележи дека има 2 збора од француско потекло и 3 збора од англиско потекло: **ризик** – (фр.) РЉМ, 434; **третман** – (фр.) РТБ, 650; **тестирање** – (англ.) РЉМ, 509; **ХИВ-вирусот 2** – (Human Immunodeficiency Virus).

Во шеснаесеттата статија, „Швајцарија: Свиспорт погоден од кибер напад“, има 1 збор од францускиот јазик и 2 збора од англискиот јазик: **портпарол** – (фр.) РЉМ, 375; **хакерскиот** – (англ.) РЉМ, 560; **тимови** – (англ.) РЉМ, 512.

Во седумнаесеттата статија, „Во Јапонија планирани се 1 милион дози бустер вакцина“, може да се забележи дека има 2 збора од англиско потекло и 1 збор од француско потекло: **викендов** – (англ.) РТБ, 112; **бустер** (англ.); **премиерка** – (фр.) РТБ, 512.

Во осумнаесеттата статија, „Повеќе од половина милион жртви на Ковид во Индија“, може да се забележи дека нема зборови кои потекнуваат од европските јазици.

Во деветнаесеттата статија, „Принцот Чарлс и оддаде почест на својата мајка за јубилејот и се заблагодари за Камила“, може да се забележи дека нема зборови кои потекнуваат од европските јазици.

Во дваесеттата статија, „Ќе го гаѓаме Безос со расипани јајца“ – Холандските граѓани гневни поради мегајахтата на милијардерот“, може да се забележи дека има 8

збора од англиско потекло и 4 збора од француско потекло: **јахтата 2** – (англ.) РЉМ, 206; **мегајахтата 4** – (англ.) РЉМ, 206; **суперјахтата** – (англ.) РЉМ, 206; **демонтира 3** – (фр.) РЉМ, 115; **Фејсбук** – (англ.); **компанијата** – (фр.).

Од анализата на 20 статии од рубриката „Свет“, се гледа дека од англиско потекло се 33, од француско потекло се 47 збора, од германско се 5 и од италјанско потекло се 2 збора. Може да се забележи дека во оваа рубрика има најмногу зборови од француско потекло.

Од анализата, може да се потврди втората помошна теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици* (англиски, француски, германски и др).

3.3.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Свет“

Како што вели Конески (1982: 84), туѓите зборови ги примаме како една придобивка на меѓународното духовно општење и не ги заменуваме без потреба, ами или тогаш кога една самостојна словенска традиција тоа ни го налага, или каде што веќе имаме соодветен народен збор. Во контекст на ова, анализата на 20 статии од рубриката „Свет“ во т. 2 и т. 3 од овој дел, покажува најголемиот број туѓи зборови може да се заменат со македонски соодветник. За подобро отсликување и проверка на она што се тврди во тезата, а тоа е дека дел од туѓите зборови имаат соодветен домашен соодветник, се прави директна замена на туѓиот збор во статијата со домашен соодветник. Притоа, ќе се констатира каде е можна замената, односно каде нема да се изгуби смислата на кажаното, а каде замената може да направи одредени тешкотии во изразувањето и пренесувањето на информацијата и мислата во целост. Зборовите што се предлагаат и кои се користат како замена наместо англискиот, германскиот, францускиот јазик се, всушност, зборови со кои во Речникот се објаснува нивното значење.

Анализата на **првата** статија, „Урнебесна реакција на Путин во Пекинг: Заспа кога украинските олимпијци го вееја своето знаме“, укажува дека дека од 12 туѓи зборови само за 2 може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **тензии** (тензија) може да се замени со *напнатост*; **церемонија** со *свечен акт или свеченост*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „Иако заканите за војна меѓу Украина

и Русија се сè погласни, а политичката **тензија (напнатост)** го достигна врвот, Владимир Путин присуствуваше на **церемонијата (свеченоста; свечениот акт)** на отворањето...“. Мора да напомене дека зборот **тензии** се пишува само во еднина (тензија), што значи дека има правописна грешка во статијата.

Од анализата на **втората** статија, „Црна ковид-статистика: САД надмина 900.000 починати“, може да се забележи дека од 9 туѓи зборови само за 1 може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **биланс** може да се замени со *состојба, резултат*, но *биланс* се однесува не е само состојба туку на состојба на приходите и расходите и затоа не е соодветна замена. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „САД синоќа надминаа 900.000 смртни случаи од Ковид-19, покажува **билансот (состојбата)** на Универзитетот Џон Хопкинс, кој се смета за референца.“ Во статијата, во оваа реченица зборот *биланс* не е соодветно употребен бидејќи од контекстот може да се заклучи дека поимот *состојба* не ја доловува смислата на реченицата. Ако **биланс** се замени со *резултат*, се гледа дека резултатот одговара на контекстот на реченицата зашто треба да се рече *резултатите од истражувањето на Универзитетот*. Ако не може да се најде домашен синонимен збор, секогаш може да се употреби друг домашен збор кој во тој контекст ќе ја има истата употреба, значи може да се реструктурира реченицата со други домашни зборови.

Од анализата на **третата** статија, „Четворица рудари загинаа во експлозија на метан во рудник за јаглен во југозападен Пакистан“, може да се забележи дека од 14 туѓи зборови за 5 може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **официјален** може да се замени со *службен, службено овластен; илегално* може да се замени со *незаконско; информира* може да се замени со *известува, соопштува; детално* може да се замени со *подробно, поединечно; вентилација* може да се замени со *проветрување*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „... додека тројца беа спасени од делумно уништениот рудник, изјави **официјален (овластен, надлежен)** претставник“; „Гани **информира (известити или соопшти)** дека рудникот **детално (подробно)** се пребарува во случај некој друг...“; „Несоодветните безбедносни услови и лошите системи за **вентилација (проветрување)** во пакистанските рудници...“. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна и соодветна.

Анализата на **четвртата** статија, „Пукање во црква во Колорадо: Убиена е една жена, двајца се ранети“, укажува дека од 12 туѓи зборови за 4 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **локална**, **локално** може да се замени со *месна*, *месно*; **информирал** може да се замени со *известувал*; **интензивно** може да се замени со *силно*, *во голема мера*; **детали** може да се замени со *подробности*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „... во американската сојузна држава Колорадо, соопшти **локалната (месната)** полиција“; „Пукањето се случило во црквата Иглесија фаро де Луј околу 20 часот по **локално (месно)** време...“; „ Во тоа време во црквата имало многу луѓе, **информирал (известил, соопштил)** портпаролот на полицијата“; „Убиецот побегнал пред да пристигне полицијата, а **интензивно (постојано, засилено)** се работи на негово откривање. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна и соодветна. Иако локален е синоним со местен/месна/месно/месни и е составен дел од многу затврдени зборовни состави од типот месна заедница што се засведочени во новинарскиот потстил уште од 2012 г., месна самоуправа засведочена на веб-сајтот на Општина Охрид, се чини дека зборот локален/локална/локално/локални има масовна употреба.

Во **петтата** статија, „Во САД запалени копии од книги за Хари Потер и Самрак заради борба против „демонските влијанија“, може да се забележи дека од 14 туѓи зборови за 9 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **демонските** 2 може да се замени со *ѓаволските*; **демоните** 3 може да се замени со *ѓаволите*; **контроверзниот** може да се замени со *спорен*, *оспорлив*; **пастор** може да се замени со *свештеник*; **церемонија** може да се замени со *свеченост*; **асоцијација** може да се замени со *здружение*, *сојуз*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: **Контроверзниот (спорниот) пастор (свештеник)** Грег Лок од Тенеси организираше палење книги заради, како што рече, борба против **демонските (ѓаволските)** влијанија“; „Американската библиотечна **асоцијација (здружение)** соопшти дека неодамна забележала...“. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна и соодветна.

Во **шестата** статија, „Во Австрија од денеска е задолжителна вакцинацијата против коронавирус“, може да се забележи дека од 23 туѓи зборови за 6 би можело да се направи

обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **унија** може да се замени со *сојуз*; **кулминација** може да се замени со *врв*; **процес** може да се замени со *тек на дејство*; **опцијата** може да се замени со *изборот*; **драстична** може да се замени со *значителна, голема*; **дискутиран** може да се замени со *расправан, разговаран*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: Европската **унија (сојуз)**. И покрај тоа што *унија* може да се замени со *сојуз*, сепак, тоа не е случај со *Европска унија* иако ништо не пречи да се востанови терминот *Европски сојуз* наместо *унија*. „Новата мерка, усвоена од парламентот на 20-ти јануари, беше потпишана вчера од претседателот Александар Ван дер Белен како **кулминација (врв)** на **процесот (текот)** што... Од замената се гледа дека процес, во овој случај, не е соодветно да се замени со тек или тек на дејството“; „И покрај заканата од ваква **драстична (значителна, голема)** мерка, стапката на вакцинација во Австрија сè уште не е зголемена...Инаку, според ОTRMJ за зборот *драстична* се дава објаснувањето дека е нешто што дејствува брзо и веднаш, има силен ефект. Оттука, ако внимателно се прочита статијата, се гледа дека зборот не е соодветно употребен зашто во последните редови на статијата се констатира дека и покрај ваквата мерка, стапката на вакцинација во Австрија сè уште не е зголемена. „Во соседна Германија, сличен закон, поддржан од новиот социјалдемократски канцелар Олаф Шолц, беше **дискутиран (за што беше разговарано, расправано)** минатиот месец во Бундестагот...“. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека замената на поголемиот број зборови е возможна и соодветна.

Врз основа на анализата на **седмата** статија, „Уште еден повик за смена на Борис Џонсон од премиерската функција“, може да се забележи дека од 28 туѓи зборови за 1 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **позиција** може да се замени со *положба/улога во општеството*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „... ја направија неговата **позиција (положба/улога во општеството)** „неодржлива“. Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна и соодветна.

Од анализата на **осмата** статија, „Во Германија пристигнаа 2.000 американски војници“, може да се забележи дека од 9 туѓи зборови за 3 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **регионот** може да се замени со

областа, подрачјето; **акмулација** може да се замени со *собирање*; **деструктивни** може да се замени со *разурнувачки, уништувачки*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „... одлучи да го зголеми американското присуство во **регионот (областа, подрачјето)**; „Причината е **акмулацијата (собирање)** на над 100.000 руски војници и воена опрема на границата со Украина“; „Контигентот ќе биде распределен во Полска и Романија. Москва ги нарече акциите на Вашингтон **деструктивни (разурнувачки)**. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна и соодветна.

Во **деветтата** статија, „Највисокиот глечер на Монт Еверест брзо се топи поради климата“, може да се забележи дека од 32 туѓи зборови за 7 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **формиран** може да се замени со *создаван, создаден*; **формира** може да се замени со *создава*; **еродирала** може да се замени со *разорувала*; **студија** може да се замени со *распаравана, истражување*; **екстремна** може да се замени со *претерана, прекумерна*; **регионот** може да се замени со *областа, подрачјето*; **темпо** може да се замени со *степен на брзината*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „...се разредува 80 пати побрзо отколку кога бил **формиран (создаден)**“; „Влијанието на климатските промени врз глечерите на оваа надморска височина сè уште не е анализирано, а водачот на експедицијата д-р Пол Мајевски за Би-Би-Си изјави дека студијата придонесува за разбирање на големата надморска височина и ја покажува **екстремната (прекумерна)** чувствителност на системите на Земјата дури и на релативно мали промени“. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека замената е возможна и соодветна.

Според анализата на **десеттата** статија, „Авион се урна во Перу, нема преживевани“, може да се забележи дека од 27 туѓи зборови за 2 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **локалитет** може да се замени со *место, предел, крај*; **регион** може да се замени со *подрачје, област*. Замената ќе се направи директно во статијата, а тоа ќе изгледа вака: „Најмалку седум лица загинаа откако мал авион се урна за време на лет над археолошки **локалитет (предел)** во линијата Наска во Перу...“ Значењето на зборот локалитет е *место* или *предел* со специфична положба и услови и, можеби, токму поради тоа е зацврстен во употребата. Ако се рече дека авионот

се урна над предел, се губи смислата дека станува збор за предел што е со специфична положба или што има специфични услови. Оттука, што значи археолошки предел, „..., и заштитен **регион (област)** од 400 квадратни километри...“. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна само кај регион.

Од анализата на **единаесеттата** статија, „Успешно лансирање на ракетата „Сојуз-2,1“, може да се забележи дека од 23 туѓи зборови за 7 би можело да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **лансирање 2, лансираше, лансирана 2** кој се појавува 4 пати може да се замени со *исфрлање, пуштање во употреба, исфрлаше, исфрлена*; **контрола** може да се замени со *преглед, проверка, надзор*; **контролираше** може да се замени со *прегледуваше*. Замената ќе се направи директно во статијата, а тоа ќе изгледа вака: „Ракетата Сојуз-2.1 беше **лансирана (исфрлена, пуштена во употреба/полета)** од вселенскиот центар Плесецк...“; „Систем за автоматска/и **контрола (проверка/надзор)** од земја го **контролираше (проверуваше/надзираше) лансирањето (пуштањето во употребата)** и летот на ракетата...“ Според ова, замената на туѓите зборови со домашни е можна и соодветна. Сепак, зборот контрола во ваков контекст има масовна употреба.

Според анализата на **дванаесеттата** статија, „Ивица Дачиќ откри зошто најчесто плаче и дали ќе се повлече од политика“, може да се забележи дека од 14 туѓи зборови за 1 збор може да се најде замена. Зборот **корупција** може да се замени со *поткупливост*. Замената ќе се направи директно во статијата, а тоа ќе изгледа вака: „Поради неправда, болест и **корупција (поткупливост)** на луѓето“, одговори тој.“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна и соодветна.

Од анализата на **тринаесеттата** статија, „Дојче Веле го затвора дописништвото во Москва, стравуваат дека Русија ќе ги прогласи за шпиони“, може да се забележи дека од 49 туѓи зборови за 17 зборови може да се најде замена. Зборот **акредитации 2** може да се замени со *овластувања за вршење на својата функција*; **територија** може да се замени со *простор, подрачје, област*; **санкции** може да се замени со *казнени мерки*; **структури** може да се замени со *внатрешен состав*; **кореспонденција** може да се замени со *комуникација, соработка*; **валидна** може да се замени со *полноважен, исправна*; **лиценца**

б може да се замени со *одобрување, дозвола*; **онлајн** може да се замени со *вклучен во мрежа, вклучен на интернет*; **аплицирале** може да се замени со *поддале документи, применува, употребува, наместува, става*; **релевантна** може да се замени со *важен, битен*; **лиценцирање** може да се замени со *одобрување, овластување*. Замената ќе се направи директно во статијата, а тоа ќе изгледа вака: „...сите новинари мораа да ги вратат **акредитациите (овластувањата за вршење на својата функција)**.“ „...се наведува дека сигналот на ДВ на руска **територија (простор, област)** се укинува“; „Москва предвидува и **санкции (казнени мерки, казни)** против „претставниците на германските државни и јавни **структури (внатрешен состав)**“ ; „...затворање на **кореспонденцијата (соработка)** и одземање на **акредитациите (овластувањата)**...“. Замената на *структури со внатрешен состав* не е соодветна. Иако *кореспонденција* се однесува на *размена на писма или комуникација/соработка*, сепак, и соработка добро се вклопува во контекстот на реченицата. „Од 2005 година, ДВ има **валидна лиценца (важечка дозвола)** во Русија за емитување телевизиски канали на англиски и германски јазик.“; „... никогаш не **аплицирале** (не се пријавиле, не поднеле документи **не побарале,**) за **лиценца (дозвола)** во Германија.“; „... Оваа недела, **релевантната (важната, важечката, главната)** Комисија за лиценцирање (давање дозволи) и надзор.“; „...не може да се потпира на други европски **лиценци (дозволи)**.“ Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека замената кај одредени зборови е возможна, односно не се губи смислата на реченицата при користењето на домашниот збор или домашниот израз, но кај одредени зборови замената не е соодветна.

Во **четиринаесеттата** статија, „Јужна Африка направи копија на „Модерна“ за да ја забрза вакцинацијата“, може да се забележи дека од 26 туѓи зборови за 3 може да се најде замена. Би можело да се замени **компанија** со *претпријатие, директор со раководител, амбиции со силна желба*. Замената директно во статијата е вака: „**Компанијата (претпријатието)** која стои зад новата вакцина...“; „Петро Тербланш, **директор (раководител)** на „Afrigen Biologics“, вели дека тие почнуваат со мали чекори, но имаат **амбиции (силна желба)** брзо да се зголемат...“. Пд обидот за замена може да се утврди дека на овие места би можело да се употреби домашен наместо туѓ збор, иако станува збор за трајни заемки.

Во петнаесеттата статија, „Откриена нова, позаразна варијанта на ХИВ – Заразени се над 100 лица во Холандија“, може да се забележи дека од 27 туѓи зборови за 3 зборови може да се најде замена. Зборот **студија** може да се замени со *научна расправа, научно истражување*; **еволуираат** може да се замени со *се развиваат*; **повирулентни** може да се замени со **позаразни**. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „Нова, многу позаразна варијанта на ХИВ-вирусот беше откриена кај над 100 лица во Холандија, вели **студија (научното истражување)** објавена вчера...“; „Истражувањето, исто така, ја потврди теоријата дека вирусите можат да **еволуираат (се развиваат)** и да станат **повирулентни (позаразни)**...“ По замената на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна, односно не се губи смислата на реченицата при користењето на домашниот збор или домашниот израз.

Според анализата на **шеснаесеттата** статија, „Швајцарија: Свиспорт погоден од кибер напад“, може да се забележи дека од 12 туѓи зборови за 2 зборови може да се најде замена. Зборот **портпарол** може да се замени со *известувач за јавноста*; **инцидентот** може да се замени со *непријатна случка*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „На аеродромот во Цирих вчера беа одложени 22 лета до 20 минути, истакна **портпаролот (овластениот известувач за јавноста)** на аеродромот...“; „...додавајќи дека безбедносните тимови веднаш го откриле **инцидентот (неочекуваната случка)**. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна.

Од анализата на **седумнаесеттата** статија, „Во Јапонија планирани се 1 милион дози бустер вакцина“, може да се увиди дека од 32 туѓи зборови за 1 збор може да се најде замена. Зборот **администрираат** може да се замени со *даваат или ставаат*. Кога замената ќе се направи директно во статијата, тоа ќе изгледа вака: „...имаат за цел да **администрираат (даваат, ставаат)** зголемена доза вакцина на еден милион луѓе дневно“. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека замената е возможна.

Според анализата на **осумнаесеттата** статија, „Повеќе од половина милион жртви на Ковид во Индија“, може да се забележи дека има 7 туѓи зборови, но за нив нема можност да се најде соодветна замена.

Во **деветнаесеттата** статија, „Принцот Чарлс ѝ оддаде почест на својата мајка за јубилејот и се заблагодари за Камила“, може да се забележи дека има 10 туѓи зборови за нема соодветна замена.

Врз основа на анализата на **дваесеттата** статија, „Ќе го гаѓаме Безос со расипани јајца“ – Холандските граѓани гневни поради мегајахтата на милијардерот“, може да се забележи дека од 24 туѓи зборови за 1 збор би можело да се најде замена. Се работи за зборот **компанија** кој би *можел* да биде заменет со претпријатие. Замената во статијата ќе биде вака: „...**компанијата (претпријатието)** што ја гради јахтата, можеби ќе треба да ја платат сметката.“. Се забележува дека и после замената е возможна, зашто при замената на трајната заемка со домашен збор не се губи смислата на реченицата.

Од анализата на 20 статии од рубриката „Свет“, може да се констатира дека од вкупно 404 за 75 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 18,56 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. При обидот да се заменат некои туѓи зборови со домашни зборови во статиите, може да се констатира дека, во одредени случаи, тоа не е изводливо бидејќи се губи смислата на кажаното. Од резултатите може да се потврди третата помошна теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик* имаат соодветен домашен еквивалент.

3.3.4. Неологизмите – дел од туѓите зборови во рубриката „Свет“

Според направената анализа на 20 статии од рубриката „Свет“, може да се забележи дека се појавуваат туѓи зборови за кои се смета дека се неологизми. Тие не се пронајдени во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески и електронското издание на ТРМЈ. Тоа покажува дека овие зборови сè уште не го задоволуваат временскиот критериум, што значи употреба повеќе од 15 години, а како резултат на тоа, тие не може да бидат дел од ТРМЈ или РМЈ. Во **првата** статија, не се забележуваат неологизми. Во **втората** статија, има 1 неологизам: **омикрон** е неологизам што потекнува од грчкиот јазик, претставува име на грчка буква, а се појавува како име на најновиот сој корона-вирус. Во **третата и четвртата** статија, не се забележуваат неологизми. Во **петтата** статија, неологизам е зборот **фејсбук** кој се појавува 2 пати, а претставува социјална (друштвена) мрежа која служи за дружење и

размена на информации. Овој збор е влезен во македонскиот јазик од 2009 година од кога и постои мрежата, што значи дека се користи помалку од 20 години и може да се каже дека е на границата и дека поради масовната употреба, може да стане и дел од Речникот. Во **шестата** статија се појавуваат 2 неологизми. Зборот **омикрон** е неологизам, што се однесува на корона-вирусот. Инаку, самиот збор **омикрон** ја означува грчката буква О и во тоа значење не е неологизам, но го проширува значењето на вид вирус и со тоа значење е неологизам. Во оваа статија, се појавува и зборот **Бундестаг** што не се сретнува во ниеден речник, но поради неговото основање во 1949, може да се каже дека нема да се вброи во неологизми, затоа што се користи повеќе од 20 години. Во **седмата** статија, се забележуваат 8 неологизми преземени и транскрибирани од англискиот јазик: **Даунинг стрит 2, Дејли Телеграф, Партигејт, локдаунот**. Во осмата статија нема неологизми.

Во **деветтата** статија, се забележува 1 неологизам преземен директно од англискиот јазик: **South Call**.

Во **десеттата** статија, се појавува 1 неологизам, зборот **геоглифи** кој не се појавува во ниеден речник. Според веб-страницата <http://bitly.ws/AUTa>, претставува збор што археолозите и јавноста го користат за древни теренски цртежи, ниски релјефи и други геометриски дела од земја и камен кои се наоѓаат во изолирани места низ целиот свет. Во 11 и 12 статија не се забележани неологизми. Во **тринаесеттата** статија, има 9 неологизми од кои 1 неологизам се појавува 2 пати и е транскрибиран и преземен од германскиот јазик: **Дојче Веле 2**; потоа има уште еден неологизам кој се појавува 6 пати, зборот **онлајн** потекнува од англискиот јазик и значи вклучен во мрежа, поврзан преку интернет, РЉМ, 344. Зборот онлајн го нема во РМЈ и во ОТРМЈ, но во Правописот од 2017 г. се кажува како се пишува и како се пишуваат и зборовите со онлајн. Иако се смета дека зборот онлајн е неологизам, сепак во суштина зборот е одамна познат и се користи околу дваесетина години, па, во суштина, исто како и фејсбук почнува да го исполнува временскиот критериум и веројатно е дека ќе стане дел од идното издание на Речникот. Во **четринаесеттата** статија, има 4 неологизми, односно 2 збора кои се појавуваат по 2 пати: **Ковид-19 2, Модерна 2**. Зборот **Ковид-19** е име на новиот вирус кој се појавува во 2020 година. Претставува неологизам кој воедно е акроним и потекнува од англискиот јазик (Corona Virus Disease-19) и за првпат почнува да се користи кога се појавува корона-вирусот и пандемијата. Зборот **Модерна** е името на фармацевтската компанијата која

произведува вакцина против корона-вирусот. Во **петнаесеттата** статија, има 3 неологизми: ДР, **повирулентни**, Делта-сој, РЉМ, 113. Зборот **вирулентен** се сретнува само во ДР, но се појавува зборот **вирусен** присутен во електронското издание на ТРМЈ кој е семантички различен. *Вирусен* е присвојна придавка која се оденува на вирусот или произлегува од вирусот, а *вирулентен* се однесува на заразноста на вирусот.

Во **шеснаесеттата** статија, има 8 неологизми, односно 1 збор се појавува 3 пати, 1 збор се појавува 2 пати, и тоа: **Свиспорт** 3 (потекнува од англискиот јазик), **кибер** напад 2, РЉМ, 226; **хакерскиот** РЉМ, 560; **ИТ-инфраструктурата**, РТБ, 268. Во однос на зборот *кибер* може да се забележи дека не се појавува во ОТРМЈ, но во Правописот го има како сложенка со прва компонента туѓојазична основа.

Во **седумнаесеттата** статија има 7 неологизми, од кои 1 се појавува 4 пати: зборот **бустер** потекнува од англискиот јазик и означува засилувач, а се однесува на третата засилена доза вакцина против корона-вирусот. **омикронска**, **омикрон** е неологизам, што се однесува на еден вид на корона-вирусот. Инаку, самиот збор омикрон ја означува грчката буква О. Зборот **Ковид-19** се појавува 4 пати и, како што се истакна и погоре, претставува име на новиот вирус кој се појавува во 2020 година. Претставува неологизам кој воедно е акроним и потекнува од англискиот јазик (Corona Virus Disease-19). Се појавува со појавата на корона-вирусот и пандемијата.

Во **осумнаесеттата** статија има 1 неологизам кој се појавува 2 пати: **ковид**. Во многу статии акронимот КОВИД-10 се забележува дека е напишан како општа именка ковид. Тоа покажува дека поради масовната употреба, овој акроним многу брзо почнува да се сфаќа како дел од општиот лексички фонд. Впрочем, како што укажува Јанушева (2019 – за акронимите е овој труд), ваквиот премин не е нова појава и како пример ја наведува именката *ласер* што на почетокот има статус на акроним. Нов момент е само временскиот период. Обично, треба да помине повеќе време акронимот да е во употреба како акроним, а потоа да премине во општите именки. Тоа не е случај со овој акроним.

Во **деветнаесеттата** статија нема неологизми.

Во **дваесеттата** статија има 1 неологизам: **Фејсбук** што претставува социјална мрежа која служи за дружење и размена на информации, според ДР.

Оттука, може да се заклучи дека во 20 статии од рубрика „Свет“ се појавуваат 59 неологизми, со што може да се потврди и четвртата помошна теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Според ова, и во статиите од рубриката „Свет“ се потврдуваат четирите помошни тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.);
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;
4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми

Со потврдувањето на овие четири помошни тези, може да се потврди и општата теза **Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.**

3.4. Резултати од рубрика „Спорт“

3.4.1. Трајни заемки во статиите од рубриката „Спорт“

Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување. Основниот фонд на зборови се менува и се проширува со прифаќање на туѓи зборови и заемки, кои најчесто навлегуваат со секој нов процес или предмет во текот на јазичната историја. Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27) се потпираат на ставот на Конески (1967) и истакнуваат дека заемките се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима. Истражувањето покажува дека освен од грчки и од латински јазик, во македонскиот јазик има трајни заемки и од други јазици светски јазици. Тие одамна влегле во македонскиот јазик и се одомаќиниле, па повеќе и не ги чувствуваме како туѓи зборови. Оттука произлегува дека треба да се прави разлика меѓу меѓународните зборови од грчко и латинско потекло и оние по потекло од другите светски јазици (англиски, француски, германски и сл.) зашто нивниот статус не е ист. Овие резултати се

во согласнос со истражувањето на Јанушева (2015: 209–219), која се надоврзува на ставовите на Франчиќ (2005).

Во продолжение се истакнуваат резултатите од анализата на 20 статии од рубриката „Свет“.

Од анализата на **првата** статија, „Јокиќ и Дончиќ запишаа трипл-дабл во победите на Денвер и Далас“, може да се забележи дека од вкупно 156 збора, 16 збора се туѓи зборови, а од нив 9 (4 се од латинско и грчко потекло) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **асистенции** 4 – (лат.) ДР, РЉМ, 47; РМЈ1, 15.

Анализата на **втората** статија, „Влаховиќ ги наполни насловните страни, ама Алегри го искритикува по дебито“, покажува дека од вкупно 134 збора, 14 збора се туѓи зборови, а од нив 10 (4 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **искритикува** – критики – (грч.) ДР, РЉМ, 260, РМЈ1, 367; **пауза** – (грч.) ДР, ОТПМЈ; РЉМ, 354, РМЈ2, 144; **контакти** – (лат.) РТБ, 328, ДР, ОТПМЈ, РМЈ1, 350; **дуели** – (лат.) ДР, ОТПМЈ; РЉМ, 140, РМЈ1, 158.

Врз основа на анализата на **третата** статија, „Борусија Дортмунд го потврди Зиле како засилување за следната сезона“, може да се забележи дека од вкупно 130 збора, 12 збора се туѓи зборови, а од нив 10 (7 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се посочуваат трајните заемки: **сезона** 3 – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 426; РМЈ3, 170; **репрезентативец** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 426; РМЈ3, 103; **спортскиот** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 477; ОТПМЈ; РМЈ3, 292; **приватните** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 384; ДРМЈ, РМЈ2, 504; **интерес** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 260; РМЈ1, 292;

Од анализата на **четвртата** статија, „Дејвис: На играчите почнаа да им влегуваат во глава моите замисли“, може да се забележи дека од вкупно 173 збора, 18 збора се туѓи зборови, а од нив 15 (6 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **триумф** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 526; РМЈ3, 399; **токсични** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 382; РЉМ, 514; **сезона** – (лат.) ДР, РТБ, 426, РМЈ3, 170; **коригира** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 255; РМЈ1, 356; **дисциплиниран** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 134; РМЈ1, 138; **ривал** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 434; РМЈ3, 113.

Од анализата на **петтата** статија, „Охрид стигна до голема победа над Бутел во борбата за пласман во плеј-оф“, може да се забележи дека од вкупно 153 збора, 14 збора се туѓи зборови, а од нив 7 се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки:

терен – (фр.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 507; РМЈЗ, 372; **пауза** – (грч.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 354; РМЈ2, 144; **гол** – (англ.) ДР, ОTRMJ; РТБ, 114; РМЈ1, 106; **триумф 2** – (лат.) ДР, ОTRMJ; РЉМ, 526; РМЈЗ, 399; **позиција** – (лат.) ДР, ОTRMJ; РЉМ, 370; РМЈ2, 275; **трибините** – (фр.) ДР; РТБ, 651; РЉМ, 524; ТРМЈ VI, 111; РМЈЗ, 396.

Од анализата на **шестата** статија, „Трајковски за „Скај Италија“: Бидете внимателни на мојата Македонија“, може да се забележи дека од вкупно 213 збора, 12 збора се туѓи зборови, а од нив 7 (5 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се посочуваат трајните заемки: **репрезентативец** – (лат.) ДР, РЉМ, 426, РМЈЗ, 103; **ексклузивно** – (лат.) ДР; РЉМ, 151; РМЈ1, 168; **дуел 2**– (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 140; РМЈ1, 158; **стадионот** – (грч.) ДР; РЉМ, 478; РМЈЗ, 313.

Анализата на **седмата** статија, „Ренова посилна за Мамасаде“, покажува дека од вкупно 54 збора, 13 збора се туѓи зборови, а од нив 2 (1 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **комплетираше** – (лат.) ДР, РЉМ, 240, РМЈ1, 345.

Анализата на **осмата** статија „Кам-бек на Лаказет“, укажува дека од вкупно 75 збора, 10 збора се туѓи зборови, а од нив 8 се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **интернационалец** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 198; РМЈ1, 293; **гигант** – (грч.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 97; РМЈ1, 96; **популарни** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 375; РМЈ2, 347; **актуелната** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 20; РМЈ1, 8; **сезона** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РТБ, 426; РМЈЗ, 170; **статус** – (лат.) ДР; РЉМ, 480; РМЈЗ, 320.

Од анализата на **деветтата** статија, „Буфон испиша историја во ремито на Парма кај Беневенто“, може да се забележи дека од вкупно 142 збора, 21 (9 се од латински и грчки јазик) збора се туѓи зборови, а од нив 20 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **историја** – (грч.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 204; РМЈ1, 300; **легенда 2** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 268; РМЈ1, 382; **стативи** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 479; РМЈЗ, 320; **популарни** – (лат.) ДР, РЉМ, 375, РМЈ2, 347; **табела** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 494; РМЈЗ, 352; **серија** – (лат.) ДР; ОTRMJ; РЉМ, 456; РМЈЗ, 180; **форма** – (лат.) ДР; РТБ, 682; ДР; ОTRMJ; РМЈЗ, 473; **токсични** – (грч.) ДР; ОTRMJ; РМЈЗ, 382; РЉМ, 514.

Од анализата на **десеттата** статија, „ФИФА може да го ублажи правилото за офсајд“, може да се утврди дека од вкупно 123 збора, 23 збора се туѓи зборови, а од нив 13

(7 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **експеримент** – (лат.) ДР, РЉМ, 152, РМЈ1, 169; **формат** – (лат.) ДР; РЉМ, 553; РМЈ3, 473; **позиција** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 370; РМЈ2, 275; **спорт** – (лат.) РЉМ, 477; ОТРМЈ; РМЈ3, 292; **федерација** – (лат.) ДР, РЉМ, 541, РМЈ3, 463; **иновација** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 426; РМЈ3, 170; **технологија** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 511; РМЈ3, 375.

Од анализата на **единаесеттата** статија, „Хуанфран откри која ѕвезда на Атлетико одбила да шутира пенал во болното финале со Реал“, може да се уочи дека од вкупно 243 збора, 33 збора се туѓи зборови, а од нив 13 се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **финале 4** – (лат.) ДР, РЉМ, 547, има финален, финалист, РМЈ3, 468; **објективно** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 331; РМЈ2, 10; **регуларниот** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 399; РМЈ3, 90; **минути** – (лат.) ДР; ТРМЈ III, 138, РМЈ1, 414; **момент 3** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 414, РЉМ1, 308; РМЈ1, 421; **титула** – (лат.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 513, РМЈ3, 379; **трагичар** – (грч.) ДР; РТБ, 645, ТРМЈ VI, 89; **документарец** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 136; РМЈ1, 147.

Анализата на **дванаесеттата** статија, „Анонимен Хрват од Шведска потпиша за полскиот првак Келце“, покажува дека од вкупно 107 збора, 9 (6 се од латински и грчки јазик) збора се туѓи зборови, а од нив 8 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **формира 2** – (лат.) ДР; РЉМ, 553; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 474; **репрезентации** – (лат.) ДР; РЉМ, 426; РМЈ3, 102; **позиција** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 370; РМЈ2, 275; **сезони 2** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 426; РМЈ3, 170.

Врз основа на анализата на **тринаесеттата** статија, „Динар повеќе не е селектор на Саудиска Арабија“, може да се забележи дека од вкупно 99 збора, 16 збора се туѓи зборови, а од нив 15 (10 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **селекторска** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 581; РЉМ, 452; РМЈ3, 175; **функција 2** – (лат.) ДР; РТБ, 690, ТРМЈVI, 269; **репрезентација** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 426; РМЈ 3, 102; **континентално** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 248; РМЈ1, 350; **директен** – (лат.) РМЈ, 129; ДР; РЉМ 138; **анализира** – (грч.) РЉМ, 29; ОТРМЈ; ДР; РМЈ1, 11; **прокоментира** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 237; РМЈ1, 343; **селектор 2** – (лат.) ДР; РТБ, 581; РЉМ, 452; РМЈ3, 175.

Од анализата на **четирнаесеттата** статија, „Додиќ е нов среден бек на Вардар, Охрид добива замена“, може да се утврди дека од вкупно 174 збора, 21 збора се туѓи

зборови, а од нив 11 (10 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **колектив** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 234; РМЈ1, 340; **актуелна** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 20; РМЈ1, 8; **сезона** – (лат.)ДР; ОТПМЈ; РТБ, 426; РМЈ3, 170; **информации 3** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 293; **позиција** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 370; РМЈ2, 275; **клуб** – (англ.) ДР; РТБ, 308; ТРМЈ Ц, 535; РЈМ, 231; **потенцијал** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 377; РМЈ2, 377; **тема** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 504; РМЈ3, 367.

Анализата на **петнаесеттата** статија, „Тиквеш со фуриозен финаш до голема победа на Пелистер“, покажува дека од вкупно 141 збор, 19 збора се туѓи зборови, а од нив 12 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **минути 2** – (лат.) ДР; ТРМЈ Ш, 138, РМЈ1, 414; **гол 4** – ДР; ОТПМЈ; РТБ, 114; РМЈ1, 106; **серија** – (лат.) ДР;ОТПМЈ; РЈМ, 456; РМЈ3, 180; **континуирано** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 248, РМЈ1, 350; **плус** (лат.) – РТБ, 357; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 188; **триумф** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 526; РМЈ3, 399.

Од анализата на **шеснаесеттата** статија, „По скандалот за допинг на Олимписки Игри, 15-годишната Русинка доби дозвола да продолжи да се натпреварува“, може да се утврди дека од вкупно 262 збор, 34 збора се туѓи зборови, а од нив 20 (15 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **скандал 3** – (грч.) ДР; РЈМ, 465; РМЈ3, 202; **суспензија 2** – (лат.) ДР; РЈМ, 492; РМЈ3, 348; **репрезентација** – (лат.) ДР; РЈМ, 426; РМЈ3, 102; **историја** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 204; РМЈ1, 300; **спортисти** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 477; РМЈ3, 292; **суспендирана** – (лат.) ДР; РЈМ, 492; РМЈ3, 348; **урина** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 534; РМЈ3, 438; **информации** – (лат.) РТБ, 267; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 293; **спортска** – (лат.) ДР; РЈМ, 477; РМЈ3, 292; **категорија 2** – (грч.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ, 221; РМЈ1, 324; **церемонија** – (лат.) ДР; РЈМ, 580; РМЈ3, 510.

Од анализата на **седумнаесеттата** статија, „Иновацијата на Ф1 е пред пропаст: Оваа година нема да се возат спринт трки“, може да се забележи дека од вкупно 143 збор, 24 збора се туѓи зборови, а од нив 12 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **сезона 3** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 426; РМЈ3, 170; **циркус** – (лат./грч.) ДР; ОТПМЈ; РТБ, 719, РЈМ, 582, РМЈ1, 514; **квалификации** – (лат.) ДР; ОТПМЈ; РЈМ,

223; РМЈ1, 326; **медиуми** – (лат.) РТБ, 388; ТРМЈ III, 110; РМЈ1, 406; **интересни** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 260; РМЈ1, 292; **милиони** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 406; РМЈ1, 412.

Врз основа анализата на **осумнаесеттата** статија, „Епскиот дуел на двоветрашите донесе најдолг тај-брејк во историјата на АТП“, може да се утврди дека од вкупно 146 збор, 20 збора се туѓи зборови, а од нив 13 (9 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се наведуваат трајните заемки: **дуел 2** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 140; РМЈ1, 158; **историја 2** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 204; РМЈ1, 300; **титула** – (лат.) ДР; РЉМ, 513; РМЈ3, 379; **факт** – (лат.) ДР; РТБ, 663, ТРМЈ VI, 219; **асови** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ; 46; РМЈ1, 15; **серија** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 456; РМЈ3, 180; **линиски** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 272; РМЈ1, 386.

Од анализата на **деветнаесеттата** статија, „Реал во потрага по дефанзивец, ѕвездата на Ливерпул е прва желба“, може да се забележи дека од вкупно 119 збор, 13 збора се туѓи зборови, а од нив 8 се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **гигант** – (грч.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 97; РМЈ1, 96; **сериозен** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 426; РМЈ3, 170; **ситуација** – (лат.) РТБ, 594, ДР, ОТРМЈ, РМЈ3, 200; **интерес** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 260, РМЈ1, 292; **медиуми** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; ТРМЈ III, 110, РМЈ1, 406; **мета** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 296; РМЈ1, 410; **проблем** – (грч) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 517; РМЈ2, 540; **сезона** – (лат.) ДР, РТБ, 426, РМЈ3, 170.

Анализата на **дваесеттата** статија, „Трајковски за „Скај Италија“, покажува дека од вкупно 213 збора, 12 збора се туѓи зборови, а од нив 7 (5 се од латински и грчки јазик) се трајни заемки. Во продолжение, се истакнати трајните заемки: **репрезентативец** – (лат.) ДР, РЉМ, 426, РМЈ3, 103; **ексклузивно** – (лат.) ДР; РЉМ, 151; РМЈ1, 168; **дуел 2** – (лат.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 140; РМЈ1, 158; **стадионот** – (грч.) ДР; РЉМ, 478; РМЈ3, 313.

Како што е кажано погоре, трајните заемки се зборови, најчесто, меѓународни зборови, со потекло од грчкиот и латинскиот јазик. Истражувањето покажува дека освен од грчки и латински јазик, се појавуваат трајни заемки и од други јазици, кои одамна влегле во македонскиот јазик и се одомаќиниле и повеќе не ги чувствуваме и не ги забележуваме како туѓи зборови. Такви трајни заемки кои се од други јазици ќе бидат издвоени и наброени во продолжение. Во овие 20 статии се појавуваат 91 туѓ збор од други европски јазици (англиски, француски, германски, италијански).

Анализата покажува дека се сретнуваат следниве туѓи зборови: **првата статија** – **лигата** – (фр.) ДР, РЉМ, 271, РМЈ1, 385; **поени** 6 – (фр.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 369, РМЈ1, 261; **шутерска** – **шут** (англ.) ДР, РЉМ, 597, РМЈ3, 580; **втората** статија: **фудбалер** 2 – (англ.) ДР, ОТРМЈ; РТБ, 514, РМЈ3, 480; **мајсторски** – (гер.) ДР, ОТРМЈ; РТБ, 282, РМЈ1, 397; **гол** – (англ.) ДР, ОТРМЈ; РТБ, 114, РМЈ1, 106; **тренерот** 2 – (англ.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 523, РМЈ3, 394; **третата** статија: **директор** – (фр.) РТБ, 173; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 138; **лига** – (фр.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 271, РМЈ1, 385; **шампионите** – (фр.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 589; РМЈ1, 555; во **четвртата** статија: ; **тренерот** 3 – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 523; РМЈ3, 394; **премиера** – (фр.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 381, РМЈ2, 458; **лига** 2 – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 271; РМЈ1, 385; **тимот** 2 – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈ3, 378; **тим** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈ3, 378; **голман** – (англ.) ДР, РТБ, 114, РМЈ1, 107; во **петтата** статија: **терен** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 507; РМЈ3, 372; **гол** – (англ.) ДР, ОТРМЈ; РТБ, 114; РМЈ1, 106; **трибините** – (фр.) ДР; РТБ, 651; РЉМ, 524; ТРМЈ VI, 111; РМЈ3, 396; во **шестата** статија: ; **пласираме** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 492; РЉМ, 265; **тим** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈ3, 378; во **седмата** статија: **тренира** – (англ.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 523; РМЈ3, 394; во **осмата** статија: **лига** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 271; РМЈ1, 385; **фудбалер** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 514; РМЈ3, 480; во **деветтата** статија: **реми** 2 – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 422; РМЈ3, 100; **култниот** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 262; РМЈ1, 372; **клуб** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 308; ТРМЈ II, 535; **голман** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 114; РМЈ1, 107; **гол** 2 – (англ.) ДР, РТБ, 114, РМЈ1, 106; **официјални** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 459, ТРМЈ III, 606, РМЈ2, 116; **клубско** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 308, ТРМЈ II, 535; **капитен** – (герм.) ДР, РЉМ, 216, РМЈ1, 320; **тимот** - (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈ3, 378; во **десеттата** статија: **фудбалот** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 689, ТРМЈ VI, 269; **фудбалер** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 514; РМЈ3, 480; **голманот** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 114; РМЈ1, 107; **фудбалска** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 689; ТРМЈ VI, 269; **тестира** – (англ.) РЉМ, 509; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 374; **тестирана** – (англ.) РЉМ, 509; ДР; ОТРМЈ; РМЈ3, 374; во **единаесеттата** статија: **лига** 2 – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 271; РМЈ1, 385; **шампиони** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 589; РМЈ1, 555; **клуб** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 308, ТРМЈ II, 535; **пенал** 4 – (англ.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 357; РМЈ2, 148; **рулет** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 440; РМЈ3, 127; **тим** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈ3, 378; **реализираше** – (фр.) РТБ, 541, ТРМЈ V, 168, ДР, ОТРМЈ, РМЈ3, 85; **шутира** 2 – (англ.) ДР;

ОТРМЈ; РЉМ, 597; РМЈЗ, 580; **шут** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 597; РМЈЗ, 580; **гол** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 114; РМЈ1, 106; во **дванаесеттата** статија: **лига** – (фр.) ДР; РЉМ, 271; РМЈ1, 385; **тим** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378; во **тринаесеттата** статија: **медал 2** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 288; РМЈ1, 406; **тренер** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 523; РМЈЗ, 394; **тренерска** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 523; РМЈЗ, 394; **кариера** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 218; РМЈ, 322; во **четирнаесеттата** статија: **кариера** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 218; РМЈ, 322; во **петнаесеттата** статија: **тим 2** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378; во **шеснаесеттата** статија: **тим 2** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378; **медал 3** – (фр.) ДР; РТБ, 288; РМЈ1, 406; во **седумнаесеттата** статија: **тимови** – (англ.) ДР; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378; **долари 3** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 156; РМЈ1, 147; во **осумнаесетта** статија: **тенис** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 470; РМЈЗ, 369; **актери** – (фр.) ДР, ОТРМЈ; РЉМ, 19; **турнирот 2** – (фр.) ДР; РЉМ, 529; РМЈЗ, 410; во **дваесеттата** статија: **пласираме** – (фр.) ДР; ОТРМЈ; РТБ, 492; РЉМ, 265; **тим** – (англ.) ДР; ОТРМЈ; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378.

По направената анализа на 20 статии од рубриката „Спорт“ може да се утврди дека од вкупно 333 туѓи зборови, 223 се трајни заемки. Од 223 трајни заемки, 91 се од англиски, француски јазик и германски, а сите останати се од латински и грчки јазик. Значи, околу 67 % од туѓите зборови се трајни заемки. Може да се утврди дека поголемиот дел од туѓите зборови се трајни заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик, пред повеќе од 20 години, за што сведочи и нивното присуство во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески и во ТРМЈ. Со добиените резултати од истражувањето, може да се потврди првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

3.4.2. Туѓи зборови според потеклото од другите светски јазици во статиите од рубриката „Спорт“

Резултатите покажуваат дека во статиите од рубриката „Спорт“ се појавуваат многу зборови од другите светски јазици. Дел од тие зборови се трајни заемки, дел се заемки, дел од нив се неологизми и еден мал дел се нетранскрибирани зборови напишани на латиница од англискиот јазик. Во продолжение, ќе бидат истакнати тие зборови.

Во **првата** статија, „Јокиќ и Дончиќ запишаа трипл-дабл во победите на Денвер и Далас“, може да се забележи дека има 1 збор од англиско потекло и 7 збора од француски јазик (1 збор се појавува 6 пати): **лига** – (фр.) РЉМ, 271; **поени 6** – (фр.) РЉМ, 369; **шутерска** – шут (англ.) РЉМ, 597.

Во **втората** статија, „Влаховиќ ги наполни насловните страни, ама Алегри го искритикува по дебито“, може да се види дека има 7 збора од англиско потекло и 1 од германско потекло: **деби 2** – (фр.) РЉМ, 107; **фудбалер 2** – (англ.) РТБ, 514; **тренерот 2** – (англ.) РЉМ, 523; **меч** – (англ.) РЉМ, 299; **мајсторски** – (гер.) РТБ, 282.

Во **третата** статија, „Борусија Дортмунд го потврди Зиле како засилување за следната сезона“, може да се забележи дека има 6 збора од француски јазик, 1 од италијански јазик и 2 од германски јазик: **шпекулации** – (итал.) РЉМ, 595; **дефанзивец** – (фр.) РЉМ, 120; **Бундеслигата 2** – *Bundes* – сојузна (герм.); **лига 3**– (фр.) РЉМ, 271; **директор** – (фр.) РТБ, 173; **шампиони** – (фр.) РЉМ, 589.

Во **четвртата** статија, „Дејвис: На играчите почнаа да им влегуваат во глава моите замисли“, може да се забележи дека има 7 збора од англискиот јазик и 3 од францускиот јазик: **тренер 3** – (англ.) РЉМ, 523; **тим 3** – (англ.) РЉМ, 512; **голман** – (англ.) РТБ, 114; **лига 2** – (фр.) РЉМ, 271; **деби** – (фр.) РЉМ, 107.

Во **петтата** статија, „Охрид стигна до голема победа над Бутел во борбата за пласман во плеј-оф“, може да се потврди дека има 3 збора од француско потекло, 6 од англиско потекло и 1 збор од турско потекло: **пласман** (фр.) РЉМ, 366; **терен** – (фр.) РЉМ, 507; **трибини** – (фр.) РЉМ, 524; **меч** – (англ.) РЉМ, 299; **гол** РТБ, 114; **финиш** – (англ.) РЉМ, 548; **табор** – (тур.) РЉМ, 495; **плеј-оф 3** (англ.).

Во **шестата** статија, „Трајковски за „Скај Италија“: Бидете внимателни на мојата Македонија“, може да се согледа дека има 3 збора од англиско потекло и 3 од француско потекло: **интервју 2** – (англ.) РЉМ, 197; **бараж 2** – (фр.) РЉМ, 58; **пласира** – (фр.) РТБ, 492; **тим** – (англ.).

Во **седмата** статија, „Ренова посила за Мамасаде“, има 1 збор од англиско потекло: **тренираше** – (англ.) РЉМ, 523.

Во **осмата** статија, „Кам-бек на Лаказет“, може да се забележи дека има 2 збора од англиско потекло и 1 од француско потекло: **премиерлигаш** – **лига** – (фр.) РЉМ, 271; **дрес** – (англ.) РЉМ, 139; **фудбалер** – (англ.) РТБ, 514.

Во **деветтата** статија, „Буфон испиша историја во ремито на Парма кај Беневенто“, може да се забележи дека има 8 збора од англиско потекло, 4 од француско потекло и 1 збор од германско потекло: **реми** 2 – (фр.) РЉМ, 422; **култниот** – (англ.) РЉМ, 262; **клуб** – (англ.) РТБ, 308; **голман** – (англ.) РТБ, 114; **гол** 2 – (англ.) РТБ, 114; **официјални** – (фр.) РТБ, 459; **крупско** – (англ.) РТБ, 308; **капитен** – (герм.) РЉМ, 216; **тим** – (англ.) РЉМ, 512; **дрес** – (англ.) РЉМ, 139; **дебитираше** – (фр.) РЉМ, 107.

Во **десеттата** статија, „ФИФА може да го ублажи правилото за офсајд“, може да се забележи дека има 11 збора од англиско потекло и 3 од француско потекло: **офсајд** 5 – (англ.) РЉМ, 341; **фудбал** – (англ.) РТБ, 689; **дефанзивец** – (фр.) РЉМ, 120; **фудбалер** – (англ.) РТБ, 514; **офанзивец** – (фр.) РЉМ, 341; **голман** – (англ.) РТБ, 114; **фудбалска** – (англ.) РТБ, 689; **тестира** – (англ.) РЉМ, 509; **шампионат** – (фр.) РЉМ, 589; **тестирана** – (англ.) РЉМ, 509.

Во **единаесеттата** статија, „Хуанфран откри која ѕвезда на Атлетико одбила да шутира пенал во болното финале со Реал“, може да се забележи дека има 6 збора од англиско потекло и 6 од француско потекло: **лига** – (фр.) РЉМ, 271; **шампиони** – (фр.) РЉМ, 589; **клуб** – (англ.) РТБ, 308; **пенал** 4 – (англ.) РЉМ, 357; **рулет** – (фр.) РЉМ, 440; **тим** – (англ.) РЉМ, 512; **Лигата** на шампионите – (фр.) РЉМ, 271; **дефанзивец** – (фр.) РЉМ, 120; **реализира** – (фр.) РТБ, 541; **шутира** 2 – (англ.) РЉМ, 597; **шут** – (англ.) РЉМ, 597; **гол** – (англ.) РТБ, 114.

Во **дванаесеттата** статија, „Анонимен Хрват од Шведска потпиша за полскиот првак Келце; Полскиот првак Келце не запира со новите засилувања, иако има играчи за да формира и два ростери“, може да се забележи дека има 2 збора од англиско потекло и 1 од француско потекло: **бековска** – (англ.) РЉМ, 61; **тим** – (англ.) РЉМ, 512; **ростери** – (англ.); **лига** – (фр.) РЉМ, 271.

Во **тринаесеттата** статија, „Динар повеќе не е селектор на Саудиска Арабија“, може да се забележи дека има 3 збора од англиско потекло и 3 од француско потекло: **пласман** – (фр.) РТБ, 492; **тренер** – (англ.) РЉМ, 523; **тренер** – (англ.) РЉМ, 523; **тренерска** – (англ.) РЉМ, 523; **кариера** – (фр.) РЉМ, 218; **селектор** – (фр.) РЉМ, 452.

Во **четирнаесеттата** статија, „Додик е нов среден бек на Вардар, Охрид добива замена“, може да се забележи дека има 6 збора од англиско потекло и 4 од француско потекло: **бек** 4 – (англ.) РЉМ, 61; **клуб** – (англ.) РТБ, 308; **кариера** – (фр.) РЉМ, 218;

дресови – (англ.) РЉМ, 139; **ангажман** – (фр.) РЉМ, 31; **кулоари** – (фр.) РЉМ, 26; **демант** – (фр.) РТБ, 151.

Во **петнаесеттата** статија, „Тиквеш со фуриозен финиш до голема победа над Пелистер“, може да се забележи дека има 11 збора од англиско потекло и 1 од француско потекло: **финиш 2** – (англ.) РЉМ, 548; **меч** – (англ.) РЉМ, 299; **лига** (фр.) РЉМ, 271; **фуриозен 2** – (англ.) РТБ, 515; **тим 2** – (англ.) РЉМ, 512; **гола 4** – (англ.) РТБ, 114;

Во **шеснаесеттата** статија, „По скандалот за допинг на Олимписки Игри, 15-годишната Русинка доби дозвола да продолжи да се натпреварува“, може да се забележи дека има 5 збора од англиско потекло и 3 од француско потекло: **допинг 3** – (англ.) РЉМ, 138; **тим 2** – (англ.) РЉМ, 512; **арбитража 2** – (фр.) РЉМ, 42; **шампионат** – (фр.) РЉМ, 589.

Во **седумнаесеттата** статија, „Иновацијата на Ф1 е пред пропаст: Оваа година нема да се возат спринт трки“, може да се забележи дека има 10 збора од англиско потекло и 1 од италјанско потекло: **спринт 7** – (англ.) РЉМ, 477; **гранприја** – (англ.); **тимови** – (англ.) РЉМ, 512; **Ред Бул** – (англ.); **шпекулираат** – (итал.) РЉМ, 595.

Во **осумнаесеттата** статија, „Епскиот дуел на двометрашите донесе најдолг тајбрејк во историјата на АТП“, може да се забележи дека има 6 збора од англиско потекло и 3 од француско потекло: **тајбрејк 4** – (англ.); **актери** – (фр.) РЉМ, 19; **турнир 2** – (фр.) РЉМ, 529; **меч** – (англ.) РЉМ, 299; **Фјучрс** – (англ.).

Во **деветнаесеттата** статија, „Реал во потрага по дефанзивец, ѕвездата на Ливерпул е прва желба“, може да се забележи дека има 3 збора (1 збор кој се појавува 3 пати) од француско потекло: **дефанзивец 3** – (фр.) РЉМ, 120.

Во **дваесеттата** статија, „Трајковски за „Скај Италија“: Бидете внимателни на мојата Македонија“, може да се забележи дека има 3 збора од англиско потекло и 2 од француско потекло: **интервју 2** – (англ.) РТБ, 260; **тим** – (англ.) РЉМ, 512; **пласира** – (фр.) РТБ, 492; **бараж 2** – (фр.) РЉМ, 58.

Од анализата на 20 статии од рубриката „Спорт“ се гледа дека од англиско потекло се 98 од француско потекло се 56 збора, од германско се 4, од италјанско потекло се 2 збора и 1 збор од турско потекло. Може да се забележи дека во оваа рубрика има најмногу зборови од англиско потекло. Како што погоре е посочено, може да се заклучи дека дел и

од трајните заемки имаат потекло од англискиот, германскиот, италијанскиот и францускиот јазик.

Од анализата може да се заклучи и да се потврди втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др).*

3.4.3. Туѓи зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во статиите од рубриката „Спорт“

Анализата на 20 статии од рубриката „Спорт“, покажува дека голем дел од трајните заемки може да се заменат со македонски соодветник. За подобро отсликување и проверка на она што се тврди во тезата, а тоа е дека дел од туѓите зборови имаат соодветен домашен соодветник, се прави директна замена на туѓиот збор во статијата со домашен соодветник. Притоа, се констатира каде е можна замената, односно каде нема да се изгуби смислата на кажаното, а каде замената може да направи одредени тешкотии во изразувањето и пренесувањето на информацијата и мислата во целост. Зборовите што се предлагаат и кои се користат како замена наместо англискиот, германскиот, францускиот јазик се, всушност, зборови со кои во Речникот се објаснува нивното значење.

Од анализата на **првата** статија, „Јокиќ и Дончиќ запишаа трипл-дабл во победите на Денвер и Далас“, може да се забележи дека за 2 туѓи зборови, од кои 1 се повторува 4 пати туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **асистенции** кој се појавува 4 пати во статијата може да се замени со *подавања*. Во оваа статија, се појавуваат и туѓите зборови **трипл-дабл** кои потекнуваат од англискиот јазик и би можело да се заменат со *троен-двоен учинок или ефект*, но тоа во практиката не би заживеало поради веќе прифатениот англиски термин **трипл-дабл**, кој, всушност, е дел од кошаркарскиот жаргон. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „...најмногу се истакна Кајри Ирвинг со 27 поени и 11 **асистенции (подавања)**.“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените, замената е возможна и соодветна.

Анализата на **втората** статија, „Влаховиќ ги наполни насловните страни, ама Алегри го искритикува по дебито“, укажува дека за 3 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **деби** кој се употребува 2 пати може да се замени

со *прв настап*; **меч** може да се замени со *натпревар*; **дуели** може да се замени со *судир*, *расправа*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Српскиот фудбалер Душан Влаховиќ постигна мајсторски гол на своето **деби (прв настап)**...“; „Имаше неколку лоши контакти со топката на почетокот на **мечот (натпреварот)**...“; „Влаховиќ сака **дуели** (судири) и да се пушти во борба...“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна и соодветна, освен кај зборот **дуели**. Замената на овој збор со домашниот судири доведува до промена на смислата на реченицата.

Од анализата на **третата** статија, „Борусија Дортмунд го потврди Зиле како засилување за следната сезона“, може да се забележи дека за 4 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **шпекулации** може да се замени со *озборувања, претпоставки, непотврдени податоци*; **дефанзивецот** може да се замени со *одбраната, играчот што игра одбрана, репрезентативец* може да се замени со *претставник или играч*; **шампиони** може да се замени со *прваци*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Борусија Дортмунд денеска стави крај на сите **шпекулации (озборувања, непотврдени податоци)** за иднината на Никлас Зиле, потврдувајќи дека **дефанзивецот (играчот што игра одбрана или одбранбениот играч)** ќе се пресели на „Сигнал Идуна Парк“ по крајот на оваа сезона“; „Горди сме што постигнавме договор со германски **репрезентативец** (претставник/играч) како Никлас Зиле и ќе можеме да сметаме на него четири години...“; „Зиле досега има 213 настапи во Бундеслигата и 32 во Лигата на **шампионите (прваците)**.“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна.

Врз основа на анализата на **четвртата** статија, „Дејвис: На играчите почнаа да им влегуваат во глава моите замисли “, може да се утврди дека за 6 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **фаворитската** може да се замени со *омилената, некој или нешто што има најмногу изгледи да победи на некој натпревар*; **лигата 2** може да се замени со *сојуз, здружение, заедница*; **деби** може да се замени со *прв јавен настап*; **токсични** може да се замени со *отровни*; **ривал** може да се замени со *соперник*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Вардар ја оправда **фаворитската (омилени, дека има најмногу изгледи да победи)** улога во домашното

првенство и оствари сигурен триумф над Пролет...“ (овде треба само да се реагира во структурата на реченицата за да може домашниот збор да биде соодветна замената, на пример, Вардар ја оправда улогата на состав што има најмногу изгледи за победа; „...натпревар на кој тренерот Давид Дејвис виде доста подобри работи од непосакуваната премиера во СЕХА лигата (заедницата, сојузот); „...Црвено-црните“ загубија од Нексе на **дебито (првиот јавен настап)** на новиот тренер“; „...дисциплиниран тим, со добар голман и кога играат дома се незгоден **ривал (соперник)**.“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна и нема пречки да се употреби домашниот збор. Сепак, овие зборови, најверојатно, нема да бидат заменети бидејќи зборовите веќе се вкоренети во спортскиот жаргон, како, на пример, лигата и фаворитската.

Од анализата на **петтата** статија, „Охрид стигна до голема победа над Бутел во борбата за пласман во плеј-оф“, може да се забележи дека за 4 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник, од кои 1 збор се појавува 2 пати во статијата. Зборот **мечот** може да се замени со *натпреварот*; **финишот** може да се замени со *крајот, завршетокот*; **триумф** 2 може да се замени со *голема победа, многу голем, блескав успех*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Гостите имаа гол предност сè до **финишот (крајот)**, кога домаќините со поддршка од трибините...“; „...и да стигнат до конечен **триумф (голема победа, голем успех)**...“; „Домаќините подобро го отворија **мечот (натпреварот)** пведувајќи со два гола разлика 4-2. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна.

Анализата на **шестата** статија, „Трајковски за „Скај Италија“: Бидете внимателни на мојата Македонија“, укажува дека за 4 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **репрезентативец** може да се замени со *претставник или играч*; **интервју** (2 пати) може да се замени со *разговор на новинар*; **пласираме** може да се замени со *заземеме*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Македонскиот **репрезентативец (претставник)** Александар Трајковски даде **ексклузивно (исклучително) интервју (разговор со новинар)** за „Скај Италија“; „Не можам ни да замислам какво славје ќе биде ако се **пласираме (заземеме место)** на Светско првенство.“ Во однос на зборот **ексклузивно** може да се констатира дека

замената со зборот **исклучително** не е соодветна. Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна. Но, и покрај можноста за замена, сепак поголема е веројатноста да се користат зборовите **репрезентативец** и **пласира** во спортскиот жаргон наместо домашниот израз. Значи, во овој случај ги разгледуваме можностите за замена, но сепак не се очекува дека ќе се користат домашните изрази.

Анализата на **седмата** статија, „Ренова посилна за Мамасаде“, покажа дека за 2 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **трансфер** може да се замени со *пренос, премин*; **комплетираше** може да се замени со *дополнуваше, заврши*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Ренова денес го **комплетираше** (заврши) **трансферот** (премиот/пренос) на Назим Мамасаде.“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови, може да се утврди дека е возможна и соодветна, но дека употребата на зборот **трансфер**, а не **премин/пренос** помага полесно да се разбере контекстот на кажаното.

Од анализата на **осмата** статија, „Кам-бек на Лаказет“, може да се забележи дека за 5 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **кам-бек** може да се замени со *враќање*; **гигант** може да се замени со *голем, огромен*; **интернационалец** може да се замени со *меѓународен*; **актуелна** може да се замени со *сегашна*; **статус** може да се замени со *положба, состојба*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „**Кам-бек** (**враќање**) на Лаказет“; „Францускиот **гигант** (**голем клуб**), Олимпик од Лион, ќе се обиде за време на летниот преоден рок...“; „... повторно да ги осигура услугите на францускиот **интернационалец** (**меѓународен играч**) од редовите на лондонскиот премиерлигаш Арсенал...“; „Лаказет на крајот од актуелната сезона ќе има **статус** (**положба**) на слободен фудбалер...“ Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека сосема е природно да се употреби *враќање* или се *враќа* наместо *кам-бек*. Исто така, наместо *гигант*, може да се употреби *голем клуб*, а наместо *статус* или *положба* или изразот ќе биде *слободен фудбалер*. Но мала е веројатноста за ваквата промена зашто новинарите, особено во спортските рубрики ги употребуваат овие зборови како затврдени изрази.

Од анализата на **деветтата** статија, „Буфон испиша историја во ремито на Парма кај Беневенто“, може да се уочи дека за 1 туѓ збор може да се најде замена со домашен

соодветник. Зборот **дебитира** може да се замени со *првпат настапува*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „На овој натпревар кај Беневенто, во дресот на Парма **дебитираше** (**првпат настапуваше**) македонската легенда Горан Пандев...“

Анализата на десеттата статија, „ФИФА може да го ублажи правилото за офсајд“, укажува дека за 11 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **офсајд** се појавува 5 пати и може да се замени со *зад грб*; **формат** може да се замени со *облик*; **позиција** може да се замени со *положба*; **опција** може да се замени со *избор, можност*; **дефанзивец** може да се замени со *одбранбен играч*; **федерација** може да се замени со *сојуз*; **шампионат** може да се замени со *првенство*; **иновација** може да се замени со *новина*. Кога замената ќе се направи во статијата, ќе изгледа вака: „Се разгледува **опција** (**избор**), во која **офсајд** (**позицијата зад грб**) ќе се смета само кога ќе има видлив јаз помеѓу играчот во нападот и **дефанзивецот** (**одбранбен играч**) објави „Скај спорт Италија...“; „Италијанската фудбалска **федерација** (**сојуз**) предложи да се тестира **иновацијата** (**новината**) од следната сезона во младинскиот **шампионат** (**првенство**) до 18 години со вклучување на судии од Серија Ц“ *Офсајд* може да се замени со *позиција зад грб*, но офсајд е веќе затврден спортски жаргон и заменета само ќе ја усложни смислата на реченицата. Од обидот за замена може да се види дека замена на туѓите зборови со домашни зборови е возможна и соодветна, но во практиката е неизвесна нивната употреба зашто овие термини се користат како дел од жаргоните на спортската терминологија.

Од анализата на единаесеттата статија, „Хуанфран откри која ѕвезда на Атлетико одбила да шутира пенал во болното финале со Реал“, може да се види дека за 12 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **финале** се употребува 4 пати и може да се замени со *последен, завршен натпревар*; **ривал** може да се замени со *соперник*; **лига** може да се замени со *сојуз, здружение, заедница*; **шампиони** може да се замени со *прваци, победници*; **регуларниот** може да се замени со *редовен, стандарден, правилен*; **дефанзивец** може да се замени со *одбранбен играч*; **вирални** може да се замени со *заразни или кои се пренесуваат брзо*. Всушност, зборот **вирални** започнува да се користи последниве неколку години и се однесува на вирално пренесување, односно брзо проширување, споделување на некои видеа на интернет. **Вирални** потекнува од англискиот збор *viral*, што значи вирусно, односно болести предизвикани од вирус, кои се заразни. Во

англискиот јазик *viral* се користи и кога некоја информација или видео многу и брзо се споделува, па оттука е преземен зборот *вирален*. Значи, во македонскиот јазик *вирусен* се однесува на нешто поврзано со вирус, додека *вирално* се употребува кога некоја вест, видео или информација брзо се споделува, односно употребата на зборот е семантички различна и неточна. Од друга страна пак, се користи и зборот *вирулентен* кој се однесува на големата заразност и брзата преносливост на вирусот. Зборот *вирален* го нема во ниеден македонски речник и претставува неологизам затоа што почнува да се користи последниве неколку години кога стана актуелно масовното споделување на видеа и информации. Оттука, е и тврдењето дека *вирални* може и треба да биде заменето со *заразни* затоа што, суштински, се работи за истата смисла. Ако се вели дека некој *заразно се смее*, може да се каже дека и некоја вест или некое видео *заразно* се споделува. Бидејќи зборот се користи најмногу во компјутерската жаргонска терминологија, неговата замена со домашен израз е неизвесна, со оглед на тоа дека компјутерската технологија е во подем. Зборот **реализираше** може да се замени со *остваруваше, извршуваше*; **нараторите** може да се замени со *раскажувачите*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа ќе изгледа вака: „Натпреварот кој се играше на „Сан Сиро“ во 2016-та година донесе еден вистински и најголем трагичар, а тоа беше **дефанзивецот (одбранбениот играч)** Хуанфран чии солзи станаа **вирални (заразни/брзо се проширија)** (Сепак, овде изразот не е правилно напишан, затоа што не може солзите да се вирални во смислата на тоа да се пренесуваат брзо, може видеото во кое тој пушта солзи или плаче да стане вирално) по **финалето (завршетокот, последниот натпревар)**“; „Реално и објективно гледано, Атлетико беше за нијанса подобар тим во **регуларниот (редовниот)** дел и во дополнителните 30 минути игра...“; „Хуанфран беше единствениот играч кој не **реализираше (остваруваше, постигна)** пенал...“; „Атлетико Мадрид загуби две финалиња од лутиот ривал Реал Мадрид во Лигата на **шампионите (прваците, победниците)**...“. „Во документарецот на „Амазон прајм“, Хуанфран е еден од нараторите (раскажувачите)...“. Во однос на зборот **шампион**, иако постои домашна замена, сепак е општоприфатен како дел од спортската терминологија. Терминот *Лига на шампиони* што е преземен од англискиот јазик би било несоодветно да се преведе или да се замени како *Лига на прваци* или *Лига на победници*. Зборот *лига* можно е да се замени со *сојуз*, но *лига* е веќе затврден збор и не би заживеала замената. Кога би го употребиле домашниот израз тоа би било *Сојуз на победници* и од

обидот за замена може да се констатира дека и покрај логичноста и можноста за употреба на домашен соодветник, сепак е препознатлив во спортската терминологија. „Во документарецот на „Амазон прајм“, Хуанфран е еден од **нараторите (раскажувачите)**...“.

Од обидот за замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна, но и дека кај некои зборови и покрај можноста за замена, сепак

Од анализата на **дванаесеттата** статија, „Анонимен Хрват од Шведска потпиша за полскиот првак Келце“, може да се забележи дека за 5 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **лига** може да се замени со *друштво, сојуз, здружение*; зборот **формира** се појавува 2 пати и може да се замени со *обликува, создава, состави*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа ќе изгледа вака: „...Ноа Зубац, кој настапува за шведските младински **репрезентации (национален состав)**“; „Полскиот првак Келце не запира со новите засилувања, иако има играчи за да **формира (состави)** и два **ростери (попис на играчи)**“.

Од анализата на **тринаесеттата** статија, „Динар повеќе не е селектор на Саудиска Арабија“, може да се каже дека нема туѓи зборови за кои може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник.

Анализата на **четринаесеттата** статија, „Додиќ е нов среден бек на Вардар, Охрид добива замена“, покажува дека за 2 туѓи зборови може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **трансфер** се појавува 2 пати и може да се замени со *премин, преминување, пренос*; **информации** се појавува 3 пати и може да се замени со *известување, соопштение*; **демант** може да се замени со *јавно негирање на некоја неточност; побивање на лага, изјава со која се негира вистинитоста на некоја вест или тврдење*; **кулоари** може да се замени со *неофицијални места*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Вардар веќе од поодамана е заинтересиран за Додиќ, а оние последни **информации (известувања)** кои кружат низ ракометните **кулоари (неофицијални места)** е дека **трансферот (преминот)** на српскиот среден бек меѓу „црвено-црните“ е веќе договорен.“; „Се очекуваат наскоро повеќе информации на оваа тема, односно потврда, или **демант (јавно одрекување)**.“ Според наведеното може да се утврди дека туѓите зборови може да бидат заменети со домашни изрази, но на одредени места како во случајот со зборот *демант* замената би влијаела на јазичната

економија. Кај одредени зборови пак проблем е што се тие веќе затврдени, се користат долго време, па не може да се очекува да се користи домашниот соодветник.

Анализата на **петнаесеттата** статија, „Тиквеш со фуриозен финиш до голема победа над Пелистер“, укажува дека за 6 туѓи зборови може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **финиш 2** може да се замени со *завршен дел, завршен дел, меч* може да се замени со *натпревар*; зборот **фуриозен** се појавува 2 пати и може да се замени со *бесен*; **континуирано** може да се замени со *непрекинато, трајно, постојано*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „Гостите имаа одлична предност од првиот дел (10:13), па и во најголемиот дел од второто полувреме имаа предност, но **фуриозниот (напрегнатиот, силниот, живиот, бурниот) финиш (завршеток, крај)** на кавадарчани на крајот им донесе победа.“; „На пет минути пред крајот израмнија на 20:20, а потоа поведоа со 21:20, која **континуирано (постојано)** ја одржуваа играјќи гол за гол. Во завршницата успеаја да се одлепат на плус 2 и да дојдат до голем **триумф (голема победа)**.“ Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека замената на туѓите зборови е возможна.

Анализата на **шеснаесеттата** статија, „По скандалот за допинг на Олимписки Игри, 15-годишната Русинка доби дозвола да продолжи да се натпреварува“, укажува дека за 10 туѓи зборови може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **допинг** се појавува 3 пати и може да се замени со *користење на забранети средства*; **суспензија** се појавува 2 пати и може да се замени со *привремено отстранување*; **суспендирана** може да се замени со *привремено отстранување*; **шампионат** може да се замени со *првенство, првенствен натпревар*; **церемонија** може да се замени со *свеченост*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа изгледа вака: „По скандалот за **допинг (користење недозволен супстанции)** на Олимписки Игри, 15-годишната Русинка доби дозвола да продолжи да се натпреварува“; „Светот со нетрпение го очекува настапот на 15-годишната Камила Валиева, откако Судот за спортска арбитража ја прекина **суспензијата (привремено отстранување)**; поради допинг“; „Камила Валиева од Русија ѝ обезбеди златен медал на руската **репрезентација (национален состав)** во уметничко лизгање на Олимписките игри“; „Рускиот **шампионат (првенство)** во декември 2021-ва кај неа било најдено присуство на лекот триметазидин.“; „а поради скандалот се одложува и **церемонијата (свеченоста)** за доделување на олимписките медали, каде САД го освои

сребрениот, а Јапонија златниот медал.“ Според наведеното може да се утврди дека туѓите зборови може да бидат заменети со домашни изрази, освен кај зборот **репрезентација** кој е општоприфатен затврден израз. И покрај тоа што некои новинари се обидуваат да го користат изразот **национален состав** наместо **репрезентација**, сепак не се очекува дека ќе заживее, поради тоа што е дел од спортската терминологија, навиката на користење, општоприфаќање и економичност на изразот.

Од анализата на **седумнаесеттата** статија, „Иновацијата на Ф1 е пред пропаст: Оваа година нема да се возат спринт трки“, може да се забележи дека за 3 туѓи зборови може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **иновацијата медиумите** може да се замени со *средство за пренесување на комуникации*; **шпекулираат** може да се замени со *умува, теоретизира*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа ќе изгледа вака: „Во моментот на распоредот нема ниту едни спринт квалификации, па **медиумите (средствата за пренесување информации)** почнаа да **шпекулираат (озборуваат, претпоставуваат, непотврдени податоци)** дека **иновацијата (новината)** на Ф1 пропаднала, затоа што спринтовите не им биле интересни на навивачите.“ Овде може да се утврди дека туѓите зборови може да бидат заменети со домашни изрази.

Од анализата на **осумнаесеттата** статија, „Епскиот дуел на двометрашите донесе најдолг тај-брејк во историјата на АТП“, може да се забележи дека за 2 туѓи зборови може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **финале** може да се замени со *последен натпревар*; **меч** може да се замени со *натпревар*. Замената во статијата ќе биде вака: „На тој начин се пласираше во **финалето (завршен дел, последен натпревар)** на турнирот во Тексас каде за титулата ќе игра против својот сонародник Џенсон Бруксби.“; „Тој **меч (натпревар)** се играше без линиски судии...“

Анализата на **деветнаесеттата** статија, „Реал во потрага по дефанзивец, ѕвездата на Ливерпул е прва желба“, покажува дека за 2 туѓи зборови може да се направи обид да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **дефанзивец** се појавува 3 пати и може да се замени со *одбранбен играч*; **етаблираше** може да се замени со *воспостави, зацврсти*. Замената во статијата ќе биде вака: „Реал во потрага по **дефанзивец (одбранбен играч)**, ѕвездата на Ливерпул е прва желба...“; „...но веќе се **етаблираше (зацврсти)** во еден од најдобрите млади стопери во Европа.“

Анализата на **дваесеттата** статија, „Трајковски: Едвај чекам да се вратам во Палермо“, покажува дека за 4 туѓи зборови може да се најде замена со домашен соодветник. Зборот **интервју** 2 може да се замени со *разговор на новинар* ; **пласираме** може да се замени со *заземеме*; **ексклузивно** може да се замени со *специјално, исклучително, првпат*. Кога замената ќе се направи во статијата, тоа ќе изгледа вака: „Македонскиот репрезентативец Александар Трајковски даде **ексклузивно (првпат, специјално) интервју (разговор со новинар)** за „Скај Италија“; „Не можам ни да замислам какво славје ќе биде ако се пласираме (заземеме место) на Светско првенство.“ Од обидот на замена на туѓите зборови со домашни соодветни зборови може да се утврди дека кај поголемиот дел од наведените замената е возможна.

Од анализата на 20 статии од рубриката „Спорт“ може да се констатира дека од вкупно 333 туѓи зборови за 94 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 28 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. При обидот да се заменат некои туѓи зборови со домашни зборови во статиите, може да се констатира дека во одредени случаи тоа не е изводливо бидејќи се губи смислата на кажаното. Инаку, не мора секогаш да се замени туѓ збор со наш збор туку може и со израз, може да се стават и други лексички единици што не се објаснување на туѓиот збор, ама, се прикаладни за да се долови смислата на напишаното.

Од резултатите од направената анализа може да се потврди третата помошна теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.*

3.4.3. Неологизмите – дел од туѓите зборови во статиите од рубриката „Спорт“

Новите зборови во македонскиот стандарден јазик и во разговорниот јазик влегуваат, но нивниот натамошен статус е неизвесен. Во зависност од многу фактори, овие зборови може сè поактивно да се употребуваат во јазичната практика што може да доведе до нивно нивно преминување во општата лексика и во речникот на еден јазик, или, пак, до нивна активна употреба одредено време додека е актуелна појавата, а затоа и до нивната неупотреба, забрав и премин во пасивната лексика, што значи дека имаат функција на нови зборови во лингвистиката наречени метеори (Минова-Ѓуркова 2003; Јанушева и Јуруковска – Janusheva & Jurukovska 2015).

Од анализата на 20. статии од рубриката „Спорт“, може да се забележи дека се појавуваат неологизми како дел од туѓите зборови. Тие не се пронајдени во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески и електронското издание на ТРМЈ.

Во **првата** статија, „Јокиќ и Дончиќ запишаа трипл-дабл во победите на Денвер и Далас“, се сретнуваат 3 неологизми, односно 1 збор кој се појавува 3 пати: **трипл-дабл** кои потекнуваат од англискиот јазик и би можело да се заменат со *троен-двоен учинок/ефект*. Овој збор е термин од кошарката и се користи кога еден играч во текот на играта има двоцифрен учинок, постигнување, двоцифрен број на кошови, на скокови и на асистенции (подавања). Замената со домашен соодветник во практиката не би заживеала поради веќеприфатениот англиски термин трипл-дабл, кој всушност е дел од кошаркарскиот жаргон.

Во **петтата** статија, „Охрид стигна до голема победа над Бутел во борбата за пласман во плеј-оф“ се појавува 1 неологизам употребен во статијата 3 пати: зборот **егал** игра со значење на изедначена игра.

Во **осмата** статија, „Кам-бек на Лаказет“, се појавува 1 неологизам: **кам-бек**, преземен од англискиот јазик со значење враќање.

Во **деветтата** статија, „Буфон испиша историја во ремито на Парма кај Беневенто“ се појавува 1 неологизам: **Клин шитс**, што претставува име на спортски тим, преземено од англискиот јазик.

Во **единаесеттата** статија, „Хуанфран откри која ѕвезда на Атлетико одбила да шутира пенал во болното финале со Реал“ се појавуваат 2 неологизми: **вирални** што е со значење *се споделуваат со голема брзина на друштвените мрежи*, а е семантички различно од *вирусни*. **Прајм** претставува име на телевизиски канал и потекнува од англискиот јазик, „Амазон прајм“.

Во **дванаесеттата** статија, „Анонимен Хрват од Шведска потпиша за полскиот првак Келце; Полскиот првак Келце не запира со новите засилувања, иако има играчи за да формира и два **ростери**“, се појавува 1 неологизам, зборот **ростери**, што се однесува на список на играчи што ќе бидат дел од натпреварот позиција на играч во ракометот.

Во **шеснаесеттата** статија, „По скандалот за допинг на Олимписки Игри, 15-годишната Русинка доби дозвола да продолжи да се натпреварува“, се појавува 1 неологизам. Зборот **триметазидин** е неологизам и претставува име на лек.

Во **седумнаесеттата** статија, „Иновацијата на Ф1 е пред пропаст: Оваа година нема да се возат спринт трки“ има 1 неологизам, зборот **гранпри** кој потекнува од францускиот јазик и означува највисоко ниво на меѓународен натпревар, една од серијата меѓународни трки со формула за автомобили. И покрај тоа што овој збор треба да го третираме како неологизам, бидејќи не се сретнува во речниците, сепак станува збор за израз кој одамна се користи во спортската терминологија.

Во **осумнаесеттата** статија, „Епскиот дуел на двометрашите донесе најдолг тајбрејк во историјата на АТП“, има 4 неологизми: зборот **тај-брејк** кој се повторува 3 пати и се применува кога резултатот е 6-6. Првиот играч кој ќе освои седум или повеќе бодови со предност од два бода го освојува сетот. Натпреварот трае најмногу 5 сета (мажи) односно 3 сета (жени). Зборот **Фјучрс** што претставува име на спортски тим.

Во **деветнаесеттата** статија, „Реал во потрага по дефанзивец, ѕвездата на Ливерпул е прва желба“, се појавува 1 неологизам. Зборот **стопери** со значење централен одбранбен играч во фудбалот.

Во **дваесеттата** статија, „Трајковски: Едвај чекам да се вратам во Палермо“, има 3 неологизми: **бараж** кој се појавува 2 пати во статијата и потекнува од францускиот јазик и има значење на брана, пречка, преграда; решавачки натпревар или серија од натпревари. Во случајов се однесува на решавачки натпревар. Зборот **мундијал** е преземен од францускиот јазик и означува светско првенство.

Во **третата, четвртата, петтата, шестата, седмата, десеттата, тринаесеттата, четиринаесетта и петнаесеттата** статија не се пронајдени неологизми.

Оттука, може да се заклучи дека во 20. статии од рубрика „Спорт“ се појавуваат околу 31 неологизам, од што може да се потврди и четвртата општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Оттука, и во статиите од рубриката „Свет“ се потврдуваат четирите помошни тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др).;
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;
4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми, може да се потврди и општата теза: **Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.**

3.5. Туѓите зборови во наставата по Македонски јазик во основното образование

Процесот на глобализација и дигитализација има непосредно и директно влијание врз младите. Се смета дека во голема мера младите го менуваат јазикот со цел да бидат различни од другите или, пак, со цел побрзо да се разберат со врниците, па користат поекономичен израз кој најчесто е збор од англискиот јазик. Тие најчесто користат јазичен сленг, жаргон и компјутерски термини. Поради големото влијание на глобализацијата и честата употреба на интернетот користат туѓи зборови.

Младите се тие кои треба да го пренесуваат македонскиот јазик на наредните генерации, па од нив се очекува да ги знаат правилата и стандардите на македонскиот литературен јазик. Најголемиот контакт со литературен македонски јазик треба да го имаат на наставата во училиште и електронските медиуми и телевизијата. Оттука, произлезе и потреба да се направи и краток увид и на наставните содржини по Македонски јазик во однос на туѓите зборови, односно во која мера учениците ќе бидат оспособени да ги препознаваат, и колку ќе можат да ги заменуваат туѓите зборови со домашни соодветници.

Во однос на туѓите зборови во наставата по Македонски јазик може да се забележи дека во деветгодишната настава се сретнуваат само две наставни единици кои имаат поврзаност со оваа тема. Треба да се зема во предвид дека треба да се стремиме да го чуваме мајчиниот јазик, да користиме домашни зборови најмногу што може и во случаите кога може да се заменат туѓите со домашни соодветници. Но, за таа цел учениците треба

да можат да ги поимизираат туѓите зборови, но и да ги препознаваат во писменото и усното изразување.

Учениците во основното образование со терминот туѓи зборови единствено се сретнуваат во IX одделение во една наставна единица „Акцент на туѓите зборови“ која се наоѓа во учебникот по Македонски јазик за IX одделение (Велковска, С., Јовановска, С., 2010:14). Во оваа наставна единица се очекува од учениците да знаат дека зборовите: *поезија, хемија, граматика, критичар, билет, балкон, решио, портабл, мимика, транзистор, футролирана, шпорет* итн. се туѓи зборови, за потоа да може да ги усвојат правилата за акцентирање на туѓите зборови. Понатаму, се очекува учениците да ги препознаваат туѓите зборови во текст и, воедно, треба да знаат на кој начин се акцентираат. Имено, се очекува да знаат дека трајните заменки *литература, организира, антена* се туѓи збор кој одамна влегле во македонскиот јазик и не се вклопил во нашиот акцентски систем, туку си го задржале акцентот на јазикот на којшто му припаѓаат. Според тоа, се кажува дека овие зборови не се акцентираат на третиот слог, туку се акцентира на вториот слог од крајот на зборот. Овде се спомнуваат и туѓите зборови кои се акцентираат на првиот слог од крајот на зборот како: *ателје, жири, интервју, коментар*. Дадени се и примери кои се акцентираат двојно: *билет, балкон, решио* итн. Дадени се примери и на туѓи зборови кои целосно се вклопиле во третосложниот акцент: *поезија, хемија, радиум, граматика* итн.

Како дел од туѓите зборови се споменуваат неологизмите во учебникот за 7 одделение (Велковска, С., Јовановска, С., 2020:120). Тука се вели дека новите зборови, изрази или новосоздадени зборови кои навлегле во македонскиот јазик се нарекуваат кованици или неологизми. Се очекува од учениците од 7 одделение да запомнат дека неологизмите во јазикот навлегуваат на три начини: со создавање зборови од својот јазик: *русокос, пчеларник, фирмописец*; со прифаќање туѓи зборови: *сателит, телефон, афинитет*; со давање друго значење на зборови: *оператор* (лекар кој оперира, но и мобилен телефон), *тело* (на човек, но и дел од чешма). Во продолжение на наставната содржина во учебникот се очекува учениците да ги посочат неологизмите во текстот, односно треба да ги препознаат неологизмите: *кварт, солитер, цедиња, фудбалски меч, клуб*. Но, во истоимениот извадок се забележуваат и туѓите зборови: *центар, националност, реклама, автомеханичар и компјутер*. Ученикот треба точно да распознае

кои зборови се неологизми, а воедно да не ги измеша со трајните заемки и туѓите зборови кои одамна влегле во нашиот јазик. Во наредната вежба, пак, учениците треба да ги протолкуваат набројаните неологизми: *хектолитар, радиостаница, фраза, демант, крило, крт*. Според цитираните дефинирања на неологизми во овој труд овие примери не би требало да се вбројуваат во неологизми. Во следната вежба треба да се објасни значењето на неологизмите кои се употребени во реченици, а учениците треба да ги препознаат зборовите: *крт, тесно грло, цокеј, бокс-меч, автогол, инцидент*.

Според наведеното, може да се заклучи дека со само две наставни единици во деветгодишното образование кои се однесуваат на некаква поврзаност со туѓите зборови не може да се очекува дека учениците во иднина би можеле да имаат голема свесност при употребата на туѓи зборови и нивна замена со домашни соодветници.

3.6. Придобивки од трудот

Јазикот претставува еден од клучните елементи за историскиот континуитет на една нација. Јазикот е жива материја, па како и секоја друга постојано се дополнува, се богати и се менува. Како во сите јазици така и во македонскиот јазик има и ќе има многу туѓи зборови и изрази. Навлегувањето на зборови од туѓо потекло во еден јазик е сосема природен процес што отсекогаш се случувал во сите јазици. Ниту еден јазик не е „чист“, бидејќи секогаш доаѓа до контакт меѓу луѓето што зборуваат различни јазици, а тоа води кон позајмување на зборови.

Во таа насока треба да се истакне дека е потребно свеста за туѓите зборови мора да биде во согласност со објективните потреби на јазикот и треба да се има на ум дека тие треба да бидат заменети со домашни зборови колку што е можно, бидејќи тоа само им овозможува на лексиката да се збогати, а говорот да биде поприроден и попријатен.

Вокабуларот на новинарскиот постил се бележи со тематска разновидност, тоа ни дава голема оправданост истражувањето да се врши на ова подрачје.

Често се сретнува изразување грижа дека странските зборови го уништуваат македонскиот јазик, односно се забележуваат коментари за залагање на исфрлање на зборовите што не се од домашно потекло. Со таа намера овој труд има за цел да ги покаже бројот на туѓите зборови во статиите, да го провери нивното потекло, да го види статусот

на туѓиот збор, односно да се утврди дали станува збор за трајна замена, да се провери нивната заменивост со домашен збор и да се утврди дали станува збор за неологизам.

Во трудот се укажува дека некогаш е неизбежно да се користат туѓи зборови, но ако веќе има соодветен превод, домашен израз треба да се настојува да се употребува македонски збор со цел да се чува, да се афирмира и да се промовира стандарднојазичната норма. Земајќи ги во предвид поделените мислења околу користењето на туѓите зборови, односно едни поддржуваат, а други не сакаат да прифатат.

Придобивката од овој труд е што може да се уочи во која мера се користат туѓите зборови во новинарскиот потстил кој непосредно влијае врз јазикот. Во прилог на препораките од нашите најпознати лингвисти е препораката и на овој труд, односно да се користат македонски зборови наместо туѓи зборови секогаш кога е тоа возможно. Може да се согледа дека се сретнуваат многу туѓи зборови, но во најголема мера тие се меѓународни зборови. За дел од нив постои соодветна замена, која беше понудена во овој труд, но за дел, пак, е несоодветно да бидат заменети. И покрај тоа што се очекуваше поголем број, сепак забележани се 276 неологизми во 80 статии. Најголем дел од неологизмите се дел од компјутерската терминологија, односно најмногу неологизми се сретнуваат во рубриката „Наука и технологија“. Значи, во однос на тоа дали навистина се користат толку многу туѓи зборови, може да се заклучи дека всушност бројот и не е толку голем.

Секојдневно влегуваат нови туѓи зборови во јазикот и за брзо започнуваат да се употребуваат. Во разговорниот јазик, во секојдневната комуникација сè повеќе се употребуваат нови туѓи зборови. А најголемо влијание врз разговорниот јазик има новинарскиот потстил, каде најчесто и најлесно се забележуваат новите туѓи зборови кои потоа имаат најширок опсег на пристапност и допир до повеќе зборувачи на јазикот. Затоа, препораките на овој труд е да се внимава при користењето на туѓите зборови во новинарскиот потстил, затоа што преку него директно се влијае на читателите.

За новинарскиот потстил се вели дека во најголема мера, треба да ја чува, унапредува и промовира стандарднојазичната норма, зашто како средство за масовно информирање на јавноста, новинарските текстови, во печатена или во електронска форма, им се достапни на голем број корисници на јазикот што имаат различно образование, но и различни компетенции во однос на стандарднојазичната норма. Во таа смисла, станува

јасна улогата што новинарскиот потстил ја има во однос на чувањето и на афирмирањето на стандарднојазичната норма.

ЗАКЛУЧОК

Јазикот е најсовршената изразна форма што човекот ја измислил за да зборува за светот, за да се искажува себеси и за да делува на другите. Тој е средство што му служи на човекот да опстојува на овој свет. Јазикот е богатство, оружје и еден културен белег на секоја заедница. Претставува неизбришлив дел од културната меморија на еден народ, независно од тоа дали тој е голем или мал.

Секоја нова појава од севкупното човечко живеење се рефлектира во јазикот, па оттука, неговиот развој е, всушност, поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување, односно со постајниот процес на промени. Таквите промени, меѓу другото, се јавуваат и во облик на туѓи зборови. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја и во сопствениот јазик. Според тоа, лексиката на еден јазик е во постојана модификација на значењето и претрпува постојани промени. Овој отворен, динамичен и мултифункционален систем, дозволува одредени лексеми постојано да се отстрануваат од јазикот, а нови лексеми постојано да се појавуваат. Развојот на јазикот е поврзан со постојаниот процес на обнова и збогатување. Лексиката на македонскиот јазик постојано се дополнува со нови зборови за означување нови предмети, појави, процеси и поими. Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Тоа се случува поради процесот на глобализација, која влијае на промените на националната специфика на еден јазик.

Во таа смисла, денес сме сведоци на зголемената употреба на зборови од туѓите јазици. Се смета дека во македонскиот јазик има многу туѓи зборови. Тие се живи сведоци за контактите со другите народи, чие лексичко богатство се прима во сопствената земја. Дел од овие зборови се приспособуваат кон соодветниот јазик и со тек на време не ги чувствуваме како туѓи (актуелен, квалитет, факултет, факт, литература). И покрај тоа што постепено стануваат дел од нашата лексика, сепак, не треба да ги користиме прекумерно, туку само кога е неопходно потребно.

Новите појави и предмети се именуваат, односно добиваат соодветен означувач, со формата со која се именувани таму каде што е присутна појавата почнуваат да навлегуваат во јазикот, најпрво во текстовите од научниот стил и од новинарскиот. Новите зборови, неологизми во македонскиот стандарден јазик и во разговорниот јазик влегуваат, но нивниот натамошен статус е неизвесен. Затоа истражувањето во овој труд се изврши

токму на новинарски статии, односно предмет на анализа беше новинарскиот потстил. Воедно, пишаниот материјал е подостапен за истражување и затоа може да се третира како соодветен извор на информации за истражување. Публицистичкиот стил ги покрива сите области на општествено-политичкиот живот: политиката, економијата, науката, образованието, културата, спортот, секојдневниот живот и др. Поради неговите две основни, неразделни функции: информативна и дејствувачка или мотивирачка, односно пропагандна, се создава јавното мислење во едно општество. Во рамките на овој стил, со свои карактеристики особено во однос на проблемот што се истражува се истакнува новинарскиот потстил. Се смета дека постои можност погрешната употреба на одделни лексички единици во новинарските текстови да се пренесе како правилна и како таква да се усвои меѓу корисниците на јазикот, кои понатаму во својата пишана и говорна практика ќе продолжат да ја афирмираат оваа погрешна употреба. Во таа смисла, станува јасна улогата што новинарскиот потстил ја има во однос на чувањето и на афирмирањето на стандарднојазичната норма.

Во трудот се испитува употребата на туѓите зборови во македонскиот стандарден јазик со цел да се согледа дали е таа во согласност со стандарднојазичната норма и со препораката за употреба на домашни зборови. Целта на овој труд е да се покаже дека туѓите зборови имаат различен статус во македонскиот јазик, па според тоа не може да се носи избрзан заклучок дека нашиот јазик има многу туѓи зборови.

Истражувањето на овој труд е спроведено на 80 статии од 4 рубрики (Македонија, Свет, Наука и технологија и Спорт) од веб-страницата „Time.mk“, со цел да се добие подобра претстава за употребата на туѓите зборови во новинарскиот потстил на македонскиот јазик. Предмет на ова истражување се туѓите зборови во новинарскиот потстил. Во секоја рубрика, односно во секоја статија посебно се разгледуваат и се анализираат *трајните заемки, туѓите зборови според потеклото од другите светски јазици, туѓите зборови што може да се заменат со домашен еквивалент, неологизмите – како дел од туѓите зборови.*

По анализата на дваесетте статии од рубриката „Македонија“, резултатите покажаа дека од вкупно 3 389 збора 340 се **трајни заемки**, односно 10 % од вкупниот број зборови се трајни заемки. Од вкупно 431 туѓ збор, 340 се трајни заемки, односно 84 % од туѓите зборови се трајни заемки. Од 340 трајни заемки 298 се од грчко и латинско потекло, а 42

заемки се од европските јазици (англиски, француски, германски, италјански). Може да се утврди дека поголемиот дел од туѓите зборови се трајни заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик, пред повеќе од 20 години, за што сведочи и нивното присуство во Речникот на македонски јазик (Тритомниот речник – РМЈ) од Блаже Конески. Тие се зборови што му припаѓаат на меѓународниот зборовен состав, а, според Конески (1982) и Минова-Ѓуркова (2003: 139), се употребуваат во многу светски јазици. Ова е во согласност и со истражувањето на Лазаревска и Јанушева (2019: 17–27), кое се потпира на гледиштето на Конески (1967) за тоа дека трајните заемки се туѓи зборови што се целосно приспособени кон јазичниот систем на јазикот што ги прима.

Како што се гледа од анализата, овие зборови според потекло се од латинскиот или старогрчкиот јазик, но и од францускот, германскиот, италијанскиот, англискиот и сл. Овие зборови се приспособуваат кон јазикот и со текот на времето, не ги чувствуваме како туѓи. Од добиените резултати од истражувањето, може да се потврди првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

Во однос на анализата каде се разгледуваат туѓите зборови според потеклото од другите светски јазици во рубрика „Македонија“ во 20 статии има само 41 збора од францускиот јазик и 20 збора од англискиот јазик. Резултатите одат во прилог на втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски, италјански и др.).*

Преку обидот за замена на туѓи зборови со домашен еквивалент во рубриката „Македонија“ резултатите покажаа дека од 431 туѓ збор за 78 збора може да се најде замена со домашен еквивалент. Замената на туѓите зборови со домашни зборови покажува дека во голем број случаи туѓите зборови без проблем се заменуваат со домашни и се задржува смислата на реченицата. Кај дел од туѓите зборови, иако има соодветен домашен збор, оваа замена не е можна зашто или се губи смислата на реченицата или замената може да доведе до тешкотии во изразувањето и пренесувањето на информацијата и мислата во целост. Од друга страна, за одреден број туѓи зборови има домашни зборови, но поради масовната и многу честа нивна употреба на туѓиот збор, тој се затврдува во јазичната практика. Своја улога во употребата на туѓиот збор има и јазичната економија.

На одредени места се испита и можноста за замена на некои меѓународни зборови со домашни еквиваленти и се заклучи дека замената на меѓународниот збор со домашен еквивалент не може да се направи во секој случај, а тоа, во голема мера, зависи од значењето на меѓународниот и на домашниот збор. А во одредени случаи некој збор може да има соодветна замена, но тој може да не одговара, да не е соодветен во контекстот. Некаде, пак, ќе се најде соодветен домашен збор кој ќе одговара во контекстот, но, едноставно нема да заживее домашниот соодветник наместо туѓиот збор, поради економичност во изразувањето, навика за користење на туѓиот збор, поради општата прифатеност итн.

Од резултатите од направената анализа може да се потврди третата општа теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.*

Во однос на неологизмите како дел од туѓите зборови во рубрика „Македонија“ може да се заклучи дека во 20 статии од рубрика „Македонија“ се појавуваат околу 11 неологизми по што може да се потврди и четвртата општа теза дека *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Значи, анализата, резултатите и дискусијата во 20 статии во рубриката „Македонија“ покажуваат дека се потврдени четирите општи тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др);
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;
4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.

Тоа оди во прилог на потврдување на општата теза *Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.*

Во однос на трајните заемки во статиите од рубриката „Наука и технологија“ може да се заклучи дека од вкупно 690 туѓи зборови, 358 се трајни заемки. Значи, околу 52% туѓите зборови се трајни заемки. Значи, поголемиот дел од туѓите зборови се трајни

заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик. Овие резултати од истражувањето ја потврдуваат првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки*. Анализата ги потврдува дека трајните заемки, во суштина, се зборовите по потекло од грчкиот или од латинскиот јазик, односно меѓународните зборови. Кога се зборува за трајни заемки во македонскиот јазик, првенствено, се мисли на лексичките единици што во нашиот јазик се навлезени во почетните фази од развојот на македонскиот јазик, а што се дел од сите современи светски јазици. Оттука, тврдењето дека во македонскиот јазик има многу туѓи зборови не соодветствува со резултатите од анализата. Резултатите јасно покажуваат дека станува збор за зборови што имаат статус на трајни заемки. Она на што треба да се обрне внимание е, всушност, фактот што поновите трајни заемки (незасведочени во РМЈ, но застапени во ОТРМЈ) почнуваат масовно да ги заменуваат домашните зборови.

Во однос на туѓите зборови според потеклото од другите светски јазици во рубриката „Наука и технологија“ може да се констатира дека од англиско потекло се 184, од француско потекло се 51 збор, од германско се 2 и од италјанско потекло се 2 збора. Поради самата природа на материјалот на обработка и анализа, може да се забележи дека за разлика од рубрика „Македонија“ овде се сретнуваат повеќе зборови од европските јазици (англиски, француски, германски и италијански).

Од анализата може да се заклучи и да се потврди втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици* (англиски, француски, германски и др). Голем дел од овие туѓи зборови се трајни заемки. Во склоп на заемките и туѓите зборови се појавија меѓународните зборови, најчесто од грчко и од латински потекло и кои се наоѓаат речиси во сите европски јазици.

Анализата на туѓите зборови што може да се заменат со домашен еквивалент во рубриката „Наука и технологија“ покажа дека од вкупно 666 за 84 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 12 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. При обидот да се заменат некои туѓи зборови со домашни зборови во статиите може да се констатира дека во одредени случаи тоа не е изводливо, бидејќи се губи смислата на кажаното. Од друга страна, пак, навиката за користење одредени туѓи зборови наместо домашни е важен фактор. Всушност, има некритички однос кон туѓите зборови, се користат без оглед на тоа што има домашен збор. Како што

настојуваат многу македонски лингвисти, не би требало да има пуризам, ама таму кај што има можност да се употреби домашен збор.

Од резултатите од направената анализа може да се потврди третата општа теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.*

Целта на трудот е да се даде општа препорака за сите функционални стилови е колку што може повеќе интернационализмите да се заменуваат со домашни зборови, да се бараат и да се наоѓаат македонски соодветни зборови, зашто на тој начин од една страна ќе се збогати домашниот лексички фонд, а од друга – изразот ќе биде попривреден и поразбирлив. Се увиде дека замената на меѓународниот збор со домашен еквивалент не може да се направи во секој случај, а тоа, во голема мера, зависи од значењето на меѓународниот и на домашниот збор.

Во однос на неологизмите како дел од туѓите зборови во рубрика „Наука и технологија“ може да се заклучи дека во овие 20 статии се појавуваат околу 175 неологизми по што може да се потврди и четвртата општа теза дека *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Оттука, и во статиите од рубриката Наука и технологија се потврдуваат четирите помошни тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.);
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;
4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми, може да се потврди и општата теза: Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.

Резултатите по анализата трајните заемки во статиите во рубриката „Свет“ може да се заклучи дека од вкупно 408 туѓи зборови, 297 се трајни заемки од кои 43 трајни заемки се од англиски, француски, италјански и германски јазик.. Значи, 72,8 % од туѓите зборови се трајни заемки. Може да се утврди дека поголемиот дел од туѓите зборови се трајни

заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик. По добиените резултати од истражувањето, може да се потврди првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

Во однос на туѓите зборови кои според потеклото се од другите светски јазици од анализата на 20 статии од рубриката „Свет“, се гледа дека од англиско потекло се 33, од француско потекло се 47 збора, од германско се 5 и од италијанско потекло се 2 збора. Може да се забележи дека во оваа рубрика има најмногу зборови од француско потекло.

Од анализата, може да се потврди втората помошна теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др.).*

При обидот за замена на туѓите зборови со домашен еквивалент во рубрика „Свет“ може да се констатира дека од вкупно 404 за 75 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 18,56 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. Во одредени случаи, замената не беше изводлива бидејќи се губеше смислата на реченицата и на кажаното. Од резултатите може да се потврди третата помошна теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.*

Според направената анализа на неологизмите како дел од туѓите зборови во 20 статии од рубриката „Свет“, се појавуваат 59 неологизми, со што може да се потврди и четвртата помошна теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Според анализата на 20 статии од рубриката „Свет“ се потврдуваат четирите помошни тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;
2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др).;
3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;
4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми

Со потврдувањето на овие четири помошни тези, може да се потврди и општата теза: *Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.*

Анализата на трајните заемки во статиите од рубриката „Спорт“ покажува дека од вкупно 333 туѓи зборови, 223 се трајни заемки. Од 223 трајни заемки, 91 се од англиски, француски јазик и германски, а сите останати се од латински и грчки јазик. Значи, околу 67 % од туѓите зборови се трајни заемки. Може да се утврди дека поголемиот дел од туѓите зборови се трајни заемки кои одамна влегле во македонскиот јазик.

Добиените резултати од истражувањето, ја потврдуваат првата помошна теза *Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки.*

Во однос на потеклото на туѓите зборови во рубриката „Спорт“ се гледа дека од англиско потекло се 98 од француско потекло се 56 збора, од германско се 4, од италјанско потекло се 2 збора и 1 збор од турско потекло. Може да се забележи дека во оваа рубрика има најмногу зборови од англиско потекло. Се уочува дека дел и од трајните заемки имаат потекло од англискиот, германскиот, италијанскиот и францускиот јазик.

Од анализата може да се заклучи и да се потврди втората општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др).*

Анализата на 20 статии од рубриката „Спорт“, покажува дека голем дел од трајните заемки може да се заменат со македонски соодветник, односно од вкупно 333 туѓи зборови за 94 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 28 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. Во оваа рубрика се сретнаа специфични зборови од спортската терминологија кои и покрај тоа што може да се заменат не се очекува да заживее домашен збор. Но, сепак

Од резултатите може да се потврди третата помошна теза *Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент.*

Во однос на неологизмите како дел од туѓите зборови во статиите од рубриката „Свет“ може да се заклучи дека се појавуваат 31 неологизам, од што може да се потврди и

четвртата општа теза *Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми.*

Според резултатите добиени по анализата на 20 статиите од рубриката „Свет“ се потврдуваат четирите помошни тези:

1. Дел од туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се трајни заемки;

2. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик потекнуваат од современите светски јазици (англиски, француски, германски и др).;

3. Дел од туѓите зборови кои се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат соодветен домашен еквивалент;

4. Дел од туѓите зборови во новинарскиот потстил во македонскиот јазик се неологизми, може да се потврди и општата теза: Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.

Тоа оди во прилог на потврдување на општата теза *Туѓите зборови што се употребуваат во новинарскиот потстил во македонскиот јазик имаат различен статус.*

Кога ќе се направи споредба меѓу четирите рубрики ќе се увиди дека во рубрика „Македонија“ вкупно 431 туѓ збор, 340 се трајни заемки, односно 84 % од туѓите зборови се трајни заемки. Во рубриката „Наука и технологија“ од вкупно 690 туѓи зборови, 358 се трајни заемки. Значи, околу 52% туѓите зборови се трајни заемки. Во рубриката „Свет“ од вкупно 408 туѓи зборови, 297 се трајни заемки од кои 43 трајни заемки се од англиски, француски, италијански и германски јазик.. Значи, 72,8 % од туѓите зборови се трајни заемки. Од рубриката „Спорт“ се покажа дека од вкупно 333 туѓи зборови, 223 се трајни заемки. Од 223 трајни заемки, 91 се од англиски, француски јазик и германски, а сите останати се од латински и грчки јазик. Значи, околу 67 % од туѓите зборови се трајни заемки. **Споредбата покажува дека во рубриката „Македонија“ има најмногу трајни заемки, односно 84 % од туѓите зборови се трајни заемки, што потврдува дека најглем дел од туѓите зборови се, всушност, трајни заемки.**

Во однос на потеклото на туѓите зборови од другите светски јазици во рубриката „Македонија“ има само 41 збора од францускиот јазик и 20 збора од англискиот јазик. Во рубриката „Наука и технологија“ може да се констатира дека од англиско потекло се 184, од француско потекло се 51 збор, од германско се 2 и од италијанско потекло се 2 збора. Во

рубриката „Свет“, се гледа дека од англиско потекло се 33, од француско потекло се 47 збора, од германско се 5 и од италјанско потекло се 2 збора. Може да се забележи дека во оваа рубрика има најмногу зборови од француско потекло.

Во рубриката „Спорт“ се гледа дека од англиско потекло се 98 од француско потекло се 56 збора, од германско се 4, од италјанско потекло се 2 збора и 1 збор од турско потекло. Може да се забележи дека во оваа рубрика има најмногу зборови од англиско потекло.

Во сите рубрики заедно има 335 збора од англиско потекло, 237 од француски јазик, 11 се од германски јазик, 6 збора од италјански јазик и 1 збор од турски јазик. **Може да се констатира дека најмногу туѓи зборови се од англиско потекло.** Од друга страна пак може да се уочи дека во рубриците „Македонија“ и „Свет“ преовладуваат туѓи зборови од француско потекло (според потеклото од другите светски јазици)

Во однос на можноста на замена на туѓи зборови со домашни соодветници во рубриката „Македонија“ резултатите покажаа дека од 431 туѓ збор за 78 збора може да се најде замена, односно за 18 % од туѓите зборови може да бидат заменети со домашни зборови. Во рубриката „Наука и технологија“ покажа дека од вкупно 666 за 84 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 12 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. Во рубриката „Свет“ може да се констатира дека од вкупно 404 за 75 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 18,56 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. Во рубриката „Спорт“, се согледува дека голем дел од трајните заемки може да се заменат со македонски соодветник, односно од вкупно 333 туѓи зборови за 94 може да се најде замена со домашен еквивалент. Значи, 28 % од туѓите зборови од овие 20 статии може да бидат заменети со домашни зборови. **Од споредбата може да се уочи дека во рубриката „Спорт“ има најмногу туѓи зборови кои би можеле да бидат заменети со домашен збор.**

Резултатите покажуваат дека во рубриката „Македонија“ се појавуваат околу 11 неологизми, во рубрика „Наука и технологија“се појавуваат околу 175 неологизми, во рубриката „Свет“, се појавуваат 59 неологизми и во рубриката „Спорт“ може да се заклучи дека се појавуваат 31 неологизам. **Оттука, може да се констатира дека во**

рубриката „Наука и технологија“ има најмногу неологизми. Во вкупно 80 статии од 4 рубрики се појавуваат 276 неологизми

Се вели дека има многу туѓи зборови во македонскиот јазик, ама истражувањето покажува дека најголем број од нив се трајни заемки од латинско, грчко, англиско и француско потекло. Може да се констатира дека најголемиот дел од туѓите зборови се меѓународни зборови за кои е потешко да се најде соодветна замена. Проблем е тоа што и таму каде што е можно не се заменува со домашен збор. Ова истражување е апел до сите да се внимава кога се користат туѓи зборови, кога има можност да се заменуваат до македонски изрази и да се избегнува да се користат странски изрази и зборови поради чувство на престиж и elokventност, особено во јавниот медиумски простор.

Мислењата за туѓите зборови меѓу говорителите на македонски јазик се поделени. Некои се поддржувачи за нивно користење, некои не сакаат да ги прифатат, а трети не ги препознаваат. За новите појави, производи, технологии во светот кои мора да ги именуваме, а немаме превод, па за полесна комуникација го прифаќаме оригиналниот термин. Со интернетот јазикот станува дел од глобална комуникација и е во контакт со многу јазици и со многу народи, а така се употребуваат исти термини. Всушност, оваа појава е во сите јазици, не само во македонскиот. Се очекува допрва да прифаќаме уште повеќе туѓи зборови заради брзорастечката технологија. Поголем проблем е тоа што поради пречестото слушање содржини на странски јазик веќе се почнува да се размислува на тој јазик. Оваа појава е најзачестена кај младите кои полесно се изразуваат на англиски јазик, па размислуваат како зборот да го преведат на македонски.

Замената, пак, на туѓите зборови со домашни зборови покажува дека во голем број случаи туѓите зборови без проблем се заменуваат со домашни и се задржува смислата на реченицата. Кај дел од туѓите зборови, иако има соодветен домашен збор, оваа замена не е можна зашто или се губи смислата на реченицата или замената може да доведе до тешкотии во изразувањето и пренесувањето на информацијата и мислата во целост. Од друга страна, за одреден број туѓи зборови има домашни зборови, но поради масовната и многу честа нивна употреба на туѓиот збор, тој се затврдува во јазичната практика. Своја улога во употребата на туѓиот збор има и јазичната економија. Се испита и можноста за замена на некои меѓународни зборови со домашни еквиваленти и се заклучи дека замената на меѓународниот збор со домашен еквивалент не може да се направи во секој случај, а

тоа, во голема мера, зависи од значењето на меѓународниот и на домашниот збор. А во одредени случаи некој збор може да има соодветна замена, но тој може да не одговара, да не е соодветен во контекстот. Некаде, пак, ќе се најде соодветен домашен збор кој ќе одговара во контекстот, но, едноставно нема да заживее домашниот соодветник наместо туѓиот збор, поради економичност во изразувањето, навика за користење на туѓиот збор, поради општата прифатеност.

Трудот укажува дека некогаш е неизбежно да се користат туѓи зборови, но ако веќе има соодветен превод, домашен израз треба да се настојува да се употребува македонски збор со цел да се чува, да се афирмира и да се промовира стандарднојазичната норма.

Јазикот е жива материја и пополека се гради. Ниеден јазик не останува отпорен и затворен за промените во светот, така и македонскиот јазик поминува низ тој посојан процес. И покрај тоа што во одредена мера постои отпор и негативен став кон туѓите зборови, особено кон неологизмите, сепак, сакале или не тие се дел од нашето секојдневие. Во однос на тоа треба да се крене самосвесноста во однос на нивното користење, па секогаш кога има соодветна замена да се користи домашниот збор. Најсилни и најинтензивни промени на јазикот, во однос на користењето туѓи зборови има кај помладите зборуваачи кои се под најсилно влијание на технологијата и интернетот како директна комуникација. Туѓите зборови се најчести во нивната вербална комуникација, но добро е да се воспостави поголема контрола во однос на користењето на овие зборови во новинарскиот потстил, па барем оттаму да се зголеми влијанието на македонскиот збор. Целта на овој труд е да се крене свесноста за користење на домашни зборови, наместо туѓи.

Ние сме неизоставен дел од глобалниот јазик и од промените во светот, но сепак, треба да го чуваме македонскиот јазик како најважен дел од нашето опстојување, нашето постоење и самоспознавање. Само на тој начин ќе може да го оставиме како најголемо наследно богатство за наредните поколенија.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Бабамова, Е. (1994). *Калките од англиско потекло во современиот македонски јазик*. Скопје: Годишен зборник на Филолошкиот факултет, книга 20/21
2. Белчев, Т. (2016). *Речник на турцизми, архаизми, дијалектизми и ретко употребувани зборови во македонскиот јазик*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет.
3. Белчев, Т. (2002). *Речник на странски зборови во македонскиот јазик*. Скопје: Меѓународен семинар за македонски јазик.
4. Белчев, Т., Веновска-Антевска, С., Јованова-Грујовска, Е. (2019). *Мал речник на туѓите зборови во македонскиот јазик*. Скопје: Бата прес милениум.
5. Бојковска, С., Пандев, Д., Минова-Ѓуркова, Л., Цветковски, Ж. (2001). *Македонски јазик за средно образование.*, Скопје: Просветно Дело.
6. Бојковска, С; Минова-Ѓуркова, Л, Пандев, Д, Цветковски, Ж., Димитрова, С. (2008). *Опита граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно дело.
7. Видоески, Б., Димитровски, Т., Конески, К., Угринова-Скаловска, Р. (1999) *Правопис на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.
8. Видоески, Б. Конески, К., Угринова-Скаловска, Р. (2007) *Правопис на македонскиот литературен јазик* (XVI издание). Скопје: Просветно дело.
9. Димитровски, Т., Корубин, Б., Стаматоски, Т. (1986). *Речник на македонскиот јазик*. Скопје: Македонска книга.
10. Димовска, Б., Цветковиќ, С. *Македонски јазик за VI одделение основно образование*. Скопје: МОН. <https://bit.ly/3aMkTJc>, пристапено на 22.7.2020.
11. Ѓуркова-Минова, Л. (2003). *Стилистика на современиот македонски јазик*. Скопје: Магор.
12. Ѓуркова, А. (2015). *Латинизмите и транскрипцијата од латински во македонскиот правопис*. Скопје: Институт за македонскиот јазик.

13. Ивановска Б., Илиева, В. (2011). *Медицинска терминологија – вовед, основи и општо за јазикот во медицината*. Штип: Филолошки факултет.

14. Јанушева, В., Лазаревска, А. (2019). *Туѓите зборови и заемките во новинарскиот потстил на македонскиот стандарден јазик*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет.

15. Јанушева Виолета. (2019). „За акронимите во новинарскиот потстил на македонскиот стандарден јазик“. *Зборник од Меѓународната научна конференција: Унапредување на статусот и корпусот на македонскиот стандарден јазик – Рацин и македонскиот јазик*“, Скопје: УКИМ и Институт за македонски јазик „К. Мисирков“, 41–54.

16. Јакобсон, Р. (1990). *Language in literature*. Belknap Press.

17. Јашар-Настева, О. (1963). *Македонските калки од турскиот јазик*. Скопје: Македонски јазик.

18. 15. Јашар-Настева, О. (1968). *Турски елементи во македонскиот јазик*. Скопје: Македонски јазик.

19. Каспашак, А. (2010). *Турцизми у пољском и српском језику*. Сараево: Филозофски факултет.

20. Карапејовски, Б. (соработник на проект). (2011). *За некои аспекти на глобализацијата и нејзиното влијание врз македонскиот јазичен систем*. Скопје: Ману.

21. Кирова, С., Петковска, Б. (2014). *Англицизмите како директни заемки во македонскиот јазик*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет.

22. Конески, Б. (1976). *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.

23. Конески Блаже. 1987. *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.

24. Конески, Б. (1966). *Речник на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.

25. Конески Блаже. 1967. *За македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.

26. Конески, К. *Македонскиот јазик во развојот на словенските литературни јазици: Историја на културата на почвата на Македонија*.
27. Корубин, Б. (1980). *Јазикот наш денешен*. Скопје: Книга трета.
28. Коцева, В. (2014). *Интернационализмите во говорот на младите во Италија*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет.
29. Крстеска, В. (2018). *Интернационалната лексика како синтеза помеѓу Истокот и Западот, во “Речникот на Јанаки Стрезов, втора половина на 19 век”*. Прилеп: Институт за старословенска култура.
30. Леонтиќ, М. (2009). *Турските суфикси во македонскиот јазик со паралели од македонската патронимија и топонимија*. (необјавена докторска дисертација). Скопје: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.
31. Леонтиќ, М. *Влијанието на турскиот јазик врз македонскиот јазик*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет.
32. Јанушева, В. (2018). *Замена на меѓународни зборови со домашни зборови на македонскиот стандарден јазик*. Битола: Педагошки факултет.
33. Марков, Б. (1987). *Проблемот на заемки и калки во современиот македонски јазик*. Белград: Институт за српскохрватски јазик, Јужнословенски филолог.
34. Маркоска, Н. (2013). *Влијанието на англискиот јазик врз италијанската лексика во фудбалот*. Годишен зборник, Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет.
35. Минова-Гуркова, Л. (2003). *Стилистика*. Скопје: Магор.
36. Митковска, Л. (2011). За употребата на составите од типот ’МИТ Универзитет“, Зборник од научниот собир: *Стандарднојазичната норма на македонскиот јазик: јазикот и идентитетот*. Скопје: Институт за македонски јазик.
37. Микуновиќ, Љ. (2005). *Речник*. Скопје: Просветно дело.
38. *Македонски јазик за средно образование*. Скопје: Просветно дело, 2001.

39. Николовска, В. (2012). *Македонски јазик со култура на изразувањето*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Факултет за образовни науки.
40. Пандев, Д. (1997). *Македонски јазик за средно образование*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
41. Паноска, Р. (1994). *Современ македонски јазик*. Скопје: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“.
42. *Правопис на македонскиот јазик*. (2017). Скопје: Институт за македонски јазик „К. Мисирков“.
43. Сапир, Е. (1921). *Foundations of Linguistics*. Rice University, Foundations of linguistics.
44. Сосир, Ф. (2002). *Écrits de linguistique générale* (издание подготвено од Симон Букет и Рудолф Енглер). Париз: Галимар.
45. Симовска, С. (2007). „Оказионализмите и нивниот отслик во оригиналните преводи од македонско-германската провениенција“. *Зборник од XXXIII научна конференција на XXXIX меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 35. <https://bit.ly/2Yg02IX>.
46. Старделов, Ѓ. (1977). *Доба на противречностите*. Скопје: Македонска книга.
47. Стрезовска, Ј., Ивановска, Б. (2015). *Лингвистички осврт кон туѓите зборови и заемките во стручниот лексички фонд на јазикот*. Битола: Факултет за туризам и угостителство; Штип: Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“.
48. *Македонски јазик за средно образование*. (2001). Скопје: Просветно дело.
49. *Толковен речник на македонскиот јазик I, II, III, IV, V, VI том*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Петков Мисирков“, 2003.
50. *Речник на македонскиот јазик*. Скопје: Детска радост, 1994

51. Тантуровска, Ј. *Местото и улогата на некои јазични појави во мас-медиумите*. Скопје: пристапено на 8.3.2020 centerslo.si > 2015/10 > 26-
TanturovskaNOVA

52. Тоевски, С., Веновска-Антевска, С. (2009). *Стандарднојазичната норма како израз на јазичната култура*. Културата и јазикот, Јазикот наш денешен, кн. 17, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

53. *Стилистички карактеристики на новинарски стил. Новинарски стил на говор*. Пристапено на 8.3.2020.
<https://shr32.ru/mk/hirurgiya/stilisticheskie-osobennosti-publicisticheskogo-stilya-publicisticheskii-stil-rechi/>

Странски автори:

1. Андрейчин, Ј. (1986). *Из историјата на нашето езиково строителство*. Софија: Народна просвета.

2. Ахмед, О. (1997). *Некои калки во јазикот на Турци во Република Македонија навлезени преку македонскиот јазик. Трет научен собир на млади македонисти. Зборник на трудови*. Скопје: Филолошки факултет.

3. Bugarski, R. (1991). *Uvod u opštu lingvistiku*. Drugo izdanje. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

4. Baumann, K. Kalverkämpfer, H. (1992). *Kontrastive Fachsprachenforschung. Forum für Fachsprachenforschung* 20. Tübingen: Narr.

3. Герасим, О. (1990). *Contrastive analysis of neologisms denoting people in English and in Ukrainian*. <https://bit.ly/3lgUFDx>, пристапено на 25.7.2020.

4. Dörnyei, Z. (2007). *Research methods in applied linguistics: quantitative, qualitative, and mixed methodologies*. Oxford: OUP.

6. Мурдаров, В. (2019). *Разни нови езикови съвети*. Софија: Black-Flamingo.

7. Ћорић, Б. (1998). *Позајмљенице и врсте речи*. Научни састанак слависта у вукове дане, 27/2, Београд.

8. Чоролеева, М. (2000). *За чуждите думи и речниците, отразяващи тази лексика при съвременното развитие на българското общество и българския език*, За думите и речниците, Лексикографски и лексиколожки четения`98, Софија,.
9. Konopelkina, O. (2017). Comparative analysis of Ukrainian and English neologisms in the context of political discourse“. *International journal of multilingual education* 9, 23–30 <https://bit.ly/2E7I9p0>, пристапено на 20.7.2019.
10. Niska, H. (1998). *Exploration in translational creativity: Strategies for interpreting neologisms*, workshop paper. <https://bit.ly/2Clh5Mr>, пристапено на 25.10.2019.
11. Ljudevit, J. (2007). *Jezik. časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, Vol.54 No.4 Listopad.
12. Janusheva, V., Jurukovska, J. (2015). Conceptual formulation of neologisms in various dictionaries and primary school Macedonian language course textbooks“. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 11 (2), pp. 99–116.
13. Janssen, M. (2005). *Orthographic neologisms selections criteria and semiautomatic Detection*. <https://bit.ly/32c6iTb>, пристапено на 20.5.2019.
14. Maxwell, J. (2005). *Qualitative research: an interactive design*, 2nd ed. Thousand oaks, CA: Sage.
15. Muhvič-Dimanovski, V. (1992). *Prevedenice . jedan oblik neologizama*, knj. 446, Zagreb: Rad HAZU.
16. Muhvič-Dimanovski, V. (1998). *Neologizmi na razmeji jezične otvorenosti i jezičnoga purizma*, Zagreb: Filologija.
17. Muhvič-Dimanovski, V. (2004). *New Concepts and New Words . How Do Languages Cope With the Problem of Neology*. vol. 28, supp. 1, Zagreb: Collegium Antropologicum
18. Muhvič-Dimanovski, V. (2004). *V. Italian and German Influence on Croatian: Similarities And Differences*.
19. Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu*, Zagreb.
20. Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu – uvod u lingvistiku jezi_nih dodira*. Zagreb: JAZU, Školska knjiga.
21. Filipovic, R. (1960). *The Phonemic Analysis of English Loan-Words in Croatian*. Zagreb: Institute of Phonetics.
22. Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost*

- u hrvatskome standardnom jeziku*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
23. Katičić, R. (1992). *Novi jezikoslovni ogledi*, Zagreb: Školska knjiga.
24. Radtke, E. (1992). *La dimensione internazionale del linguaggio giovanile*, in *Il linguaggio giovanile degli anni Novanta, Regole, invenzioni, gioco, a cura di Emanuele Banfi e Alberto A. Sobrero*. Bari: Laterza.
25. Rey, A. (1995). The concept of neologism and the evolution of terminologies in individual languages“. In *Essays on terminology*. Translated and edited by Juan C. Sager. Introduction by Bruno de Bessé. Amsterdam: John Benjamins.
26. Sandelowski, M. (1998). Justifying qualitative research. *Research in nursing and health*, 31(3), 193–155.
27. Skelin-Horvat, A. (2004). *Posuđivanje u hrvatski jezik u dvama razdobljima*. Zagreb: Filozofski fakultet,
28. Trudgill, P. (1974). *Sociolinguistics. An introduction to language and society..* Harmondsworth: Penguin books ltd.
29. Težak, S.. (1999). *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni*, Zagreb: Tipex.
30. *The phonemic analysis of English loan-words in Croatian* (Acta Instituti phonetici) Unknown Binding, 196
31. Trebar, B. *Terminološka načela in oblikoslovnoskladenjske terminološke variacije*
32. Zuckermann, G. (2003). *Language Contact and Lexical Enrichment in Israeli Hebrew*. Palgrave Macmillan.
33. Zhakhanova-Raimzhanovna Z., Luchkova G. D. (2013). Semantic and structural peculiarities of English neologisms. In *Modern scientific research and their practical application*, edited by Alexandr G. Shibaev, Alexandra D. Markova (Kupriyenko SV, Odessa), 67–71, <https://bit.ly/2EfKNZu>.

Речници – кирилица

1. Белчев Толе. *Речник на странски зборови во македонскиот јазик*. Скопје, 2002.
2. Вујаклија Милан. *Лексикон страних речи и израза*. Београд: Просвета, 1980.

3. *Дигитален речник на македонскиот јазик*, <https://bit.ly/322NeHb>.
4. Микуновиќ Љубо. *Речник на странски зборови и изрази*. Скопје: Просветно дело, 2005.
5. *Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања*. Гл. редактор Б. Конески. Скопје: Македонска книга и Графички завод „Г. Делчев“, 1986.
6. *Речник на српски јазик*, <https://bit.ly/2YbtAaz>.
7. *Слободна енциклопедија „Википедија“*, <https://bit.ly/3g8oFh2>.
8. *Толковен речник на македонскиот јазик*. Ред. Кирил Конески, I–VI. Скопје: Институт за македонски јазик „К. Мисирков“, 2003–2014.

Речници – англиски јазик

1. *A multilingual free encyclopedia, Wictionary*, <https://bit.ly/3h9AGUA>.
2. *Collins English Dictionary*, <https://bit.ly/3haKMEF>.
3. *Merriem-Webster Online Dictionary*, <https://bit.ly/3he4Ea3>.
4. Hornby, A., S. *Oxford Advanced Learner's Dictionary, 7th Edition*. UK: Oxford University Press, 2009.
5. *Hrvatski jezični portal*. <https://bit.ly/317Bp33>.

Користени интернет страници:

1. Тодоровска, Деспина, Заедничко одбележување на 150 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев. Сител. <https://sitel.com.mk/zaednichko-odbezhuvanje-na-150-godishninata-od-ragjanjeto-na-goce-delchev-0> пристапено на 4.2.2022.
2. Олеснети мерки за влез во Косово, Норвешка и Бугарија. ТВ 21. <https://mk.tv21.tv/olesneti-merki-za-vlez-vo-kosovo-norveshka-i-bugarija/> пристапено на 4.2.2022.
3. Јаневски, Зоран. Треба ли децата да носат маски во училиница? Сител.мк <https://sitel.com.mk/treba-li-decata-da-nosat-maski-vo-uchilnica>, пристапено на 27.1.2022.

4. Антикорупциска, за 20 години 165 иницијативи, само три стигнале на суд. Алсат.мк. <https://alsat.mk/mk/antikoruptionska-za-20-godini-165-initsijativi-samo-tri-stignale-na-sud/> пристапено на 27.22.2022.
5. Зголемен е бројот на заболени од рак. Алсат.мк. <https://alsat.mk/mk/zgolemen-e-brojot-na-zaboleni-od-rak/> пристапено на 4.2.2022.
6. Славчо Поповски прогнозира: Ни доаѓа сонце и речиси пролет, еве кога. Еспресо.мк <https://espreso.mk/vi-preporachuvame/slavcho-poposki-prognozira-ni-doaga-soncze-i-rechisi-prolet-eve-koga/> пристапено на 4.2.2022.
7. Пендаровски: Поддршка за Марија, никој не смее да биде предмет на дискриминација. Тв21. <https://mk.tv21.tv/pendarovski-poddrshka-za-marija-nikoj-ne-smee-da-bide-predmet-na-diskriminatsija/> пристапено на 27.1.2022.
8. Осломејското езеро под мраз. Скопје1.мк. <https://skopje1.mk/archives/161225>. пристапено на 27.2.2022.
9. Славчо Попоски прогнозира: Еве каде ќе има сонце, а каде снег во Македонија!. Еспресо. <https://espreso.mk/vi-preporachuvame/slavcho-poposki-prognozira-eve-kade-ke-ima-soncze-a-kade-sneg-vo-makedonija/> пристапено на 27.1.2022.
10. Билали за ТВ 24: И двете нови влади на Македонија и Бугарија имаат позитивна енергија и добра волја. ТВ 24. <https://www.24.mk/details/bilali-za-tv-24-i-dvete-novi-vladi-na-makedonija-i-bugarija-imaat-pozitivna-energija-i-dobra-volja> пристапено на 27.1.2022.
11. Демјанска, Далиборка. СОНК бара две недели онлајн настава, МОН одбива. Телма. <http://bitly.ws/AcPQ> , пристапено на 27.1.2022.
12. Власта ќе ја менува методологијата за броење починати од КОВИД. Алсат. <https://alsat.mk/mk/vlasta-ke-ja-menuva-metodologijata-za-broene-pochinati-od-kovid/>. пристапено на 27.1.2022.
13. Ордановски за ТВ 24: На Петков не му е приоритет Бугарите во македонскиот устав. ТВ 24. <https://www.24.mk/details/ordanovski-za-tv-24-na-petkov-ne-mu-e-prioritet-bugarite-da-vlezat-vo-makedonskiot-ustav>, пристапено на 23.3.2022.
14. Шаќири: Печатени учебници мора да постојат. Прес 24. <https://press24.mk/shakjiri-pechateni-uchebnici-mora-da-postojat> пристапено на 23.3.2022.

15. Симоновски, Горан. 9Утре вонреден состанок на НАТО лидерите - Ковачевски во Брисел. Сител. <https://sitel.com.mk/utre-vonreden-sostanok-na-nato-liderite-kovachevski-vo-brisel> пристапено на 23.3.2022.

16. Андоновски за ТВ 24: Имаме влада која дома е лажен триумфалист, а надвор има подвиткан рбет. ТВ 24. <https://www.24.mk/details/andonovski-za-tv-24-imame-vlada-koja-doma-e-lazhen-triumfalist-a-nadvor-ima-podvitkan-rbet> пристапено на 23.3.2022

17. Шолц: Ако наеднаш ги забраниме руските енергенси, ќе се втурнеме во рецесија. Канал 5. <https://kanal5.com.mk/sholc-ako-naednash-gi-zabranime-ruskite-energensi-kje-se-vturneme-vo-recesija/a522399> пристапено на 23.3.2022.

18. Петровска во Брисел на средба со извршниот директор на Европската одбранбена агенција Шедиви. ТВ 21. <https://mk.tv21.tv/petrovska-vo-brisel-na-sredba-so-izvrshniot-direktor-na-evropskata-odbrambena-agentsija-shedivi/> пристапено на 23.3.2022.

19. Потпишан меморандум за соработка со Бугарија во областа на спортот и младите. Макфакс. <http://bitly.ws/AfxS> пристапено на 23.3.2022.

20. Панел-дискусија на УАКС на тема „Војната во Украина и нејзиното влијание на Балканот“. Слободен печат. <https://www.slobodenpecat.mk/panel-diskusija-na-uaks-na-tema-vojnata-vo-ukraina-i-nejzinoto-vlijanie-na-balkanot/> пристапено на 23.3.2022.

21. Нов револуционерен полнач за електрични возила: Ќе бидат потребни само шест минути. Иновативност. <http://bitly.ws/Afyg> пристапено на 27.1.2022.

22. Xiaomi го претстави Redmi Note 11: четири модели за сечии џеб. porta.mk. <https://porta.mk/xiaomi-go-pretstavi-redmi-note-11-chetiri-modeli-za-sechij-djeb/> пристапено на 27.1.2022,

23. WhatsApp до крајот на февруари да ја смени политиката на приватност, побара ЕУ. Канал 5. <https://kanal5.com.mk/whatsapp-do-krajot-na-fevruari-da-ja-smeni-politikata-na-privatnost-pobara-eu/a513790> пристапено на 27.1.2022.

24. Кина лансираше сателит за следење на свлечишта и земјотреси. Вечер. <http://bitly.ws/AfyW> пристапено на 27.1.2022.

25. Четвртата „Uncharted“ видеоигра излегува утре. Опсервер. <https://opserver.mk/magazin/interesno/chetvrtata-uncharted-videoigra-izleguva-ut্রে/> пристапено на 27.1.2022.

26. Греењето на пелети станува луксуз. Порта 3. <https://www.porta3.mk/greenje-na-peleti-vo-zemjava-stanuva-luksuz/> пристапено на 27.1.2022.
27. Русија подготвува три мисии на Венера до 2034 година. Ohrid news.com. <https://www.ohridnews.com/rusi-a-podgotvuva-tri-misii-na-venera-do-2034-godina/> пристапено на 27.1.2022.
28. Полски истражувачи измислија звучни топови против смог. Радио Моф. <https://www.radiomof.mk/polski-istrazhuvachi-izmislija-zvuchni-topovi-protiv-smog/> пристапено на 27.1.2022.
29. Ендава најавува релокација на канцелариите во Скопје. It.mk. <https://it.mk/endava-najavuva-relokatsija-na-kantselariite-vo-skopje/> пристапено на 27.1.2022.
30. <https://smart.sdk.mk/naslovna/na-zemjata-ima-mnogu-poveke-vidovi-drvja-odoshto-se-misleshe/> 02.2.2022
31. На Земјата има многу повеќе видови дрвја одошто се мислеше. Смарт СДК.МК <https://nezavisen.mk/novite-tableti-samsung-galaksi-vo-evropa-kje-chinat-megju-749-i-1-699-evra/> пристапено на 2.2.2022.
32. „Apple“ ќе тестира три нови уреди во Индија?. Канал 5. <https://kanal5.com.mk/-apple-kje-testira-tri-novi-uredi-vo-indija/a514627> пристапено на 2.2.2022.
33. Вирален хит: откриено е како се активира тајно копче на „ајфон“. Макфаст. <http://bitly.ws/AfBV> пристапено на 2.2.2022.
34. Во Британија се гради фабрика за батерии, вредна 4,5 милијарди евра. Канал 5. <https://kanal5.com.mk/vo-britanija-se-gradi-fabrika-za-baterii-vredna-4-5-milijardi-evra/a514498> пристапено на 2.2.2022.
35. TikTok планира голем пробив во нова сфера. Usb.mk. <http://bitly.ws/AfI5> пристапено на 20.05.2022.
36. Huawei на глобално ниво носи лесен и атрактивен флексибилен телефон – Mate Xs 2. Usb.mk. <http://bitly.ws/AfIg> пристапено на 20.05.2022.
37. Намалете ја конзумацијата на кафето со Cup Buddy. It.mk. <https://it.mk/namalete-ja-konzumatsijata-na-kafeto-so-cup-buddy/> пристапено на 20.05.2022.
38. NFT – Механизам за продажба на уметност или медиум?“ – панел дискусија во сабота. Радио Моф. <https://www.radiomof.mk/nft-mehanizam-za-prodazhba-na-umetnost-ili-medium-panel-diskusija-vo-sabota/> пристапено на 20.05.2022.

39. Комуникации и дигитални медиуми – нова програма на Европскиот кампус на Универзитетот Јорк, СИТИ Колеџ. Бизнис вести. <https://www.biznisvesti.mk/komunikatsii-i-digitalni-mediumi-nova-programa-na-evropskiot-kampus-na-univerzitetot-jork-siti-koledh/> пристапено на 20.05.2022.

40. Сите модели на iPhone 15 би можеле да добијат интересен новитет во екранот. Скопје1.мк. <https://skopje1.mk/archives/198761> пристапено на 20.05.2022.

41. Урнебесна реакција на Путин во Пекинг: Заспа кога украинските олимпијци го вееја своето знаме. Вечер. <http://bitly.ws/AfJ3> пристапено на 4.2.2022.

42. ЦРНА КОВИД-статистика: САД надмина 900.000 починати. Локално. <https://lokalno.mk/tsrna-kovid-statistika-sad-nadmina-900-000-pochinati/> пристапено на 5.2.2022

43. Четворица рудари загинаа во експлозија на метан во рудник за јаглен во југозападен Пакистан. Слободен печат. <https://www.slobodenpecat.mk/chetvorica-rudari-zaginaa-vo-eksplozija-na-metan-vo-rudnik-za-jaglen-vo-jugozapaden-pakistan/> пристапено на 5.2.2022.

44. Пукање во црква во Колорадо: Убиена е една жена, двајца се ранети. Слободен печат. <https://www.slobodenpecat.mk/pukanje-vo-crkva-vo-kolorado-ubiena-e-edna-zhena-dvajca-se-raneti/> пристапено на 5.2.2022.

45. Во САД запалени копии од книги за Хари Потер и Самрак заради борба против „демонските влијанија“ <https://libertas.mk/vo-sad-zapaleni-kopii-od-knigi-za-hari-poter-i-samrak-zaradi-borba-protiv-demonските-vli-ani-a/> пристапено на 5.2.2022.

46. Во Австрија од денеска е задолжителна вакцинацијата против коронавирус 05/02/2022 08:28. Независен. <https://nezavisen.mk/vo-avstrija-od-deneska-e-zadolzhitelna-vakcinacijata-protiv-koronavirus/> пристапено на 5.2.2022.

47. Уште еден повик за смена на Борис Џонсон од премиерската функција. Локално. <https://lokalno.mk/ushte-eden-povik-za-smena-na-boris-dhanson-od-premierskata-funktsija/> пристапено на 5.2.2022.

48. Во Германија пристигнаа 2.000 американски војници. Локално. <https://lokalno.mk/vo-germanija-pristignaa-2-000-amerikanski-vojnitsi/> пристапено на 5.2.2022.

49. Највисокиот глечер на Монт Еверест брзо се топи поради климата. Скопје 1.мк. <https://skopje1.mk/archives/163164> пристапено на 5.2.2022.
50. Авион се урна во Перу, нема преживевани. Скопје 1.мк. <https://skopje1.mk/archives/163158> пристапено на 5.2.2022.
51. Успешно лансирање на ракетата „Сојуз-2,1“. Вечер.мк. <http://bitly.ws/AfKR> пристапено на 5.2.2022.
52. Ивица Дачиќ откри зошто најчесто плаче и дали ќе се повлече од политика. Скопје1.мк. <https://skopje1.mk/archives/163161> пристапено на 5.2.2022.
53. Дојче Веле го затвора дописништвото во Москва, стравуваат дека Русија ќе ги прогласи за шпиони. Канал 5. <https://kanal5.com.mk/dojche-vele-go-zatvora-dopisnishtvoto-vo-moskva-stravuvaat-deka-rusija-kje-gi-proglasi-za-shpioni/a514957> пристапено на 5.2.2022.
54. Јужна Африка направи копија на „Модерна“ за да ја забрза вакцинацијата. Скопје инфо.мк. <https://skopjeinfo.mk/juzhna-afrika-napravi-kopija-na-moderna-za-da-ja-zabrza-vakcinacijata> пристапено на 5.2.2022.
55. ОТКРИЕНА НОВА, ПОЗАРАЗНА ВАРИЈАНТА НА ХИВ Заразени се над 100 лица во Холандија. Плусинфо.мк. <https://plusinfo.mk/otkriena-mnogu-pozarazna-vari-anta-na-hiv-a-imaat-pove-e-do-100-lica-vo-holandi-a/> пристапено на 5.2.2022.
56. Швајцарија: Свиспорт погоден од кибер напад. Опсервер.мк. <https://opserver.mk/svet/shvajcarija-svisport-pogoden-od-kiber-napad/> пристапено на 4.2.2020.
57. Во Јапонија планирани се 1 милион дози бустер вакцина. Телма. <http://bitly.ws/AfME> пристапено на 7.2.2022.
58. Повеќе од половина милион жртви на Ковид во Индија. Макфакс. <http://bitly.ws/AfN6> пристапено на 7.2.2022.
59. Принцот Чарлс и оддаде почест на својата мајка за јубилејот и се заблагодари за Камила. Вечер. <http://bitly.ws/AfNg> пристапено на 7.2.2022.
60. „Ќе го гаѓаме Безос со расипани јајца“- Холандските граѓани гневни поради мегајахтата на милијардерот. Макфакс. <http://bitly.ws/AfNs> пристапено на 7.2.2022.
61. Поради короната не се направени 100 милиони тестови за рак, штетата е огромна. Локално. <https://lokalno.mk/poradi-koronata-ne-se-napraveni-100-milioni-testovi-za-rak-shtetata-e-ogromna/> пристапено на 7.2.2022.

62. Сандра Цветковска, фотограф на брод: „Јамајка е рај, но нема да го заборавам зип-лајлот во прашума во Костарика“. Црнобело.ком. <http://bitly.ws/AfPc> пристапено на 14.2.2022.

63. Јокиќ и Дончиќ запишаа трипл-дабл во победите на Денвер и Далас. Спорт1.мк. <https://sport1.mk/kosharka/nba/jokikj-i-donchikj-zapishaa-tripl-dabl-vo-pobedite-na-denver-i-dalas-video> пристапено на 7.2.2022.

64. Влаховиќ ги наполни насловните страни, ама Алегри го искритикува по дебито!. Суперспорт. <https://supersport.mk/vlahovik-gi-napolni-naslovnite-strani-ama-alegri-go-iskritikuva-po-debito/> пристапено на 7.2.2022.

65. Борусија Дортмунд го потврди Зиле како засилување за следната сезона. Дерби. <https://derbi.mk/borusija-dortmund-go-potvrdi-zile-kako-zasiluvanje-za-slednata-sezona/> пристапено на 7.2.2022.

66. Дејвис: На играчите почнаа да им влегуваат во глава моите замисли. Дерби. <https://derbi.mk/dejvis-na-igrachite-pochnaa-da-im-vleguvaat-vo-glava-moite-zamisli/> пристапено на 7.2.2022.

67. <https://ekipa.mk/ohrid-stigna-do-golema-pobeda-nad-butel-vo-borbata-za-plasman-vo-plej-of-video/> пристапено на 7.2.2022.

68. Охрид стигна до голема победа над Бутел во борбата за пласман во плеј-оф. Екипа. <http://bitly.ws/AfR9> пристапено на 7.2.2022.

69. Ренова посилна за Мамасаде. Спортски.мк. <http://bitly.ws/AfRd> пристапено на 7.2.2022.

70. Кам-бек на Лаказет. Вечер. <http://bitly.ws/AfRn> пристапено на 7.2.2022.

71. Буфон испиша историја во ремито на Парма кај Бенеvento. Гол. <https://www.gol.mk/fudbal/bufon-ispisha-istorija-vo-remito-na-parma-kaj-benevento> пристапено на 7.2.2022.

72. ФИФА може да го ублажи правилото за офсајд. Нова тв. <https://novatv.mk/fifa-mozhe-da-go-ublazhi-praviloto-za-ofsajd/?fbclid=IwAR0X> пристапено на 7.2.2022

73. Хуанфран откри која ѕвезда на Атлетико одбила да шутира пенал во болното финале со Реал. Дерби.мк. <https://derbi.mk/huanfran-otkri-koja-dzvezda-na-atletiko-odbila-da-shutira-penal-vo-bolното-finale-so-real/> пристапено на 7.2.2022.

74. Андов, Душко. Анонимен Хрват од Шведска потпиша за полскиот првак Келце. Ракомет 24. <http://bitly.ws/AfRE> пристапено на 7.2.2022.
75. Динар повеќе не е селектор на Саудиска Арабија. Вечер. <http://bitly.ws/AfRS> пристапено на 7.2.2022.
76. Додик е нов среден бек на Вардар, Охрид добива замена!?. Гол. <https://www.gol.mk/rakomet/dodikj-e-nov-sreden-bek-na-vardar-ohrid-dobiva-zamena> пристапено на 7.2.2022.
77. Тиквеш со фуриозен финиш до голема победа над Е. 2. Спорт медиа. <http://bitly.ws/AfS6> пристапено на 7.2.2022.
78. По скандалот за допинг на Олимписки Игри, 15-годишната Русинка доби дозвола да продолжи да се натпреварува. Црно бело. <https://www.crnobelo.com/novosti/sport/91417-po-skandalot-za-doping-na-olimpiski-igri-15-godishnata-rusinka-dobi-dozvola-da-prodolzhi-da-se-natprevaruva> пристапено на 14.2.2022.
79. Иновацијата на Ф1 е пред пропаст: Оваа година нема да се возат спринт трки?. Спорт. <https://sport1.mk/koli-motori-i-trki/inovacijata-na-f1-e-pred-propast-ovaa-godina-nema-da-se-vozat-sprint-trki> пристапено на 14.2.2022.
80. Епскиот дуел на двометрашите донесе најдолг тај-брејк во историјата на АТП. Гол. <https://www.gol.mk/tenis/epskiot-duel-na-dvometrashite-donese-najdolg-taj-brejk-vo-istorijata-na-atp> пристапено на 17.2.2022.
81. Реал во потрага по дефанзивец, ѕвездата на Ливерпул е прва желба. Спортски.мк. <http://bitly.ws/AfTS> пристапено на 13.2.2022.
82. <https://www.researchgate.net/publication->,.
83. <https://bit.ly/2Yg02IX>
84. Тантуровска, Ј. Местотот и улогата на некои јазични појави во мас-медиумите. centerslo.si › 2015/10 › 26-TanturovskaNOVA. пристапено на 13.9.2021.
85. <https://shr32.ru/mk/hirurgiya/stilisticheskie-osobennosti-publicisticheskogo-stilya-publicisticheskii-stil-rechi/>
86. Булкина, М. <https://bit.ly/3lgUFDx> пристапено на 13.9.2021.
87. Конопелкина, О. (2017). Comparative analysis of Ukrainian and English neologisms in the context of political discourse. <https://bit.ly/2E7I9p0>
88. <https://bit.ly/2CIh5Mr>

89. Janssen, M. (2005). Orthographic Neologisms Selection Criteria and Semi-Automatic Detection. <https://bit.ly/32c6iTb>
90. Жаханова З.Р., Лучкова Г.Д. (2013). Semantic and structural peculiarities of English neologisms <https://bit.ly/2EfKNZu>
91. <https://bit.ly/322NeHb>
92. Leksikon srpskog jezika. <https://bit.ly/2YbtAaz>
93. Википедија. <https://bit.ly/3g8oFh2>.
94. Wiktionary. <https://bit.ly/3h9AGUA>.
95. Collins dictionary. <https://bit.ly/3haKMEF>.
96. Merriam-Webster dictionary. <https://bit.ly/3he4Ea3>.
97. Geek pravopis. <https://bit.ly/317Bp33>.
98. Официјален дигитален речник на македонскиот јазик.
<https://makedonski.gov.mk/>
99. Дигитален речник на македонскиот јазик. <http://drmj.eu/>

РЕЧНИК

А

автократи – (грч.) неограничен господар, владетел, самодрже; ДР; РЉМ, 9; РМЈ1, 4.

автоматска – (грч.) што е во врска со автомат; ОТПМЈ; РЉМ, 9; РМЈ1, 4.

автомобили – (грч.) индивидуално моторно патничко возило на четири тркала; РМЈ 1, 4; ОТПМЈ.

автомобилска – (изведенка) индивидуално моторно патничко возило на четири тркала; ОТПМЈ; РМЈ1, 4.

агенција – (лат.) посредничка форма што работи одредени работи за други фирми и за приватни лица, установа што се занимава со собирање и ширење на вести; РТБ, 11; ОТПМЈ; РМЈ1, 4.

администрација – (лат.) управна власт; органи на таа власт, управа, управување, раководење, управна власт, влада, канцелариски работи; ОТПМЈ; РТБ, 16.

аеродром – (грч.) место уредено за полетување и за слетување, за сместување и за одржување на авиони и други летала; ОТПМЈ; РЉМ, 15; РМЈ1, 6.

академски – (грч.) 1. што се однесува на академија на науките и на академик; академско гледиште. 2. што е теориски, крут, тешко сфатлив. 3. што е научен, објективен и непристрасен. 4. што се стекнува со диплома на факултет или друга висока школа. 5. што е универзитетски, студентски; ДР; РЉМ, 17; РМЈ1, 7; РТБ, 21; ТРМЈ I, 20.

активен – (лат.) вреден, трудољубив, енергичен; што работи, што е во служба, управен, извршен, што се однесува на управата; ОТПМЈ; РТБ, 15.

активности – (лат.) дејствување, работа; РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 8.

актуелен – (лат.) сегашен, денешен, современ, важен во овој момент, вистински, потребен, што е на дневен ред; РТБ, 26; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 8; РЉМ, 20.

акција – (лат.) дејство, работење, претприемчивост, движечка сила; војничка операција; дел од капитал вложен во некоја работа и документ за тоа вложување; ОТПМЈ; РТБ, 27; РМЈ1, 8.

акциски – (лат.) 1. работа, дејност, дејство; 2. движечка сила; 3. воена операција; 4. вредносна хартија како удел во капиталот на акционерско претпријатие; ДР; РЉМ, 21; РМЈ1, 8.

актери – (фр.) 1. лице што настапува во театарски претстави или на филм. 2. учесник во некое дело или некој настан; ОТПМЈ; РЉМ, 19.

активни – (лат.) дејствување, работа; РТБ, 25; ТРМЈ I, 25; РМЈ1, 9.

акмулација – (лат.) собирање, натрупвање, стекнување; ОТПМЈ; РЉМ, 20; РМЈ1, 8.

акционери – (фр.) сопственик на акции што стекнува право на добивка на вложените пари; ОТПМЈ; РТБ, 28.

акредитации – (лат.) овластување за вршење функција; ДР, РЉМ, 18, РМЈ1, 8.

амбасада – (фр.) дипломатско претставништво од прв степен. Песните во оригинал на шпански ги читаше претставник на чилеанската амбасада; ОТПМЈ; РЉМ, 27; РМЈ1, 10.

амбасадор – (фр.) дипломатски претставник од највисок ранг, повисок ранг од пратеник; ТРМЈ1, 35; РЉМ, 27; РМЈ1, 10.

амбиции – (лат.) силна желба да се направи, да се постигне нешто, стремеж кон слава, кон успех и сл.; ОТПМЈ; РЉМ, 27; РМЈ1, 10.

анализа – (грч.) 1. научен метод за испитување со расчленување на она што се проучува; 2. хем. определување на состојките на некое тело, на некоја материја; 3. разделување на нешто на неговите составни делови; РЉМ, 29; ОТПМЈ; ДР; РМЈ1, 11.

ангажман – (фр.) 1. работна обврска, задолжение; 2. работа на определено време; ОТПМЈ; РЉМ, 31; РМЈ1, 11.

антиген (тест) – (грч) супстанции кои, бнесени во телото предизвикуваат создавање на антитела, со што се засилува имунитетот на организмот; РЉМ, 34.

антички – (лат.) 1. стара грчко-римска култура; 2. стар предмет со уметничка вредност; 3. чуден, специфичен, интересен човек; ОТПМЈ; РЉМ, 37; РМЈ1, 12.

анксиозност – (лат.) чувство на општа возбуденост, нејасен страв без очигледен надворешен повод, голем стрес и загриженост; ДР; РЉМ, 33.

арбитража – (фр.) 1. судење и пресуда на определен суд; 2. процес кој се извршува за да се дојде до мирно решение на спор меѓу држави. 3. определен, избран суд; ОТПМЈ; РЉМ, 42; РМЈ1, 13.

ас – (лат.) 1. во картите за играње - единица, најсилна карта; 2. првак, победник на некој натпревар, првенец во нешто; 3. во тенисот - поен постигнат со сервисот; ОТПМЈ; РЉМ, 46; РМЈ1, 15.

асистенции – (лат.) помагање, помош, потпора, присуство, во речниците има само асистира, асистент; ДР; РЉМ, 47; РМЈ1, 15.

асоцијација – (лат.) 1. сојуз; здружување на луѓе поради некоја заедничка цел; 2. поврзување на една претстава со друга; РЉМ, 48, ОТПМЈ, РМЈ 1, 16.

аспекти – (лат.) 1. изглед, поглед; 2. лик, надворешност, форма во која се јавува нешто; 3. гледиште, стојалиште; РЉМ, 48; ОТПМЈ; РМЈ1, 16.

алијанса – (фр.) сојуз, спојување, здружување; РЉМ, 24; ТРМЈ I, 30.

аплицира – (лат.) применува, употребува, наместува, става, пришива, прилепува, втиснува; ОТПМЈ; РТБ, 51; РЉМ, 39; РМЈ1.

апликација – (анг.) 1. примена, употреба; 2. ставање или втиснување украс на ткаенина; 3. формулар за вработување; 4. софтверска програма; ОТПМЈ; РЉМ, 39.

апсолутно – (лат.) целосен, полн, чист, совршен, независен; ОТПМЈ; РЉМ, 41; РМЈ1, 13 .

археолошки – (грч.) историска наука што се занимава со ископување и проучување на материјалните остатоци од старите култури и цивилизации; ОТПМЈ; РЉМ, 44; РМЈ1, 15.

апелира – (лат.) повикува, повикува некого за помош, за солидарност, укажува на тешкотии; ОТПМЈ; РТБ, 49.

аплицира – (лат.) применува, употребува, наместува, става, пришива, прилепува, втиснува; ОТПМЈ; РТБ, 51.

апарат – (лат.) направа, машина, орудие, уред со различна намена; ОТПМЈ; РТБ, 49.

анкетирање – (лат.) води, извршува анкета; истражува со испитување на луѓе, ОТПМЈ; РТБ, 43.

атмосферски – (грч.) што е во врска со атмосфера, (воздушна обвивка околу Земјата); ОТПМЈ; РМЈ1, 16; РЉМ, 50.

Б

батерија – (фр.) спој на неколку галвански елементи или на акумулатори заради добивање на поголема електромоторна сила или на поголема јачина на струјата; РЉМ, 59, РМЈ1, 23

балансиран – (фр.) урамнотежи; ОТПМЈ; РЉМ, 55; РМЈ1, 21.

бараж – (фр.) 1. брана, пречка, преграда. 2. интензивно артилериско бомбардирање. 3. решавачки натпревар или серија од натпревари; ОТПМЈ; РЉМ, 58.

балони – (фр.) шупливо, еластично, по форма елипсовидно, топчесто тело, исполнето со гас полесен од воздухот за да може да се крева, да се движи високо над земјата, служи за летање, посматрање, мерење и сл.; ОТПМЈ; РМЈ, 104; РТБ, 68; РМЈ1, 21.

бековска – (англ.) играч од одбраната на фудбалски тим; ОТПМЈ; РЉМ, 61; РМЈ1, 29.

брифинг – (англ.) кус збиен разговор на некој висок политичар со новинари или со свои соработници; РТБ, 98.

бронхии – (грч.) душници, гранчиња од душек составени од рскавични прстени меѓусебно поврзани со сврзливо ткиво и мускули; РЉМ, 74; ОТПМЈ; РМЈ1, 47 .

бизнис – (англ.) доходна работа, претежно трговска, работа што носи печалба; РТБ, 85; ТРМЈ II, 135.

биланс – (фр.) годишна, завршна сметка на приходи и расходи на некоја установа, претпријатие и др.; преносно: краен резултат; ОТПМЈ; РМЈ1 35; РЉМ, 64.

билатерални – (лат.) обостран, двостран, што се однесува на двете договорени страни; РТБ, 85; ТРМЈ I, 135.

биодиверзитет – мноштво и разноликост на биолошките форми; ДР.

блиц – (гер.) 1. блесок, краткотрајно силно светло; 2. додаток кон фотографскиот апарат за осветлување при снимање во мрак; РЉМ, 69.

блокира – (фр.) опколува град, тврдина, територија, оневозможува движење надвор од овие простори; РТБ, 93; ТРМЈ I, 153.

бомбастично – (англ.) громогласен, премногу возвишен, изнасилен говор за да се остави одреден впечаток; говор без содржина, полн со фрази; РТБ, 95.

буџетска – (англ.) парични средства со кои се располага; РЉМ, 76; РМЈ1, 51.

Бундеслига – *Bundes* – сојузна; **лига** – (фр.) 1. густа, слузеста леплива материја што ја лачат жлездите во устата; 2. друштво, сојуз, здружение, заедница, со општествено-политички, културни, спортски и други цели; ДР; РЉМ, 271; РМЈ1, 385.

Бундестаг – (гер.) сојузно собрание на Германија, претставнички дом на парламентот, РЉМ, 75.

В

валута – (итал.) паричен систем на една земја, земен во целина; РТБ, 104; ТРМЈ I, 208.

варира – (лат.) се менува, се јавува во различни облици, не останува ист; РЉМ, 79; РМЈ1, 55.

варијанта – (лат.) 1. еден од облиците во кои се јавува иста содржина. 2. еден од начините за решавање на некој проблем; ДР; РЉМ, 79; РМЈ1, 55.

вакцинација, – (лат) внесување на вакцина во организмот, вакцинирање; ОДТРМ; РМЈ 1, 53.

валиден – (лат.) полноважен, законски заснован; ДР; РЉМ, 77; РМЈ1, 53.

вентилација – (лат.) проветрување, промена на воздухот во затворени простории, освежување; РТБ, 107; РЉМ, 81; РМЈ1, 59.

викенд – (англ.) крај на неделата, неделен одмор; РТБ, 112; ТРМЈ I, 245.

вирус – (лат.) 1. заразна клица, микроорганизам, предизвикувач на болест; 2. компјутерска програма што скришум се лепи на други програми или фајлови, се активира во даден момент и предизвикува несакани операции: ја менува структурата на податоците или ја брише меморијата; РЉМ, 87; ОДТРМ; РМЈ1, 66.

вирулентен – (лат.) 1. акутен, што брзо се шири. 2. лош, злобен, поган; ДР; РЉМ, 86.

вето – (лат.) забранува, не прифаќам отфрлува; РТБ, 109; ТРМЈ I, 233.

визуелна – визија (лат.) што е видлив, што се гледа; ДР; РЉМ, 85; РМЈ1, 64.

вицепремиер – (лат.) првиот дел од сложен збор што значи: помошник, заменик; РТБ, 115.

видеоигра – (лат.) електронска игра на екранот на телевизорот, комјутерот или на специјален уред во центрите за ваков вид забава; ДР; РЉМ, 82.

вербално – (лат.) 1. говорен, устен, кој се изразува со зборови; 2. буквален, од збор до збор, РЉМ, 81, ОТРМЈ, РМЈ1, 59.

верзија – (лат.) едно од повеќето меѓусебно различни прикажувања на ист факт или настан, РЉМ, 81; ДР; РМЈ1, 59.

Г

гас – 1. воздушно тело чии честичи се стремат да го исполнат сиот слободен простор. 2. (само едн.) За ламба - газија, петролеј; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 94.

гаранција – (фр.) обврска од трето лице дека ќе го намири доверителот ако тоа не го стори должникот; РТБ, 122; ТРМЈ I, 333; ОТРМЈ; РМЈ1, 93.

гол – (англ.) 1. простор на двата краја на спортскиот терен ограничен со дрвена конструкција (стативи) и мрежа во која треба да се уфрли топката. 2. погодок во фудбал, ракомет и др.; ДР, РТБ, 114; РМЈ1, 106.

голман – (англ.) играч што го брани голот, ДР, РТБ, 114, РМЈ1, 107.

гол-линијата – (лат.) 1. реална или замислена црта, која поминува, соединува две точки или е граница од пресекот на две површини. 2. црта повлечена на некаква површина. 3. одреден пат по кој се движат возила, сообраќајна врска, ДР; РЉМ, 272; РМЈ1, 386.

генерален – (лат.) општ, сеопфатен, главен, врховен, обичен, редовен, РТБ, 125; ТРМЈ I, 337; ОТРМЈ; РМЈ1, 95.

геолошка – геологија (грч.) наука за настанувањето, составот и градбата на Земјата. ОТРМЈ; РЉМ, 95; РМЈ1, 95.

генерација – (лат.) поколение, потомство; ОТРМЈ; РЉМ, 95; РМЈ1, 95.

групи – (англ.) множество, целина од предмети, честичи, составни делови и др.; ОТРМЈ; РТБ, 118.

гледер – (грч.) Дебел слој мраз во високите планина и поларните области што бавно се движи надолу; ОТРМЈ; РЉМ, 98; РМЈ1, 102.

гигант – (грч.) 1. човек, живо суштество, растение со голем раст, предмет со големи размери. 2. човек со вонредни способности. 3. што е голем по своите размери (претпријатие, фабрика, брод); ОТПМЈ; РЉМ, 97; РМЈ1, 96.

гигабајти – (грч.) содржател (изведена единица) на единицата за дигитални податоци бајт. РЉМ, 97.

група – (фр.) 1. луѓе, заедница. 2. множество, целина од предмети, честици, составни делови и др.; ОТПМЈ; РТБ, 118; РМЈ1, 120.

групирање – (фр.) дели во/по групи, ДР, РТБ, 118, ОТПМЈ, РМЈ1, 121.

групација – (фр.) група од единки сплотени во цел на постигнување заеднички политички, општествени или економски цели. ДР; РТБ, 119; РМЈ1, 121.

Д

дебата – (фр.) расправа, дискусија, препирка во врска со некое прашање; РТБ, 142; ТРМЈ I, 407; РМЈ1, 130.

деби – (фр.) прв јавен настап, прво излегување пред публика; ОТПМЈ; РЉМ, 107.

дебитира – (фр.) прв јавен настап, прво излегување пред публика; ОТПМЈ; РЉМ, 107.

демант – (фр.) изјава, јавно одрекување на некоја неточност; побивање на лага, на нечија дезинформација; исправање на неточност; ОТПМЈ; РТБ, 151; РМЈ1, 133.

дематира – (фр.) откажува, негира, одрекува, не признава некоја неточна информација, ОТПМЈ; РТБ, 151.

демонтира – (фр.) разглоби, разглобува на составни делови (машина, уред, предмет), врши, изврши монтажа; ОТПМЈ; РЉМ, 115; РМЈ1, 133.

дезинфекција – (фр./лат) уништување на заразни бацили; РЉМ, 109; ОТПМЈ; РМЈ1, 131.

детална – (фр.) подробен, поединечен, прецизен, исцрпен; РТБ, 137; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 135.

делта-сој – (грч.) четвртата буква од грчката азбука; ДР; РЉМ, 113; РМЈ1, 132.

дестинации (лат.) определување, одредување, судбина, намена, одредување; ОТПМЈ; РТБ, 160.

детали – (фр.) ситница, подробност, поединечност, составен дел од целина; ДР; ОТПМЈ; РТБ, 137; РМЈ1, 13.

дефанзивец – (фр.) состојба во која една страна е само во позиција да се брани; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 120; РМЈ1, 135.

дефинитивно – (лат.) конечен, решавачки, заклучен; ОТПМЈ; РЉМ, 120; РМЈ1, 135.

директор – (фр.) раководител, организатор на работата во една фирма, во установа; РТБ, 173; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 138.

демонски – (грч.) – демон - 1. кај старите Грци - божество, добар или лош дух врзан за судбината на еден човек. 2. лош дух, ѓавол. 3. лош човек, проклетник; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 115; РМЈ1, 113.

демонстративни – (лат.) што има својство на демонстрација; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 115; РМЈ1, 133.

дехидрираност – (лат.) изгуби, губи вода, остане, останува без доволно вода во организмот, ДР, ОТПМЈ; РЉМ, 121.

дефанзивец – (фр.) состојба во која една страна е само во позиција да се брани; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 120; РМЈ1, 134.

дефицит – (лат.) 1. кусок во благајната или на сметката. 2. загуба воопшто; недостиг од нешто; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 121; РМЈ1, 135.

дигитална – (англ.) кој се служи со броеви, бројни вредности; кој наместо бројчаник има стрелки и има одделни цифри, ОТПМЈ; РЉМ, 123; ДР.

диета – (грч.) посебен режим на исхрана, сообразен со состојбата на организмот, што се состои во умереност или откажување од определени продукти (обично од масти) во исхраната, ДР, РЉМ, 124, РМЈ1, 136.

дијагностички – (грч.) со значење распознавање, утврдување болест врз основа на преглед на болниот; РТБ, 167; ТРМЈ I, 445; РМЈ1, 137.

дијагноза – (грч.) со значење распознавање, утврдување болест врз основа на преглед на болниот; РТБ, 167; ТРМЈ I, 445; РМЈ1, 137.

дијалог – (грч.) разговор меѓу двајца или неколку луѓе; РТБ, 169; ТРМЈ I, 447.

дискутиран – (лат.) води дискусија, расправа за нешто, разменува мислење, зазема ставови, критикува; ДР; ОТПМЈ; РТБ, 176; РМЈ1, 138.

дизајн – (англ.) гранка на применетата уметност што се занимава со ликовната страна при оформување на предметите од индустриското производство, ОТПМЈ; РТБ, 167; РЉМ, 124.

дизајнер – (англ.) уметник што се занимава со дизајн, специјалист за естетско обликување на индустриски и други производи; ДР; РЉМ, 124.

диктирани – (лат.) 1. зборува, кажува или чита нешто што друг го запишува од збор до збор. 2. наложува некому нешто да прави, заповедува, условува, наметнува своја волја. ОТПМЈ; РЉМ, 127; РМЈ1, 137.

демократска – (грч.) владеење на мнозинството од народот, општествено уредување во кое власта им припаѓа на широките слоеви на народот коишто слободно ги избираат своите претставници во сите органи на власта од месните органи до врвните државни раководители; ОТПМЈ; РТБ, 153; ТРМЈ1, 427.

деструктивни – (лат.) разурнувачки, уништувачки; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 119; РМЈ1, 135.

динамика – (грч.) дел од механиката што ги проучува законите на движењето на телата во зависност од движечката сила, РТБ, 172.

динамичните – динамика (грч.) дел од механиката што ги проучува законите на движењето на телата во зависност од движечката сила, РТБ, 172, РЉМ, 128, РМЈ1, 137.

дијаспора – (грч.) растуреност, раштрканост, расеаност, назив за кој и да е дел од растение што по природен пат се одвојува од него и натаму сам се размножува, РТБ, 169, ТРМЈ II, 447.

дипломати – (грч.) лице што ја претставува својата држава кај највисоките власти на друга држава, РТБ, 173, ТРМЈ I, 451.

директор – (фр.) раководител, организатор на работата во една фирма, во установа, РТБ, 173, ДР, ОТПМЈ, РМЈ1, 138.

документи – (лат.) писмен доказ, исправа, повелба, потврда, легитимација, РТБ, 182, ТРМЈ I, 499, РМЈ1, 147.

дискутирано – (лат.) води дискусија, расправа за нешто, разменува мислење, зазема ставови, критикува, РТБ, 176.

дисциплиниран – (лат.) што ги исполнува обврските, што точно се придржува кон правилата, ДР; РЉМ, 134, РМЈ1, 138.

дискриминација – (лат.) ограничување, оспорување на правата на определена општествена група поради својата расна, етничка, верска или социјална припадност од страна на доминантна општествена група; правна нееднаквост, РЉМ, 132, ОТПМЈ, РМЈ1, 138.

директно – (лат.) 1. што е поврзан, што се прави без посредник. 2. за човек - што е отворен, што не премолчува. 3. за телевизиски или радиопренос - што се врши во истиот момент кога се случува настанот. 4. за превозно средство - што врши превоз без застанување на попатни станици; ОТПМЈ; РМЈ, 129; ДР; РЉМ 138.

дипломатски – (грч.) придавка, вештина за одржување на меѓународните односи и правила што важат во тој поглед; РТБ, 173; ТРМЈ I, 451.

дизајнирање – (англ.) гранка на применетата уметност што се занимава со ликовната страна при оформување на предметите од индустриското производство; ОТПМЈ; РТБ, 167; РЉМ, 124.

долари – парична единица во САД, Канада и Австралија; ОТПМЈ; РТБ, 156; РМЈ1, 147п

допинг – (англ.) користење на забранети дроги за подобрување на физичките способности; ДР; РЉМ, 138п

драстичен – (грч.) 1. што дејствува брзо и веднаш, има силен ефект. 2. што е груб, суров; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 139; РМЈ1, 154п

документ – (лат.) писмен доказ, исправа, повелба, потврда; ОТПМЈ; РЉМ, 136; РМЈ1, 147.

документарец – (лат.) документарен филм, ДР; РЉМ, 136; РМЈ1, 147.

доцент – (лат.) почетно звање на наставник на универзитет или на друга висока школа; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 138; РМЈ1, 153.

дрес – (англ.) спортска облека во која се настапува; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 139.

дуел – (лат.) 1. двобој. 2. судир, расправа меѓу две страни што имаат различни ставови и идеи, ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 140; РМЈ1, 158.

Е

евентуални – (лат.) според дадените можности, во случај на потреба, ако нешто се случи, ако се јави нешто непредвидено; РТБ, 192; ТРМЈ I, 569; РМЈ1, 164.

евра – (заедничка валута на развиените европски земји, членки на ЕЕЗ; РТБ, 193.

едукативна – (лат.) образовен; ОТРМЈ; РЉМ, 148.

енергија – (грч.) 1. способност на материјата за вршење работа. 2. делотворна сила, активност, истрајност, работоспособност, РЉМ, 161, ДР, ОТРМЈ, РМЈ1, 171.

еманципација – (лат.) ослободување од секоја зависност, потчинетост, угнетување, добивање целосна самостојност и независност; РТБ, 210; ТРМЈ I, 597.

експерти – (фр.) стручњак, вештак, дознавач, човек што може да даде стручно мислење за некоја работа, особено во некој спор; РТБ, 201; ТРМЈ I, 588; РМЈ1, 168.

економија – (грч.) стопанство, стопанска дејност, организација на стопанската дејност; наука што ги проучува економските закони и производни односи во човековото општество, ОТРМЈ; РТБ, 199.

економски – (грч.) корисен, исплатлив, што носи печалба, што се однесува на политичката економија; ОТРМЈ; РТБ, 199.

експлозија – (лат.) распрснување со пукот, бомба, граната, ОТРМЈ; РТБ, 202; РЉМ, 153; РМЈ1, 169.

екстремно – (лат.) претеран, прекумерен; ОТРМЈ; РЉМ, 155; ДР; РМЈ1, 169.

ексклузивна – (лат.) исклучителен, специјален, што е наменет, достапен само на ограничен број луѓе; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 151; РМЈ1, 168.

екран – (фр.) бело платно или друга бела површина врз која се врши проекција на филм или на слики, дијапозитиви и слики, дијапозитиви и сл.; ОТРМЈ; РЉМ, 151; РМЈ1, 168.

експедиција – (лат.) 1. служба, оддел за испраќање пратки. 2. процес на испраќање пратки. 3. патување на група лица со специјална научно-истражувачка, воена или друга задача. 4. лица учесници во такво патување; ОТРМЈ; ДР; РМЈ1, 168; РЉМ; 152.

експеримент – (лат.) што има особини, што се засновува на експеримент; ДР, РЉМ, 152, РМЈ1, 169.

експериментален – (лат.) што има особини, што се засновува на експеримент; ДР; РЉМ, 152; РМЈ1, 169.

екипаж – (фр.) група луѓе, екипа што управува и одржува авион, брод, тенк итн.; ОТРМЈ; РЉМ, 149; РМЈ1, 168.

емисија – (лат.) испраќање светлосна, звучна или електрична енергија за одредени цели; испраќање радиобранови и телевизиски бранови; РТБ, 211; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 170.

емитување – (лат.) емитира; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 159; РМЈ1, 170.

емоционален – (лат.) својствен на емоција, предизвикан од емоција; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 160; РМЈ1, 170.

евентуална – (лат.) според дадените можности, во случај на потреба, ако нешто се случи, ако се јави нешто непредвидено; РТБ, 192; ТРМЈ I, 569.

ера – (лат.) време од кое се бројат годините; период карактеристичен со големи настани; најголем интервал на време во историјата на земјата кое се дели на периоди; ОТПМЈ; РТБ, 218.

електрична – (лат.) 1. што произведува електрична струја. 2. што работи на електрична енергија. 3. што се засновува на електрицитет, што е во врска со електрицитет; ОТПМЈ; РЉМ, 157; ДР; РМЈ1, 170.

електрани – (грч.) прв дел кај сложенките со значење електричен; ОТПМЈ; РТБ, 207.

етаблира – (грч.) воспостави, зацврсти, зацврсне; ДР; РЉМ, 169.

ефект – (лат.) 1. резултат од работа, последица од извршување на некакво дејство или процес. 2. впечаток предизвикан врз некого или нешто. 3. појава што дејствува врз сетилата (звучи, шумови, светло и др.) ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 172; РМЈ1, 173.

ехо – (грч.) одраз, повторување на глас, ек, одек, одглас; ОТПМЈ; РЉМ, 173; РМЈ1, 173

З

зона – (грч.) појас на земјата меѓу два паралелни круга, област, дел на болно тело на човекот, ОТПМЈ; РТБ, 232; РМЈ1, 254.

И

идентификација – (грч.) 1. утврдување на еднаквост. 2. утврдување на нечиј идентитет, препознавање; 3. комп. постапка со која се утврдува идентитетот на корисникот кој се обидува да се приклучи во компјутерскиот систем; РЉМ, 178; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 273.

информации – (лат.) известување, соопштение, извештај; РТБ, 267; ДР; ОTRMJ; РЉМ, 200; РМЈ1, 293.

информира – (лат.) известува, доставува, дава одредени информации; РТБ, 267; РМЈ1 290; ТРМЈ II, 353.

информирање – (лат.) систем за известување на сите граѓани за политичките, економските, подигањето на квалитетот на животот; ОTRMJ; РТБ, 267.

инфраструктурно – (лат.) основа, подлога за стопански и општествен развој; ОTRMJ; РТБ, 268, РМЈ1, 290.

индустриска – (лат.) гранка на стопанството во која машините, уредите и разните постројки ги преработуваат суровините во полупроизводи или производи; ОTRMJ; РТБ, 250; РМЈ1, 291.

иновација – (лат.)тоа што е воведено како ново во некоја област; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 192.

сезона – време особено погодно за некоја работа или дејност; време на узревање на некои плодови; ОTRMJ; ДР; РТБ, 426; РМЈ3, 170.

инвеститор – (лат.) лице што презема инвестиција, претприемач; ОTRMJ; РТБ, 246; РЉМ, 187; РМЈ1, 291.

инвестициска – (лат.) вложување на капитал во некоја работа; капитал вложен во некоја работа; ОTRMJ; РТБ, 146; РЉМ, 187; РМЈ1, 291.

интернационалец – (лат.) интернационален – што се однесува на сите или на повеќе народи и држави, што е општ и што важи за сите или за повеќето од нив; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 198; РМЈ1, 293.

инфективна – (лат.) 1. што предизвикува или е предизвикан од различни инфекции. 2. што се занимава со заразните заболувања; ОTRMJ; РЉМ, 200; ДР; РМЈ1, 293.

интерес – (лат.) учество во нешто, учествување, интересирање за нешто, посебно внимание кон нешто, придавање внимание или важност на нешто, корист, добивка; ОTRMJ; РТБ, 260; РМЈ1, 292.

илегално – (лат.) 1. што не е легален, што не е во согласност со законот. 2. што се крие од власта, ОTRMJ; ДР; РЉМ, 181; РМЈ1, 289.

интернет – светски раширена компјутерска мрежа изградена од илјадници компјутерски мрежи и милиони комерцијални, научни, образовни, владини, и невладини

организации и лични компјутери – сите поврзани еден со друг, без разлика во кој дел од светот се наоѓаат, РТБ, 262; само едн., во компјутерската технологија – светски раширена.

интензивна – (лат.) напрегнат, јак, буен, бурен, силен, ДР, РТБ, 259, РМЈ1, 292.

интеграции – (лат.) поврзување на определени делови во целина поради заеднички интереси и за поуспешно дејствување; ДР; РЉМ, 195; РМЈ1, 292.

инспектор – (лат.) службено лице што врши инспекција; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 193; РМЈ1, 292.

интервал – (лат.) 1. растојание, оддалеченост, одмор, пауза. 2. збир на сите броеви меѓу два определени броја на бројната оска: РЉМ, 196; ОТПМЈ; РМЈ1, 292.

изолација – (лат.) одвојување на болни и на сомнителни луѓе со цел општествено да се заштитат другите, одвоеност, осаменост; РТБ, 239; ТРМЈ II, 307; РМЈ1, 287.

импликации – (лат.) врска, спој, стек, сплет на околности, вплеткување во нешто, мешање, замешаност; РТБ, 243; ТРМЈ II, 329 .

индустриски – (лат.) гранка на стопанството во која машините, уредите и разните постројки ги преработуваат суровините во полупроизводи или производи; ОТПМЈ; РТБ, 250; РЉМ, 190, РМЈ, 291.

индустрија – (лат.) гранка на стопанството во која машините, уредите и разните постројки ги преработуваат суровините во полупроизводи или производи; ОТПМЈ; РТБ, 250; РЉМ, 190; РМЈ, 291.

иницијатива – (лат.) прв поттик, побуда, прва идеја како поттик за некоја акција; почетен, прв чекор, направен во некој потфат; ОТПМЈ; РТБ, 250; РМЈ1, 292; ДР.

инсталира – (лат.) постави, поставува инсталација; моја специјалност е инсталирање медицински електрични апарати; ОТПМЈ; РЉМ, 193; РМЈ1, 292.

институт – (лат.) 1. установа што се занимава со научноистражувачка дејност. 2. воспитна установа. 3. правен пропис, законско начело; ОТПМЈ; ДР; РМЈ1, 292; РЉМ, 194.

интерес – (лат.) учество во нешто, учествување, интересирање за нешто, посебно внимание кон нешто, придавање внимание или важност на нешто, корист, добивка; ОТПМЈ; РТБ, 260; РМЈ1, 292.

интензивно – (лат.) напрегнат, јак, буен, бурен, силен; ОТПМЈ; РТБ, 259; РМЈ1, 292.

интензитет – (лат.) делотворна сила, внатрешна сила и степен на напнатост, напрегнатост, јакост; ОTRMJ; РТБ, 259; РМЈ1, 292.

интерактивност – (лат.) 1. што дејствува или влијае еден врз друг. 2. (за компјутер) што овозможува размена на податоци во две насоки; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 196 .

интерес – (лат.) учество во нешто, учествување, интересирање за нешто, посебно внимание кон нешто, придавање внимание или важност на нешто, корист, добивка; ОTRMJ; РТБ, 260; РМЈ1, 292.

инфекција – (лат.) навлегување и напад на организмот од разни микроорганизми коишто предизвикуваат заболување; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 201; РМЈ1, 293.

интервју – (анг.) состанок, разговор, особено за печат, за радио и за телевизија; разговор на новинар со некоја истакната личност; ОTRMJ; РТБ, 260; РМЈ1, 292; РЉМ, 197.

инсталации – (лат.) 1. систем од поставени или вградени технички средства и апарати со определена намена; 2. инсталирање; 3. уметничка поставка на вајарско дело од повеќе компоненти; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 193; РМЈ1, 292.

историја – (грч.) 1. (едн.) минатото во неговиот непрекинат тек и развиток. 2. (едн.) наука што го проучува минатото; проучување на минатото. 3. наставен предмет. 4. учебник по тој предмет. 5. развоен пат, тек на нешто, долго приказна за некој настан; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 204; РМЈ1, 300.

институт – (лат.) 1. установа што се занимава со научноистражувачка дејност. 2. воспитна установа 3. правен пропис, законско начело; ОTRMJ; ДР; РМЈ1, 292; РЉМ, 194.

инфраструктура – (лат.) основа, подлога за стопански и општествен развој; ОTRMJ; РТБ, 268 .

инчен – (англ.) англиска мерка за должина (2,54 сантиметри); ОTRMJ; РЉМ, 202.

инцидент – (лат.) неочекувана, непријатна случка; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 202; РМЈ1, 293.

Ј

јахта – (англ.) помал луксузен брод, со едра или моторен, што служи за крстосување, за спортување и сл.; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 206; РМЈ1, 308.

јубилеј – (лат.) прослава на годишнина од постоењето на некоја установа, од раѓањето, смртта или дејствувањето на некоја личност или од некој друг настан, обично на заокружен број години; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 207; РМЈ1, 309.

К

кабина – (фр.) мала, изделена просторија со посебна намена; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 208; РМЈ1, 311.

кабинет – (фр.) работна соба, службена просторија, просторија за експериментални испитувања; ОTRMJ; РТБ, 277; ТРМЈ II, 441.

кадри – (фр.) 1. сиот состав, сите лица опфатени во одделна професија, служба, организација. 2. постојан состав на воена единица (во време на мир). 3. основна монтажна единица на филм, дел од филмска лента снимен со еднократна работа на камерата. 4. секоја, засебна снимка од филмска лента; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 209; РЉМ1, 312.

капацитет – (лат.) способност, моќност, можност, зафатнина на некоја просторија; РЉМ, 215; ОTRMJ, РТБ, 287; РМЈ1, 319.

капитен – (гер.) водач, претставник на спортски тим; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 216; РМЈ1, 320.

кампус – (лат.) табор, камп, универзитетски терен; ДР; РЉМ, 213.

канал – (лат.) 1. ископ по кој тече вода за наводнување или за одвод на дождовни и отпадни води. 2. морски премин меѓу две копна. 3. долг, широк и длабок ископ за поврзување две реки или мориња. 4. затворен, подземен ископ (изсидан или во кој се сместени големи цевки) за снабдување на градот со вода, за довод на нафта, гас и сл.; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 212; РМЈ1, 317.

карантин – (фр.) привремена изолација на лица кои доаѓаат од места зафатени со заразна болест или биле во контакт со заразени луѓе; простории или зграда во која се држат такви луѓе; ОTRMJ; РЉМ, 217; ДР; РМЈ1, 321.

карактер – (грч.) збир суштествени особини на човекот што се огледуваат во работата и однесувањето кон другите луѓе; збир обележја што настанале со воспитувањето; РТБ, 289; ТРМЈ II, 480.

карактеристика – (грч.) 1. суштествено својство, главна, суштинска црта, особина на некое лице, предмет, појава и сл. 2. опис на важните, основни својства на некого или на

нешто; оценка, суд за неког или за нешто. 3. документ или нечија изјава за интелектуални, работни, стручни и морални квалитети, општествено-политичка ангажираност на некое лице (ученик, работник) ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 217; РМЈ1, 321.

камера – (лат.) фотографски или филмски апарат; ДР; РЉМ, 212; РМЈ1, 316.

кампања – (фр.) воен поход, сите воени операции на едно боиште; повеќе стопански акции што се организираат пламски или општествени акции; РТБ, 283; ТРМЈ II, 463.

канцелар – (лат.) 1. највисок дворски чиновник, личен секретар на кралот. 2. во некои европски држави претседател на влада или еден од главните министри, парламентарни или дворски функционери 3. личен секретар на високи државни функционери, советник; шеф, секретар на некоја административна или територијална државна установа; шеф на канцеларија; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 215; РМЈ1, 319.

канцеларии – (лат.) јавна или приватна службена просторија, каде што се извршуваат административни и слични работи; ОТПМЈ; РТБ, 220; РМЈ1, 319.

капацитет – (лат.) со значење способност, моќност, можност, зафатнина на некоја просторија; ОТПМЈ; РТБ, 287; РМЈ1, 319.

кариера – (фр.) 1. избрана професија, служба, занимање; време поминато во некое занимање. 2. напредување, успех во професијата; нагло напредување, издигнување во службата; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 218; РМЈ, 322.

категирија – (грч.) 1. поим во кој се одразуваат најопштите и најсуштествените својства и односи меѓу предметите и појавите во реалниот свет. 2. група еднородни или слични предмети, појави, лица итн. 3. во спортот - натпреварувачка група; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 221; РМЈ1, 324.

кафе – (лат.) растение во вид на грмушка што дава зрнест плод, 2. напиток направена од пржени и смелени зрна на ова растение. 3. кафеана; РМВ, 417.

квалитетни – (лат.) својство, особина, вредност, добродетел, доблест; РТБ, 298; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 326.

квалификации – (лат.) 1. оценка на квалитетот, вредноста, својствата на неког или нешто. 2. стручна, школска подготовка, потребно знаење, способност за некаква работа. 3. Во спортот – пласман што овозможува натпреварување во повисок ранг; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 223; РМЈ1, 326.

кеј – (фр.) сосидан брег со шеталиште; ДР; РЉМ, 225; РМЈ1, 327.

кибер напад – (грч.) кибернетика – наука за општите принципи и законитости на процесот на управувањето, преносот, обработката и чувањето на информации во машините, живите организми и во економските системи; ДР; РЉМ, 226.

ковид – скратеница за заразна болест предизвикана од коронавирус 19; ДР.

комбинирање – (лат.) прави, направи, најде, наоѓа комбинации; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 236; РМЈ1, 343.

компанија – (фр.) 1. големо друштво на сродни услужни, трговски или индустриски фирми за заедничка дејност; 2. група луѓе што заедно го поминуваат времето или се меѓусебно поврзани; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 238; РМЈ1, 344.

консумација – (лат.) 1. потроши, троши нешто (обично како храна, изеде, испие). 2. (се консумира) се троши; 3. земање како храна, потрошувачка во исхраната. 4. задолжителен дел од порачката што се плаќа при влез во угостителски објект; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 248; РМЈ1, 349.

конститутивна – (лат.) составен дел од нешто, битен, суштествен; РЉМ, 247; РМЈ1, 349.

корупција – (лат.) поткупливост, потплатување на службени лица, морална расипаност, РТБ, 337, поткупливост, ТРМЈ II, 262, РМЈ1, 357.

комбинација – (лат.) распоредување на предмети на различен начин; 2. начин за остварување на нешто, план, замисла; 3. маневра, итрина, досетливост; РЉМ, 237; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 343.

коментира – дава коментар, објасува, толкува, ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 237; РМЈ1, 343.

комисија – (лат.) група стручни луѓе на која ѝ се доверува одредена работа; РТБ, 315; ТРМЈ II, 570, РМЈ1, 344.

контакти – (лат.) спојување на водови од електрична струја; местото на тоа спојување, уред што овозможува такво спојување; РТБ, 328; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 350.

континентално – (лат.) што се однесува на континент, што се наоѓа на континент, што е својствен на континент, континент – дел од светот, големо копнено пространство на Земјината топка; ДР, РЉМ, 248, РМЈ1, 350.

контроверзни (лат.) – што е спорен, оспорлив, дискутабилен; ДР; РЉМ, 250; ОТРМЈ.

контрола – (фр.) 1. преглед, проверка, надзор 2. установа што врши надзор, проверка на нешто. 3. моќ, власт над нешто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 250; РМЈ1, 350.

контролира – (фр.) изврши, врши, контрола, прегледа, прегледува, провери, проверува; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 250; РМЈ1, 350.

коригира – (лат.) поправи, поправа грешка воопшто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 255; РМЈ1, 356.

конус – (грч.) геометриско тело чии контури се добиваат со вртење на еден правоаголен триаголник околу една од страните што го образуваат правиот агол; ОТПМЈ; РМЈ1, 350; РЉМ, 250.

коалиции – (лат.) согласност, спогодба за некое прашање, сојуз, привремено здружување на политички партии или држави за да остварат некои цели; РТБ, 308; ТРМЈ II, 542.

комплет – (лат.) 1. збир од предмети, инструменти, уреди и др. што имаат слична примена и што заемно се дополнуваат; 2. полна серија од единици што прават целина. 3. костум или здолниште и кошула од иста ткаенина, ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 240; РМЈ1, 345.

компјутер – (англ.) електронски уред способен да обработува податоци и да извршува различни задачи многу точно; електронски сметач; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 240.

контакт – (лат.) спојување на водови од електрична струја; местото на тоа спојување, уред што овозможува такво спојување; РТБ, 328; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 350.

контактира – (лат.) спојување на водови од електрична струја; местото на тоа спојување, уред што овозможува такво спојување; РТБ, 328; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 350.

конкретни – (лат.) вистински, точно определен, што е достапен за сетилата, што може да се почувствува; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 245; РМЈ1, 348.

консултира – (лат.) прашува за совет или мислење, бара совет, споредува мислења; РЉМ, 248; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 348.

концентрација – (лат) 1.сосредоточување, собирање на едно место. 2. висок степен на прибраност, присебност, сосредоточеност. 3. степен на густина на материјата; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 252; РМЈ1, 351.

колец – (англ.) назив за образовна установа, во разни земји од различен степен: средна, виша или висока; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 234.

копии – (англ.) точен препис на некој текст или документ; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 246; РМЈ1, 353

климатски – (грч.) 1. метеоролошки услови и појави (температура и влажност на воздухот, воздушен притисок, ветрови) со кои се карактеризира една област, една земја во подолг временски период, поднебје. 2. состојба, атмосфера, околности; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 230; РМЈ1, 332.

клипови – краток филм, што претставува избор, комбинација на кадри за изразување на некоја општа идеја преку текст, песна; ДР.

клуб – (англ.) друштво, здружение, општествени простории; РТБ, 308; ТРМЈ II, 535.

клиники – (грч.) со значење болница за лекување болни; установа во која се вршат научни истражувања за болестите и место каде што вежбаат студентите; РТБ, 306; ТРМЈ II, 531; РМЈ1, 333.

клинички – (грч.) што се однесува на клиника, што се прави на клиника; РТБ, 306; ДР; ТРМЈ2, 531; РМЈ1, 333.

клуб – (англ.) друштво, здружение, општествени простории; РТБ, 308; ТРМЈ II, 535; РЉМ, 231.

километри – (грч.) оддалеченост, растојание изразено во километри; РТБ, 302; ТРМЈ II, 512.

креирање – (лат.) создаде, создава некакво (уметничко, научно) вредно дело; ОТРМЈ; РЉМ, 258; РМЈ1, 364.

криза – (грч.) тешка состојба, нарушување, тешкотии; РТБ, 341; ТРМЈ II, 463.

критика – (грч.) 1. (само едн.) образложена оцена на некое дело, работа, постапка; збир од оценки во некоја област. 2. негативен став кон нешто, ДР, РЉМ, 260, РМЈ1, 367.

критична – (грч.) стручно и морално способен за оценување на вредноста на некој или на нешто, РТБ, 342; ТРМЈ II, 463.

креативец – (лат.) креативна личност; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 258; РМЈ1, 363.

кодови – (фр.) шифра, клуч, пропис, правила; систем на принципи или правила; отрмј; РЉМ, 232; РМЈ1 337.

колектив – (лат.) 1. заедница воопшто 2. група луѓе здружени со заедничка работа, заеднички интерес или со заедничка цел, ДР, РЉМ, 234, РМЈ1, 340.

компанија – (фр.) 1. големо друштво на сродни услужни, трговски или индустриски фирми за заедничка дејност. 2. група луѓе што заедно го поминуваат времето или се меѓусебно поврзани, ДР, РЉМ, 238, РМЈ1, 344.

комуникација – (лат.) општење, излагање, предавање; ОТПМЈ; РТБ, 319; РЉМ, 241; РМЈ1, 346.

комора – (грч.) установа, организирана да ги застапува интересите на една гранка од дејноста; гасна комора, вакуумска комора; ОТПМЈ; РМЈ1, 344; РТБ, 316.

компоненти – (лат.) составен од нешто, РЉМ, 240, ДР, ОТПМЈ, РМЈ1, 345.

конвенција – (лат.) спогодба, договор меѓу две или повеќе држави со кој се регулираат меѓусебните политички, економски и други односи; РТБ, 321; ТРМЈ II, 579 .

конструктивен – (лат.) творечки, плоден, напреден, што дејствува во позитивна насока; ОТПМЈ; РЉМ, 247; ДР; РМЈ1, 349.

контејнер – (англ.) 1. голем метален сандак за превоз на стока. 2. голем метален сад за собирање на отпадоци, смет, ѓубре; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 248.

континуитет – (лат.) продолжување, непрекинатост, постојаност; РТБ, 329; ТРМЈ II, 591.

континуиран – (лат.) непрекинат, траен, постојан; ОТПМЈ; РЉМ, 248; РМЈ1, 350.

контингент – (лат.) 1. договорено количество стоки во меѓународната размена (за увоз, извоз), 2. определено порачано, испорачано количество стока во трговијата, 3. определен број воени единици со кои една држава учествува во меѓународна, политичка или воена акција; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 248; РМЈ1, 350.

континент – (лат.) огромно копнено пространство на Земјата, обиколено со мориња и океани; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 248; РМЈ1, 350.

кореспонденција – (лат.) 1. размена на писма меѓу две лица или установи; преписка. 2. збир на писма и пратки. 3. комуникација, соработка; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 255; РМЈ1, 355.

кореспондира – (лат.) 1. пишува писма и одговара на нив; се допишува. 2. се сложува со нешто, се поклопува; ОТПМЈ; РЉМ, 255; РМЈ1, 355.

коридор – (итал.) ходник, премин, што поврзува повеќе одделенија; тесен дел земја што се протега низ друга држава и што поврзува една држава со море или со друга држава; ОТПМЈ; РТБ, 336.

корона – (лат.) 1. круна, венец; 2. сјаен круг околу Сонцето, видлив за време на целосно затемнување; 3. ореол; 4. муз.знак со кој се продолжува траењето на некој тон или акорд; РЉМ, 256; РМЈ1, 356.

коронавирус – корона (лат.) 1. круна, венец. 2. сјаен круг околу Сонцето, видлив за време на целосно затемнување. 3. ореол. 4. муз.знак со кој се продолжува траењето на некој тон или акорд, РЉМ, 256, РМЈ1, 356; вирус - (лат.) 1. заразна клица, микроорганизам, предизвикувач на болест; 2. компјутерска програма што скришум се лепи на други програми или фајлови, се активира во даден момент и предизвикува несакани операции: ја менува структурата на податоците или ја брише меморијата; РЉМ, 87; ДР; ОТПРМЈ; РМЈ1, 66.

креатори – (лат.) тој што создава; ОТПРМЈ; РЉМ, 258; РМЈ1, 363.

креативец – (лат.) креативна личност; ОТПРМЈ; ДР; РЉМ, 258; РМЈ1, 363.

кулоари – (фр.) ходник (во парламент) ОТПРМЈ; ДР; РЉМ, 261; РМЈ1, 372.

кулминира – (лат.) се најде, се наоѓа на врвот во развојот; ДР; РЉМ, 261; РМЈ1, 372.

култен – (англ.) 1. што се однесува на култ. 2. што е многу познат, широко прифатен во јавноста; ОТПРМЈ; ДР; РЉМ, 262; РМЈ1, 372.

култура – (лат.) сите достигнувања на човечкото општество во стопанскиот, општествениот и духовниот живот (во науката, уметноста; степен на општествениот духовниот развојот на поединецот, на образованието, просветеноста, однесувањето; РТБ, 258; ТРМЈ II, 664; ДР; РЉМ, 262; РМЈ1, 372.

културни – (лат.) сите достигнувања на човечкото општество во стопанскиот, општествениот и духовниот живот, во науката, уметноста; степен на општествениот духовниот развојот на поединецот, на образованието, просветеноста, однесувањето; РТБ, 258; ТРМЈ II, 664; РМЈ1, 372.

кулминација – (лат.) се најде, се наоѓа на врвот во развојот; ОТПРМЈ; ДР; РЉМ, 261; РМЈ1, 372.

култура – (лат.) што ги означува сите достигнувања на човечкото општество во стопанскиот, општествениот и духовниот живот во науката, уметноста; степен на општествениот духовниот развојот на поединецот, на образованието, просветеноста, однесувањето; РТБ, 258; ТРМЈ II, 664; РМЈ1, 372.

Л

лабиринт – (грч.) 1. градба со многу испресечени простории и ходници од која тешко може да се најде излез; 2. збрка, замрсена положба; ОТПМЈ; РЉМ, 265; ДР; РМЈ1, 377.

лансира – (фр.) 1. исфрла нешто, пушта нешто да се движи. 2. изнесе нешто пред јавноста, ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 266; РМЈ1, 379.

легенда – (лат.) 1. Предание за животот на некој човек или за необичен настан. 2. објаснување на знаците за употреба на географска карта, на цртеж, план, шема и сл. 3. измислен настан или приказна за настан што се случил, но изменета и збогатена од фантазијата; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 268; РМЈ1, 382.

лига – (фр.) друштво, сојуз, здружение, заедница, со општествено-политички, културни, спортски и други цели, ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 271; РМЈ1, 385.

лидери

–

(анг.)

1. водач, предводник на политичка партија, организација, група и слично.

2. тој што води; водечки тим или спортист; РЉМ, 271; ДР; ОТПМЈ.

линија – (лат.) 1. реална или замислена црта, која поминува, соединува две точки или е граница од пресекот на две површини. 2. црта повлечена на некаква површина. 3. одреден пат по кој се движат возила, сообраќајна врска; ОТПМЈ; РЉМ, 272; РМЈ1, 386.

лиценца – (лат.) 1. одобрување за употреба на туѓ патентиран пронајдок, отстапување (концесија) за водење на некоја работа. 2. право на повластено користење на нешто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 272 .

лиценцирање – (лат.) 1. одобрување за употреба на туѓ патентиран пронајдок, отстапување (концесија) за водење на некоја работа. 2. право на повластено користење на нешто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 272.

локални – (лат.) местен, ограничен на едно место, што се однесува на едно место; ОТПМЈ; РЉМ, 275; ДР; РМЈ1, 390.

локација – (лат.) 1. место, положба на некој објект. 2. место одредено за подигање објекти; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 276; РМЈ1, 390.

локално – (лат.) што е ограничен на едно место, што е својствен за една средина; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 275; РМЈ1, 390.

локалитет – (лат.) место, предел, крај со специфичноста на својата положба и услови и сл.; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 276.

люксуз – (лат.) 1. раскош, раскошен начин на живот; 2. тоа што е скапо а непотребно, излишно, претерано; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 276; РМЈ1, 391.

М

мајсторски – (гер.) 1. самостоен занаетчија; 2. врвен уметник; 3. човек што е специјалист за некоја област; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 282; РМЈ1, 397.

маска – (фр.) 1. тоа што се става на лицето за да се скрие, да се преправи ликот; 2. направа што се става на лице поради заштита од отровни гасови; ОТПМЈ; РЉМ, 288; РМЈ1, 402 .

масонски – (фр.) што се однесува на масон и на масонство, приврзаник на масонството, слободен сидар; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 288; РМЈ1, 402.

максимално – (лат.) највисок, најголем, преку кој не може повеќе нешто да оди; ОТПМЈ; РТБ, 376; ДР; РМЈ1, 398.

маргини – (фр.) 1. Неиспишан простор на рабовите од листови хартија. 2. Периферија, страна, крај; ОТПМЈ; РЉМ, 286, РМЈ1, 401; ДР.

марш – (фр.) рамномерно одење на маса луѓе, чекорење, долго одење пеш, организирано движење на војска; РТБ, 381; ТРМЈ III, 98.

маршираат – (фр.) оди со војнички чекор, патува, оди пеш; РТБ, 381, ТРМЈ III, 96.

максимални – (лат.) со значење највисок, најголем, преку кој не може повеќе нешто да оди; РТБ, 376; ДР; ОТПМЈ; РМЈ1, 398.

мегајакта – 1. прв дел од сложени зборови со значење голем, силен: мегафон и сл. 2. милион пати поголем од мерната единица што е втор дел на зборот: мегабајт, мегават, мегатон, мегахерц и др.; јактата – (англ.) помал луксузен брод, со едра или моторен, што служи за крстосување, за спортување и сл. РЉМ, 206; РМЈ1, 308; ДР.

мегаломански – (грч.) што се однесува на мегаломан и мегаломанија; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 291; РМЈ1, 406.

медал – (фр.) метална тркалезна плочка, закачена на платнен дел што се прицврстува на облека или униформа, што се дава како награда за посебни заслуги, ДР, РТБ, 288, РМЈ1, 406.

медиуми – (лат.) она што се наоѓа во средина или што претставува средина, средство за пренесување на комуникации, средство за масовна комуникација; РТБ, 388; ТРМЈ Ш, 110; РМЈ1, 406.

медиумски – (лат.) она што се наоѓа во средина или што претставува средина, средство за пренесување на комуникации, , средство за масовна комуникација; РТБ, 388; ТРМЈ Ш, 110; РМЈ1, 406.

меморандум – (лат.) 1. дипломатски документ во кој се изнесува или се разјаснува некое барање, предлог или мислење за некое политичко прашање. 2. службено писмо со детали за трговски преговори или за склучување договори. 3. Лист со отпечатено име или знак на институција, фирма на кој се води кореспонденција; ОТРМЈ; РЉМ, 293; ДР; РМЈ1, 408.

менаџер – (англ.) 1. директор на некое претпријатие; раководител на сектор. 2. претприемач, организатор на работата на приватно лице. 3. организатор на концерти, спортски натпревари и сл. 4. лице што организира настапи на некоја естрадна личност; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 294; РМЈ1, 408.

мета – 1. меѓу, помеѓу. 2. нешто на повисок степен; РЉМ, 296; РМЈ1, 410; ДР.

методологија – (грч.) наука за методите на научното истражување; РЉМ, 297; ДР; ОТРМЈ; РМЈ1, 411.

метан – (грч.) безбоен и безмирисен гас, лесно запалив и експлозивен, се образува на дното на рудници, бари и сл.; ДР; РТБ, 290; РМЈ1, 410.

метри – (грч.) единица за мерење на должината во метарскиот, метричкиот систем на мерки; РТБ, 397; ДР; ТРМЈ Ш, 126; РМЈ1, 411.

РАМ-меморија – (лат.) 1. паметење, помнење, сеќавање. 2. дел од компјутерот во кој се складираат податоци; ДР; РЉМ, 294; РМЈ1, 408.

метален – (грч.) 1. што е направен од метал или што содржи метал; ДР; РМЈ1, 410; РЉМ, 296.

механизам – (грч.) 1. внатрешен склоп составен од делови при што со придвижување на еден дел се предизвикува придвижување и на останатите делови по одреден ред. 2. внатрешна структура на нешто, збир од закономерности што го определуваат редот, постапката на извршувањето на некое дејство или процес; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 298; РМЈ1, 412.

меморијален – (лат.) што е направен, изграден за спомен, за сеќавање; ДР; РЉМ, 294.

меч – (англ.) спортски натпревар; ДР; РЉМ, 299; РМЈ1, 412.

мисија – (лат.) задачи, повик, порака, дипломатско претставништво на организација на една земја или на специјална делегација; РТБ, 410; ТРМЈ III, 141.

милиони – (лат.) илјада илјади; ОТРМЈ; РТБ, 406; РМЈ1, 412.

милионско – (лат.) илјада илјади; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 406; РМЈ1, 413.

милијарди – број еднаков на илјада милиони изброени единици од нешто; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 294.

милијардер – милијарда, многу богат човек, чиешто богатство изразено во пари може да се мери во милијарди; ОТРМЈ; РТБ, 294; ДР; РМЈ1, 412.

министер – (лат.) личност што стои на чело на министерство, член на влада кој стои на чело на една гранка од државната управа, државен сектор; РТБ, 409; ДР; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414.

министерство – (лат.), највисока установа што управува со одреден сектор од државката управа во некои земји; ОТРМЈ; РТБ, 409; ДР; РМЈ1, 415.

мини – (лат.) поим во модата што ги означува кусите фустани и здолништа; ОТРМЈ; РТБ, 408.

минути – (лат.) мерна единица за време еднаква на шеесет секунди; мерна единица што означува шеесетти дел од степенот при мерење агол; ТРМЈ III, 138; РМЈ1, 414.

минус – (лат.) математички знак што се употребува за означување на одземање или за означување некоја негативна величина; РТБ, 409; ОТРМЈ; РМЈ1, 414.

мотивирани – (лат.) изнесе, изнесува мотиви, образложи, образложува, објасни, објаснува, ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 312; РМЈ1, 423.

мото – (лат.) остроумна, духовита мисла; РТБ, 423; ТРМЈ III, 170.

модели – (лат.) 1. образец, калап по кој се прават предмети. 2. макета. 3. определен стил, вид, конструкција на некој производ. 4. геометриски цртеж, шема или опис на некоја појава или на процес. 5. лице што позира пред сликар или пред скулптор при изработката на уметничко дело; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 307; РМЈ1, 419.

модерно тело – (фр.) 1. што одговара на актуелната мода; 2. што е актуелен, современ; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 306; РМЈ1, 418.

модул – (лат.) 1. калап, модел. 2. утврдена основна величина, апсолутна вредност, норма. 3. коефициент карактеристичен за некое својство. 4. составен дел од вселенски брод погоден за самостоен лет. 5. во комјутерската технологија - дел од програмата, потпрограма која извршува конкретна задача; ОТПМЈ; ДР; РМЈ, 586.

момент – (лат.) миг, час, згоден час, време, околност, решавачка причина; ОТПМЈ; РТБ, 414; РЉМ1, 308; РМЈ1, 421.

моментално – (лат.), миг, час, згоден час, време, околност, решавачка причина, РТБ, 414, РЉМ, 308, РМЈ1, 421.

мускулна – (лат.) мускули во еден организам, што се однесува на мускул; РТБ, 427; ТРМЈ Ш, 189.

мобилност – (лат.) 1. што е подвижен. 2. што може да се носи, што може да се пренесува. 3. за војска - што е во состојба на готовност, ДР, РЉМ, 306, РМЈ1, 418.

модуларната – (лат.) што е составен од модули., модулација – 1. менување, спуштање и кревање на гласот; минување од еден тоналитет во друг. 2. процес на конверзија на дигиталните сигнали во аналогни; РЉМ, 307; ОТПМЈ.

мисија – (лат.) 1. задача, улога од поголемо значење. 2. историска улога, задача од историско значење. 3. дипломатско или воено претставништво со посебни задачи; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 304; РМЈ1, 415.

музика – (грч.) 1. уметност изразена преку тонови, тонска уметност; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 314; РМЈ1, 427.

Н

најтрофеен – (грч.) Што се однесува на трофеј; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 527; РМЈ3, 403.

наратор – (лат.) раскажувач, тој што води низ дејството на драмата, на филмот и сл.; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 317.

нација – (лат.) 1. Историски создадена општествено-економска, културна и политичка заедница врз основа на заедничка територија, јазик, минато, традиции, психичка конституција, силно проникната со свест за заедничка припадност. 2. држава, земја; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 319; РМЈ1, 474.

национална – (лат.) поголема заедница луѓе, настаната со долг заеднички живот, ги има следните обележја; ОTRMJ; РТБ, 431; РМЈ1, 474.

неофицијално – (фр.) неслужбен, службено овластен; РТБ, 459; ТРМЈ III, 607.

негативни – (лат.) што се однесува на негативот, одречен, обратен, неповолен, лош, невреден, ништожен, непожелен; ОTRMJ; РТБ, 433; ТРМЈ III, 327; РМЈ1, 479, ДР.

О

објективно – (лат.) 1. што постои независно од човекот и од неговото сознание. 2. што е непристрасен, праведен, без предрасуди; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 331; РМЈ2, 10; РТБ, 445.

орбита – (лат.) 1. линија или патека по која се движат небесните тела или вештачките летала околу Земјата или околу некое друго небесно тело. 2. очна јама. 3. круг, сфера на влијание, област на дејствување; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 338; РМЈ2, 78.

орбитални – (лат.) што се однесува на орбита или се наоѓа во орбита; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 338; РМЈ2, 78.

органи – (грч.) 1. дел од организмот со определена функција. 2. установа со определени функции или лице вработено во неа како нејзин извршител. 3. периодично печатено издание на некоја институција или организација; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 338; РМЈ2, 78.

организација – (лат.) спојување, обединување на нешто во една целина, во одреден систем; ОTRMJ; РТБ, 454; ТРМЈ II, 547; РЉМ, 338; РМЈ2, 78.

организирани – (лат.) спојување, обединување на нешто во една целина, во одреден систем; РТБ, 454; ТРМЈ II, 547.

океан – (грч.) 1. голема водена површина меѓу континентите. 2. големо количество од нешто; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 332; РМЈ2, 51.

омикрон – (грч) зборот „омикрон“ е неологизам, којшто се однесува на корона-вирусот. Инаку, самиот збор омикрон ја означува грчката буква О.

онлајн – (англ.) вклучен во мрежа поврзан преку интернет; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 344.

операции – (лат.) целокупност од определени дејствија на големи воени формации заради постигнување определени стратегиски цели; севкупност од дејствија, постапки со

определена цел, при решавање, извршување задачи; работа, дејствија воопшто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 335; РМЈ2, 64.

оперативен – (лат.) 1. што се изведува со хируршка операција. 2. што подлежи на извршување, што е определен за практично извршување. 3. што е определен за извршување воено дејствие, операција. 4. што е способен, што умее да ги извршува практичните задачи; РЉМ, 335; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 64.

оператор – (лат.) лице што врши некаква дејност, поврзана со управување на машина, апарат и сл.; правен субјект што врши некоја дејност; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 335; РМЈ2, 64.

опција – (лат.) слободно определување во изборот, договор за правото, спогодбен избор; ДР; ОТПМЈ; РТБ, 453.

офанзивец – (фр.) 1. напад на поголеми воени единици заради постигнување стратемиски цели; 2. подем, напредување; ОТПМЈ; ДР, РЉМ, 341, РМЈ2, 117.

официјална – (фр.) службен, службено овластен; РТБ, 459; ТРМЈ III, 606.

офсајд – (англ.) недозволена положба на играч во фудбал, хокеј и др. кога очекува топка, а нема пред себе ниеден противнички играч освен голманот; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 341; РМЈ1, 117.

П

палата – (лат.) царски двор, голема и убава куќа; РТБ; 329; ТРМЈ, 18.

панел дискусија – (англ.) организирана јавна дискусија со учество на публика; РЉМ, 345.

парк – (англ.) градина со шеталиште; превозни средства од ист вид со кои располага една земја; ДР.

пакет – (лат.) 1. завиткано и спакувано нешто; 2. поштенска пратка; РЉМ, 342; РМЈ2, 124.

партии – (фр.) организација на луѓе со исто мислење, на еден општествен слој или класа; РТБ, 472; ТРМЈ IV, 39.

парцели – (лат.) обележано парче земјиште за определена намера; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 351; РМЈ2, 137.

партнерство – (англ.) соучесник во некоја игра, соиграч, брачен другар, маж, сопруг, соучесник во некој заеднички деловен потфат во кој се поднесува зеднички ризик; ОТРМЈ; РТБ, 473; РМЈ2, 137.

патентиран – (лат.)1. таков врз кој има патент, 2. вистински, општопознат; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 352; РМЈ2, 141.

пандемија – (грч.)заразна болест што брзо се проширува на голем географски простор, ОТРМЈ, РЉМ, 344.

парламентот – (лат.) највисок избран законодавен орган во уставните држави, народно претставништво, народно собрание, собор; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 471; РМЈ2, 135.

партија – (фр.)1. политичка странка 2. група луѓе обединети од некакви општи интереси, цел. 3. група луѓе сврзани со заедничка работа. 4. дел од повеќегласна музичка творба којашто се исполнува од еден глас или еден инструмент; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 350; РМЈ3, 137

пауза – (грч.) одмор, починка; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 354; РМЈ 3, 137.

пасоши – (фр.) патна исправа, легитимација со која се патува во други земји; ОТРМЈ; РТБ, 475.

Пентагон – (грч.) петаголник, зграда на Министерството на одбрана на САД, што има форма на петаголник; РЉМ, 357, ДР, ОТРМЈ.

пациент – (лат.) болен човек, личност на лекување во болница или кај лекар; РТБ, 478; ТРМЈ IV, 53; РМЈ2, 144.

педагошка – (грч.) наука за воспитувањето, образованието и обучувањето на младите поколенија; ОТРМЈ; РЉМ, 355; ДР, 2; РМЈ2, 146.

пенал – (анг.)1. најстрог казнен удар. 2. во трговијата договорена отштета поради неисполнување на договорените услови; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 357; РМЈ2, 148.

пелети – мало топчесто или валчесто парче добиено преку пресување на ситен материјал; ДР.

перспектива – (лат.) сликарско прикажување на предметот онака како што го гледа окоото на набљудувачот; поглед во далечина, врз далечни предмети, на широки простори, видик; ОТРМЈ; РТБ, 484; РМЈ 2, 152.

период – (грч.) подолг интервал од време што опфаќа пдреден и завршен процес; ОТРМЈ; РТБ, 483; ДР; РМЈ2, 152.

полиција – (грч.) државна установа со вработен персонал што има задача да го обезбедува јавниот поредок, личната и имотната безбедност, ДР, РТБ, 503, РМЈ2, 305.

популарни – (лат.) 1. што е лесно разбирлив, што е едноставен по својата содржина. 2. што е општопознат, што ужива големи симпатии кај поширок круг луѓе; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 375; РМЈ2, 347.

план – (лат.) 1. цртеж, приказ во рамнина. 2. однапред набележен систем од мерки за навремено исполнување на поставените задачи. 3. претходна намера, замисла, проект. 4.определен ред за излагање. 5. местото на некој предел во перспектива во однос на неговата оддалеченост од гледачот. 6. гледиште, начин на разгледување; ОTRMJ; РЉМ, 365; ДР; РМЈ2, 174.

пласира – (фр.) продажба на стока, вложување пари, положба, служба, углед, заземено место во спортско натпреварување; ОTRMJ; ДР; РТБ, 492; РЉМ, 265.

поени – (фр.) единица со која се определува успехот во спортот, образованието, при испитување знаење, при рангирање, при определување позиции и сл.; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 369; РМЈ1, 261.

политика – (грч.) 1. дејност што се однесува на управување на државата во областа на државните работи во земјата и во областа на меѓународните односи. 2. дејност на државните институции плански посочена кон унапредување на управувањето и на водењето на јавните работи во државата. 3. општествена дејност на партии, организации, граѓански здруженија, групи и на поединци насочена кон остварување на програмски определени задачи и цели. 4. метод на работа (на организација или на поединец) заради постигање определена цел; ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304..

политичар – лице што се занимава со политика практично и теоретски; ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304.

плус – 1. мат.знак за собирање. 2. ознака за позитивна величина. 3. ознака за позитивен електрицитет; 4. надмоќ, вредност, добивка, вишок; РТБ, 357; ДР; ОTRMJ; РМЈ2, 188.

позитивна – (фр.) потврден, што искажува одобрување, согласност; добар со добри својства, што се служи со објективни методи, заснован на факти, што е во сила; ОTRMJ; РЉМ, 370; ДР; РМЈ2, 275.

премиер – (фр.) претседател на влада, министер-претседател, претседател на министерски совет; ОТПМЈ; РТБ, 512; ДР; РМЈ2, 458.

принц – (лат.) титула на син на владател, монарх или член на владетелството семејство; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 385; РМЈ2, 524.

принципи – (лат.) 1. основна поставка на теорија, учење, наука и сл. 2. основно правило за некоја дејност. 3. правило на поведение, гледиште убедување на некого; ОТПМЈ; ДР, РЉМ, 385; РМЈ2, 524.

програма – (грч.) 1. план и цел на работа што претстои и што треба да се изврши во некоја дејност. 2. основна содржина и цели на дејноста на политичка партија, општествена организација, на влада, орган на државната власт. 3. краток преглед на содржините и целите на наставен предмет. 4. распоред по кој ќе се изведуваат точките на приредба, концерт, манифестација итн.; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 387; РМЈ, 546.

програмер – (грч.) тој што изработува програми за компјутер; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 387; РМЈ2, 547 (нема програмер).

проектен – (лат.) разработен план, замисла; основа, нацрт, скица, предлог; ОТПМЈ; РТБ, 51; РЉМ, 388; ДР; РМЈ2, 551.

процес – тек на дејство кое служи за извршување некоја работа зададена од страна на корисникот; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 527; РМЈ2, 579.

процедура – (лат.) установен, примен редослед на дејства или оформување на работа; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 396; РМЈ2, 578.

политика – (грч.) 1. дејност што се однесува на управување на државата во областа на државните работи во земјата и во областа на меѓународните односи. 2. дејност на државните институции плански посочена кон унапредување на управувањето и на водењето на јавните работи во државата. 3. општествена дејност на партии, организации, граѓански здруженија, групи и на поединци насочена кон остварување на програмски определени задачи и цели. 4. метод на работа (на организација или на поединец) заради постигање определена цел; ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304.

политичар – (грч.) лице што се занимава со политика практично и теоретски; ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304.

политички – (грч.) придавка, што се однесува на политика и што е врзан за неа; грч. polis, politikos, вештина во управувањето со државата или со некоја гранка од

државните работи; управување, раководење со државата; РТБ; 502; ТРМЈ IV, 257; ДР; РЉМ, 372; РМЈ2, 304.

портал – (лат.) главна врата, главен влез во некоја значајна зграда со богати украсираскошно украсен главен влез во црква, палата или голема зграда, главна врата; РТБ, 505; ТРМЈ IV, 348.

поента – (лат.) главна мисла, посилено потенцирање, смисла, цел на реченица; ОТРМЈ; РТБ, 498.

потенцијален – (лат.) можен, што постои во потенција, што е скриен, што е остварлив во определени услови; ОТРМЈ; РЉМ, 377; РМЈ2, 377.

позиција – (лат.) положба на нешто во природата, во јавниот живот; странка на власта: стетководствена или буџетска ставка; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 370; РМЈ2, 275.

пласман – (фр.) продажба на стока, вложување пари, положба, служба, углед, заземено место во спортско натпреварување; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 492; РЉМ, 366; РМЈ2, 176.

латинест – што ја има бојата на платина или е како платина; благороден метал; ОТРМЈ; ДР; РТБ, 355; РМЈ2, 177.

планиран – (лат.) прави, составува план; ОТРМЈ; РМЈ2, 174; РЉМ, 365.

платформа – (фр.) програма за акција на некоја партија, група; рамна, издигната површина за некоја намена; подиум; ОТРМЈ; ДР; РЉМ, 366; РМЈ2, 178.

Пракса – (грч.) 1. непосредна примена и спроведување во дело на определени постапки; ОТРМЈ; РТБ, 508.

практичен – (грч.) 1. што се однесува на практика. 2. што се однесува на примена во практиката на определена наука или систем од знаења. 3. што има практика, искуство во нешто. 4. што е згоден за употреба; ОТРМЈ; РЉМ, 378; РМЈ2, 414.

преамбула – (лат.) воведен дел од правен акт што ги објаснува нрговите општи ставки; вовед воопшто, предговор на нешто; РЉМ, 378, ДР, ОТРМЈ, РМЈ2, 421.

приватно – (лат.) што не е државен, што му припаѓа на одделна личност, личен, сопствен, домашен; ОТРМЈ; РЉМ, 384; ДР; РМЈ2, 504.

проблем – (грч.) нерешено, спорно прашање, задача, загатка; ОТРМЈ; РТБ, 517; РМЈ2, 540

продуцирање – (лат.) создаде, произведе, изработи; РЉМ, 388; ОТРМЈ; РМЈ2, 511.

процедури – (лат.) установен, прифатен редослед на дејства за остварување или извршување на некоја работа; РЉМ, 396; ОТПМЈ; РМЈ2, 578.

процент – (лат.) стоти дел од некое количество или од некој број што се зема за единица; РЉМ, 396; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 578.

протоколи – (грч.) 1. записничко утврдување на некоја активност извршена по наредба или по службена должност, записник што ги содржи одлуките или заклучоците на некој записник. 2. записник од дипломатска конференција во кој се наведени одлуките донесени на таква конференција. 3. правила на церемонијалот во дипломатските односи. 4. отсек што се занимава специјално со таа работа; РЉМ, 394; ДР; ОТПМЈ; РМЈ2, 575.

програма – (грч.) 1. план и цел на работа што претстои и што треба да се изврши во некоја дејност. 2. основна содржина и цели на дејноста на политичка партија, општествена организација, на влада, орган на државната власт. 3. краток преглед на содржините и целите на наставен предмет. 4. распоред по кој ќе се изведуваат точките на приредба, концерт, манифестација итн.; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 387; РМЈ, 546.

прокоментира – (лат.) проследи со коментар, со толкување, коментира – дава коментар, објасува, толкува; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 237; РМЈ1, 343.

профил – (фр.) 1. изглед на лице или на предмет гледани отстрана. 2. слика или цртеж цртани отстрана. 3. вертикален пресек на предмет, месност, зграда, објект. 4. збир од основни типични црти на некоја стопанска гранка, професија, специјалност и сл. 5. краток преглед на нечиј карактер, живот или кариера. 6. назив за метални изработки; лимови, шини и др. 7. кориснички информации на социјалните мрежи; ОТПМЈ; РЉМ, 396; ДР; РМЈ2, 577.

професионални – (лат.) 1. што се однесува на професија и на професионалец. 2. што е својствен за некоја професија. 3. што е добар во својата професија; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 395; РМЈ2, 577.

портпарол – (фр.) известувач за јавноста, овластено лице да говори во името на некого (на парламент, влада, министерство, установа); ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 375.

позиција – (лат.) положба на нешто во природата, во јавниот живот; странка на власта: стетководствена или буџетска ставка; ОТПМЈ; РЉМ, 370; РМЈ2, 275.

премиер – (фр.) претседател на влада, министер-претседател, претседател на министерски совет; ОТПМЈ; ДР, РЉМ, 381, РМЈ2, 458; РТБ, 512.

премиера – (фр.) прва изведба на уметничко дело (театарско, филмско, музичко); ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 381; РМЈ2, 458.

приоритет – (лат.) првенство, предност, предимство, предимствено право; РТБ, 517; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3; РМЈ2, 525.

прогнозер – (грч.) тој што дава, прави, што се занимава со прогнози; РЉМ, 387; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 376; РМЈ2, 546.

паркинг – (англ.) место за привремено сместување на моторните возила; РТБ, 471; ТРМЈ IV, 37.

практични – (грч.) 1. што се однесува на практика. 2. што се однесува на примена во практиката на определена наука или систем од знаења; ОТПМЈ; ДР, РЉМ, 378, РМЈ2, 414.

преседан – (фр.) 1. поранешен случај или решение што служи како пример или оправдување за идни слични случаи. 2. исклучок од редовната работа. ДР, РЉМ, 382, РМЈ2, 475.

проекти – (лат.) разработен план, замисла; основа, нацрт, скица, предлог; ОТПМЈ; РТБ, 51.

процес – (лат.) тек на дејство кое служи за извршување некоја работа зададена од страна на корисникот; ОТПМЈ; РТБ, 527.

програми – (грч) план за предвидена дејност, нацрт, основа за работа; ОТПМЈ; РТБ, 518.

профитабилна – (фр.) добивка, корист, вишок на вредноста што го остварува капиталистот на вложениот капитал во некоја работа; ОТПМЈ; РТБ, 527.

поларни – (грч.) 1. што се однесува на пол на Земјата или подрачјето околу полот; ОТПМЈ; РЉМ, 370; ДР; РМЈ2, 300.

популарна – (лат.) 1. што е лесно разбирлив, што е едноставен по својата содржина. 2. што е општопознат, што ужива големи симпатии кај поширок круг луѓе; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 375; РМЈ2, 347.

процесор – (англ.) централна процесна единица кај компјутерите; ОТПМЈ; РЉМ, 397.

полиција – (грч.) државна установа со вработен персонал што има задача да го обезбедува јавниот поредок, личната и имотната безбедност; ОТПМЈ; РТБ, 503.

Р

радио – (лат.) средство за безжична пренесување на сигнали и звуци; РТБ, 534; ТРМЈ V, 13.

ракета – (гер.) 1. граната што избувнува во воздухот и дава обично светлина во боја. 2. летален апарат со реактивен двигател. 3. експлозивно тело со разорна моќ. 4. валчеста мрежеста лопатка со која се удира топката во тенисот; ОТПМЈ; ДР; РЈМ, 404; РМЈЗ, 45.

реанимација – (лат.) враќање во живот со вештачко дишење, со масажа на срцето, со вшприцување на одредени лекови; ОТПМЈ; РТБ, 541.

реагира – (лат.) 1. одговори, одговара на некој начин на применети впечатоци на надворешното дразнење. 2. пројави, пројавува свој однос кон нешто, се противстави, се противставува. 3. стапи, стапува во хемиска реакција; РЈМ, 407; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 82.

реакција – (лат.) 1. дејство што се јавува како одговор на некакво воздејство, одглас, противдејство. 2. одговор на организмот на надворешно или внатрешно дразнење. 3. остра промена на настроението, на пример, опаѓање на силата по некакви напори. 4. заемно дејство на две или повеќе материи, што доведува до создавање нови материи; РЈМ, 407; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 82.

реализација – (фр.) остварување, извршување на нешто, спроведување на дело, оживотворување; РТБ, 541; ТРМЈ V, 168; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 85.

ревизија – (лат.) преглед на работењето, контрола, проверка на исправноста на документи; повторување на судски процес или одлука, РТБ, 543, ТРМЈ V, 172.

револуција – (лат.) пресврт, преврат; нагла и насилна промена на постојна состојба; вооружено востание, темелно уредување и менување на државниот и општествениот поредок, особено на економските и сопственичките односи; ОТПМЈ; РТБ, 544.

регион – (лат.) регија, пошироко подрачје, повеќе земји заедно; ОТПМЈ; РТБ, 545; РМЈЗ, 89

регистар – (лат.) список на имиња или предмети по азбучен ред; книга за запишување, архива; РТБ, 545; ТРМЈ V, 180.

регуларен – 1. кој е рамномерен, правилен, нормален, редовен. 2. редовен, стандарден; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 399; РМЈЗ, 90.

резервна – (фр.) 1. кој се употребува само во случај на неопходност. 2. кој се наоѓа во резерва; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 415; РМЈЗ, 94.

резултати – (лат.) она што ќе произлезе на крајот од некое сметање или дејствување; исход, крајно решение, износ; ОТПМЈ; РТБ, 549; РМЈЗ, 96.

реконструкција – (лат.) основно преуредување, воспоставување на нешто, што порано постоело; повторна изградба, преправање врз нови основи, обнова, реорганизација; ОТПМЈ; РТБ, 551.

релевантна – (лат.) важен, битен, целесообразен; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 421; РМЈЗ, 99.

релокација – зборот го нема во речници, но се однесува на преместување на нова локација (лат.) 1. место, положба на некој објект. 2. место одредено за подигање објекти; ДР; РЉМ, 276; РМЈ1, 390.

репрезентации – (лат.) екипа што претставува некого или нешто на некој натпревар (претставништво, избраници, застапници); ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 426; РМЈЗ, 102.

репрезентативец – (лат.) претставник во меѓународни натпревари; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 426; РМЈЗ, 103.

реклами – (лат.) 1. мерки што имаат за цел да привлечат купувачи, публика и сл; 2. (само едн.) распространување на податоци за некого за да добие популарност, популаризирање, препорачување; 3. оглас, плаката со податоци за некого или нешто; ОТПМЈ; РЉМ, 418; РМЈЗ, 97.

режим – (фр.) форма, систем на управување со државата; одреден начин на исхрана, РТБ, 547.

Реализација – (фр.) остварување, извршување на нешто, спроведување на дело, оживотворување, РТБ, 541, ТРМЈ V, 168.

реално – (лат.) 1. кој суштествува во стварноста, кој не е вообразен. 2. заснован врз сфаќањето на вистинските услови на стварноста. 3. кој може да се оствари, РЉМ, 408, ДР, ОТПМЈ, РМЈЗ, 84.

регистрирани – (лат.) запишување податоци, состојби, појави, факти заради статистички преглед во регистар, РЉМ, ОТПМЈ, РМЈЗ, 89.

резулција – (англ.) 1. заклучок на состанок, конгрес, собрание и сл. 2. решение на одговорно лице во врска со некој службен акт. 3. квалитет на сликата, острина на слика, ДР, РЉМ, 417, РМЈЗ, 96.

резултат – (лат.) она што ќе произлезе на крајот од некое сметање или дејствување; исход, крајно решение, износ; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 549; РМЈЗ, 96.

регулатива – (лат.) уредба, пропис, правилник, утврден деловен ред; ОТПМЈ; РТБ, 546.

реторика – (грч.) теорија на говорништвото, наука за говорничката способност и умеење, за техниката на беседништвото; ОТПМЈ; РТБ, 561.

реон – (фр.) најмала управна единица на народната власт; подрачје на град; ОТПМЈ; РТБ, 555.

реорганизација – (лат.) спроведува реорганизација, преуредува, преустројува работна организација, преуредува војска и сл.; ОТПМЈ; РТБ, 556.

рентабилност – (лат.) корисност, доходност, она што носи некаков приход; ОТПМЈ; РТБ, 555.

реми – (фр.) 1. во шахот или во некоја друга игра - нерешен резултат; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 422; РМЈЗ, 100.

репрезентативец – (лат.) претставник во меѓународни натпревари; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 426; РМЈЗ, 103.

република – (лат) во античко време: држава, особено држава со признаени народни права; во поново време: облик на државно уредување во кој населението ја избира врховната власт во државата на определен број години на чело со претседател; РЉМ, 427; РМЈЗ, 104; ТРМЈ V, 216.

реципроцитет – (лат.) заемност, меѓусебност, противуслуга; ОТПМЈ; РМЈЗ, 108; РЉМ, 433; ДР.

Ројтерс – (англ.) англиска новинска агенција (наречена по основачот П.Ј. Ројтер), РЉМ.

ривал – (лат.) конкурент, соперник; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 434; РМЈЗ, 113.

ризикува – (фр.) се изложува на ризик; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 434; РМЈЗ, 114.

ритам – (грч.) рамномерно одмерено, хармонично движење; ОТПМЈ; РТБ, 567.

рулет — (фр.) вид вртелешка за хазардна игра; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 440; РМЈЗ, 127.

рутата – (фр.) пат, патување, дел од еден подолг пат, етапа, правец на патување; РТБ, 571; ТРМЈ V, 266.

рурален – (лат.) селски, селански, што се однесува на селото, земјоделски; ОТПМЈ; РТБ, 571.

С

самит – (англ.) конференција или состаник „на врвот“, конференција на највисоките претставници на некои држави; РТБ, 574.

санкции – (лат.) одобрение, прифаќање одлука, закон, уредба од пониска власт; РТБ, 575; РМЈ 3, 145.

сантиметри - 1. стотен дел од метар. 2. предмет што служи за мерење должина; ДР; РТБ, 424; РМЈЗ, 145.

сателит – (лат.) 1. првобитно: вооружен наемник, придружник на својот господар. 2. подоцна: слеп следбеник, приврзаник, ортак во злото, помагач во злосторство. 3. небесно тело што кружи во орбитата околу некоја планета или околу друг сателит; ОТПМЈ; РЉМ, 447; РМЈЗ, 147.

сервис – (лат.) 1. служба за различни услуги. 2. гарнитура, прибор за јадење, чај и сл. 3. во тенис, пингпонг, одбојка - почетен удар; ОТПМЈ; РЉМ, 455; РМЈЗ, 181.

серија – (лат.) 1. ред еднородни предмети со општ признак; ред на некои дејства што стануваат едноподруго. 2. ред производи изработени по еден стандард. 3. разред, категорија на вредносни хартии означени со цифри или букви; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 456; РМЈЗ, 180.

сезона – (лат.) 1. едно од четирите годишни времиња. 2. време особено погодно за некоја работа или дејност; време на узревање на некои плодови, време особено погодно за

некоја работа или дејност; време на узревање на некои плодови; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 426; РМЈЗ, 170.

санкционира – (лат.) потврдува, одобрува, дозволува, прифаќа санкција; ОТПМЈ; РТБ, 575.

секунда – (лат.) миг; шеесетти дел од минута или агол, ознака за втората меница, ако на истата сума се издадени повеќе меници; ОТПМЈ; РТБ, 580; ТРМЈ V, 344.

сертификат – (лат) потврда, диплома; РЉМ, 456; ОДТРМ.

селектор/ селекторска – (лат./ фр.) што добро одбира, што ги издвојува најдобрите, најспособните; ОТПМЈ; РТБ, 581; РЉМ, 452; РМЈЗ, 175.

серија – (лат.) 1.ред еднородни предмети со општ признак; ред на некои дејства што стануваат едноподруго. 2. ред производи изработени по еден стандард. 3. разред, категорија на вредносни хартии означени со цифри или букви; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 456; РМЈЗ, 180.

статус – (лат.) 1. состојба, моментална положба, околности, услови. 2. општествена и правна положба на едно лице; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 480; РМЈЗ, 320.

секунди – (лат.) миг; шеесетти дел од минута или агол, ознака за втората меница, ако на истата сума се издадени повеќе меници; РТБ, 580; ТРМЈ V, 344; РЉМ, 451; РМЈЗ, 174.

сектор – (лат.) 1. дел ид круг ограничен од лак и два радиуса. 2. дел од некое пространство, подрачје. 3. оддел на установа или организација со определена специјализација. 4. дел од стопанство со определени економски и социјални признаци; РЉМ, 451; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 174.

секретар – (лат.) писар, записничар, во некои земји министер, одговорен, раководител, РТБ, 579, ТРМЈV, 342, ДР, ОТПМЈ, РМЈЗ, 173.

сектор – (лат.) 1.дел ид круг ограничен од лак и два радиуса; 2.дел од некое пространство, подрачје; 3. оддел на установа или организација со определена специјализација; 4. дел од стопанство со определени економски и социјални признаци, РЉМ, 451, ДР, ОТПМЈ, РМЈЗ, 174.

сервис – (лат.)1. служба за различни услуги; 2. гарнитура, прибор за јадење, чај и сл. 3. во тенис, пингпонг, одбојка - почетен удар; ОТПМЈ; РЉМ, 455; РМЈЗ, 181.

серија – (лат.) 1. ред еднородни предмети со општ признак; ред на некои дејства што стануваат едноподруго; 2. ред производи изработени по еден стандард; 3. разред, категорија на вредносни хартии означени со цифри или букви; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 456; РМЈЗ, 181.

сигнал – (лат.) 1. условен знак за предавање на соопштение, распоред и сл.. 2. повикување на претпазливост; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 457; РМЈЗ, 187.

симптом – (грч.) 1. предзнак, знак, обележје. 2. мед. предзнак, знак по кој се познава некоја болест. 3. преносно: знак, предзнак, предупредување, воопшто; РЉМ, 460; ДР; ОTRMJ; РМЈЗ, 190.

синдикат – (грч.) 1. класна организација на работниците, работнички професионален сојуз што се бори, во соработка со другите професионални сојузи, за правата на работниците (подобрување на економската положба) и за освојување на власта. 2. еден од облиците на крупните капиталисти; РЉМ, 461; ДР; ОTRMJ; РМЈЗ, 192.

социјалдемократски – (лат./грч.) кој се однесува на социјалдемократија и на социјалдемократ; ДР; РЉМ, 472; РМЈЗ, 278.

социјалистичка – (лат.) 1. што се однесува на социјализам; што има за цел социјализам. 2. заснован врз принципите на социјализмот; својствен на социјалистичко општество. 3. заснован врз принципите на социјализмот; својствен на социјалистичко општество; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 473; РМЈЗ.

систематизација – (грч.) распоредување, класификација, групирање на предметите и појавите; ОTRMJ; РТБ, 593.

ситуација – (лат.) состојба, околности, услови во кои се наоѓа некој; РТБ, 594; ДР; ОTRMJ; РМЈЗ, 200.

систем – (грч.) 1. установен, примен ред во нешто. 2. збир од методи. 3. принципи што служат како основа на некое учење. 4. устројство, структура што претставува единство на заемно сврзани делови; техничко устројство што претставува збир на заемно сврзани машини, механизми што служат за иста цел. 5. принцип на организација, уредување нешто; форма на општествено уредување; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 464; РМЈЗ, 198.

системско – (грч.) што е во врска со систем, состав, организирана целина; ОTRMJ; ДР; РЉМ, 464; РМЈЗ, 198.

симбол – (грч.) предмет, дејство и сл. што служи како условен знак за некој поим, идеја; уметнички лик што предава условно некоја мисла, преживелица; условен знак на некоја големина примен од одделна наука; воопшто: знак, означување на сите карактеристики; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 458; РМЈЗ, 188.

скандал – (грч.) случај што добива широк глас и предизвикува негодување, врева, викотница, неред; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 465; РМЈЗ, 202.

соларни – (лат.) сончев; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 469.

социјални – (лат.) 1. кој се однесува на општеството, на животот и односите на луѓето во него; обусловен од поделбата на општеството на класи; породен од условите на определена средина. 2. кој се стреми кон изменување на општествените производствени односи; РЉМ, 472; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 278.

софтвер – (англ.) збир на компјутерски програми и податоци наменети за раководење на компјутер за тоа што како треба да работи; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 472.

софтверска – (англ.) придавка од софтвер, збир на компјутерски програми и податоци наменети за раководење на компјутер за тоа што како треба да работи; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 472.

скрининг – (англ.) 1. гледање филмови или ТВ емисии со мал број гледачи, обично поради цензура или купување; 2. лекарски преглед со цел за што порано откривање на болеста; РЉМ, 467.

структура – (лат.) внатрешен состав; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 486; РМЈЗ, 337.

стандард – (фр.) 1. типичен образец на кој треба да одговара нешто по размери, форма, квалитет итн. 2. шаблон, образец; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 478; РМЈЗ, 314.

стандарден – (англ.) 1. кој одговара на извесен стандард. 2. шаблонски, лишен од оригиналност; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 479; РМЈЗ, 314.

стабилизира – (лат.) зацврстува, прави нешто да биде постојано, трајно, стабилно, непроменливо; ОТПМЈ; РТБ, 606; РМЈЗ, 311.

статистички – (лат.) кој се однесува на статистика 1. проучување и следење на количествената состојба на масовните појави. 2. исказ за количеството на масовни појави; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 479; РМЈЗ, 320.

стативи – (лат.) една од гредите на голот; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 479; РМЈЗ, 320.

студенти – (лат.) слушатели на висока или виша школа; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 486; РМЈ1, 339.

студио – (лат.) 1. просторија за работа на уметник. 2. установа, школа за подготовка на уметнички кадри. 3. просторија од која се изведуваат радио-емисии или снимаат филмови; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 486; РМЈ3, 338.

специфични – (лат.) суштествен, својствен на еден предмет или појава; особен, карактеристичен, одреден, определен; ОТПМЈ; РТБ, 604; РЉМ, 475; РМЈ3, 284.

спортско – (лат.) разни физички и телесни вежби, игри и натпревари на кои целта им е развивање и јакнење на организмот; РЉМ, 477; ОТПМЈ; РМЈ3, 292.

стандард – (фр.) 1. типичен образец на кој треба да одговара нешто по размери, форма, квалитет итн. 2. шаблон, образец; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 478; РМЈ3, 314.

спортист – (лат.) лице што се занимава со спорт; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 477; РМЈ3, 292.

стратегиска – (грч.) 1. наука за воената вештина, за водењето војна; 2. практична дејност на врховната воена команда во текот на воените операции; 3. наука за поврзаноста на политиката, економијата, државните ресурси и целите на војната; РЉМ, 485; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 333.

стадион – (грч.) место за спортски натпревари со трибини за гледачи; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 478; РМЈ3, 313.

старт – (англ.) почеток на спортско натпреварување, појдовно место, прв настап; ОТПМЈ; РТБ, 607.

студија – (лат.) научна расправа од помал обем; испитување, истражување, учење, проучување; занимавање со некоја наука; ОТПМЈ; РТБ, 615; РЉМ, 486, РМЈ3, 339.

специфични – (лат.) суштествен, својствен на еден предмет или појава; особен, карактеристичен, одреден, определен; ОТПМЈ; РТБ, 604; РЉМ, 475; РМЈ3, 284.

спецификации – (лат.) 1. распределување по специфички особености, класификација; 2. документ што содржи опис на деловите и подробностите на некој производ и сл; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 475; РМЈ3, 284.

спринт – (англ.) трчање, пливање, спортување на кратки оддалечености; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 477; РМЈ3, 296.

суперјахта – супер – прв дел од сложени зборови што значи дека е главно, врвно, во највисок степен изразено тоа што е означено во вториот дел; јахтата – (англ.); помал луксузен брод, со едра или моторен, што служи за крстосување, за спортување и сл.; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 206; РМЈ1, 308.

суспензија/суспендира – (лат.) 1. привремено отстранување од служба, организација, клуб; одлагање на дејството на нешто за извесно време. 2. течност во која се растворени ситни микроскопски честички од цврста материја или од емулзија; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 492; РМЈ3, 348.

субвенции – (лат.) помош; потпора што државата им ја дава на научните установи, на театарот, на хуманитарна установа; ОТПМЈ; РТБ, 616.

сугерира – (лат.) повлијае, влијае врз нечие мислење, волја или чувство; ДР; РЉМ, 488; РМЈ3, 342.

суверена – (фр.) 1. кој има суверенитет. 2. врховен, независен; ОТПМЈ; РЉМ, 488; ДР; РМЈ3, 341.

супер – (лат.) прв дел од сложени зборови што значи дека е главно, врвно, во највисок степен изразено тоа што е означено во вториот дел; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 489.

суперлига – супер – (лат.) прв дел од сложени зборови што значи дека е главно, врвно, во највисок степен изразено тоа што е означено во вториот дел; ОТПМЈ; ДР, РЉМ, 489; **лига** (фр.) друштво, сојуз, здружение, заедница, со општествено-политички, културни, спортски и други цели; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 271; РМЈ1, 385.

суптропски – (лат.) кој се однесува на суптропи; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 492; РМЈ3, 346.

сценарио – (грч./итал) текст, план на изведувањето на драмско дело со сите упатства за артистите; ОТПМЈ; РТБ, 622; РМЈ3, 351.

неселективно/ селективно (лат./фр.) што добро одбира, што ги издвојува најдобрите, најспособните; ОТПМЈ; РТБ, 581.

сфера – (лат.) 1. во геометријата - тело со валчеста форма. 2. круг на дејство; општествена средина; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 493; РМЈ3, 350.

Т

табор – (тур.) 1. воен логор. 2. турска воена единица. 3. преноќиште, собираниште на скитници; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 495; РМЈЗ, 353.

табла – (лат.) црна плоча за пишување со креда, послужавник, плоча од плех; ОТПМЈ; РТБ, 623.

табела – (лат.) прегледен, подреден попис, список на нешто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 494; РМЈЗ, 352.

такси – (лат.) утврдена цена, давачка на државата и другите институции за правни и други работи; вид посреден данок; ОТПМЈ; РТБ, 624.

таксативно – (лат.) придавка, што може точно да се утврди, што е јасно изразен, определен; ОТПМЈ; ДРМЈ.

тенденција – (лат.) 1. стремез; склоност кон нешто; 2. правец на развитокот на некоја појава, насока, намера; 3. мисла водилка во некое дело; РЉМ, 505; ОТПМЈ; РМЈЗ, 369.

тест - (англ.) проба, опит, проверка; прашања со кои се проверува и се утврдува нечие знаење или способност; РЉМ, 509; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 374.

тестирање - (англ.) проба, опит, проверка; прашања со кои се проверува и се утврдува нечие знаење или способност; РЉМ, 509; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 374.

тема – (грч.) основна замисла, главна мисла, предмет на некоја расправа или уметничка обработка; РТБ, 633; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 367.

телефон – (грч./фр.) апарат за пренос на говор на далечина; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 504; РМЈЗ, 366.

темпо – (итал.) 1. степен на брзината со која се извршува нешто. 2. брзина при исполнување на некое музичко дело; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 505; РМЈЗ, 369.

територија – (лат.) простор, подрачје, област на една земја со определени граници; ОТПМЈ; РТБ, 635; ДР; РМЈЗ, 372.

телевизија – (грч.) пренос на подвижни слики комбинирани со звук на далечина; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 468; РМЈЗ, 365.

телевизиски – (грч.) 1. наменет за телевизија. 2. што се остварува преку телевизија; пренос на подвижни слики комбинирани со звук на далечина; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 468; РМЈЗ, 365.

технички – (грч.) сите орудија и знаења што се употребуваат во процесот на работата; ОТПМЈ; РТБ, 638.

технологија – (грч.) наука за начините на преработка на суровините во готови продукти; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 511; РМЈЗ, 375.

технолошки – (грч.) што се однесува на технологија; ОТПМЈ; РЉМ, 511; РМЈЗ, 375.

терапија – (грч.) со значење наука за лекување на болестите, методи на лекувањето; ОТПМЈ; РТБ, 635; ТРМЈ VI, 52, РМЈ1, 372.

терен – (фр.) 1. почва, земјиште, месност. 2. определено место, пространство. 3. подрачје на дејствување; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 507; РМЈЗ, 372.

тема – (грч.) 1. мрак, темница, темнина 2. основна, главна мисла, предмет на расправа, говор, дело. 3. задача, особено школска писмена задача, наслов на школска задача. 4. мотив на музичка композиција. 5. основа на збор; ДР; РЉМ, 504; РМЈЗ, 367.

температура – (лат.) топлотна состојба, степен на загреаност на едно тело; ОТПМЈ; РТБ, 633; РЉМ, 504; РМЈЗ, 368.

теми – (грч.) основна замисла, главна мисла, предмет на некоја расправа или уметничка обработка; РТБ, 633; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 367.

тенис – (англ.) вид спортска игра; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 470; РМЈЗ, 369.

теоретско – (грч.) 1. што е основан на теоријата, сврзан со прашањата на теоријата. 2. што ги разгледува теоретските прашања, теоријата на една наука; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 506; РМЈЗ, 370.

термини – (лат.) 1. збор или израз што точно означува определен поим во науката, техниката, уметноста и општествениот живот. 2. рок, определено време; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 507; РМЈЗ, 372.

техника – (грч.) 1. целокупност од орудија и средства за производство; посебно машини и технички, механички уреди. 2. како област на човечката дејност и како научна гранка. 3. Целокупност од методи што се применуваат во една работа, занает; владеењето на тие методи; ОТПМЈ; ДР; РМЈЗ, 375; РЉМ, 510.

тим – (англ.) 1. група играчи што настапува во натпреварување. 2. група луѓе што изведува некоја работа, решава некоја задача, испитува нешто; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378.

тимски – (англ.) 1. група играчи што настапува во натпреварување; 2. група луѓе што изведува некоја работа, решава некоја задача, испитува нешто; ОТПМЈ; РЉМ, 512; РМЈЗ, 378.

токсични – (грч.) што се однесува на токсини; слично со: отровен (прид.); ОТПМЈ; ДР; РМЈЗ, 382; РЉМ, 514.

титула – (лат.) 1. почесно звање што го носеле или го носат лица од определена социјална положба - како кнез, гроф, барон и сл. 2. звање за висока научна квалификација. 3. заглавие, наслов, име, наслов на книга; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 513; РМЈЗ, 379.

топ – (англ.) 1. артилериско оружје 2. за плат, штоф, ткаенина воопшто. 3. за хартија 4. голем пакет со кабата стока; ОТПМЈ; РЉМ, 516.

токсични – (грч.) што се однесува на токсини; слично со: отровен (прид.); ДР; РМЈЗ, 382; РЉМ, 514.

третман – (фр.) постапка, начин на приоѓање кон некое прашање, начин на лекување; ОТПМЈ; РТБ, 650; ТРМЈ VI, 108.

тренерот – (англ.) лице што обучува, што тренира спортисти; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 523; РМЈЗ, 394.

традиционални – (лат.) заснован врз традицијата, што се пренесува од колено на колено со преданија, со раскажување; ОТПМЈ; РТБ, 646; ТРМЈ VI, 89.

транспорт – (лат.) 1. превозни средства и уреди за превоз на товари, патници и др. 2. партија доставени или наменети за превоз товари. 3. комора, колона превозни средства со храна, луѓе и сл. 4. помошен воен брод за превоз на трупи и товари. 5. воопшто превоз, пренесување, испраќање; ОТПМЈ; РЉМ, 521; РМЈЗ, 390.

трансформира – (лат.) преобрази, преобразува, претвори, претворува, видоизменува; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 521; РМЈЗ, 390.

трансфер – (лат.) 1. транспорт, пренос. 2. премин, преминување. 3. во банкарството - пренос на пари од една банка или од една земја во друга; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 521.

тренира – (англ.) вежба, учи, подучува, обучува; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 523; РМЈЗ, 394.

трибини – (фр.) издигнато место за стоење или седење на гледачи; РТБ, 651; РЉМ, 524; ТРМЈ VI, 111; РМЈЗ, 396.

триумф – (лат.) на триумфален начин; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 526; РМЈЗ, 399.

тропски – (лат.) 1. што им е својствен на тропите. 2. што е расположен меѓу тропите; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 487; РМЈЗ, 402.

трибина – (фр.) поизвишено место за говорниците или за гледачите на натпревар; ОТПМЈ; РТБ, 651; ТРМЈ VI, 111.

триумф – (лат.) многу голем, блескав успех, голема победа; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 526; РМЈЗ, 399.

трагично – (грч.) тажен, потресен, жалосен, кобен, судбоносен, полн со страдања; ОТПМЈ; РТБ, 645; ТРМЈ VI, 89.

трауматологија – (грч.) наука за лекување на трауми, повреди на телото и психички потреси и шокови; ОТПМЈ; РТБ, 650.

туризам – (фр.) патување заради одмор, забава, лекување и разгледување на знаменотости; ОТПМЈ; РТБ, 655.

турист – (фр.) лице што патува заради одмор, забава и лекување; ОТПМЈ; РТБ, 655.

турнир – (фр.) спортски натпревар, борба на поголем број натпреварувачи; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 529; РМЈЗ, 410.

триумфалист – (лат.) на триумфален начин; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 526; РМЈЗ, 399.

туш – (фр.) направа со многу ситни дупчиња; вид црно мастило за цртање; туш и перодршка; два цртежа со туш.а распрснува водата за полевање на телото при капење; ОТПМЈ; РЉМ, 529; РМЈЗ, 412.

У

увертира – (фр.) 1. музички увод во опера, оперета, балет. 2. вид мало симфониско дело. 3. увод, почеток на нешто, на некакви настани; ОТПМЈ; РЉМ, 531; РМЈЗ, 420.

унија – (лат.) сојуз, обединување, здружение, друштво, спогодба, форма на обединување; ОТПМЈ; РТБ, 659; РМЈЗ, 434.

универзитет – (лат.) највисока образовна институција; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 532; РМЈЗ, 434.

уникатна – (лат.) што се однесува на уникат, што е единствен во својот вид; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 532; РМЈЗ, 434.

униформиран, униформа – (лат.) службена облека со кројка и материјал дизајниран во зависност од професијата; ОТПМЈ; РТБ, 660.

ургентен – (лат.) итен, брз, неодложен, многу потребен; ОТПМЈ; РТБ, 661.

урина – (грч.) течност што ја лачат бубрезите како отпадна материја од крвта, моч; ОТПМЈ; РЉМ, 534; РМЈЗ, 438.

Ф

фабрика – (лат.) организација, објект за производство; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 535; РМЈ1.

фаворит – (лат.) некој или нешто што има најмногу изгледи да победи на некој натпревар или конкурс; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 536; РМЈ1, 454.

фантазира – (грч.) мечтае, се занесува нешто, си вообразува; РЉМ, 538; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 458.

фантастична – (грч.) што е плод на фантазија; фантастика; ОТПМЈ; РЉМ; 539; РМЈЗ, 459.

фарма – (англ.) земјиштен посед, заедно со објектите на него, на кој се одгледуваат земјоделски култури или стока и живина; ОТПМЈ; РТБ, 666.

факт – (лат.) настан што се случил навистина, вистина, настан, случај; ОТПМЈ; РТБ, 663; ТРМЈ VI, 219.

фактор – (лат.) движечка сила, средство или услов за некој процес или појава; РЉМ, 537; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 455.

факултет – (лат.) дел од универзитет каде што се изучуваат група сродни дисциплини; ДР; ОТПМЈ; РЉМ, 537; РМЈЗ, 456.

федерација – (лат.) облик на уредување во кој државата е составена од повеќе единици со посебен статус и права во однос на федеративната држава; сојузна држава; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 541; РМЈЗ, 463.

фејсбук – социјална мрежа која служи за дружење и размена на информации; ДР.

фигура – (лат.) изработени форми од некој материјал; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 544; РМЈЗ, 465.

феноменален – (грч.) многу редок, сосем необичен; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 542; РМЈЗ, 464.

финале – (лат.) 1. финален, последен натпревар; 2. завршен дел на музичко или сценско дело; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 547; РМЈЗ, 468.

финансирано – (лат.) дава пари за некоја работа, плаќа, парично поткрепува некои програми; ОТПМЈ; РТБ, 675; ТРМЈ VI, 242.

финиш – (англ.) 1. завршен дел на спортски натпревари во брзина. 2. цел, крајна точка на спортски натпревар; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 548; РМЈЗ, 468.

физичко – (грч.) 1. што се однесува на физиката, на светот, на појавите во природата со кои се занимава физиката. 2. вистински, реален. 3. што се однесува на телото на човека; 4. што се однесува на дејноста на мускулите на живите суштества; 5. во правото, за човек; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 550; РМЈЗ, 466.

филмско – (англ.) што се однесува, што е својствено за филм; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 546; РМЈЗ, 467.

фреквенција – (лат.) својство на тоа што се одвива во блиски интервали, на тоа што се повторува; често повторување, зачестеност; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 557; РМЈЗ, 477.

фонд – (фр.) парични и материјални средства определени за некоја цел; ОТПМЈ; РЉМ, 552; ДР; РМЈЗ, 472.

формат – (лат.) размер (во должина и широчина) на лист од хартија, книга, весник, слика и сл.; списанието се печати на ист формат со иста техника; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 553; РМЈЗ, 473.

форум – (лат) тело надлежно за решавање на извесни прашања; ОТПМЈ; РЉМ, 554, ДР, РМЈЗ, 474; ТРМЈ VI, 254; РТБ, 684.

фокус – (лат.) центар, средиште, жариште; ОТПМЈ; РЉМ, 551; РМЈЗ, 472.

форма – (лат.) надворешен изглед, калап, начин на однесување; РТБ, 682; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 473.

формира – (лат.) даде облик, обликува; создаде/создава нешто, состави; РЉМ, 553; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 474.

формирана – (лат.) даде облик, обликува; создаде/создава нешто, состави; РЉМ, 553; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 474.

формулар – (лат) стандарден документ, отпечатен образец за пополнување; примерок со графи и прашања што се пополнуваат; ОТПМЈ; РЉМ, 553; РМЈЗ, 474.

фронт – (лат.) 1. челна, предна борбена линија на војските. 2. место, реон каде што се одвиваат воени дејства, бојно поле. 3. највисока оперативна единица - група армии под водството на еден командант. 4. подрачје на државна или општествена дејност. 5. општествена организација, обично за политичка дејност; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 557; РМЈ1, 479.

фудбалер – (англ.) спортист кој игра фудбал; ОТПМЈ; ДР; РМЈ3, 480; РТБ, 689, ТРМЈ VI, 269.

функции – (лат.) служба, звање, јавна дејност, обврска, положба; ОТПМЈ; РТБ, 690; ТРМЈ VI, 269.

фуриозен – бесен, див; ОТПМЈ; ДР; РТБ, 515.

функционер – (лат.) лице што врши некоја важна, одговорна општествена функција, тој што е на висока положба во некоја општествена организација, политичка партија и сл.; ОТПМЈ; РТБ, 690.

функционални – (лат.) кој се однесува на функција; кој зависи од својата функција; РЉМ, 558, ДР, ОТПМЈ, РМЈ3, 481.

функционирање – (лат.) врши служба, функција, работи, дејствува; РЉМ, 558; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 481.

функционалност – (лат.) врши служба, функција, работи, дејствува; РЉМ, 558; ДР; ОТПМЈ; РМЈ3, 481.

фунти – (англ.) основна парична единица во Британија и во некои други земји; мерна единица за тежина во некои земји; ОТПМЈ; ДР, РТБ, 515, РМЈ3, 481.

Х

хаос – (грч.) отсуство на ред и поредок, состојба на збрканост, неред; ОТПМЈ; РТБ, 693.

хакерски – (англ.) компјутерски корисник што недозволено влегува во туѓи системи и уништува или краде информации; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 560.

херци - Единица за мерење на фреквенција; ОТПМЈ; РТБ, 521, РМЈ3, 488.

хибриден – (лат.) што се однесува на хибрид; животно или растение добиено со вкрстување на две единки од различни видови, сорти, раси и сл.; сложенка составена од зборови од различни јазици; ОТПМЈ; ДР, РЉМ, 567, РМЈ3, 488.

Холокауст – (грч.) прогонувањето и уништувањето на Евреите за време на фашизмот; убивање во масивни размери; ОТПМЈ; РЉМ, 573.

хит – (англ.) голем успех; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 572.

хипотеза – (грч.) научна претпоставка со определена веројатност којашто сè уште не е докажана; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 571; РМЈЗ, 490.

хируршки – (грч.) што се однесува на хирург и хирургија; лекување со оперативни, хируршки зафати над болниот; ОТПМЈ; РТБ, 707.

хуманитарен – (лат./фр.) човечен, човекољубив, што настојува да им помогне на луѓето; ОТПМЈ; РТБ, 713; ТРМЈ, 298.

хуманистички – (лат.) што се однесува на хуманист и хуманизам; прогресивно движење во 14-15 век проникнато со почитување на човечкото достоинство односно ослободување од оковите на феудализмот и католицизмот; однос кон луѓето проникнат со љубов и почитување на човечкото достоинство; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 576; РМЈЗ, 497.

хронични – (грч.) што трае долго, траен, постојан; ОТПМЈ; РЉМ, 576; РМЈЗ, 497.

Ц

центар – (лат.) 1. точка еднакво оддалечена од сите точки на кружницата; средишна точка на некои односи во тело. 2. среден дел, средина на нешто; средишен, обично најважен дел на населба. 3. места каде што е сосредоточена некаква дејност, каде што се наоѓа некое раководство, управа. 4. раководен орган на организација, управа; РЉМ, 579; ДР; ОТПМЈ; РМЈЗ, 507.

церемонија – (лат.) 1. установен ред при некои обреди; свечен акт. 2. (обично во мн.) условности во држење, обраќање карактеристични за церемонијален човек; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 580; РМЈЗ, 510.

циклус – (грч.) круг, коло, заокружена целина; збир на поврзани појави што се повторуваат во определен временски период; група од литературни музички и други дела од еден жанр или ред појави, дејства сврзани со некаков општ признак; ОТПМЈ; РТБ, 718; ТРМЈ VI, 322.

циркус – (лат./грч.) установа што приредува вакви претстави, сцена со акробатски и гимнастички приредби во кои настапуваат луѓе и животни; РТБ, 719; РЉМ, 582; РМЈ1, 514.

Ш

шампиони – (фр.) првак, победник во некое спортско натпреварување; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 589; РМЈ1, 555.

шампионат – (фр.) првенство, првенствен натпревар; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 589; РМЈ3, 554.

шанси – (фр.) изглед, можност за успех; добар услов, среќна околност; ОТПМЈ; РТБ, 727.

шпекулирана (шпекулации) – (итал.) 1. врши шпекулации. 2. во филозофијата - умува, размислува, теоретизира; ОТПМЈ; РЉМ, 595; РМЈ3, 570.

шпион – (итал.) лице што собира и доставува важни податоци; шпекулации; ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 596; РМЈ3, 570.

штаб – (гер.) воена команда на баталјон, полк и повисоки единици; ОТПМЈ; РТБ, 733; ТРМЈ VI, 460.

шеф – (фр.) старешина на одделение, фирма, установа, првенец; ОТПМЈ; РТБ, 729; ТРМЈ VI, 431.

шутерска – придавка од шут (англ.) удар со топката (во фудбалот, ракометот и сл. спортови); ОТПМЈ; ДР; РЉМ, 597; РМЈ3, 580.